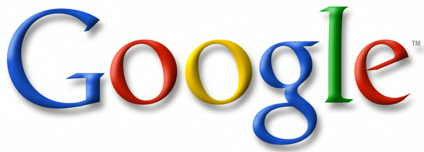
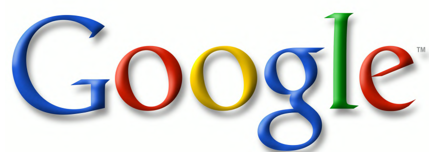

Baggesen og Oehlenschläger.

Literaturhistorisk Studie

af

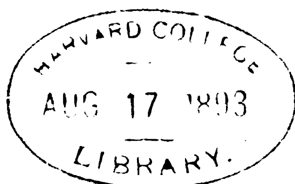
Kr. Arentzen.

Kjøbenhavn.

Otto B. Wroblewskys Forlag.

G. S. Wibes Bogtrykkeri.

1871.

HARVARD COLLEGE
AUG 17 1893
LIBRARY.

II.

Sommeren 1802—Sommeren 1807.

»Eine solche Erinnerung verlöscht, eine solche Zeit vergeht nie.»

»Ich vermochte einen dichterischen Geist über sich selber aufzuklären und in lebendige Bewegung zu setzen.»

(Steffens: »Was ich erlebte», IV, 400; V, 26.)

»Naturens Søn,
ukjendt i Løn,
han skal atter finde.

— — —

En sagte Torden
dundrer
Hele Norden
undrer »

(Oehlenschläger: »Guldhornene», Sommeren 1802)

»Vel! jeg lader ham den Ære
(men og ene ham) at være
stærkest i poetisk Rus,
Goethiskhed og klassisk Dus.»

(Baggesen: »Romerering», Vinteren 1803—4.)

»Hvad? jeg skulde forraade den Magt, som mit Indre bevæger,
vanvittig svimlende, Dyrkeren dyrke igjen,
troløs, opløse hint Forbund med Kunstens ædle Fuldendte
og til den Vordende binde en trællende Flugt!

— — — —

— I min Kraft vil jeg staae, som Træet suser i Skoven,
og i mit sagtere Liv ligne selvstændige Blomst.
Dybt i Verdenens Indre jeg slaaer mine evige Rødder,
ei fra en fremmed Rod spirer min Blomst og min Frugt »

(Schack Staffeldt: „Digterløfte“, 1804.)

Digterne

C. Hauch og Fr. Paludan-Müller

og

Udgiveren af Oehlenschläger, Staffeldt o. s. v.,

F. L. Liebenberg

tilegnes

denne Skildring af vor nyere Poesies Foraarsdage.

specielt for Danmark, mødes i Centret af Napoleons kolossale Magtudvikling.

I det Haab, at Læseverdenen ikke uden Interesse vil følge Skildringen af dette betydningsfulde Tidsafsnit, tager Forfatteren, der har viet sit Arbeide al den Tid, al den Flid, al den Kraft og al den Kjærlighed, han har havt at raade over, atter indtil videre Afsked. Det skulde glæde ham, om man fandt, at denne Afdeling bar Vidne om Fremgang i Beherskelsen af det righoldige — tildels hidtil utrykte — Stof.

1.

Paa et nys etableret Beværtningssted paa Hjørnet af Kongens Nytorv og lille Kongensgade hos Tracteur Richter, hvor man spiste god Beufsteg og drak god Rødvin, sad en Sommermiddag 1802 den unge, smukke, sortlokkede juridiske Student og Poet Adam Oehlenschläger*). En klappede ham sagte paa Skulderen. Oehlenschläger vendte sig om og saae J. P. Mynsters aandfulde Broder, Lægen O. H. Mynster bag sin Stol med en ung, rank Mand, der havde et smukt Ansigt, fuldt af Liv og Aand. «Maa jeg gjøre Dig bekjendt«, sagde Mynster til den Fremmede, »med en ung Mand, som allerede har udgivet flere Digte.« — »Du taler med Dr. Steffens«, sagde Mynster til Oehlenschläger.

Henrik Steffens var født i Stavanger i Norge den 2 Maj 1773 — Aaret efter Novalis og Fr. Schlegel, samme Aar som Ludvig Tieck — han var altsaa 6 Aar ældre end Oehlenschläger. Steffens' Fader var Kirurg, af holstensk Familie, men født i Sydamerika (hvor Faderen var Plantageeier paa den hollandske, siden til Englænderne afstaaede Koloni Berbice). Det var en

*) De, som sympathisere med N. M. Petersens Yttring (i »Bidrag til den danske Literaturs Historie«, V, 2, 1861, Side 438): »Oehlenschläger aad sig igjennem Verden«, ville vel, i Konsekvens af denne Aandrighed, mene, at Digteren her, paa Restaurationen, var paa sit rette Sted.

livlig, selskabelig, begavet Mand, som var utilfreds med sin underordnede Stilling, der ikke kunde befrie ham for Næringssorger — et revolutionært Element gjærede i ham, som i Tidsalderen overhovedet. Det var (siger Sønnen) en ædel og betydelig Natur, der, sønderreven af indre Modsigelser og trykket af hemmende ydre Forhold, ikke naaede Modenhed. Moderen var en Sjællænderinde, af Familien Bang, der skal nedstamme fra Absalons Broder, Esbern Snare (ved deres Moders andet Ægteskab vare J. P. Mynster og Broderen blevne indlemmede i denne Familie, til hvilken N. F. S. Grundtvigs Moder ogsaa hørte). Yngste Barn af en anset Slægt (Faderen var Forvalter over det kongelige Odsherredske Gods), kun 19 Aar gammel, havde den smukke Pige ægtet en Ungersvend uden Formue, uden synderlige Udsigter og af en heftig Karakter. Hyppige Barselsenge bidroge til at undergrave hendes Sundhed, og Følgen deraf var Svindsot. Sønnen mindes hende som en bleg, mager, svagelig, religiøs, blid, fordetmeste sengeliggende, ædel Kvindeskikkelse, der øvede stor Indflydelse paa ham. 1779 — Oehlenschlägers Fødselsaar — kom den lille Normand med Familien til Danmark, hvor han først gik i Helsingørs og siden (1784—1787) i Roskildes Latinskole. I den første By med det friske Nutidsliv udvidede Synet af Sundet og Handelsvirksomheden den begavede Drengs Horizont, i den gamle Kongestad traadte det mægtige historiske Fortidsliv, hvortil han var knyttet gjennem sin mødrene Slægt, ham nær. I Hovedstaden, hvortil den Steffens'ske Familie saa drog, nød Henrik, der paa eengang var en stille, drømmende Natur som den syge sjællandske Moder (der alt døde 1788, kun 37 Aar gammel) og tillige havde arvet den amerikanske Faders indre og ydre Bevægelighed, i nogen Tid Privatundervisning og blev derpaa Student 1790, samtidigt med sin et Par Aar yngre Slægtning J. P. Mynster. Han skulde have

studeret Theologi, ligesom denne; men Naturvidenskaberne droge ham uimodstaaelig til sig. Naturen var bleven det almindelige Løsen, og Forskernes Sands for den skærpedes vidunderlig ved en Række lykkelige Opdagelser. Unge, stræbende Aander maatte nødvendigvis føle sig tiltrukne af denne levende Bevægelse paa Naturvidenskabernes Gebet *). Goethes »Faust« (der udkom som Fragment i Steffens' Rusaar) og »Egmont« (udkommen et Par Aar iforveien) grebe ham mægtigt, og Lessing ydede styrkende Næring. Med J. P. Mynster, dennes Broder og andre Jævnaldrende saavelsom Ældre levede han et rigtbevæget Liv, medens der tillige gjærede Kræfter i ham, som endnu ikke ret vovede sig frem for Dagens Lys. Til hans indre Uro kom ogsaa den ydre i Revolutionsaarene. I Foraaret 1794 tiltraadte han, med Understøttelse af Naturhistorie-Selskabet, en naturvidenskabelig Reise til sit Fødeland, der drog ham til sig som et Tieck'sk »Runebjerg« (ved hvilken Eventyrfortælling fra 1802, hvori Naturen lokker med dunkel, uimodstaaelig Magt, Digteren har tænkt paa sig selv og sin Ven Steffens). I Bergen — hans Lærer Vahls Fødeby — stødte den nye Tids gjærende Neofyt ublidt sammen med en af den ældre Tids Repræsentanter, den 49aarige, myndige Stiftsprovst og Digter Nordal Brun. Lidenskabelig bevæget og søgende større Klarhed, seilede Steffens med en dristig Beslutning, trods sin pekuniære Hjælpeløshed — en Energi, der minder om hans store Landsmand Holbergs Ungdomsreiser — om Efteraaret fra Norges Klippekyst til Tydskland, som til det forjættede Land. Alt hvad de Tydske ville (sagde han til sig selv), hvad deres største Aander søge, er ogsaa Gjenstand for din Længsel og Stræben; der staaer en aandelig

*) L. Noack: »Schelling und die Philosophie der Romantik«, I, 204 & 205.

Kamp, hvori Du maa tage Del! Som Skibbrudden naaede han ved Elben den Strandbred, hvortil ogsaa hans aandelige Skibbrud drev ham. »Vi løb efter gøglende Lygtemænd«, skriver han om disse tidligere Dage i et Brev til J. P. Mynster fra 1798, »vi vadede i Moser, fore vild.« Nøden drev Steffens midt om Vinteren fra den rige, livlige Handelsstad Hamborg til den lille, triste Fæstning Rendsborg, hvor Faderen, der var bleven forsat dertil som Regimentskirurg, levede under stort pekuniært Tryk. I Februar 1796 drog Henrik Steffens derfra til Kiel, hvor han holdt naturhistoriske Forelæsninger ved Universitetet og 1797 fik den filosofiske Doktorgrad. »Hvilken dunkel, bevidstløs Stræben mod det Ubekjendte, der bestandigt straalede mig imøde fra en forunderlig, fjern Verden, men flygtede, naar jeg vilde gribe det« — hedder det om Forelæsningshefterne fra Kiel i et Brev fra Steffens til Schelling 1799 *). Steffens fordybede sig paa denne Tid i den engelske Literatur, fremfor Alt i Shakespeare, hvis »Hamlet« især greb ham ved Skildringen af de indre Kampe, hvori Datidens stræbende Ungdom fandt ligesom et Speilbillede af sig selv. Ogsaa med Rousseau og Jean Paul beskjæftigede han sig. F. H. Jacobis Skrift »Ueber die Lehre des Spinoza« gjorde Epoke i hans aandelige Liv. Hvad man end med Rette kan dadle hos Jacobi (siger han), maa man tilstaae, at han formaaede at kalde Spiren til aandelig Selvvirksomhed tillive. Steffens' vulkanske Natur, som den herskende Kant'ske Filosofi ikke havde kunnet tilfredsstille, søgte — ligesom Goethe — Hvile og Fred i Spinozas ophøiede Lære og Sindelag. Indrømmer man mig noget eiendommelig spekulativt Talent (erklærer Steffens), saa maa jeg tilstaae, at det var Spinoza, der først vakte det. En lykkelig, forjættelsesrig Tid oprandt for hans

*) Plitt: »Aus Schellings Leben, in Briefen«, 1869, I, 274.

fremadstræbende Aand. Den nye Fichte'ske Filosofi øvede sin styrkende Indflydelse paa ham. De to, hver paa sin Vis store Digterheroer Goethe og Schiller havde dengang sluttet deres ideale Forbund. En ny Tid forberededes i alle Retninger af Videnskab og Kunst. Paa de tydske Universiteter (siger Steffens) dannede sig en Forening af aandelig bevægede, dygtige Mænd, der paa en kraftig Maade med store Forsætter søgte at uddanne sig for et betydningsfuldt Liv. Et nyt Fædreland aabnede sig for den unge, norske, fantasirige og følelsesfulde, drømmende Naturforsker. Der var Foraar i Luften. Faderens Død (Marts 1798) kastede dog paa denne Tid en mørk Skygge ind i det solbelyste Landskab. Ved sin Tilbagekomst fra hans Dødsleie fandt Sønnen Schellings Aaret iforveien udkomne »Ideen zu einer Philosophie der Natur«. Det var et afgjørende Vendepunkt for ham. Det var (siger han), som fornam han de første Pulsslag i den hvilende Enhed og Nødvendighed, Spinoza havde ført ham hen til, som rørte der sig et guddommeligt Levende i sin oprindelige Frihed. »Von der Weltseele« fulgte (1798). Haabet: at opfatte Naturens Mangfoldighed aandeligt — den begeistrede Naturforskers dybeste Trang — fyldte hans varme Sjæl med høi Glæde. Han higede nu mod det Indre af Tydskland, der saaledes aabnede sine Skatte for ham; hans ideale Stræben drev ham derhen, hvor de største Problemer satte Aanderne i Bevægelse. »Det hele tydske Liv«, siger Historikeren F. C. Schlosser med Føie om denne Tid, »blev bragt i en Bevægelse for alt Idealt, om hvilken man i den paa det Reale og Materielle rettede tidligere Tid, der i vore Dage synes at vende tilbage, ingen Forestilling havde« *). Selv en Franskmand som den aandfulde Taine henrives til

*) »Geschichte des 18 Jahrhunderts«, VII, 15.

Begeistring ved at se tilbage paa hin fremtidssvangre ideale Udviklingsperiode. »Ainsi s'éleva« — udbryder han — »à la fin du dernier siècle le génie philosophique allemand, qui, ayant engendré une métaphysique, une théologie, une poésie, une littérature, une linguïstique, une exégèse, une érudition nouvelle, descend en ce moment dans les sciences et continue son évolution. Nul esprit plus original, plus universel, plus fécond en conséquences de toute portée et de toute sorte, plus capable de tout transformer et de tout refaire, ne s'est montré depuis trois cents ans. Il est du même ordre que celui de la Renaissance et celui de l'âge classique. Il se rattache, comme eux, toutes les grandes œuvres de l'intelligence contemporaine. Il apparaît, comme eux, dans tous les pays civilisés. Il se propage, comme eux, avec le même fonds et sous plusieurs formes. Il est, comme eux, un des moments de l'histoire du monde.« Iforveien har han erklæret: »De 1780 à 1830 l'Allemagne a produit toutes les idées de notre âge historique, et pendant un demi-siècle encore, pendant un siècle peut-être, notre grande affaire sera de les repenser« *). I det i Aarhundredets første Decennium forfattede interessante Værk »De l'Allemagne« havde alt Neckers berømte Datter erklæret: »Il y a dans cette Allemagne des trésors d'idées et de connoisances, que le reste des nations de l'Europe n'épuisera pas de long-temps« **). Steffens ilede til Kjøbenhavn, til Finansministeren, Grev Schimmelmann, om hvem han siger, at hvor noget aandelig Betydningsfuldt traadte ham imøde, der bød han det med Fryd Velkommen. Alt føiede sig gunstig for den Lykkelige og Forhaabningsfulde, og Reisen til den nye Aands hellige Steder tiltraadtes paa kon-

*) »Histoire de la littérature anglaise«, 1864, IV, 277 & 278.

**) »De l'Allemagne«, seconde edition, II, 349.

gelig Bekostning i Foraaret 1798. Det kjøbenhavnske Liv kunde ikke tilfredsstille Steffens (ligesaa lidt som Baggesen). I det ovenfor nævnte Brev til J. P. Mynster hedder det om den danske Hovedstad: »En politisk Sværm stormede mig imøde — jammerligt Væv døvede mig — forvanskede Genier vrimlede omkring — ingen høi Interesse, ingen Følelse, som hæver os — det var Hverdagsmennesker — og de største Ideer tabte deres Mening og deres uendelige Omfang i deres Mund.« Steffens søgte en frisk Fremtid, i hvis Liv han vilde tage Del. I Jena, Filosofernes Athen, hvor Reinhold havde foredraget Kants Lære, og Fichte nu holdt Forelæsninger, hvortil Schelling var kaldet, og hvorhen videbegjærlige Ynglinger strømmede fra alle Verdens Kanter, besøgte Steffens Tassos, Ariosts o. s. v. fortræffelige Oversætter Gries. I Begyndelsen af sit Ophold her skrev han det karakteristiske Brev til J. P. Mynster, hvoraf de ovenfor anførte Yttringer ere tagne, og hvori det endvidere hedder: »Den menneskelige Aand er stor — den skrækkes ikke af noget Mørke — hos os bære vi en Magnet — gaae, omgøglede af Nattens Blændværk, indhyllede i mystisk Dunkelhed, med faste Skridt fremad og fare ikke vild« *). Fra Jena gjorde Steffens en længere Udflugt til Thüringerwald og Rhöngebirge og fordybede sig i den smukke Natur og det friske Folkeliv samt i det nyligt udkomne første Bind af det for Romantiken Bane brydende Tidsskrift »Athenaeum« (hvori Schlegel'erne, ved Siden af den franske Revolution, opstillede Goethe og Fichte som Vendepunkterne for den nye Tid) og i Fichtes faa Aar iforveien udkomne

*) »Af efterladte Breve til J. P. Mynster«, Side 1. Selve Sprogformen i dette Brev er karakteristisk: korte, ligesom uroligt og heftigt fremstødte, ikke nøiere forbundne Sætninger med Tankestreg imellem.

»Wissenschaftslehre«. Schelling, der var et Par Aar yngre end Steffens, begyndte sine Forelæsninger i Jena og talede begeistret om Naturphilosophien, om Nødvendigheden af at betragte Fænomenernes Mangfoldighed fra Ideens Standpunkt. Steffens har i »Was ich erlebte« udkastet følgende Billede af ham: „Han var af et ungdommeligt Udseende og havde i den Maade, hvorpaa han fremtraadte, noget meget Bestemt, ja Trodsigt, Kjævebenene vare brede, Tindingerne traadte stærkt ud fra hinanden, Panden var høi, Ansigtet energisk, Næsen lidt opad kastet, i de store, klare Øine laa en aandelig bydende Magt«. Den unge Normand ilede henrykt til ham — det var den Første af de store Aander, hvis Bekjendtskab han længselsfuldt higede efter — og modtoges med Glæde. Det var den første Naturforsker, som ubetinget sluttede sig til den geniale Filosof. Schelling har skildret sit Møde med Steffens saaledes: »Det var i Høsten 1798, at jeg i Jena første Gang besteg Kathedret, fuld af den Tanke, at Veien fra Naturen til Aanden ligesaavel maatte være mulig som den omvendte, hvilken Fichte havde betraadt, men endnu kun lidt bekjendt med det offentlige, tilmed frie Foredrags Klipper og Farer. — — — Der sad jeg nu, kun slet opbygget af mit Foredrag og i ikke synderlig glad Stemning alene hjemme i Aftendæmringen, da en ung Mand traadte ind til mig, der sagde, at han var en Normand, som hed Steffens, og erklærede, at han befandt sig paa samme Standpunkt som jeg, at samme Tanke beskjæftigede ham, i hvem jeg altsaa strax ved Begyndelsen af min Løbebane fandt en aandelig Forbundsfælle, som kun adskilte sig fra mig ved den omfangsrigere Naturanskuelse, han paa Grund af sit specielle Studium havde forud for mig« *). Fra Schelling ilede Steffens til Fichte, der netop

*) Plitt: »Aus Schellings Leben, in Briefen«, I, 244.

begyndte sine Forelæsninger om Menneskets Bestemmelse. A. W. Schlegel, der 1798, altsaa samtidigt med Schelling, blev Professor i Jena, og hans aandrige Kone (der nogle Aar efter blev skilt fra Manden og ægtede Schelling) hørte snart til den unge Normands kjæreste Omgang. Den videnskabelig begeistrede Yngling studerede, experimenterede og blev bestandigt draget dybere ind i den nye Tankeverdens Tryllekreds. Natur og Historie havde faaet en anden, høiere Betydning for ham; Poesi og Kunst røbede ham Hemmeligheder, han tidligere ikke havde havt Anelse om. Goethe, der var fordybet i Studium af Naturen, som fra Ungdommen havde øvet en mægtig Tiltrækningskraft paa ham, kom i Besøg fra det nærliggende Weimar; og ved hans Side kjørte den unge, lykkelige Nordbo til det poetiske Tydsklands Hovedstad, for at være Digterkongens Gjæst i nogle Dage. Naturfilosofiens Grundanskuelse, fremhæver Dilthey med Føie*), var digterisk. Den var den spekulative Konstruktion af det, som Goethe bar i sin Sjæl i Form af omfattende Naturanskuelse — »ein groszes Naturgedicht, das mir vor der Seele schwebte, lag im Hintergrund«, siger Goethe i »Annalen« 1799 om sig. Det fyldte Steffens med Begeistring at finde den levende Naturanskuelse som et saa virksomt Grundlag hos Tidens største Digter. Schiller, der havde vendt sig til Historien, som Goethe til Naturen, arbeidede dengang paa sit i dobbelt Betydning store Drama »Wallenstein«. Forspillet, Leiren, havde alt været paa Scenen, under Goethes begeistrede Medvirken; nu var første Del af den mægtige Komposition, »Die Piccolomini«, færdig og skulde opføres (Januar 1799). I Schillers Loge, ved Siden af den ædle Digter gjorde Steffens hans personlige Bekjendt-

*) »Leben Schleiermachers«, I, 1870, Side 431.

skab. Med Rette gjør Forfatteren i Prologen til »Wallensteins Lager« gjældende, at han dristig har vovet

— — — — die alte Bahn verlassend,
— aus des Bürgerlebens engem Kreis
auf einen höhern Schauplatz zu versetzen,
nicht unwerth des erhabenen Moments
der Zeit, in dem wir strebend uns bewegen:
denn nur der grosze Gegenstand vermag
den tiefen Grund der Menschheit aufzuregen;
im engen Kreis verengert sich der Sinn,
es wächst der Mensch mit seinen gröszern Zwecken.«

Han vedbliver:

»Und jetzt an des Jahrhunderts ernstem Ende,
wo selbst die Wirklichkeit zur Dichtung wird,
wo wir den Kampf gewaltiger Naturen
um ein bedeutend Ziel vor Augen sehn
und um der Menschheit grosze Gegenstände,
um Herrschaft und um Freiheit wird gerungen,
jetzt darf die Kunst auf ihrer Schattenbühne
auch höhern Flug versuchen, ja sie musz,
soll nicht des Lebens Bühne sie beschämen.«

Og han taler, med aabenbar Hentydning til Bonaparte, om »en forvoven Karakter, Skaberen af dristige Hære, Leirens Afgud, Landenes Svøbe, Lykkens eventyrlige Søn«. Wallensteins mægtige Aand traadte (for at bruge et Tieck'sk Udtryk), stor og frygtelig, ind mellem det rørende borgerlige Dramas blege Dydsspøgelser. Det var en 18de Brumaire i Poesiens Verden, af ikke mindre Betydning for »Skyggescenen«, end den samtidige Bonaparte'ske for Verdensscenen. — I Foraaret 1799 drog vor Vandringsmand til Berlin. I Leipzig traf han den unge Malthe Conrad Bruun, der tyede til sit forjættede Land, Frankrig. I Halle besøgte han Komponisten Reichardt, hvis Datter (som imidlertid dengang var fraværende) senere skulde blive hans

Hustru. I Preussens Hovedstad modtog han Indtrykket af en mægtig, ny Stat, der var kaldet til at spille en betydelig Rolle, og traf sammen med F. Schlegel*) og Tieck, der Aaret iforveien var bleven gift med en Søster til Reichardts Kone og netop 1799 & 1800 udgav sine »Romantische Dichtungen« (»Prinz Zerbino oder die Reise nach dem guten Geschmack«, »Der getreue Eckart und der Tannenhäuser«, »Leben und Tod der heiligen Genoveva«, o. s. v.) — en Titel, der snart blev literært Partinavn. Ogsaa med Schleiermacher stiftede Steffens Bekjendtskab i Berlin**). Reisen gik nu til Freiberg, hvor Werner, Datidens største Mineralog, samlede Naturforskere fra alle Lande om sig. Novalis (von Hardenberg), der ogsaa havde studeret under Werner, var forlovet i Freiberg, og Steffens lærte her denne Romantiker at kjende***), som alt døde et Par Aar efter, kun 28 Aar gammel. Gruberne bleve flittigt befarede, og den underjordiske Verden virkede mægtigt paa Steffens' ildfulde Fantasi, medens paa samme Tid Schellings »System des transcendentalen Idealismus«, der udkom 1800, greb ham. Sommeren tilbragtes tildels paa Reiser, som endog strakte sig til Tyrol og Karpatherne. Paa et Besøg i Dresden henreves han af Rafaels berømte, herlige Madonna. Den romantiske Poesi havde jo vakt Begeistring for Middelalderen og Katholicismen. En Tidsalders historiske Valgslægtskaber (siger Dilthey træffende†) aabne et Blik ind i dens inderste

---

*) Naar det i »Was ich erlebte« (IV, 189, jfr. 302) hedder, at Fr. Schlegel dengang havde forladt Berlin, er det urigtigt (se et Brev fra Steffens 1799 i »Aus Schellings Leben, in Briefen«, I, 264).

**) Angivelsen i »Was ich erlebte« (IV, 189), at Steffens ikke var sammen med Schleiermacher i Berlin, er urigtig (se Haym: »Die romantische Schule«, 1870, Side 626).

***) Bekjendtskabet med Novalis er i »Was ich erlebte« (IV, 320) henført til et urigtigt Tidspunkt (se et Brev fra Steffens 1799 i »Aus Schellings Leben, in Briefen«, I, 277).

†) »Leben Schleiermachers« I, 437.

Væsen. Dens Livsideal søges klaret ved Hjælp af Fortidens fuldendte Skikkelser, hos hvilke den finder et beslægtet Indhold. Hvad Oldtidens Forherligelse var for Goethe og Schiller, blev Middelalderens for den yngre Generation. I et Brev til A. W. Schlegels Hustru fra Freiberg Sommeren 1799 hedder det: »Saaledes virkede endnu aldrig et Billede paa mig. De saae paa mig, de se endnu paa mig, de store, klare, blaa Øine, der afspeile en Uendelighed. Alt, hvad jeg nogensinde havde følt og anet, alle de ubestemte Billeder, som, indhyllede i en dunkel Taage, foresvævede min Sjæl, mit indre Livs hele brogede Vrimmel straalede mig forherliget imøde fra disse Øine. Hvad jeg følte, kalder jeg Andagt, sand religiøs Andagt, Tilbedelse, fordi jeg intet andet Navn har dertil. — Og hvad er da Andagt? At Begrebet Gud Intet er uden det absolut Uendelige, hvoraf vi intet Billede maa gjøre os, for at tilbede det, indrømmer jeg jo gjerne, meget gjerne. Men hvorledes opstod Ideen om en blot ideal og dog tillige legemlig Verden? Jeg mener paa følgende Maade. Paa alle Kanter indsnevrede Nødvendigheden os. Trætte af de evige Bestræbelser efter at kæmpe os igjennem det raa Stof, at fremkalde en ny Verden af Kaos, søgte vi en anden Vei at ile det Uendelige imøde paa, som vi, betyngede med den raa Masse, kun langsomt kunde gaae imøde. Vi gik tilbage i os selv og skabte en anden Verden, i hvilken ætheriske, svævende, hurtig opstaaende, hurtig forsvindende Væsener betegnede Sporene af Veien, som vi i Flugten ilede forbi. Saaledes opstod høi Digtning, saaledes opstod, idet man betjente sig af et andet, paa engang uendelig Meget udtrykkende Sprog, Kunsten, saaledes overhovedet det Romantiske. Men hvad er det Andet end en Længsel efter det Uendelige, der uopholdeligt driver videre og strax igjen nedbryder enhver af os selv opført Skranke? Og Følelsen, der griber os ved Anskuelsen af et Billede, hvis høie, dybt-

liggende Mening næsten kun naaes i uendelig Approximation, hvad er det, om ikke religiøs Stemning, Andagt? Saaledes svæver den sande hellige Jomfru altid for mig.

Sie steht vor mir, die himmlische Gestalt,
ich seh' sie näh'r und immer näher schweben.
Sie reiszt mich fort mit göttlicher Gewalt,
ich wollte gern und kann nicht widerstreben.«

I et Brev til Schelling fra Dresden i Sommeren 1800 siger Steffens: »Jeg er ganske fordybet i Naturfilosofien. Et indre Liv er brudt frem, over hvis Fylde jeg forbauses. Jeg føler, at jeg selv har fixeret mig et Punkt; hvad jeg modtog som Fremmed, er ganske blevet mit. — — — Hvad er de Lærdes Ærgjerrighed? At vedligeholde og sikkre sin Individualitets Øiemed i den ustandselig rullende Strøm. At henstille sin Individualitet for bestandig som den evige Kilde til bestemt Virksomhed er Apotheoseren; og den Evighed, som jeg ikke kjender og ikke troer paa — da det uhyre Dyr, der fødte mig, ogsaa vil opsluge mig*) — opgiver jeg for hin, som jeg kan tilkæmpe mig. Intet har saaledes begeistret mig som Deres Transcendentalfilosofi. Det er det mest omfattende, det sandeste System, et ophøiet Kunstværk. Sjelden blev jeg i den sidste Tid rørt. Men her greb mig

*) Schelling, der i Breve til sin Ven Hegel fra 1795 negter den personlige Guds Tilværelse, fik i Slutningen af 1799, da Schleiermachers epokegjørende »Reden über die Religion« modtoges med Begeistring, (som Fr. Schlegel glad skriver til Schleiermacher) »et nyt Anfald af sin gamle Enthusiasme for Irreligionen« og skrev et høiest interessant stort Digt i Goethe'sk Hans Sachs-Maneer: »Epikurisch Glaubensbekenntnisz Heinz Widerporstens«, hvori Verden ligeledes kaldes et Dyr. Dette Digt, hvoraf Schelling selv kun lod et Brudstykke trykke, findes fuldstændigt i Plitt's »Aus Schellings Leben«, I, 282—289 (se endvidere sammesteds Side 73, 76 & 77 samt »Aus Schleiermachers Leben, in Briefen«, III, 134, og Dilthey's »Leben Schleiermachers«, I, 440).

en underfuld Rørelse. Den helligste Begeistrings Taarer styrtede af mine Øine, og jeg fortabte mig i det guddommelige Fænomens uendelige Fylde. Her lægger jeg — jeg tør tale med — Krandsen for Deres Fødder, som en kommende Tid sikkert vil række Dem.» I et andet Brev til Schelling fra samme Tidspunkt og samme Sted skildrer Steffens sin Fortid og Nutid paa følgende Maade. »Fra min tidligste Barndom levede og aandede jeg i Naturen, hele det mangfoldige Liv lagde Beslag paa min Indbildningskraft, tiltrak mig uimodstaaeligt, og jeg var en Digter, som Rafael vilde have været en Maler, hvis han havde været født uden Hænder*). — At løsrive mig fra Naturen formaaede jeg ikke. Jeg gav Slip paa alle Udsigter til et nydelsesrigt Liv, brød med mine rige Slægtninge og oplevede vidunderlige og ubehagelige Eventyr nok — der altid følge med et virkeligt Kunstnerliv, som mit i Sandhed var. Men en ny væsenlig Ulykke skulde ryste mit hidtil faste og glade Mod. Jeg søgte ufortrødent Alt sammen, lærte Dyr, Planter og Stene at kjende, streifede om i Bjergene og paa Markerne, tilvands og tillands, og indsamlede maaske ikke ganske almindelige Kundskaber. Den slemme stykkevise Theoretiseren smittede mig; den herlige Helhed, der fra min Barndom gjennemtrængte min Sjæl, døde bort under mine Hænder, faldt i tusinde Stumper og Stykker; og jeg søgte forgjæves kummerligt at lime en Helhed sammen af den sønderslagne Gud. Min Glæde var borte; Alt, hvad jeg endnu bestandig travlt samlede sammen, blev mere en trykkende Byrde, der ængstede mig, end en erhvervet Rigdom, der kunde oplive mig. Fra nu af var den indre Fred tabt, en underlig

*) »Meynen Sie, Prinz, dasz Raphael nicht das gröszte malerische Genie gewesen wäre, wenn er unglücklicher Weise ohne Hände wäre geboren worden?» spørger Maleren Conti Prindsen i Lessing's »Emilia Galotti» (første Akt, fjerde Scene).

Uro karakteriserede mit hele ødelagte Væsen. Jeg kastede mig ind i Livet, for at glemme Naturen; at dette maatte forøge min Ulykke, kan De let gjætte. Mine Forhold ængstede mig, Livet syntes saa underlig forvirret, den skjønne, herlige Natur var død for mig, og kun en vis Kraft og Trods opretholdt mig endnu. — Jeg havde tidlig kjendt Goethe og kunde hans »Faust» udenad. En Straale af Haab brød altid frem, naar jeg læste den; jeg troede ofte igjen at kunne hæve mig til den tabte Himmel. — Jeg gik tilbage i mig selv. Jeg følte, at den hele ydre Masse trængte ind paa mig, for at tilintetgjøre mig, at jeg maatte erobre mig min Tilværelse, kæmpe paa Liv og Død. Men med hvilke Vaaben? — Jeg lærte Dem at kjende. Det var, som havde De skrevet for mig, ganske for mig. Hvor oplivedes Haabet om at faae min tabte Ungdom igjen! Hvor klart var mig Alt, hvor indlysende! Det var naturligt, at jeg greb Deres Filosofi med en stormende Uro, at jeg ikke paa engang kunde sønderrive den forvirrede Væv, som hildede mig. Men efterhaanden ordnede det Meste sig; hvad der i Begyndelsen kun var Haab, blev Overbevisning for mig. Verden blev lysere, mit eget Væsen forstaaeligere og min Virksomhed mere rolig og ordnet. Jeg begyndte at gjenleve min Ungdom, min Barndoms Drømme bleve mig kjære, og hele Naturens Liv greb mig — stærkere, uimodstaaeligere end nogensinde før. Hvad Deres Naturfilosofi begyndte, fuldendte den transcendentale Idealisme, Deres Aands Mesterværk, det — hvorfor skulde jeg lægge Dølgsmaal paa, hvad min inderligste Overbevisning tilsiger mig? — det vigtigste filosofiske Produkt, vor Tid har frembragt.*) — Om

*) Af Schellings første Forelæsninger over Naturfilosofien fremstod hans »Erster Entwurf eines Systems der Naturphilosophie», der udkom 1799. — »System des transcendentalen Idealismus» udkom (som ovenfor sagt) næste Aar, i Aarhundredets Vendepunkt, 1800.

end nogle Anfald igjen hjemsøge mig, ere de dog ikke at sammenligne med hine ældre; det er ligesom de sidste Anstrengelser af Furien, der maa forlade mig. I det Hele taget lever jeg fyldigere end nogensinde før. — Jeg veed, at jeg er født for mit Fag. — Jeg er Deres Discipel, aldeles Deres Discipel; Alt, hvad jeg vil komme til at præstere, tilhører oprindelig Dem. Det er ingen forbigaaende Følelse, det er fast Overbevisning, at det er saaledes, og jeg vurderer mig derfor ikke ringere. Jeg veed, at jeg vil udrette Noget i mit Fag. Den inderlige Overbevisning, som jeg selv har, yder mig Vished om, at jeg vil overbevise Andre.« *) — Den nye Tidsretning udbredte sig mere og mere. Den moderne Tid stilledes, som romantisk, paa Basis af Kristendommen, ligeoverfor den antike, klassiske. Det var, som H. C. Ørsted med Rette siger **), forbeholdt den nyere Filosofi med Klarhed at fremstille Forholdet mellem Hedenskab og Kristendom, ikke blot efter udvortes Bestemmelser, men efter den indvortes Aand. Dermed fulgte Forskjellen mellem den antike og romantiske Tidsalder og med den rigtige Indsigt i denne den klare Erkjendelse, at den antike og romantiske Poesi ere to lige selvstændige Digtearter, hver en eiendommelig Tidsalders Produktion. Den gamle, mægtige tydske Poesi, »Nibelungen-Lied«, o. s. v., som fremdroges, viste tilbage til Steffens' Fædreland, det høie Norden. Og paa samme Tid gjorde Bonapartes vældige Personlighed sig mere og mere gjældende i det studsende Europa. Det nye Aarhundredes Begyndelse ***) feirede den unge Naturforsker i Weimar paa et

*) Plitt: »Aus Schellings Leben, in Briefen«, I, 270, 303 & 307.

**) »Breve fra og til H. C. Ørsted«, første Samling, Side 240.

***) Steffens taler i »Was ich erlebte« (IV, 407) om »den Strid, der, mærkværdigt nok, pleier at fornyes hvert Aarhundrede, om man skal afslutte det gamle Aarhundrede eller begynde det nye med

af Hoffet foranstaltet Maskebal, der aabnedes med et af Goethe udtænkt Optog. Efter Midnat trak Dioskurerne Goethe og Schiller samt Schelling sig tilbage i et Kabinet, Champagnen skummede, Samtalen blev bestandig mere levende — Steffens var med (han ombytter kortefter i et Brev fra Freiberg til Schelling det før brugte »De« med det fortrolige »Du«). I Freiberg udgav Steffens — efter alt tidligere at være optraadt som Forfatter — i Foraaret 1801 sine »Beiträge zur inneren Naturgeschichte der Erde«, der dediceredes til Goethe. Steffens havde arbeidet Dag og Nat paa sit Værk. »I otte Dage har jeg ikke været i Seng«, siger han i et Brev til Schelling fra Freiberg Februar 1801. »De mangeslags Ideer, de utallige Vanskeligheder, jeg maatte overvinde, lode mig ingen Ro«. Schelling kalder Bogen i et Brev til A. W. Schlegel fra Sommeren 1801 »et fortræffeligt Værk, en uvurderlig Acquisition for Naturfilosofien og alle Dele af Fysiken«*), og han henviser oftere til den og til Steffens' »lykkelige Tanker«. H. C. Ørsted siger i sit Mindeskrift over Steffens: »Denne Bog gav en skjøn, i den nye Naturfilosofis Karakter dannet Opfatning af den Tids Geologi og var skreven med den Aand og Veltalenhed, som stedse udmærkede Steffens. Den indeholder mange dristige og skarpsindige Tanker, som vakte megen Opmærksomhed«**). Efter om Foraaret at have flakket endel om, levede Steffens i Dresden sammen med Tieck og Fr. Schlegel. Af Samtalerne mellem Tieck og Steffens om Naturen og dens Hemmeligheder formede sig det gribende Tieck'ske Eventyr »Der

Nul«, og bemærker i den Anledning, at »det er sælsomt, at man bestandig paany, forledet af Ziffrenes Forandring, kan anse Slutningen for Begyndelsen og glemme, at Nullet jo kun faaer sin Betydning ved Enheden«.

*) Plitt: »Aus Schellings Leben in Briefen«, I, 325 & 344.

**) »Samlede og efterladte Skrifter«, VIII, 105.

Runenberg«, som udkom Aaret efter*). Kunsten aabnede sine rige Haller for ham; Italienernes, Spaniernes, Englændernes og den germaniske Fortids store poetiske Epoker traadte ham nær — Horizonten blev videre og videre. Reichardts sextenaarige, skjønne Datter kom til Dresden, for at besøge sin Tante, Tiecks Hustru, og gjorde et stærkt Indtryk paa Steffens. Næste Foraar (1802) drog han ad Hjemmet til, for at meddele sine Landsmænd af de aandelige Skatte, Tydskland havde skjænket ham. Han sagde, med Novalis: Wir sind auf einer Mission, zur Bildung der Erde sind wir berufen**). H. C. Ørsted var netop dengang paa sin første Udenlandsreise og gjæstede ligeledes Weimar, Jena, Berlin, Dresden og Freiberg; i sit ovennævnte Mindeskrift over Steffens beretter han, at han havde mangfoldige Leiligheder til at høre Tale om den Opsigt, den geniale Normand havde vakt i Tydskland***) (han traf den hjemvendende Steffens, hvem han kun havde set et Par Gange tidligere i Kjøbenhavn, i Leipzig i Slutningen af Mai 1802†). I Giebichenstein ved Halle forlovede Steffens sig i Begyndelsen af Juni††) med Reichardts Datter. Alt føiede sig for ham, han forekom sig selv som en Lykkens Yndling, og, fuld af høi Selvfølelse, naaede han over Hamborg — hvor han for faa Aar siden var kommen som en Skibbruden, for at lære Livets Nød at kjende — Hjemmets vinkende Kyst. Store Tanker nærede han ikke om sine Landsmænd. I Anledning af et Forslag fra Kjøbenhavn om at faae den for

*) Köpke: »Ludvig Tieck«, 1855, I, 292.

**) »Blüthenstaub« i »Athenaeum, ersten Bandes erstes Stück«, 1798, S. 80.

***) »Skrifter«, VIII, 108.

†) »Breve fra og til H. C. Ørsted«, første Samling, S. 66.

††) Se et Brev fra Steffens til Ludvig Tieck i Holtei: »Briefe an L. Tieck«, 1864, IV, 57.

Atheisme anklagede og fra sit Professorat i Jena fjernede Fichte til den danske Hovedstad skriver han 1799 til Schelling: »Mine Landsmænd ere Abderiter. Den strenge Konsekvens i den Fichte'ske Filosofi vilde forstyrre deres gemytlige Ro, og snart vilde de ile i Armene paa den elendige Pædagog Christiani og den endnu elendigere Epikuræer Marezoll. Det vilde i Begyndelsen kildre dem, naar det hed: De oplyste Danske vide at skatte den allevegne forfulgte Fichte; men længe vilde det neppe vare. Nu kunde maaske en Djævel tilhviske dem, at Fichte er en Tydsker — og saa var det ude med ham. Alle oplyste Folk, alle Patrioter og den talløse Hær politiske Smørere vilde opløfte et forfærdeligt Skrig; Pietisterne vilde forene sig med dem; og kunde Fichte end le ad alle Narrene tilsammen, vilde en Demokrits Rolle dog vistnok tilsidst kjede ham«*). Man kommer ved denne Filippika af Steffens til at tænke paa lignende Stemninger hos Baggesen og dennes Udtryk i et Brev til Reinhold fra 1792 om »de nordiske Fiskere, der aldrig roe langt fra deres Kyster«, i Sammenligning med »de Oceanet gjennempløiende Sømænd«**).

*) »Aus Schellings Leben in Briefen«, I, 278.
**) Se dette Værks første Afdeling, Side 90.

2.

Det sidste Digt, Oehlenschläger havde ladet trykke før Steffens' Ankomst, var »Til Apol«, der optoges i Rahbeks »Den danske Tilskuer« i Foraaret 1802. Det begynder:

»Du lange, laurbærkransde Dreng,
der altid Lyren har i Hænde,
og klimprer paa den gyldne Streng
fra Morgenen til Aftens Ende,

men gjør forresten idel Vind
og bryster Dig saa stolt som Pokker,
fordi Du har en Rosenkind,
en rank Figur og brune Lokker,

fordi der gaaer ei Dag forbi,
da Du tilsmiles jo af Her
og ømt omfavnes af de Ni
og henrykt kysses af Cythere«.

Den unge Poet har aabenbart kastet et skjelmsk Sideblik til sig selv i Skildringen af denne lange Dreng med Rosenkind og brune Lokker, som kysses henrykt af Cythere og klimprer paa Lyren fra Morgen til Aften. Den kun lidt over ēt Aar ældre L. Kruse spøgede med ham, fordi han skrev saa meget og saa hurtig, kaldte hans Fabrik Vand-

møllen og spurgte altid, naar de saaes, om Vandmøllen nylig havde malet igjen. Digtet ender:

»— — — — Bliv lav, bliv stor,
naar hvad Du er kun ei Du bliver.
Du trives ei paa denne Jord,
hvis Harpen Du ei sønderriver«.

Den unge Oehlenschläger, der for ikke ret længe siden havde kaldet Brødrene Schlegel »uforskammede Drenge« *), vovede endnu ei at bryde med det Gamle og kaste sig »ganske, uden Forbeholdenhed« i Armene paa det Nye.

Nogle Aftener efter det første Møde traf Oehlenschläger Steffens i Dreiers Klub i Læderstræde, den mest ansete Forening dengang, »et Samfund for dem med høiere Dannelse«, hvor der især blev læst, passiaret, sunget og drukket Punsch**). Steffens talede meget og yttrede med Veltalenhed og Dristighed mange nye Meninger. Den unge Student vovede at modsige og blev, da Steffens var gaaet, rost derfor. Men han udbrød: »I tage feil, hvis I troe, at jeg altid vil stride med denne Mand. Jeg føler det, Steffens og jeg blive de bedste Venner. Lad ham ogsaa have Uret i Noget, men hvilken Veltalenhed, Ild, Forstand! Hvilken Begeistring og Vittighed har han!«

Oehlenschläger gjorde, da han stødte sammen med Steffens, »et stort Indtryk« paa denne. »Hans smukke Ansigtstræk, Ilden i hans Øine, den utaalmodige Bevægelighed i alle hans Miner, den underfulde Blanding af blød Længsel og trodsig Dristighed i alle Yttringer lode mig snart er-

*) »Breve fra og til H. G. Ørsted«, første Samling, Side 226.

**) »Kritiske Bidrag til nyere dansk Tænkemaades og Dannelses Historie«, af Peder Hjort, literærhistorisk Afdeling, andet Bind, Indledning, Side X.

kjende, at een af mit Fædrelands betydeligste Ynglinge stod for mig«, hedder det i »Was ich erlebte«*).

Den unge Digter opsøgte snart »den tydske Doktor«. Dennes Bolig havde noget Fantastisk ved sig. Over en renlig, firkantet Gaard i et smukt, stille Hus, der tilhørte en Kjøbmand, som var bleven rig i Indien, kom man gjennem en kort, mørk Gang og en lille Stue ind i en temmelig stor Sal. Væggene med mørkt malet Panelværk vare delte i Felter med forgyldte Rande; Møblerne vare af gammeldags Form, Borde, Stole, Skabe og Pult af sort, glindsende Ibenholt; de høie Vinduer med gule Gardiner, som faldt ned i rige Folder, vendte ud mod en af høie Mure omgiven Have med mange Træer. En underfuld Stilhed herskede, ingen Lyd hørtes. I den forsømte Have voxede Græsset yppigt mellem de sagte susende Træer. Vognlarmen lød kun utydeligt, som fra det Fjerne. Mørke Skikkelser, Figurer af den hellige Historie, skuede sælsomt ud fra de polerede Paneler. Naar Sommersolen gjennem Træernes tætte Løv skinnede dæmpet ind i den store Sal, medens dyb Ro herskede rundtom, var man som hentryllet langt fra den larmende Hovedstad: en underfuld Aandeverden kunde da aabne sine Porte. Jakob Bøhme's »Aurora«, som Romantiken havde vakt Begeistring for i den nye Tids Morgendæmring, laa opslaaet paa Bordet**).

*) V, 25.

**) I Begyndelsen af det 17de Aarhundrede forfattedes dette Værk af Shakespeares, Kalderons og Cervantes' Samtidige, Bondesønnen, Skomageren i Oberlausitz, den tydske Repræsentant for Overgangsperioden til den nyere Filosofi, Faderen til den theosofiske Mystik, der staaer midt i den gjærende Protestantisme og til den ene Side slutter sig til Middelalderens Mystikere, medens han tillige danner ligesom et Komplement til den senere Spinoza. Schelling har optaget og ført Ideer af denne den nyere Tids Forløber og Profet videre. Der hersker i Jakob Bøhme's Skrifter, som bevæge sig i Billeder og dunkle Na-

Klokken var 11 om Formiddagen. Samtalen mellem Oehlenschläger og Steffens varede til Klokken 3 om Natten, altsaa i 16 Timer. Man tyede imidlertid til det første Mødested paa Kongens Nytorv, hvor der blev spist Beufsteg og drukket Vin, og spadserede til Digterens Barndomshjem, Frederiksberg og Søndermarken. Det var en Vandring som den, Aladdin i første Akt af det navnkundige dramatiske Eventyr gjør udenfor Hovedstaden med Troldmanden; og den kunde vel foranledige Oehlenschläger-Aladdin til at udbryde:

»— — — — — — I fortæller
de bedste Eventyr, som jeg har hørt
i al min Levetid. Det er en Lyst
at høre Eder saadan tale — —!
Det forekommer mig, som om jeg var
langt klogere, end da vi først gik ud
af Porten. I har viist mig rundtomkring
i alle Verdens Dele. — — — —
— — — — Dog maa jeg tilstaae rent ud,
at hvad I talte om Naturens Kræfter,
dens skjulte, underlige Skatte, om
de Mennesker, som af en venlig Skjæbne
tidt pludselig faae det, som Andre hige
forgjæves efter deres hele Liv,
om det Usynliges Indvirkning i
det Synlige, og alle slige Sager,
det mored mig af alle Ting dog mest«.

Oehlenschläger sov hos Steffens den korte Sommernat, men sprang, drømmende, ud af Sengen og larmede: en saadan Uro var der kommet i hans Blod.

---

turanskuelser, »en Dæmring, som i en gothisk Domkirke, i hvilken Lyset falder gjennem de brogetmalede Vinduer — deraf kommer den trylleagtige Virkning, han øver paa Saamange«. (Schwegler: »Geschichte der Philosophie«, andet Oplag, 1855, Side 96.)

Om Morgenen, efter Frokosten, gik den unge Poet hjem og greb Pennen. Aanden var over ham, og han vilde bevise Steffens, at han virkelig var Digter, hvorom denne lod til at nære nogen Tvivl. »Oehlenschlägers rige, dristige digteriske Produktion« (hedder det i »Was ich erlebte«) »var endnu hemmet af den dengang i Danmark herskende poetiske Retning«.

Oehlenschläger ilede saa tilbage til Steffens med Digtet »Guldhornene«. I de to foregaaende Aarhundreder havde man fundet to store Guldhorn fra gamle Dage med sælsomme Figurer paa begge og desuden med Skrifttegn paa det sidstfundne. En Sommerdag 1639 gik en fattig Kniplepige fra en Landsby i Ribe Stift til Kirken i Møgeltønder. Som hun vandrer, barbenet, paa Veien ved Landsbyen Gallehus støder hendes Fod mod Noget, uden at hun dog ændser det videre. Ottendedagen derefter gaaer hun samme Vei og støder sin Fod paa samme Sted baade til og fra Kirken. Med Møie drager hun saa et Guldhorn frem af Jorden. Kristian den fjerde skjænkede det mærkelige Fund til sin Søn, den som Thronfølger hyldede ældste Prinds, Kristian. Omtrent et Aarhundrede efter fandtes det andet Klenodie. En Foraarsdag 1734 gik en fattig Bonde i Landsbyen Gallehus ud for at grave Ler i Nærheden af det Sted, hvor Kniplepigen havde fundet Skatten, og stødte med Spaden paa det andet Guldhorn, der overgaves til Kristian den sjette. Begge Klenodierne henlaae paa det gamle, af Frederik den tredie oprettede, Kunstkammer og forevistes der sammen med alleslags andre Rariteter. I Begyndelsen af dette Aarhundrede vidste en Tyv at forskaffe sig falske Nøgler, ved Hjælp af hvilke han en Foraarsnat 1802 aabnede de mange Døre, som førte til Skattene. De kostbare Mindesmærker fra gamle Dage omsmeltedes og vare for evig tabte*). De gamle Guder — saaledes fremstiller

*) Se »Antikvarisk Undersøgelse over de ved Gallehus fundne Guldhorn« af P. E. Müller, 1806. Denne kronede Besvarelse af det for

Digteren Sagen — sendte Hornene; men da disse kun mødte tom Nysgjerrighed, toges de tilbage.

Begeistret begyndte Oehlenschläger Læsningen af sit romantiske Digt, hvis fremherskende ubundne, korte, rimede Vers saa fortræffeligt gjengive Æmnets Mystik, i den underlige, store, stille, gamle Sal med de sælsomt malede Paneler:

»De higer og søger
i gamle Bøger,
i oplukte Høie
med speidende Øie,
paa Sværd og Skjolde,
i muldne Volde,
paa Runestene,
blandt smuldnede Bene.

Oldtids Bedrifter,
anede, trylle;
men i Mulm de sig hylle
de gamle Skrifter.
Blikket stirrer,
sig Tanken forvirrer.
I Taage de famle.
I gamle, gamle,
hensvundne Dage!
da det straalte i Norden,
da Himlen var paa Jorden —
giv et Glimt tilbage!«

»Det skjønneste Skjønne, en Mø«, finder det første Guldhorn.

»En sagte Torden
dundrer.
Hele Norden
undrer«.

Aaret 1804 af Videnskabernes Selskab udsatte historiske Prisspørgsmaal hævder forresten Guldhornenes udenlandske Herkomst.

Et Aarhundrede efter finder
»Naturens Søn,
ukjendt, i Løn«,
det andet Horn.

Da Oehlenschläger, bevæget, endte sin Oplæsning:

»Himlen sortner, Storme brage.
Visse Time, Du er kommen!
Hvad de gav, de tog tilbage.
Evig bortsvandt Helligdommen.« —

da udbrød Steffens: »Ei, min Bedste, De er jo virkelig Digter!« Han følte levende, at den smukke, sortlokkede Yngling, der, blussende i poetisk Begeistring, med straalende Øine stod ligeoverfor ham, selv var »Naturens Søn, ukjendt i Løn«, der havde fundet Poesiens Guldhorn i Fædrenehjemmet, og at snart skulde hele Norden undre sig over de, som ved et Trylleslag, af Jorden hævede Skatte. »Stemmen fra Lampen« lød:

»Naar Intet længer Jordens Hersker blinder,
da ser han Undervirkning rundt omkring.
En Aand til at udrette Alt han finder,
og Harmonia skjænker ham sin Ring.

Den fjerner fra hans Hjerte Angst og Krampe,
den gjør ham let og lykkelig og mild,
mens Helligdommenes dybtfundne Lampe
udretter Alting med sin Himmelild.

En ny Prometheus atter vil forene
det høie Lys med Mennesket idag,
en anden Odin gjennem Bjergets Stene
faaer Drikken ved Gunlødes Favnetag«*).

*) »Aladdin«, første Akt.

3.

I November 1802 begyndte Steffens en Række offentlige Foredrag*). I »Was ich erlebte« skildrer han levende Situationen. Han var flyttet fra sin første, poetiske Bolig og havde opslaaet sit Paulun i Kannikestrædet ligeoverfor Ehlers' Kollegium, fra hvis Katheder han (for at bruge Oehlenschlägers Ord i »Erindringer«) »som en ny Ansgarius« vilde søge »at omvende vore skjønne Aander og Filosofer fra Vantroen«. Oehlenschläger og en Broder til dennes Forlovede, Karl Heger, der ligeledes var vunden for det nye Evangelium, kom ilende, for at ledsage Dagens af Øieblikkets Betydning dybt grebne Helt til den første Forelæsning. Den ellers saa stille Gade vrimlede af Ældre og Yngre. Steffens kunde knap trænge sig op til den propfulde Høresal og naaede kun med Møie Kathedret. En dyb, forventningsfuld Stilhed opstod.

Sine ni første Foredrag har Steffens udgivet 1803 under Titel »Indledning til filosofiske Forelæsninger«, og man kan af denne mærkelige Bog danne sig et Begreb om, hvorledes han optraadte.

---

*) I »Was ich erlebte« siges urigtigt, at Foredragene begyndte i Oktober 1803. I Adresseavisen for 1802 hedder det: »Torsdagen den 11. November Klokken 5 begynder mine offentlige Forelæsninger over Filosofien. De holdes paa det nye indrettede Auditorium paa Eilerssens Collegium. Henrik Steffens«.

»Hvad jeg forudsætter hos mine Tilhørere« (siger han i Begyndelsen af sit første Foredrag) »er fra Kundskabens Side intet Andet end den almindelige Kultur, som man maa forudsætte hos ethvert uddannet, videnskabeligt Menneske — fra Interessens Side den indvortes Trang til at kjende Tingenes egenlige Væsen, til at opløse Tilværelsens Gaade — fra Evnens Side den indvortes Anskuelse, som fatter enhver enkelt Del sammen til et Helt, sætter det absolut Hele, Ene som det Reelle. At lede Dem til Ideen om Filosofiens Problem er Hensigten af disse mine første Forelæsninger. Jeg vil give Dem et betydningsfuldere Blik over Livet og Tilværelsen end det, den almindelige Erfaring, det daglige Liv, indknebet af endelig Trang, leder os til. Af det dybere Blik over Naturen, Historien og vort inderste Gemyt udspringer det filosofiske Problem som af sin egenlige Kilde. Enhver maa selv give sig dette Problem, førend det paa en tilfredsstillende Maade kan løses. Enhver maa løse sit eget Problem, ikke en Andens.«

Den anden Forelæsning begynder med en Forherligelse af Spinoza, som ogsaa Schelling, begeistret, hyldede og sluttede sig til. »Mod Enden af det syttende Aarhundrede« (hedder det) »levede en Mand, som, afsondret fra den hele øvrige Verden, i stille, fredelig Ensomhed overlod sig til sine Spekulationer. Ingen har nogensinde med mere Kraft og Iver søgt Sandhed. Ved grundig og udholdende Grandskning erhvervede han sig den fasteste, urokkeligste og stadigste Overbevisning. Han har yttret denne i sine faa, men gediegne Skrifter paa en Maade, der har rørt og uimodstaaeligen maa røre Enhver, som læser dem. Han var overbevist om Evidensen af sine Grunde som om sin egen Tilværelse. Han frygtede ikke for den nøiagtigste Undersøgelse, gav sit System den strengeste videnskabelige Form, og endnu har Ingen gjendrevet ham. Til alle Tider har den almindelige

Hob havt en feig Gruelse, en indvortes Skræk — født af en inderlig Overbevisning om deres egen Indskrænkning — for alt Overordenligt. Beskyldningen for Atheismus var det almindelige Vaaben, med hvilket Enhver anfaldt den stille Grandsker. Ikke langt fra det Tidsrum, han levede i, havde man brændt Vanini og Bruno paa Grund af samme Beskyldning*), og endnu i vore Dage bragte den en af de genifuldeste og religiøseste Mænd fra sit Embede og ud af sin gavnligste Virkekreds, og en skraalende Mængde styrtede over ham, for ved deres forvirrede Skrig idetmindste at overdøve hans grundige Undersøgelser« — der sigtes her til Fichte, som 1799 var bleven fjernet fra sit Professorat i Jena, hvad Steffens forgjæves havde søgt at hindre ved en Petition fra de Studerende. »Det, som reddede hin dybe Grandsker« (hedder det videre) »fra en saa virksom borgerlig Forfølgelse var blot hans stille, prætensionsløse Ensomhed, som endog gjentagne Opfordringer ikke kunde bringe ham til at forlade. Aldrig kan jeg tænke mig denne herlige Mand i sin rolige Ensomhed med et Lys i sin Sjæl, som ingen Tilfælde formaaede at bortjage, med en indvortes Fred, som ingen Forfølgelse kunde forstyrre, uden at en Straale af hans Lys vækker det skjønneste Haab hos mig«. Senere hedder det: »En Anelse om en uendelig Forbindelse« er »det dybe, bevægende Princip« for Naturforskeren og Historikeren. »Denne Anelse kaldes, naar den, levende, skabende, aabenbarer sig i sin Herlighed i et fortræffeligt Gemyt, Poesi. Det er, som vaagnede Naturens egen Produktivitet med Digteren. Ædle, høie Gestalter trine frem, en guddommelig, gylden Verden, oplivet af en evig Sol, op-

*) Italienske Filosofer fra den sidste Halvdel af det 16de og den første af det 17de Aarhundrede, Forløbere for den nyere Filosofi, naturbegeistrede, pantheistiske Sværmere.

lukkes for os som ved et pludseligt Trylleslag. En uendelig Sands synes at have skjult sig bag enhver Gestalt og straaler os mystisk imøde. Vi omgives af en høi, en herlig Glands. En dyb Længsel vaagner i vort Inderste og slutter os uimodstaaelig til den forunderlige, gøglende Verden«.

Efter i de følgende Forelæsninger at have søgt at vise, hvorledes »en ordnende og bestemmende Haand synes at skjule sig bag den, som det synes, regelløse Vilkaarlighed i Naturens Produktioner, aabenbarer sig for os ved den reducerende Iagttagers Kombinationer og vækker Anelser om en uendelig Sammenhæng«, erklærer han i det sjette Foredrag, at »Ideen, som alene formaaer at fatte Differenserne i Identiteten og Identiteten i Differenserne, indeholder Nøglen til al Naturtheori: den absolute Identitet af alle Differenser er, som Friheden i den intelligible Verden, det evig Forudsatte«. En poetisk Overskuen af Kloden og dens Liv, den evige Natur slutter denne Tankerække. »Solen« (udbryder han) »gløder i Planeternes Middelpunkt; Lyset omfatter med evig Glands alt Levende; den hele Klode synes en Blomst, som aabner sine mangefarvede Blade, udaander sit Liv om Dagen og lukker sig om Natten; Varmen er en evig Vexel af Expansion og Kontraktion, imellem hvilken Alting oscillerer; Magnetismen har gjennemtrængt hele Kloden og viser stiltiende til en hemmelig Regel; Elektriciteten aabner og slutter det kemiske Vexelspils momentane Liv; Luften, bestandig foranderlig og i al Forandring bestandig den Samme, Klodens forunderlige Aande, indaandes, bindes, løses igjen og omslutter Alt. Vandet, det Indifferente, Formløse, af hvilket al Form synes oprunden, circulerer, bestandigt bølgende, mellem det Faste. Imidlertid gjærer den alt bundfældte, anorgiske*) Masse, Jordklodens afsatte Skelet, med den sidste

*) Schellingsk Udtryk istedetfor anorganisk. Ikke blot Schellings Ideer, ogsaa hans Sprog gjenfindes hos Steffens.

Gnist af Liv, endnu flammende under Ækvator. Et evigt vexlende Liv, ensformigere under Polerne, mere broget, mere glødende under Ækvator, udvælder med stigende Energi — og midt i denne brogede Vrimmel hæver sig lidt efter lidt gjennem alle Gestalterne et mystisk Centrum, bestandig dybere og dybere skjult i Gestalternes inderste Væsen. Idet det tydeligere aabenbarer sig, skilles det Enkelte fra det Hele og bliver et Helt i sig selv; den isolerte Organisation bliver mere fuldendt; den Energi, med hvilken den kæmper mod Massen, bliver vældigere; de Aftryk, den paatvinger den, betydningsfuldere. Endelig vaagner med den individuelleste Skabning Naturens usynligste, helligste Middelpunkt — Fornuften. Selv Massen forædles ved den; og Kunsten og Poesien formaaer at producere Gestalter, høiere, ædlere, uendeligere, betydningsfuldere end selv Naturen«.

I syvende Foredrag gaaer han derpaa over til at betragte Historien, som i de foregaaende Naturen. »Levende, bevægelig, foranderlig og i de mangehaande Forandringer bestandig den samme« (siges der) »reiser sig en oprindelig fri Aand, arbeider sig gjennem Naturens mæandriske Krumninger — Massen selv, det Materielle synes denne Aands halvgjennemsigtige Dække, eller rettere: dens evige Organ — og Historien er dens evige Aabenbaring. Som oprindelig aldrig kuet Frihed synes spirende at vaagne midt i Naturens uforanderlige Nødvendighed, saaledes synes omvendt en evig Nødvendighed at dække, ja at overskygge Historiens Frihed. At gjenkjende Fornuftens Frihed i Naturens Nødvendighed, at gjenkjende Naturens Nødvendighed i Historien er den filosofiske Opgave«. Han søger derpaa at gjøre opmærksom paa »det Planfulde i hele Historiens Gang«, stærkt fremhævende »den gamle Tid og dens Herlighed« i Modsætning til den nyere Tids »overveiende Prosa«, og ender sit aandfulde Overblik over Tiderne: »Det Præg af det Evige, som aabenbarer

sig i Historiens rhythmiske Gang, maa erkjendes ved en Anskuelse, som, uafhængig af Tiden, erkjender det Evige selv for sit Middelpunkt«.

I den sidste Forelæsning apotheoseres Geniet. »Det er« (hedder det) »den umiddelbareste Aabenbarelse af det Evige selv i det Endelige og derfor, endskjøndt det Individuelleste, dog tillige det Universelleste. Geniet spotter de blotte Klogskabsregler, gjennembryder alle de Regler, man vil udkaste for det, baner sig og ved sig sin hele Tidsalder en egen Vei. Geniet er Guddommens egen Straale, der nu og da, glandsfuld, bryder ud af Massen. Til at bedømme et Geni kan man aldrig bruge Regler, som Tiden giver; thi den er intet Geni, som ikke rager ud over sin Tid, skaber en ny. Det er, som om hele Historiens Aand reiste sig midt i Tiden. Den, som lever blot i det Endelige, forstaaer aldrig det sande Geni; for den sande Tænkende er han en mystisk Hieroglyf, ved hvilken det Evige profetisk viser hen til en tilkommende Tid. Naar Geniets Stemme lader sig høre, saa lytter Enhver. De Ideer, de Gestalter, han producerer, ere Historiens egne, evige Eiendom, dens uforvisnelige Blomster. Hele Generationer komme og forsvinde, hele Nationer gaae tilgrunde i den evige Konflikt — hans Produkter ere uforgængelige, som det Evige, af hvilket de havde deres Udspring«.

Han slutter disse Indledningsforedrag med at betone »det Inderste i os, det Guddommelige, ved hvilket Enhver er forenet med Alt«. »Det er den høie Tendens« (udbryder han), »den ædle Spire, som vækker os, den Straale af den evige Klarhed, som hæver os, det dybe, bevægende Princip for alle vore høiere Ønsker. Indslynget i den evige Organisation, i hvilken det Hele og alle Delene bestaae i en evig Vexelvirkning, skjænkede en Guddom os det organiserende Princip med vor Existens. At hæve denne Spire, at bringe

den til at voxe er det ædlere Menneskes evige Ønske. En Anelse siger ham, at her er det faste Punkt, om hvilket Alting bevæger sig, det Uforanderlige i al Forandring, Kilden til al Evidens.«

A. W. Schlegel holdt samme Aar Forelæsninger i Berlin, som H. C. Ørsted hørte paa sin Udenlandsreise. Det romantiske Banner reistes dristigt i Landenes Hovedstæder. I disse Foredrag (hvoraf nogle »om Tidsalderens Literatur, Kunst og Aand» tryktes i Fr. Schlegels Tidsskrift »Europa« Aaret efter) skildres den nye Skoles Situation saaledes: »Flere af mine Venner og jeg selv have paa mangehaande Maader i Digte og Prosa, i Alvor og Spøg forkyndt Frembrudet af en ny Tid; og respektable Mænd, der ikke have Begreb om nogen anden Tid end den, Taarnuhrene angive, og Natvægterne udraabe, have tilregnet os dette glade Haab som en stor Forbrydelse. Vi smigre os ingenlunde med en alt paafulgt almindelig Forandring; vi paastaae kun, at der er udstrøet Spirer til et nyt Liv« *). Schelling holdt samtidigt i Jena Forelæsninger om det akademiske Studiums Methode. I sit første Foredrag udbrød han: »For nærværende Tid synes Alt i Videnskab og Konst at trænge sig stærkere og stærkere henimod Enheden, og et nyt Anskuelsens Organ danner sig almindeligere og næsten for alle Gjenstande. En saadan Tid kan ikke ende uden Fødselen af en ny Verden, der ufeilbarlig begraver dem, som ikke tage virksom Del i den, i Nullitet**). Den nye Tids Feltraab lød overalt fra de unge Stridsmænds Læber. Frie-

*) »Europa«, II, 85 & 87.

**) »Vorlesungen über die Methode des akademischen Studium«, 1803, Side 8. — Steffens' Ideer paa Naturvidenskabens Gebet fremhæves i dette interessante Arbeide, der giver en smuk Fremstilling af den Schellingske Filosofi i dens daværende Skikkelse, Side 268.

drich Schlegel havde endt det tredie Bind af »Athenaeum« 1800 med et poetisk Manifest, hvori det hedder:

»Um das Feuer zu ernähren
sind viel zarte Geister nöthig,
die zu allem Dienst erbötig,
um die Heiden zu bekehren.«

Medens den Kantske Subjektivisme, paa hvis Grundlag Baggesen (ligesom Schiller) havde stillet sig, gjorde det Moralskes Supremati over det Sandselige ensidigt gjældende og derfor nærmest kun var skikket til at aabne Blikket for den ene af det Skjønnes kontrasterende Former, det Ophøiede, egnede Schellings Filosofi, der skred frem fra den subjektive til den objektive Idealisme og søgte at eftervise Ideens Realisation i Virkeligheden, sig i høi Grad til at hævde den Enhed af Idee og Billede, som er det Skjønnes Grundvæsen, og hvorpaa Kunsten, det Skjønnes subjektiv-objektive Virkelighed, beroer*). Idet Steffens i Aarhundredets Begyndelse her i Landet optraadte som Apostel for dette nye Evangelium, som ogsaa Goethe bød Velkommen, bidrog han til at berede Veien for en objektiv Poesi, der aldeles skulde fordunkle den subjektive Baggesens. Schellings Filosofi, der stærkt accentuerede Kunstens Betydning, havde desuden, saavel i sit Grundvæsen som i sin Form, et betydeligt poetisk Element; ogsaa derfor egnede den sig, ganske anderledes end den Kantske, til at afgive Grundlaget for en ny poetisk Udvikling. »Filosofien«, siger L. Noack ikke uden Grund, »bliver hos Schelling til Poesi, den æsthetiske Anskuelse til Filosofiens Organ« **).

*) Vischer: »Aesthetik«, I, 39—41.
*) »Schelling und die Philosophie der Romantik«, 1859, I, 365.

4.

»Var jeg end ikke selv nogen Digter,« erklærer Steffens i »Was ich erlebte«, »saa følte jeg dog, at jeg formaaede at oplyse en digterisk Aand om sig selv og sætte den i levende Bevægelse«. Han mener, at han i Grunden ikke gjorde Andet end styrke og befæste, hvad der i Forveien var hos den unge Oehlenschläger (»ich gab ihn sich selber«), saa denne erkjendte sin indre Rigdom og kjækt lod det, der vilde frem, komme tilorde. »Forsaavidt det Ideelle altid er en høiere Reflex af det Reelle« — siger Schelling — »forsaavidt er der hos Filosofen nødvendigvis ogsaa endnu en høiere ideel Reflex af det, som er reelt hos Kunstneren« *). Steffens virkede paa Oehlenschläger paa en lignende Maade som den 26aarige Herder en Menneskealder tidligere havde virket paa den 21aarige, gjærende juridiske Student Goethe i Strasburg. Herder fuldendte i Goethe Brudet med den gamle Skoles Traditioner. Han befriede ham fra de sidste Lænker. Han sønderrev Forhænget, der endnu skjulte den hidtilværende Literaturs Armod for den godtroende Yngling. Og havde den stedse til Rimen beredte unge Mand haabet alt at være Noget, saa lærte han nu at stille større Fordringer til sig selv og maatte samle sig til mandigere Stræben. Men paa samme Tid viste Herder ham hen paa

*) »Vorlesungen über die Methode des akademischen Studium«, 1803, Side 314.

den herlige Vei, han selv var tilsinds at gjennemvandre, gjorde ham opmærksom paa sine Yndlingsskribenter og løftede ham kraftigere iveiret, end han havde bøiet ham. For den studsende Ynglings Øine aabnede sig mægtige Anskuelser, som Herder nyligt havde opdaget, og som med den friske Opdagerlysts Glæde opfyldte og gjennemtrængte hans hele Sjæl*).

Oehlenschlägers modern-sentimentale oldnordiske Fortælling »Erik og Roller« blev, trods de smukke Digte, og uagtet tolv Ark alt vare trykte**), kasseret efter Steffens' Ankomst.

Det Bind Digte, der ligeledes skulde være løbet af Stabelen***), blev ogsaa næsten i Et og Alt forkastet af Steffens.

Oehlenschläger satte sig strax hen og skrev i største Hast en ny Samling. »Jeg forfærdedes næsten«, udbryder Steffens i »Was ich erlebte«, »da den ungdommelige, friske Kilde strømmede mig voldsomt imøde«. I December 1802 udkom disse

»Digte af Adam Øhlenslæger«.

»Denne lille Bog«, siger P. L. Møller med Føie, »har noget Mystisk, noget Hemmelighedsfuldt. Ingen anden dansk Bog har en saadan vidunderlig kulturhistorisk Duft, udaander en saadan Rigdom af straalende Erindringer« †). Hvilken Jul, denne Jul 1802, da det nye Aarhundredes nyfødte Poesi slog sine funklende Øine op i dette lille Binds Bethlehems-Krybbe!

»Digte, 1803« — for hvilke Forlæggeren, Hr. Universi-

---

*) Hettner: »Literaturgeschichte des 18. Jahrhunderts, dritter Theil, drittes Buch, erste Abtheilung (Die Sturm- und Drangperiode)«, 1869, Side 118.

**) Se dette Værks første Afdeling, Side 210.

***) Se dette Værks første Afdeling, Side 217.

†) »Adam Oehlenschläger, et Erindringsblad« (i Feuilletonen af den »Berlingske Tidende«, 1861, November).

tetsboghandler Brummer, gav den unge Student 100 Rigsdaler, omtrent 5 Rigsdaler Arket*) — indeholde enkelte tidligere trykte Arbeider; og af og til har den gamle Tid, som Oehlenschläger brød med, ikke ladet sig uden Vidnesbyrd. »Balladen »Sivald og Thora« (der første Gang saae Lyset i L. Kruse's Ugeskrift »Almen Læsning« 1800) er saaledes i flere Henseender et Barn af den og minder om Digterens sentimentale Lafontaine'ske Periode. I »Fridleif og Helga«, som stod sammesteds, er rigtignok Stoffet her undergaaet en heltigjennem ny Behandling, men det er dog ingenlunde blevet nogen vellykket Kæmpevisestudie; den nye Slutning er endog ligefrem parodisk:

»Ved Midienat stander Hr. Erik i Blod
med tvende Lig ved sin kolder Fod.

Han stod saa længe, han stod saa stiv,
tilsidst saa stod han foruden Liv.

De lagde liden Helga og Fridleif paa Baal,
de kunde ei flytte Hr. Erik fra Maal.

I trende Dage hans Legem stod
og stirred ned i det levret Blod.

Den tredie Nat da skete et Raab,
Hr. Erik faldt ned i en Askehob.**)

Ogsaa Brydningen mellem det Gamle og Nye hos den unge Digter vil man finde repræsenteret. Af de ikke tid-

*) Et Eftertryk besørgedes med nye Trykfeil.
**) Selv i de nye Digte kan det Romantiske af og til slaae over i det Parodiske. »Violsamleren« vil saaledes let, trods partiel Fortræffelighed, kunne sætte Lattermusklerne i Bevægelse.

ligere trykte Digte er saaledes »Harpespilleren ved Posthuset« en polemisk Romance, hvori Poesien stilles mod Prosaen. Den ender profetisk-jublende:

»Endnu er Kjærlighed til paa Jord,
med det Øvrige ikke den svandt.
Jeg haaber, jeg haaber, min Tro er stor:
den Tid skal komme tilbage, som randt.
Ja, Kjærligheds Gnist saa mild
skal tænde Oldtidens Guddomsild.
Af det kolde, natlige Hav
Skal Solen staae frem af sin Grav.«

»Harald i Offerlunden« er ligeledes en Overgangsformation. Harald længes tilbage til Oldtidens »skjønne Dage« og udbryder:

»Her, hvor Hjertet helligt brændte,
nu kun mine Suk opstige.
I forsvandt, I skjønne Dage!
Dødt er Fantasiens Rige.

Intet luer, Intet hæver,
Alt er koldt, fornuftigt, øde.
Fyldt med Oldtids store Minder,
vanker jeg som mellem Døde.«

En Benrad hæver sig op af Jorden og bebreider ham, at han ønsker sig tilbage i den grumme Tid, da man, kold, offrede sin Broder.

»Harald gyser ved sin Drøm —
ønsker dog de gamle Tider.«

I Størstedelen af denne lille Bog aander imidlertid stærkt og lifligt »den frembrydende Vaar«, som eet af de

nye Digte hedder, hvori Oehlenschlägers store Forgænger Evald til Slutningen skjønt forherliges.

»Higen mod de gamle Tider« — der fremhæves af N. F. S. Grundtvig*) som det, der, tilligemed »Sluttelse til Evald«, hos den fremtrædende Oehlenschläger forkyndte »en Dybde i Længsler, som lovede anderledes Syner« end de gængse Poeters — fandt et fuldttonende Udtryk i »Guldhornene«, som alt er omtalt. »Hakon Jarls Død« behandler i Romanceform det samme Stof, som Digteren senere benyttede til sin første og mesterligste Tragødie. P. L. Møller kalder (i det ovennævnte »Erindringsblad«) Digtet med Rette »et lyrisk Epos i stor Stil, et ægte Drapa, hvor man allerede mærker Spiren og Grundtonen, hvoraf snart det berømte Drama skal udvikle sig«. Det begynder, som bekjendt, med i et Par fortræffelige, maleriske Strofer at fremhæve de to store Modsætninger, hvorom det Hele dreier sig: det synkende nordiske Hedenskab og den seirende Kristendom, og ender mægtigt:

»Det ruller i Horizontens Himmel,
og sagtelig skjælver Hav og Jord.
De gamle Guders brogede Vrimmel
forsvinder og kommer ei mer til Nord.
Istedetfor Lundens ærværdige Minder
man idel Kirker og Klostre finder.
Kun hist og her
man fjern og nær
en Høi og en opreist Kampesten skuer,
som minder om Oldtidens slukte Luer.«

Vore gamle Folkeviser fra Middelalderen have afgivet Stoffet til nogle af de mest malerisk-romantiske Digte i denne Samling. At Æmnet i Poesier som »Løveridderen«,

*) »Verdens Krønike«, 1812, Side 354.

»Valravnen«, »Ellehøien« bliver »klædt i Sydens Glands« (for at bruge et Udtryk af N. F. S. Grundtvig i Dedikationsdigtet til Oehlenschläger foran »Optrin af Kæmpelivets Undergang i Norden«) og behandles i de af de tydske Romantikere fremdragne Oktaver og Terziner fjerner det vel ganske fra Kæmpevisestilen, men giver det paa den anden Side en eiendommelig poetisk Fylde. »Løveridderen« begynder:

»Mildt boltre sig de lune Sommervinde,
fra klare Safirhvælving Maanen straaler
igjennem duftopfyldte, svale Linde
til Engens lukte Lilier og Violer.
Rødt gløder gyldne Spir fra Borgens Tinde
i Flodens fulde, sortblaa Jaspisskaaler.
Kong Didrik langsomt paa sin Ganger rider
i stille, underlige Midnatstider.«

Af »Valravnen« hidsættes første og sidste Vers:

»De gule Silkeseil, som Vinden fylder,
hjemlede, bugnende, den lette Snekke.
Mens Aftensolen ranke Mast forgylder,
Fru Sigrid sidder paa det høie Dække.
Da bovner Havet brat med sorte Bylder,
da pibler Vandet ind af dybe Sprække.
Den vilde Valravn høit i Masten synger,
mens dybt han Skibet ned mod Grunden tynger.

De sorte Bølger bruse ikke længer,
De skylle, maanbestraalt, paa runde Stene.
Vemodigt Strandens Pil med Løvet hænger,
det hvisler underligt i Lundens Grene.
I Nattens Blaa sig Stjernen mat fremtrænger.
En sølvklar Sky ved Maanen flyder ene:

det er Minona, døende, som svæver —
hun synker ei, hun sig til Himlen hæver!«

»Ellehøien« begynder høiest malerisk:

»Paa hede Dag den svale Aften fulgte,
der glimted Purpur bag de sorte Grene,
den dunkle Landevei var hel beskygget.

Jeg langsomt red og grubled henrykt, ene,
mens tætte Skov de røde Roser dulgte,
hvor Nattergalen skjult sin Rede bygged.

Da kom jeg til en Bakke, som beskygged
med sine venliggrønne Lindekroner
for stærke Vindpust og for lumre Varme.

Sødt tryllet hen af Somrens Aftentoner,
jeg sank i Græssets blomsterklædte Arme
og lytted smilende og slumred ind.«

»Rosmer Havmand«, hvortil Stoffet ligeledes er taget af en gammel dansk Folkevise, er en meget dramatisk Romance i skiftende Versemaal, der ofte ere af stor Virkning.

»Digteren i Leire-Lunden« er en ægte Repræsentant for den unge Skjalds »Higen mod de gamle Tider«. Digtet begynder:

»Fantasi! hvi river Du mig
til skjønne Erindringer hen?
Gjerne, gjerne fulgte jeg Dig,
men maa vende tilbage igjen
til den kolde Tid, da din skjønne Lue
hvirvler ei længer mod Himlens Bue.«

Og det ender gribende:

»Kom, Harpe! Solen udslukkes brat,
dens sidste Straaler kun virke.
Kom! Vi vil slutte os inde i Nat
i Roskildes gamle Kirke.
Der vil jeg ved din dæmpede Klang
i Koret synge min Svanesang.

Min Røst skal mane Skyggerne frem
fra Jordens fugtige Volde.
Fra Gravens gamle, ærværdige Hjem
skal de stige med Harnisk og Skjolde,
og de blege Piger i Maaneskin
skal atter smile med blussende Kind.

Saa har jeg dog sjunget en eneste Stund
paa en Tid, det var værd at sjunge.
Farvel, Du gamle, dunkle Lund!
Under Hvælvingen nu min Harpe skal runge.
Mellem Ridder og Hustru og Svend og Mø
vil jeg synge og blusse og blegne og døe.«

Ikke blot de svundne Tider, Oldtid og Middelalder, yde den unge Digters Fantasi og Følelse rigt Stof: hans Muse smykker hele Tilværelsen med sin Blomsterkrands. I »Natur-Temperamenter« bliver saaledes Naturen et Billedsprog for Aandens Verden i fire geniale Digte. Som en Prøve hidsættes Skildringen af det koleriske Temperament:

»Hvad sortner?
Det er Himlens Bue.
Hvad lysner?
Det er Heklas Lue —
den stærkeste Kæmpe i Nord,
den gamle Thor.

Der staaer han, forvandlet til et Fjeld,
hedder Hekla,
med Ispandser om sit Bryst,
med Torden i sin Røst,
med gloende Tunge,
Harniskpladerne runge.
Paa hin Side af det vilde Ocean
staaer hans Fostbroder Vulkan,
hedder Ætna.
Luende Blod paa den skjælvende Jord
har de stænket i hinandens Spor.
Da det gamle Rige svandt,
grumt de sig forbandt,
for pludselig engang med Kæmpevægt
at knuse den nyere Slægt,
som myldrer mellem begge
deres Flintevægge.
Nu raadslaae de sammen i den mørke Gang,
saa lang,
under Europa.
Frels os, Jesus af Nazareth!
Paa Engen hist to Roser stod
Fod ved Fod
i Ungdomsblod.
Se, hvor de skilles ad ved en Kløft,
ved en bundløs Grøft!
Den evige Vrede
har draget det flammende Sværd af sin Skede.
Hvi bliver I alle saa blege?«

Men det vilde føre for vidt at dvæle ved alle Enkeltheder i denne Bane brydende Digtsamling, og vi skulle derfor kun til Slutning endnu opholde os et Øieblik ved »Hovedstykket« i den, hvormed den ender, det ved Efter-

aarstid 1802 forfattede »Sankt Hansaften-Spil«, hvorom man med Sandhed kan sige: finis coronat opus.

Dette geniale Arbeide skildrer, som bekjendt, det brogede Liv i Dyrehaven paa en smuk Skjærsommerdag; og baade den alvorlige og den lystige Muse give Møde ude blandt Folkemassen mellem de grønne Bøge og i Skovensomheden. Kjærligheden danner Midtpunktet — som i selve Tilværelsen — medens Poesiens straalende Sol forresten spreder sit liflige Lys over Naturens og Historiens forskjelligste Fremtrædelsesformer. I det »lette Spil, som flygtig Fantasi har sammenføiet«, er der nu først, ifølge Stoffets Medfør, en Mængde smaa, snart rørende, snart lunefulde Genrebilleder af det kjøbenhavnske Hverdagsliv, ligefra Manden, der den deilige Sommerdag staaer i det aabne Vindue og ser over til Voldens Træer, som vifte i Vinden, og længes bort fra den lumre Stad, til Herren, der om Aftenen i Skoven hjælper den unge, smukke Pige op paa den gamle, firstolede Holstensvogn. De store Modsætninger, hvorom det Hele dreier sig, repræsenteres alt i de to Prologer, den gamle, romantiske Vandringsmand og den velbekjendte Harlekin. Med den Sidste aabner Digteren Polemiken mod den ældre, filistrøse Livsanskuelse, der udgjør den ene, væsenlige Bestanddel af dette ligesaa overgivne som sværmeriske Ungdomsarbeide. Han ærgrer sig over Gravhøiene, der »gjør ikke den mindste Nytte«, og spotter »en høi Tendens i et Dyrehavespil«:

»Det skal være paa sin Shakespearisk —
en Skik, som hos os er rent barbarisk.
For Guds Skyld lad Eder ikke smitte
af denne uvidende, excentriske Britte!*)

*) A. W. Schlegels berømte Oversættelse af Shakespeare udkom 1797—1810.

Dandseren paa Voltigerlinen ser fra sit Stade høit over Jord ned paa Spidsborgerne:

»Du rynker Panden, Du satte Flok!
Gavner jeg ikke nok?
Heisa! Hopsa! Høit i Sky!
Lad dem knye!«

En Kancelliraad udbryder:

»Den Knegt falder lidt impertinent!«

En Officer:

»En Dragt Prygl han havde fortjent!«

Et ungt Menneske smiler over den civile og militære Satheds respektable Harme:

»Det er Skade, han svæver dem for høit!«

En Borger ender saa denne ypperlige, karakteristiske Scene, idet han, ethisk-staalsat, knapper for sin Lomme:

»Af mig skal han ikke faae en Døit!«

I Marionetspillerens Indledningsforedrag railleres der med den herskende aandløse Kunstanskuelse, Tendenspoesiens selvtilfredse Vigtighed og Realismens vingestækkede Soliditet:

»At gavne, medens vi fornøie,
har vi bestandig havt for Øie,
da det er Konstens Hovedsag.

—

Her ser I intet Sværmeri.
Med Sligt har vi ingen Maskepi
og endnu mindre Sympathi.

Akkurat som det i Livet gaaer
til Eders Fryd I skue faaer.
Det er det rene, gedigne Guld.
Af Moraler Stykket er pærefuld,
Humanitet og Dyd og Gavn,
og fremfor Alt Poesiens Savn,
kort Alt, hvormed en ærlig Mand
vor oplyste Tidsalder glæde kan.«

Iffland og Kotzebue, den gængse dramatiske Smag, gjøres saa til Gjenstand for Latter i Marionetkomediens borgerlige Drama, blandt hvis Personer Frieren — alluderende til nogle Ord af Thaarup i »Peters Bryllup« og af Baggesen i et Digt*) — udbryder:

»Den, som sin Fryd med Ord kan male,
han er arm paa Fryd eller rig paa Tale**).
Den sande Glæde er stum som en Hund,
Glæden slaaer Begplaster paa hans Mund!
Hans høie Begeistrings Himmelelv
gaaer meget betænksom i sig selv.
Rigtignok skulde man troe, Poesi
ved slige Leiligheder Folk stod bi.
Shakespeare, naar han er begeistret, taler
og Goethe; men det duer ei for en Daler.

---

*) »Taus Tilbedelse« i »Samtlige Værker, første Bind, 1801« (tidligere trykt i Rahbeks »Charis for 1797« under Titel »Endelig Erklæring«).

**) Uagtet der i alle Udgaver af »Sankt Hansaften-Spil« staaer »eller ogsaa paa Tale«, maa dette dog aabenbart beroe paa en Feiltagelse, hvorfor Recensenten Pavels i »Kjøbenhavnske lærde Efterretninger for 1803« med Grund uden videre anfører Stedet som ovenfor. — I Digtet »Fødselsdagen« foran »Sankt Hansaften-Spil« har Oehlenschläger forresten udtalt den samme Tanke, han her polemiserer mod: en Inkonsekvens, som Pavels heller ikke undlader at fremhæve.

De følger ikke den rigtige Regel,
roses desuden af Tieck og Schlegel.«

Første Kunstdommer er henrykt over denne theatralske Præstation:

»Det Stykke er fuldt af sandt Geni!

Han sekunderes af den anden:

»Den pure, klare Livsfilosofi!«

Og den tredie afslutter:

»Som er og bliver dog den bedste.
De maa sige, hvad de vil, de Heste!«

Tilskuerne diskutere, hvad Humor er; og een af dem udbryder:

»Ser I vel, Fa'er! det er paa sin Engelsk«,

hvortil den anden bemærker:

»Mig synes før, det er paa sin Bengelsk.«

Scenen med Harlekin og Poppe fortsætter Feiden mod den nyttige Poesi med dens Middelmaadigheds Ideal. Harlekin deklamerer, ligesaa alvorsmandig, gesinnungstüchtig og vigtig som en Nutids Tendenspoesiforherliger:

»Her finde vi en dannet Digter,
som synger kun om Fornuft og Pligter.

— — — —

Hans store Plan, mens han hopper herneden,
er den: at forædle Menneskeheden.«

Poppe lader saa Hymnen til Middelmaadighed tone, hvori det, blandt Andet, hedder:

»Hvis Du vil høste Livets Frugt,
da gaa ad Middelveien smukt.
Den Sætning mig saa vel behager,
at ei engang jeg Vers undtager.

Hvis galt, excentrisk Sværmeri
skal kunne kaldes Poesi,
da troer jeg, vi bør efterstræbe
den allermindste Gnist at dræbe.

Og uden just at prale stort,
saa troer jeg, vi har alt det gjort.
Paa senest Tid helt klogt vi skalter
med vore gode Brandanstalter.

I ret fornuftig Poesi
bør aldrig spores Fantasi.
Hvad Djævlen rager Fantasien
den mindste Smule Poesien?

I gamle Dage gik det an,
den Tid i Mørke famled man;
men nu, i de oplyste Tider,
sligt Barbari man ikke lider.

Hvi skriver nu en sand Poet?
Af Iver for Humanitet,
for vor Moral at understøtte,
i Korthed: for at gjøre Nytte.

Hvor stort for en moralsk Poet
at tolke blid Humanitet,
om sveden Grød og svegne Pligter —
hvor skjønt, hvor saligt for en Digter!«

En Tilskuer udbryder begeistret:

»Poppe hedder han, Pope*) burde han hedde!«

Iforveien har Middelmaadighedens ædle Sanger i et lille Indledningsforedrag erklæret:

»En Kleinsmed bruger sin Fil med Forstand,
en Rimsmed er ligesaa klein som han!
Det er saa en Sag med Geniets Ild,
den udbryder ofte altfor vild.
Jeg priser Betænksomhedens Vand,
paa hvert et Vers har jeg hældet en Spand.«

Tanken henledes herved paa »den brave Digter«, Kjøkkenhavens geistlige Poet, som Baggesen 1792 besang, og hans talrige Kolleger, ja endog lidt paa Baggesen selv, der i Epilogen »til Læseren« efter »Labyrinten« 1793 siger, at »den Quixote, hvis Fjed han følger, er Humaniteten“, og at han har ombyttet sin Digterbefordring med »en Rucio«, ligesom han alt i Fortalen til sit første Hovedværk, »Komiske Fortællinger«, 1785, stærkt fremhæver Brugen af »Filen« **).

Sang fra Teltet slutter sig til dette mere negative Parti af Digterværket og minder om Forherligelsen i Steffens' Indledningsforedrag af »den gamle gyldne Tid«, inden »Gudernes brogede Vrimmel forlod den ryggesløse Jord«, ligeoverfor Forstandstidens »Oplysning« ***). Det er nogle unge Folk, som synge:

»Da Oldtids gamle Guder døde
af Alderdom,

*) Bekjendt engelsk Poet i den første Halvdel af det 18de Aarhundrede, der, blandt Andet, har skrevet Læredigte.

**) Se dette Værks første Afdeling, Side 100—102, 95 & 38.

***) »Indledning til filosofiske Forelæsninger«, Side 153 o. s. v.

da for den friske Morgenrøde
vor Middag kom,

da høit Oplysnings Sol sig reiste,
saa tidt paakaldt,
og da dens Straaler, mens den kneiste,
oplyste Alt,

og da dens stærke Ild afbrændte
hver Blomst saa net,
at der, hvor man sit Øie vendte,
stod et Skelet:

da kom en lille Gud tilbage — o. s. v.«

Sangen ender:

»I denne brogetskjønne Vrimmel
blandt Spøg og Tant
vi tænker os den gamle Himmel,
ak! som forsvandt«.

En Herre bemærker hertil:

»En ganske behagelig Melodi,
men Ordene nymodens Sværmeri!«

I »Idyl« persifleres endelig de yndede Vossiske Idyllers Detailmaleri.

Ligeoverfor det satiriske Element, der frembyder ikke liden literaturhistorisk Interesse, staaer nu det alvorlige, der svulmer høiere og høiere, jo længere man naaer frem i Digtet. Det begynder (som ovenfor sagt) alt med den gamle Vandringsmand, der aabner Stykket som første Prologus, og klinger stadigt midt imellem de overgivne Scener. Jødedrengen, Manden ved Kilden, Pigerne inde i Skoven, den Blinde ere saaledes Bærere af denne positive Pathos. Specielt maa fremhæves den gamle Mand med Perspektivkassen med de mesterlige smaa Billeder af Middelalderens Kjærlig-

hedsliv og Oldtidens Kampliv, af Naturens Mystik i det dunkle Fjeld, af Saxo Grammaticus i det gothiske Kammer og Kæmpehøien paa Marken i Maaneskinnet, der vækker »Anelser om dunkle Tid«. J. L. Heiberg erklærer i en interessant æsthetisk Afhandling om Oehlenschläger*): »Disse fem Smaastykker er Noget af det mest Maleriske, som Poesien har at opvise; hvad som især frapperer, er deres næsten utrolige Simpelhed, hvormed dog saa overordenlig en Virkning er opnaaet«.

Dagen er endelig forbi, den larmende Sværm forsvinder, kun de Elskende blive tilbage. Kjærlighedens Hymne lyder i Midnattens Stilhed:

»Sammensmeltning af Lund og Sø
og Stjerner og omslynget Yngling og Mø.
Favn mod Favn,
tolker hele Naturen Kjærligheds Navn.«

Selv det Maalløse faaer Mæle i den stille Sommernat: den hundredaarige Eg, hvis Liv er »langsomt, koldt, stærkt«, og den kun een Dag gamle Sankt Hansorm under den, hvis Liv er »hurtigt, brændende, begeistret, lutter Glød, levende, bevægelig Glød, et Øieblik mellem Fødsel og Død«. Ikke blot Livets Mysterier afsløres, men ogsaa Dødens: den mystiske Benrad stiger over den fjerne Kirkemur med sin Le paa Nakken. Endog Aandeverdenen aabenbarer sig: Sankt Kirsten nærmer sig sin Kilde, og Kjærligheds Genius udstrækker sin beskyttende Haand over de Elskende. En Jæger er saa Tolk for den pantheistiske Hensynkén i det drømmende Naturlivs Uendelighed; og Slutningskoret dannes af

*) Svar paa Hr. Prof. Oehlenschlägers Skrift »Om Kritiken i Kjøbenhavns flyvende Post over Væringerne i Miklagard« »(Flyvende Post«, 1828. J. L. Heibergs poetiske Skrifter, III, 1861, Side 229).

Smaafuglene, der titte til hinanden i Maaneskin bag de løvklædte Grene og synge, glade over Skovensomhedens Fred. Med denne melodiske Fuglekvidder udklinger det fortryllende romantiske Digterværk.

»Sankt Hansaften-Spil« minder vel af og til lidt om »Das Jahrmarkts-Fest zu Plundersweilern« fra Goethes første lystige Aar i Weimar og noget mere om nogle af Tiecks dramatiske Poesier fra Ungdomsaarene (»Der gestiefelte Kater« 1797, »Die verkehrte Welt« og »Prinz Zerbino oder die Reise nach dem guten Geschmack« 1799), men er dog et fuldstændig originalt og nationalt Arbeide, der langt overgaaer de to berømte Tydskeres nysnævnte Værker. »Begrebet af det umiddelbare Drama i lyrisk Form« — siger J. L. Heiberg i sin ovennævnte æsthetiske Afhandling — »er aldrig blevet fuldkomnere realiseret end i Oehlenschlägers Sankt Hansaften-Spil. Fantasi, Følelse og Lune ere i rig Fylde udbredte over dette herlige Digt, som aander Sommerens Liv og Varme«.

5.

Hvorledes modtoges nu denne Digtsamling, om hvilken der med Føie kan siges som om hin Pintsedag: Der kom pludselig en Lyd fra Himlen som af et voldsomt fremfarende Veir, og der viste sig Tunger som af Ild? Hvad yttrede Samtiden i sin Forbauselse og Forfærdelse, da Aanden saaledes brød frem, og der taledes i disse forunderlige Toner? Bleve de brave Rettroende tvivlraadige, saa den Ene sagde til den Anden: Hvad mon det være? Spottede de og skøde Skylden paa «sød Vin»?

Man har heldigvis en vidtløftig Anmeldelse af en ret

god Repræsentant for den ældre Tidsalder, Præsten Pavels — Poeten, om hvem Abrahamson 1790 spaaede, at hans Navn snart vilde blive et af de mest berømte paa det danske Parnas — der sætter os istand til at faae en Forestilling om Indtrykket, der fremkaldtes, »da denne Lyd hørtes«, hos »de bosiddende Jøder i Jerusalem«.

Recensionen begynder med en meget stærk Anerkjendelse. »Uden Tvivl« — hedder det — »er den Digter, hvis Arbeider her anmeldes, et af de ypperste Genier, der nogensinde har betraadt vort Parnas. Liv og Ynde, Kraft og Ild, forenede med en umiskjendelig Originalitet, udmærke saare hæderligen en ikke liden Del af nærværende Digte. Endog i de mest ufuldkomne spores herlige Anlæg.« Pavels er aabenbart greben af det nye, sælsomme Fænomen. »Naar Geniets Stemme lader sig høre, saa lytter Enhver,« sagde Steffens ikke uden Grund i sit sidste Indledningsforedrag. »Opmærksomheden holdes ideligen spændt,« vedbliver Pavels. »Selv de Stykker, der ved første Læsning, prøvede efter Kritikens Regler, vakte grundet Misnøie, lokkes man uvilkaarligen til at læse anden Gang. Man erkjender, at de Feil, der findes, ere de, der nødvendigen maa findes hos den fyrige, genirige Yngling ved hans første Indtrædelse paa Digterbanen.« Forskjellige Symptomer indgyde dog Anmelderen Betænkeligheder. »Den haanende Tone, hvori Hr. Ø. bryder Staven over hele Digtearter, og de sarkastiske Sidehug til Mænd, han, som ældre og høiligen talentfulde Digtere, bør have Ærbødighed for,« røbe Mangel paa Respekt for Tidsaanden. »De Mønstre, hvorefter Hr. Ø. tydeligen ses at have dannet sig, istedetfor at holde sig til exemplaria græca«, spaae heller ikke godt for Fremtiden. »Det kan vel ikke nægtes, at Shakespeare og Gøthe ere store Digtere, skjøndt den Første nok aldrig bør tages til Mønster, da hans Mangel paa Kultur og Smag er lige-

saa indlysende som hans Geni høit og uforligneligt; men de to andre, allernyeste Tydskere, Tieck og Schlegel, der synes at besidde vor Digters uindskrænkede Agtelse og Tillid, maa Anmelderen, ikke paa sin egen Autoritet, helst da han kjender meget faa af deres Arbeider, men efter kyndigere Æsthetikeres Dom, erklære for de værste Smagfordærvere.« Pavels udbryder saa: »O, at dog denne unge Skjald, der, naar han omhyggeligen uddanner og værdigen bruger sit Talent, vil kunne leve i sine Digte Aarhundreder, efterat han selv har forladt Jorden, vilde forlade Døgngeniernes Tiecks og Schlegels vanærende Fodspor!« Og han kalder Novalis »en mig ubekjendt Digter« og Steffens, af hvem Oehlenschläger havde oversat et Digt, »en Recensenten ubekjendt, formodenlig tydsk Digter«. At Oehlenschläger med ungdommelig Begeistring gaaer tilbage til Nationalitetens Begyndelsespunkter og søger at erobre »en hel ny poetisk Verden«, for at bruge Udtrykket i Afhandlingen om den nordiske Mythologi*), er ogsaa »en Synderlighed«. Nei, da ere Grækerne dog noget ganske Andet! Den storslaaede Romantik i Middelalderssteffer som »Løveridderen« synes den brave Pavels »uteilet Indbildningskrafts Foster«, og Symbolik som »Natur-Temperamenter« falder heller ikke i hans Smag — hvorimod »Sivald og Thora« er »et deiligt Stykke«. Hvad »Sankt Hansaften-Spil« angaaer, vækker naturligvis Marionetfarcens samt Harlekins og hans poetiske Poppedrengs Udfald Misbilligelse; og om Dandseren paa Voltigerlinen er Hr. Pastoren »ganske af Kancelliraadens Mening, at det er en impertinent Knægt«. Slutningen, hvor Romantiken ret udfolder hele sin vidunderlige Herlighed, har aabenbart gjort den hæderlige Anmelder rent ør i i Hovedet. Ludvigs Sang er »tom Ordklang« og »Duetten«

*) Se dette Værks første Afdeling, Side 198.

mellem ham og Maria kun »lidet bedre«. Paa den Maade havde den respektable unge Ægtemand i Ornat sandelig aldrig elsket! »I Egens, St. Hansormens og Jægerens Monologer er Poesi, men tillige — ja, den, som finder, at det ikke er Sværmeri, jeg laster ikke hans hede Indbildningskraft, men han udskjelde ei heller mig for en kold Ignorant, fordi jeg kalder det saa«. Saaledes havde det rigtignok aldrig spøget i den gode, gamle Dyrehave, naar Anmelderen var der!

En umiddelbart foregaaende Recension af Pavels over en af den ældre Tids Digtere, Rein, danner et karakteristisk Komplement til Anmeldelsen af Oehlenschlägers Digtsamling. Rein (hedder det deri) »er ikke af dem, der, efter allernyeste Mode, svæve saa høit, at de rent glemme, de leve blandt Mennesker og skrive for dem — der, som Vessel siger:

synge høit og vildt
og gjøre hvers Umage spildt,
som vil opdage, hvad de mene*) —

ei heller henhører han blandt dem, efter hvis Dom Alt er flaut og væmmeligt, som ikke idetmindste er tusinde Aar gammelt, dem, der saa kraftigen anprise den barbariske Oldtid. Det kunde vel endog hænde, at de, der anse det vanærende for Digteren »at tolke blid Humanitet«, som finde det lige lavt at synge om »svegne Pligter« og »sveden Grød«, rent ville frakjende Rein Digternavnet. Men for dem, der tillægge Digteren en anden og høiere Bestemmelse end den at synge for sig selv og Muserne, der elske de gamle Grækere mer end de gamle Skandinaver, troe mere paa Horats og Pope end paa Tieck og Schlegel, er Rein en skjøn, hæderværdig Digter.«

I Bladet »Dagen« rykkede Oehlenschläger — der hidtil

*) Polemik (i Begyndelsen af et Bryllupsdigt) mod den Evaldske Retning.

havde været den en halv Snes Aar ældre præstelige Recensents ganske gode Ven, ja endog Dusbroder, som Medlem af Borups Selskab, og for ikke længe siden forelæst ham og Præsten M. F. Liebenberg Digte af sig*) — i Marken med et Digt, hvoraf Størstedelen hidsættes:

Naar Du om mine Digte snakker,
som om jeg trykte Almanakker,
da bli'er min Harme ikke stor.
Jeg svarer ikke med en Stavels';
thi Pavels var ei længer Pavels,
ifald han skrev med andre Ord.

At i Romancerne Du hytter
Dig for at se Naturens Myther,
det kan jeg forestille mig.
Jeg vil ei give Dig Forklaring,
thi selv udi min Aabenbaring
jeg mystisk vilde synes Dig.

Henrevet af Naiviteten,
skjøndt Du endnu har ikke seet 'en,
Tieck's Digteraand Du grumt medta'er.
Det vil vi hurtig overile,
det tvinger mig høist til at smile
og tænke paa din egen, Fa'er!

At Shakspeare, skjøndt han havde Hjerne,
var uden Smag, det troer jeg gjerne:
han skrev vist ei slig Recension.
Han vilde studse ved at smage
paa Smagen nu i vore Dage,
den ubehøvlede Patron.

---

*) Se Pavels Autobiografi, Side 164, jfr. Oehlenschlägers »Erindringer«, I, 208.

At Gøthe Du i dine Feider
Sentimentalitet bebreider *),
er velgjort: han behøver Raad.
Det forekommer mig ret lige,
som Vandet kunde Ilden sige:
Min Herre! De er altfor vaad.

At jeg som vild Barbar Dig skrækker,
naar Sturlesøn jeg foretrækker
for Lafontaines Smøreri,
og Heldenbuch mig bedre smager
end vore Dages Pandekager —
det vil vi ganske gaae forbi.

At Du erkjender bedst og rettest,
hvad jeg erkjender selv for slettest,
det gjør vel Fler i Axelstad.
Min Bog Dig vilde bedre smage,
hvis der var flere Fødselsdage **) —
Du er en Ven af Melkemad.

—

At Du mig troer Homers Foragter,
da ei med affekterte Fagter
jeg synger metrisk Kragemaal —
at Du kan ingen Blanding skue

---

*) Dette sigter til en Yttring af Pavels i Anledning af Oversættelsen af »Der König in Thule« i »Digte, 1803«: »At en mandhaftig Leirekonges Øie svømmede i Taarer hver Gang han stak ud det Guldhorn, hans Fæstemø havde foræret ham, falder vanskeligt at troe, og kjedsommeligt maa det have været at drikke i Selskab med ham«.

**) Her hentydes til Digtet »Fødselsdagen« i Oehlenschlägers Bog, som Pavels kalder »et deiligt Stykke«.

af Nordens Kraft med Sydens Lue *):
det lider jeg med rolig Taal.

Men naar Du slipper rent Poeten
og hilser paa Moraliteten,
saa maa jeg hilse Dig igjen,
fordi det kunde Skade stifte
at stande aabenbare Skrifte
som ubesindig Frækheds Ven.

Hvis altsaa Du vil laane Øre,
saa skal Du hurtig faae at høre
en Distinction, slet ikke fin:
Man ei Moraliteten laster,
fordi godt Folk man forekaster
sin fade Snak om den, Fa'er min!

—

Det blev den sande Digter givet
at se Naturen, skue Livet
i al sin Glands og Herlighed.
Den Gud, hvis Blik i Alt fremtrænge,
udtaler sig ved Harpens Strenge
i vrimlende Mangfoldighed.

—

Et Liv som det, Du fik at skue,
Du skabe skal, og det skal lue
i Evighedens rene Glands.
Det er det Maal, hvortil jeg sigter;
det kalder jeg at være Digter
og at fortjene Dafnes Krands.

---

*) At »Digterens Muse midt i dens Enthusiasme for Hedenold stundom med Et bliver ganske kristelig«, kaldes i Pavels' Recension en »Synderlighed«. Udraabet »Frels os, Jesus af Nazareth!« i Skildringen af det koleriske Naturtemperament anføres i den Anledning.

Til Værge for den spæde Lire
blev Persiflage og Satire
nedlagt i Skjaldens kjække Bryst.
Ham idel Hindringer omgiver,
han nødes, Svøben svunget bliver —
troer Du, han snerter til med Lyst?

O nei! Tidt nærved at forsage
han mindes Nords og Grækers Dage,
da Alle hørte Skjalden fro,
da ei for Enkelte blev skrevet,
da i een Verden kun han leved
og ikke, ak! som nu, i to.

I Stormen staaer den unge Rose
midt i en døsig Taage-Mose,
derfor afledes Vandets Gang.
Sig golde Urter sammenklæbe,
de spæde Knopper plumpt at dræbe —
og derfor lyder Leens Klang.

— —

Pavels kalder Digtet »et Tordenveir, som rent slog ham til Jorden» *). Oehlenschläger var aabenbart paa dette Tidspunkt greben af en lignende Følelse som den fremstormende unge Goethe en Menneskealder tidligere: »Ich sprang in die freie Luft und fühlte erst, dasz ich Hände und Füsze hatte. Und jetzo, da ich sehe, wie viel Unrecht mir die Herren der Regeln in ihrem Loch angethan haben, wie viel freie Seelen noch drinnen sich krümmen, so wäre mir mein Herz geborsten, wenn ich ihnen nicht Fehde angekündigt hätte.»

Det samme Blad, hvori Digteren saaledes greb til Vaa-

*) Pavels' Autobiografi, Side 164.

ben for sin unge, skjønne Muse, havde forresten i sine to første Nummere (Januar 1803) indeholdt en Anmeldelse af hans »Digte» tildels med lignende Bemærkninger og Indvendinger som dem af Hr. Pavels. Recensenten, der taler om Tiecks Usselhed, slutter med det Ønske, at Oehlenschläger »vil uddanne sit sande poetiske Talent ved at studere gode Mønstre, ved flittigen at bruge Filen, førend han udgiver, ved at raadføre sig med Mænd, hvis dannede og sikkre Smag kunde veilede hans, f. Ex. med en Sander eller en Rahbek, og ved for Alting at huske hin gyldne Regel af Storm i en af hans Fabler, at det er ikke ved at skrive meget, men ved at skrive godt, at man bliver udødelig». Bladet kunde altsaa selv tage sig Poetens Protest ad notam. »Geniet spotter de blotte Klogskabsregler», havde Steffens med Sandhed bemærket i sit sidste Indledningsforedrag, »gjennembryder alle de Regler, man vil udkaste for det, baner sig og ved sig sin hele Tidsalder en egen Vei. Til at bedømme et Geni kan man aldrig bruge Regler, som Tiden giver; thi den er intet Geni, som ikke rager ud over sin Tid, skaber en ny. Den, som lever blot i det Endelige, forstaaer aldrig det sande Geni; for den sande Tænkende er han en mystisk Hieroglyf, ved hvilken det Evige viser hen til en tilkommende Tid.«

Dette følte N. F. S. Grundtvig, og hans Dom i »Verdens Krønike«, 1812 *), lyder: »Oehlenschlägers første Digte ændsedes kun af Faa og yndedes af Færre, endel af dem avledes ogsaa i en aandelig Rus; men det maatte Hver sande, som havde nogen Forstand paa Skjaldskab, at aldrig havde nogen dansk Digter gjæret saa kraftig eller lovet Saameget«.

*) Side 354 & 355.

Baggesens Ord til Rahbek 1795, at han haabede Meget af det nittende Aarhundrede, naar det politiske Kaos engang blev ordnet, og Revolutionsstormene havde lagt sig, især Meget for Danmark, hvis literære Guldalder endnu forestod *) — var ifærd med at gaae glimrende i Opfyldelse.

*) Se dette Værks første Afdeling, Side 123.

6.

»Nu er Tiden, i hvilken nødvendigvis Modsigelserne mellem de forskjellige Partier og Meninger maa vise sig mest heftig og skærende; den nyere Verden fødes med Smerter og Angst af sin Moder, den gamle Tid.« Disse Ord af Tieck fra Aaret 1800 stadfæstedes ikke blot for Oehlenschlägers Vedkommende; ogsaa Steffens fandt selvfølgelig stærk Modstand. Alt i Tydskland var han ikke gaaet Ram forbi. I den gamle, i Berliner-Akademiet optagne Boghandler Nicolai's Berlinske »Neue allgemeine deutsche Bibliothek«, som løftede den ældre Tids Banner og kæmpede mod Alt, der paa nogen Maade kunde denunceres som Sværmeri og Fantasteri, findes saaledes i den sunde Menneskeforstands Navn 1801 en vidtløftig Filippika mod den nye Filosofi, Naturvidenskab og Poesi, hvori Steffens heller ikke skaanes. Han tituleres »en vis Hr. Steffens», »dette unge Menneske», »den reisende akademiske Exdocent» (Hentydning til hans Forelæsninger i Kiel). Der spørges: »Indtager Hr. Steffens endog blot den nederste Plads i den tydske Literatur?» og der siges: »Schelling og Fichte og Brødrene Schlegel, ja endog de idealistiske Embryoner, som endnu intet Navn have, Steffens, Tieck, Schleiermacher, o. s. v., drømme bestandig om deres egen Vigtighed. De fortælle os med kjækt Overmod, at deres ordinæreste og skæveste Tanker betegne Fremskridtet i Tidsalderens Dannelse; og naar de

give deres Griller Luft i høitravende Fraser, mene de, at en total Reformation af Filosofien, Fysiken og Poesien er lige forhaanden, fordi alle andre Tanker skulle være udryddede ved deres svulstige Magtsprog. Formedelst denne overvættes Indbildskhed ere de uskikkede til at forbedre deres Feil og blive daglig mere uskikkede til at bruge deres Talenter, forsaavidt Nogle af dem have saadanne, til Bedste for Videnskaberne. De kjende kun til deres Ideer, de leve kun i disse tomme Ideer og anse deres Ideeassociationer og Ideelege for Tidsalderens Aand.» Og i samme Tidsskrift for 1802 angribes Steffens »fra Kjøbenhavn» igjen og kaldes »et ungt, ubetydeligt Menneske» *). Den høie Kjøbenhavnske Direktion for Fonden ad publicos usus havde ogsaa i et Brev, som Steffens modtog i Berlin, bebreidet ham hans Theoretiseren og befalet ham at beskjæftige sig med Bjergværksvæsenet; og han var, for at stille den tilfreds, ilet til Freiberg **).

I Kjøbenhavn stødte den unge, ildfulde Forkynder af det nye Aarhundredes Evangelium naturligvis ogsaa an ved sin Tilbagekomst. Vel interesserede den sjeldne Mæcen Finantsministeren, Grev Schimmelmann sig for ham og sikkrede ham foreløbigt Udkomme; men Universitetets Patron, Hertugen af Augustenborg, der — ligesom Baggesen — var misfornøiet med Retningen, den tydske Literatur havde taget, modtog ham koldt; og Steffens gjorde kun Ondt værre ved,

---

*) LVI Bandes erstes Stück, zweiter Heft, S. 155, 158 & 162, og LXX Bandes erstes Stück, zweiter Heft, S. 78 & 79. — Fremstillingen heraf i »Was ich erlebte» (V, 17 & 18) er, som oftere, ikke nøiagtig; den er jo ogsaa »aus der Erinnerung niedergeschrieben» over en Menneskealder senere.

**) Se et Brev fra Steffens til Schelling Sommeren 1799 i Plitt: »Aus Schellings Leben, in Briefen», I, 264.

da Hertugen bemærkede, at han var bleven angreben heftigt af Nicolai, at svare, at han ikke kjendte nogen Filosof eller Naturforsker af dette Navn. En velhavende, men indskrænket Morbroder af Steffens yttrede til dennes yngste Broder, som var Officer: »Jeg hører, at din Broder vil indføre en ny Filosofi her i Landet. Jeg maa sige Dig, gamle, forstandige Folk have meget dadlet dette frække Foretagende af den unge Mand. Sig din Broder, at jeg ikke vil taale et saadant Overmod — Familien maa jo skamme sig over ham!» Broderen, der sympathiserede med de nye Ideer, svarede med tilbageholdt Smil: »Kjære Onkel, naar Henrik erfarer, at De er utilfreds med denne Filosofi, vil han vist opgive den.» Den ungdommelige Hensynsløshed hos Steffens, der gjorde sig gjældende i det ovenfor anførte Svar til Hertugen af Augustenborg, fremtraadte ikke sjelden. Da en rig, men ikke videre kløgtig Mand vilde høre et Privatissimum over Filosofi hos Steffens, erklærede denne, at Betalingen for et saadant vilde komme til at staae i omvendt Forhold til Udbyttet: jo mindre man forstod, desto større Honorar. Hos Grev Schimmelmann faldt Talen engang paa Opdragelsen. Steffens fortalte spottende, at en Læge havde gjort den Bemærkning, at der gaves to Excesser i Samfundet: Nogle vare for kloge, de saakaldte Genier, de Øvrige for dumme; det gjaldt nu om at søge at nedstemme Genierne og hæve de Dumme, for at tilveiebringe en Mellemkompot, den sande menneskelige Lyksalighed. En indflydelsesrig Mand, som var tilstede, fandt imidlertid dette juste milieu høist anbefalelsesværdigt og afviste fornemt Steffens' Railleren dermed (som Oehlenschläger gjennemførte poetisk i »Sankt Hansaften-Spil», f. Ex. i Poppe's Hymne til Middelmaadigheden). Da udbrød Steffens, »som i sin Ungdom herhjemme» (ifølge Fætteren N. F. S. Grundtvig) »kald-

tes Holbergs Henrik» *): »Ja, paa hvis Side Fordelen vilde være ved dette Experiment, er jo klart nok!» J. G. L. Manthey skriver 17. Juli 1802 fra Kjøbenhavn til H. C. Ørsted i Freiberg i Anledning af dennes Naturfilosofi: »De nyere Filosofer ere faldne saameget i Koursen hertillands, at man endog maa vogte sig for at bekjende sig til deres Parti. Vor Ven Steffens bidrager ei lidet til at gjøre Tingen værre. Han ophøier sig saameget over alle andre Mennesker, at han fornærmer Mange, og debiterer Ting, som idetmindste synes latterlige» **). Misforstaaelse stødte til. Da Steffens engang havde bemærket, at man ikke paa Dansk som paa Tydsk kunde bruge Infinitivet »denken» som Substantiv, hed det sig, at »den tydske Doktor» havde erklæret, at han ikke kunde tænke paa Dansk.

De Forelæsninger, Steffens holdt i Vintrene 1802—4 over Naturfilosofi og Poesi — »uden den ringeste Fordel, af blot Tilbøielighed, som tolereret Docent», for at bruge hans egne Ord i en Ansøgning fra Foraaret 1804 ***) — vakte naturligvis stor Opsigt, men ogsaa Forargelse. Der havde endog udbredt sig det Rygte, at de skulde forbydes, ja, man ventede, at Interdiktet vilde ramme Taleren, medens han stod paa Kathedret — hvad der selvfølgelig foranledigede

---

*) »Brage-Snak om græske og nordiske Myther og Oldsagn», 1844, Side 109. — Et Portrait af den unge Steffens, malet af Lorentzen, stukket under Opsigt af Clemens, har ogsaa noget Henriksagtigt, især ved Munden.

**) »Breve fra og til H. C. Ørsted», første Samling, Side 75. — »Keiser Frederik» kaldes Steffens i et Brev fra J. P. Mynster til Fru Rahbek (»Breve fra J. P. Mynster», Side 73). Der existerede i Kjøbenhavn en Gadefigur, almindelig kaldet: Gale Keiser Frederik, der ansaae sig selv for en fyrstelig Person (se F. L. Liebenberg: »Oehlenschlägers poetiske Skrifter», XIII, 352).

***) »Danske Samlinger», udgivne af Bruun, Nielsen og Smith, 1870, sjette Bind, Side 88.

saameget desto større Tilstrømning. Den ti Aar yngre N. F. S. Grundtvig, der 1803 tog theologisk Embedsexamen og endnu var hildet i den ældre Tids Anskuelser, hørte dem — det var de eneste Forelæsninger, den begavede Student havde kunnet udholde at høre tilende — og dømmer i sin »Verdens Krønike» 1812 saaledes om Moderens Søstersøn, hvem han karakteriserer som »et synderlig opvakt Hoved med Kraft og Ild i Aand og Ord, Øie og Gebærder»: »Han opslog sin Lærestol paa den halvvaagne Høiskole; det var ei slig søvnig Tale, han førte, som den, der saa tidt udgaaer fra Kathedre, og nysgjerrige Ungersvende flokkedes omkring ham. Faa forstode noget Sammenhængende af hans med mange Kunstord udstafferede Tale; men det kunde Alle forstaae, at han lod haant om den Oplysning, der hidtil var udbasunet, at han talede med en forbausende Ærbødighed om Kristus, at han haanede den danske Læseverdens Afguder, Kotzebue og Lafontaine, og henpegede paa Shakspeare og Goethe som anderledes Digtere end den Flok, man nævnede saa.» I sin Fortale til samme Bog erklærer han: »Steffens var det, som først gjorde mig opmærksom paa, at Historien havde Noget at betyde. Jeg troede ikke et Ord af, hvad han sagde, ja, jeg lo kjæk; men Ideen om Tidernes Sammenhæng og Kristus som deres Middelpunkt var dog kommet i min Sjæl». Og i »Brage-Snak» hedder det: »Jeg hørte hans Foredrag om Poesien, som jeg aldrig glemmer, da de brød Isen til alt det Poetiske, jeg har oplevet. Førend jeg fik ham at høre, havde jeg slet ingen Forestilling om, at man kunde tale fra et Katheder uden at kjede sine Tilhørere» *). I »Erindringer» siger Oehlenschläger: »Han holdt naturfilosofiske Forelæsninger, ogsaa

*) »Verdens Krønike», Side 353 & 354, og Fortalen, Side XXV & XXVI. »Brage-Snak», Side 109.

Forelæsninger over Goethes Værker, hvorved jeg lærte at forstaae mange Ting bedre i denne store Mesters Digte». I det ovennævnte Mindeskrift af H. C. Ørsted, der efter sin Hjemkomst i Januar 1804 hørte Forelæsningerne, hedder det: »Al Modstand var kun svag imod den Kraft, hvormed han henrev Flerheden. Hans Veltalenhed glimrede ikke mindre hos os end baade før og sildigere i Tydskland. Den tændte Aandens Lue hos Mange og var for dem, som medbragte det behørige Anlæg, et lysende Exempel» *). Ogsaa Blicher hørte, som ung theologisk Student, Steffens' Forelæsninger.

Ironiserende over Situationen, optraadte Steffens og Oehlenschläger privat i Holbergs «Erasmus Montanus». Steffens spillede Studenten, der vil indføre en ny Tro paa Bjerget og derved bringer hele den gode By i Oprør, og indlagde i sin Rolle forskjellige Paastande af sig selv, som, i fordreiet Skikkelse, havde vakt Anstød. Oehlenschläger spillede Repræsentanten for den paa Bjerget dominerende Lærdom, Degnen.

Kjøbenhavnslivet tilfredsstillede naturligvis ikke Steffens. Han skriver til J. P. Mynster, der, dengang Steffens begyndte sine Forelæsninger, drog ud til sin stille sjællandske Landsbypræstegaard i Spjellerup ikke langt fra Præstø Bugt: »Kjed af Byen og dens kvalme Mure, kjed af Spradebasser, Assembleer, Klubber, Maskerader, Bysnak, længes jeg efter Landets stille og uskyldige Glæde og vil nyde denne hos Dig. Jeg er saa tilsølet i Byen, saa fuld af Smuds og Lærdom, at jeg trænger til et Bad; og dette vil jeg tage hos Dig. Jeg veed, Du vil med Gjæstfrihed og oplyst Tolerance huse en forskregen Atheist og Gudsbespotter, der uden Skam og Sky vover at erklære disse Tiders

*) H. C. Ørsteds Skrifter, VIII, 109.

Theologi for apokryfisk og den udskregne Goethe for kanonisk» *).

I Sommeren 1803 foretog Steffens en geognostisk Reise for at undersøge Saltkilderne ved Oldesloe og Gibsbrudet ved Segeberg i Holsten; og om Efteraaret, medens de Steffens forhadte franske Tropper alt stode ved Elben — Krigen mellem Frankrig og England var atter begyndt, med Hannovers Besættelse — førte han sin Elskede til Danmark som sin Hustru. »Han er aandslivligere end nogensinde, fordybet i Studier og fuld af Planer», skriver A. W. Schlegel til Schleiermacher i Slutningen af September 1803 fra Berlin om Steffens, der med sin unge Kone kom gjennem Preussens Hovedstad paa Tilbagereisen til Danmark **). Ved Ægteparrets Ankomst til Kjøbenhavn foranstaltede Oehlenschläger en Fest, til hvilken han forfattede et tydsk Digt (forat den unge tydske Kone skulde forstaae det), hvis Begyndelse lød:

Es war einmal ein Junggesell,
voll Eigensinn,
der wollte, wie ein flücht'ger Quell,
in's Weite hin.
Es ward ihm gar zu eng und weh
im alten Haus,
drum sagt' der wilde Bursch Ade
und zog hinaus
und fuhr auf die Fluten nach Norweg.

Der Herr Gott liesz die Winde los
beim Strafgericht:
der Jüngling fiel in's Meeres Schosz,
doch starb er nicht.

---

*) »Af efterladte Breve til J. P. Mynster», Side 10.
**) »Aus Schleiermachers Leben, in Briefen», III, 366.

Ganz trocken bald (ich weisz nicht wie)
und wieder flott
stand er — und war ein Kraftgenie!
Du lieber Gott!
Zur Sünde nur ward er gerettet.

Drauf streift' er weit im Röm'schen Reich
und sucht' Natur,
vertiefte sich in Wald und Teich
und Blumenflur;
in Schachten nach dem Urgestein
er, suchend, kroch,
sah nach den süszen Mägdelein
durch's Fensterloch —
und Alles der Wissenschaft wegen.

Den fremmede Hustru gjorde Steffens' Stilling endnu uholdbarere i den danske Hovedstad, i hvis kun altfor ofte aandsforladte Forhold han ikke — ligesaalidt som Baggesen — formaaede at finde sig tilrette. Næringssorg hjemsøgte ham ogsaa, og Udsigt til at finde en Virkekreds var ikke at øine. Autoriteterne herhjemme frygtede ham mer eller mindre som en Fantast, der fordreiede Hovederne paa Godtfolk. En ung Mand var virkelig ogsaa kommet paa Galehuset, hvor han raabte: »O Steffens! O Oehlenschläger!» I Tydskland havde det forrige Aarhundredes sidste Decennier, da Goethe optraadte, frembragt lignende Fænomener.

Da blev Steffens i Foraaret 1804 kaldet som Professor til Universitetet i Halle. Af den ovennævnte Ansøgning fra ham, dateret den 15de Mai 1804 — efter Kaldelsen — ses, at han herhjemme havde en Understøttelse fra det videnskabelige Fond af 600 Rigsdaler aarlig og desuden skulde have ligesaameget og Befordringsomkostninger, naar man maatte finde mineralogiske Reiser nødvendige. Af den nævnte Sum nød-

sages han imidlertid til at afbetale »en ikke ubetydelig Gjæld», som han har paadraget sig, »for at kunne overlade sig til det Studium, han fortrinligen troede sig skikket til». Han siger: »Fra min tidligste Ungdom frasagde jeg mig al Understøttelse af min Familie, for at kunne studere Naturvidenskaberne. Endel, ikke velhavende Mænd understøttede mig, flere betroede mig Penge i Tillid til min Retskaffenhed og i Haab om, at mine Kundskaber vilde sætte mig istand til at tilbagebetale dem. I 8 à 9 Aar studerede jeg uden nogen Understøttelse fra Regeringens Side og indviklede mig derved i en Gjæld, som jeg ved denne fordelagtige Vocation (der, naar beregnes, hvad jeg ved Forelæsninger og som tydsk Skribent kan fortjene, lettelig forskaffer mig 2500 Rd. aarlig) sættes istand til inden kort Tid at afbetale.» Han erklærer, at han ikke har det ringeste Haab om at blive ansat ved Kjøbenhavns Universitet; »Universitetets høie Patron synes ikke at være hans videnskabelige Grundsætninger gunstig» *). Som dansk Skribent kan han ikke mere vove at fremtræde i sit »kun faa Mennesker interesserende Fag»; han vovede det engang, »men saavel han som Boghandleren havde Tab ved et Skrift, som uden al Tvivl i Tydskland vilde have forskaffet ham en ikke ubetydelig Vinding». Det hedder derpaa: »Naturfilosofien er en Videnskab, som ved Professor Schelling og mig har faaet sin nærværende, fra den forrige saare forskjellige Form. Jeg har havt den sjeldne Lykke at se en Lærestol i dette nye Fag oprettet paa et af de anseligste Universiteter og mig selv voceret som dets Lærer. En saadan Opmuntring maa nødvendig opflamme min Iver i et Land, hvor det, jeg ønsker

---

*) Selv H. C. Ørsted fik kun Hertugens »trevne Tilladelse« til at søge om Professoratet i Fysik (»Breve fra og til H. C. Ørsted«, første Samling, Side 185).

at udrette, blandt alle Lande mest forstaaes og har opvakt den almindeligste Interesse». Han vedbliver: »I mit Fødeland synes derimod en bestemt Fordom at herske imod mine Bestræbelser. Nogle unge Mænd undtagne, interesserer Ingen sig for mine videnskabelige Ideer. Jeg er udelukt fra alle videnskabelige Forbindelser, ligesaavelsom fra Universitetet. Denne Fordom flyder af mine Bestræbelsers Natur. Jeg modsiger saa bestemt den Gang, en Mængde Videnskaber har taget, Oppositionen er, idetmindste her, endnu saa ny, Leiligheden til offentlige Yttringer saa indskrænket, at en fuldkommen Oversigt over alle Grunde vilde udfordre en lang Række af Aar, i hvilke jeg altsaa uden Opmuntring, uden Deltagelse, kæmpende med en Opposition, som jeg i Tydskland tildels har overstaaet, maatte arbeide i den ubehageligste Stilling.» *)

Om Sommeren drog Steffens saa til Halle, efter at have mistet sin Førstefødte. Det var ikke uden Smerte, han saaledes løsrev sig fra Fødeland, Modersmaal, Slægt og Venner, om end hans Virksomhed i Tydskland vinkede ham som Morgenrøden til en klar Dag: han skulde jo i Forening med et stort Folks unge, begeistrede Aander kæmpe under det nye Aarhundredes høit løftede Banner i sin fædrene Slægts Tungemaal, som han alt fra Barndomshjemmet var fortrolig med. Vanskelighederne, han gik imøde, var han ikke blind for; i den ovenomtalte Ansøgning efter Kaldelsen taler han om, at Vocationen sætter ham istand til »at vove et dristigt videnskabeligt Foretagende, hvis Udfald kunde være uvist, og hvis Værdi i mange Lærdes Øine endnu er uafgjort, af mange bestrides».

*) Se »Danske Samlinger«, udgivne af Bruun, Nielsen og Smith, 1870, sjette Bind, Side 86—90.

I sin »Verdens Krønike», 1812*), siger N. F. S. Grundtvig: »Han kom og svandt som et Luftsyn, det var godt, thi han havde vist ellers forvirret, om ei forrykket mange Hjerner; nu derimod vakte han kun Eftertanke, og mangt et Frøkorn, som han udstrøede, er vist i Stilhed opvoxet til at bære god Frugt». Steffens' anden berømte Slægtning J. P. Mynster siger i »Meddelelser om mit Levnet» **), at, uagtet al sin Kjærlighed for Steffens, var han dog ikke blandt dem, ved hvis Fødder han kunde sidde som Discipel: »han havde for liden videnskabelig Stringens til, at jeg kunde vente at finde mig fyldestgjort, og hvor jeg trængte til Oplysning, maatte jeg ofte nøies med uklare Ord, som ikke bragte mig videre. Men derfor erkjender jeg ligefuldt, af hvor uberegnelig og velgjørende Indflydelse hans Ophold har været for Danmark, ikke blot ved de Forelæsninger, han holdt, men endnu mere ved hans personlige Omgang. Han var en Sædemand, som havde Frø af mange Slags og udstrøede dem rigelig trindt omkring; og skjøndt han selv var mindre skikket til at pleie den fremvoxende Spire, saa havde dog mangt et Sædekorn fundet god Jord, hvor det skød Rod og bar Frugt. Skjøndt hans egen Erkjendelse af de kristelige Ideer endnu ikke var uddannet og sikker, var det dog fra ham, at Begyndelsen til Kristendommens fornyede Liv i Danmark udgik. Ogsaa i min Sjæl bragte han mangt et Frø, som behøvede Tid til at spire, men som dog ikke var nedlagt forgjæves. Jeg blev ved ham bekjendt med Tieck, Novalis og den hele nyere tydske Skole; og hvad der endog i den ikke ganske tilfredsstillede mig, saa havde jeg dog derved faaet en Impuls i den Retning, hvor jeg siden skulde finde, hvad min inderste Begjæring søgte fra den

---

*) Side 354.
**) Side 135 & 136

første Tid af, da min Bevidsthed vaagnede, men hvorom enhver Visdom, jeg hidtil havde adspurgt, havde maattet svare mig: Det er ikke i mig». — Man ser, de to saa vidt forskjellige Øienvidners Domme gaae i alt Væsenligt, tildels endog med Lighed i Formuleringen, ud paa det Samme, hvad der unegtelig i høi Grad forøger deres Vægt.

Den ældre Skole sendte baade i Literaturen og fra Scenen Ukvemsord efter den bortdragne Steffens. Sander, der ved hans Ankomst havde advaret den unge Oehlenschläger for ham og den nyere Skole overhovedet, udgav Aaret efter hans Bortreise, 1805, et Lystspil i fem Akter »Hospitalet», som næste Foraar opførtes paa det kongelige Theater. Polemiken mod den nye Filosofi fremtræder alt i Forordet. Det begynder med et Citat af Holberg: »Efter den Idee, som jeg mærker at vor Tid har om Filosofi, da er en Filosofus en egensindig og grimacieux Mand, hvis Filosofi bestaaer alene i Snak, Gebærder og usædvanlige Ord, der har høie Tanker om sig selv og foragter Andre, der efterforsker unyttige Ting, men beflitter sig ikke paa egen Kundskab, med eet Ord: der bilder sig ind at være Filosofus, da han dog ikkun er en Filosofi Abe *). Derpaa følger et Citat af en tydsk Kunstdommer, som først angriber de yndede Ridder- og Røver-Romaner af Goethes Svoger, Vulpius, og Andre, af hvilke Oehlenschläger 1802 havde oversat en, den af allehaande Kjærlighed og Kamp, Røverborgs-Romantik o. s. v. overstrømmende Ridderroman »Adelaide og Aimar»; det hedder saa: »Ein sonderbares und würdiges Seitenstück dieser Vulpiaden, welche zunächst eine zügellose Verwilderung der Einbildungskraft befördern, scheinen mir unsere modernen philosophischen und ästheti-

*) En (af Sander lidt modificeret) Replik af Pernille i »Philosophus udi egen Indbilding» (Act II, Scene 1).

schen Systeme, welche die Phantasie, unter dem Titel: Geist, zur Mutter der Vernunft und zur Selbstherscherin aller Speculationen erheben und nun im Stande sind Alles, was ihnen beliebt, a priori zu construiren. Jene Romane sind gemeiner Branntewein, worin sich der gemeine Mann berauscht; diese Systeme ein Opium, wovon vorzüglich die Köpfe unserer studierenden Jugend schwindeln.« Det uheldige Lystspil af Professoren i Pædagogiken aabnes med følgende betegnende Replik: »Nei, længe holder jeg det ikke ud blandt disse gemene Naturer, der mangle Organet for al Filosofi. I Sandhed, de kunne dagligen høre Forelæsninger over Hjernen uden at faae et Kvintin Hjerne mer. O, min store Lærer, Du som konstruerer den hele Natur a priori, hvorfor har jeg maattet forlade din Høresal, mit Empyreum!» Den unge »mystiske, nymodens Filosof», som indføres med disse Ord og har en Tjener, der hedder Jacob Bøhme, opgiver tilsidst, ligesom Erasmus Montanus, sin ideale Sofie, »den moderne Filosofie„, for en real Medbeilerinde. — »Professor Sander er en Æsel — naa Herre Gud! det vide vi jo», skriver Oehlenschläger i den Anledning i Sommeren 1806 fra Dresden til H. C. Ørsted *).

---

*) »Breve fra og til H. C. Ørsted«, første Samling, Side 203. — Endnu stærkere Udtryk om »bitte Sander« findes i utrykte Expektorationer i et Oehlenschlägersk Brev til H. C. Ørsted fra næste Aars Slutning

7.

J. P. Mynsters Bemærkning, at Steffens' Indflydelse ikke blot hidrørte fra hans Forelæsninger, men ogsaa fra hans personlige Omgang, gjenfindes i det ovennævnte Mindeskrift af H. C. Ørsted, der siger: »Det Liv, der sprudlede i hans Samtaler, de herlige Fremstillinger, de ofte meddelte, blandt Andet af store Mænds Liv og Tanker, den elskværdige Meddelsomhed i hele hans Adfærd frembragte en overordenlig Virkning« *). Vor store Fysiker var vel udenlands den største Del af den Tid, Steffens virkede her, men han kom dog (som ovenfor sagt) hjem i Januar 1804 og har altsaa tildels selv været Vidne dertil, ligesom J. P. Mynster.

Denne mægtige personlige Indflydelse gjorde sig stærkest gjældende ligeoverfor den unge, modtagelige Oehlenschläger. »Endnu aldrig«, siger Steffens i »Was ich erlebte« **), »havde jeg lært at kjende nogen ung Mand, til hvem jeg sluttede mig saa afgjort, saa ganske, nogen, der saa fuldstændigt, ja lidenskabeligt og tillige aktivt hengav sig til mig som Oehlenschläger«. Og i sine »Erindringer« erklærer Digteren: »Ingen Mand har jeg elsket mere end Steffens, og han fortjente det, thi han var i høi Grad elskværdig, forstandig, fantasirig og følsom. Ingen Mening

*) H. C. Ørsteds Skrifter, VIII. 109.
**) V, 26.

yttrede han, hvori jeg ikke i modnere Aar har fundet noget Sandt og Skjønt; og vare hans Yttringer end stundom overdrevne, saa maa man dels tilskrive det Oppositionens Natur, som let forleder til at gaae forvidt, dels hans fyrige Ungdom. Det Første, hvorved han vandt mit Hjerte, var hans Ærbødighed og Kjærlighed for Poesi, hvilket han ikke blot begeistret yttrede, men med filosofisk Klarhed tolkede og beviste han Poesiens Værd. Jeg havde altid dybt følt det, men det var endnu ikke lykkedes mig at fatte de anede Sandheder i tydelige Begreber. Altid havde det krænket mig dybt i mit Hjerte, naar jeg hørte Poesien nedværdiges, selv af Folk med Forstand og Dannelse, til en smuk Biting, hvormed et Talent kunde beskjæftige sig i sine Fritimer, naar man først havde offret de bedste Kræfter til det Nyttige«. Det var den Anskuelse, hvorunder ogsaa Baggesen havde lidt. »Undertiden« (hedder det videre i »Erindringer«) »lod jeg mig blænde af disse Sofismer, og da kunde jeg i Ensomhed næsten græde over, at Naturen havde bestemt mig til noget saa aldeles Underordnet. Tidt tænkte jeg: Det er dog sælsomt! Til at udøve en Kunst, som kun er et Legetøi i Livet, udfordres sjeldne Naturgaver; til at blive en nyttig Borger i Staten hører der blot Flid og sund Menneskeforstand. Og dog er denne ædlere og ærværdigere! — Steffens lærte mig snart at indse denne Slutnings Skjævhed, som kommer af, at man betragter det Nyttige som Menneskehedens høieste Maal«. I en Dialog mellem Morgiane og Aladdin i anden Akt af det berømte dramatiske Eventyr skildres denne Modsætning mellem det Gamle og Nye fortræffeligt:

Morgiane.

Det var fornuftig talt. Det glæder mig,
hvergang Du siger et fornuftigt Ord,
thi paa den sidste Tid, min kjære Søn!

saa falder dine . . . Slutninger . . . Sentenser . .
og Meningsfriheder . . . og saadant Noget
(jeg veed kun lidt, hvad alt det Miskmask hedder!)
saavidt mig synes, noget i det Gale.

Aladdin.

Hvad mener I? Hvad falder i det Gale?

Morgiane.

Jeg siger jo, at jeg forstaaer det ei.
Jeg er beskeden, en enfoldig Kone,
som kjender lidt til Meningen i Verden —
men hvad jeg mener, maa jeg sige dog!

Aladdin.

Hvad mener I da, Mo'er? Sig Eders Mening!

Morgiane.

Det, som jeg mener, Søn! er, at jeg mener,
at hvad Du mener, er ei rigtig ment.

Aladdin.

Hvad mener jeg da, Moer!

Morgiane.

Ja, det veed Himlen!
Derom bekymrer jeg mig ei, min Søn!
Jeg spinder Bomuld, der er Mening i,
og bryder ei mit Hoved med deslige
høithentet Hjernespind.

Aladdin.

Nu, det er vel gjort!
Enhver bør spinde paa sin egen Rok.
Ifald den Hør, som jeg nu spinder af,
er Eder lidt for fin, og sidder Totten
for høit for Eders Haand, og er Jert Øie
for svagt til Traaden overalt at se,
saaat den brister under Eders Hænder,
saa hold Jer smukt til Eders gamle Rok
og spind paa den fra Morgen og til Aften.

Men smør den med Undselighedens Olie,
at ikke den skal snurre altfor høit;
kald ei dens tidt gjentagne Sladdren Visdom
og spot ei det, som kræver mere Kunst!

Morgiane.

Nu, nu, min Søn! Jeg gad dog gjerne vide,
hvad der er mere Arbeid ved og Slid:
at spinde eller gnide paa en Lampe?

Aladdin.

Jo mere Kraft, desmindre Slid, min Moder!
Mens Ormen borer sig et Hul i Træet,
omsvinger Allah Solen flere Gange —
og hvo anstrenger sig vel mest derved?

Morgiane.

Den Stræbsomste, min hjerte, kjære Søn!
er dog jo altid den Agtværdigste.

Aladdin.

Ja, saa er Allah Intet imod Ormen!

Morgiane.

Du blander Alting sammen: Rokken, Lampen,
fornuftig Snakkerads og Kunst, Orm, Allah!
Min Søn! jeg troer, Du er ei rigtig klog,
fra den Tid Du fik fat paa disse Bøger.

»Det var Steffens' poetiske, for enhver skjøn Gjenstand aabne Sind, den muntre Vittighed, hvormed han spottede Pedanteri og Egensind, som vandt mit Hjerte,« siger Oehlenschläger.

Somrene 1803 & 4 boede den unge Digter endog sammen med Naturfilosofen i Nærheden af Barndomshjemmet, i Runddelen i Frederiksberg-Allee. Prokurator Bjerring, det attende Aarhundredes Søn, »den lille Marat«, foreslog ham engang i Spøg, at de to Uadskillelige skulde lade sig male og hænge udenfor Huset, ligesom de vilde Dyr paa Vesterbro. »Herlige Dage levede jeg der med min Ven«,

siger Oehlenschläger. Digterens rige Indbildningskraft, der sattes stærkt i Bevægelse ved Samtalerne med den ildfulde Konterbunal, tilveiebragte her én lignende Scene som den første Sommernat, de tilbragte sammen 1802 i Steffens første, poetiske Kjøbenhavnske Bolig: Oehlenschläger sprang, larmende, op fra sit natlige Leie i Røverfantasier, ja, fik endog Steffens til at styrte frem med draget Sværd. — Ved en Skjebnens Ironi boede den skikkelige Pavels i Hus med den urolige Romantik.

Alt 1802 begyndte Digteren at realisere den Tanke, han havde fremsat i sin Besvarelse af det æsthetiske Priisspørgsmaal for 1800: at behandle den nordiske Mythologi »fra Begyndelse til Ende (med nogen Forandring) som et eneste episk Digt« og derved skabe »en hel ny poetisk Verden«. I Slutningen af 1803 tryktes i Rahbeks »Charis for 1804« første Sang af »Edda«, Epopee i 24 Sange, der indledes med den prægtige Strofe:

»Et Sagn, fuld værd at høre,
med gamle Runer staaer.
Laaner mig Eders Øre,
mens jeg Guldharpen slaaer!
Hvad i de mørke Skrifter
er tegnet om Leg og Krige
og Gudernes Bedrifter,
det vil jeg Eder sige«.

Asers og Asyniers Boliger og Virksomhed samt Jætteverdenen skildres saa paa Grundlag af Fremstillingen i den yngre Edda. Sangen ender med, at Thor ager afsted til Udgaardsloke. Medens Baggesen, der ligeledes havde følt sig hendraget til det Episke, vendte sig til Hexametret, som han, blandt Andet, i Digtet »Napoleon. An Vosz.« (»Gedichte«, 1803) forherligede paa det Gothiskes Bekostning *),

---

*) Se dette Værks første Afdeling, Side 173.

valgte Oehlenschläger »de kraftige, muntre treføddede Jamber, hvori den tydske Heldenbuch er digtet«. Lig Baggesen i »Poesiens Oprindelse« fra 1785 at behandle den nordiske Mythologi à la Wieland, kunde nu slet ikke falde det nye Aarhundredes unge, geniale Digter ind; han vilde give »et trofast Billed af den gamle Tid«, og dertil havde han ikke Brug for »det 18de Aarhundredes Spøg« *). At han valgte et Æmne, der (efter Jean Paul's Udtryk) alt hørte hjemme »i Fortidens Horizont-Taager«, og ovenikjøbet et nordisk, var ogsaa et ganske anderledes lykkeligt Greb end Baggesens Forsøg paa at behandle Tidsalderens fremmede Heros i et Epos. Naar vi senere komme til »Thors Reise til Jothunheim (i »Nordiske Digte«, 1807) og »Nordens Guder« (1819) skulle vi dvæle længere ved Behandlingsmaaden af den nye poetiske Verden hos »Skaldernas Adam«.

I »Den danske Tilskuer« tryktes Januar 1803 Oehlenschlägers herlige Digt over Wiedewelt (der havde været Thorvaldsens Lærer), som ender med Hentydning til den i December 1802 paa en saa sørgelig Maade tabte begavede gamle Billedhuggers mest berømte Figur, Statuen Troskab paa Frihedsstøtten paa Vesterbro:

»Troskab græder
i de hvide Marmorklæder,
kold og bleg, den ranke, hulde Mø.
Haand paa Brystet,
aldrig, aldrig trøstet,
stirrer hun hen paa den grumme Sø«.

Med hvilken Romantik forstaaer den unge Poet ikke i dette Mindedigt at omgive Søen, i hvilken Kunstneren fandtes død,

---

*) Se Oehlenschlägers Fortale til »Nordiske Digte«, 1807, Side VIII, og hans »Svar paa Abrahamsons Recension over Nordiske Digte«, S. 7 & 8.

og hin Kummers blege Søn, over hvis gamle Tindings sølvgraa Haar Bølgen lukkede sig!

Sammesteds tryktes ligeledes 1803 (i August) det geniale Digt »Den gamle Kæmpe Kometes«, der skildrer Kometkæmpens trende Besøg og Historiens Hovedepoker med Digterens afgjorte Forkjærlighed for de gamle Tider, især den kraftige, fantasirige Oldtid, ligeoverfor den nyere Forstandstid:

»Den første Gang min Fryd var stor,
jeg lyse Stjerner saae
stærkt glimtende i Syd, i Nord,
ret som paa Himlens Blaa.

Det var i Livets Ungdoms Vaar,
en Rose frem sig skod
til Under for de sidste Aar —
hvert Blad var Helteblod.

Den anden Gang ei Stjerneguld
og Roser mer jeg saae.
Da stirred man kun længselsfuld
til den, som hist mon staae.

Bevæbnet knælte fromt en Flok
udi sin Sorg saa svar
trindt om en kulsort Blomsterstok,
hvis Rose visnet var.

Jeg græd, da jeg forsvundet saae
den høie Kraft og Kunst.
Saa mørk man skued mig at staae
i taaget Taaredunst.

Jeg vinkte med mit gode Sværd,
som med en Lue rød;
da styrted de i Heltefærd
at hævne Rosens Død.

Men, ak! det var det sidste Glimt
i matte, brustne Blik.
Jeg kom igjen — og intet Skimt
mig mer imøde gik.

Thi vil jeg tugte, streng og god,
forjage dorske Ro
og gjøde Dig, o Jord! med Blod —
deraf skal Roser groe,

og Stjerner atter lue frem,
for høit at staae i Glands,
naar de har flettet gamle Hjem
den gamle Blomsterkrands.«

I 1803 tryktes endvidere sammesteds, foruden Romancen »Eventyret i den fremmede Stad« (som blev gjort til Gjenstand for en raa Parodi af en »Literatus« i Bladet »Dagen«), et lille Digt »Den poetiske Billedjæger«, der polemiserer med »de enkelte smaa Døgnblomster«, vor Poesis Mark dengang kun bar, de »evige opuscula«, vore Kamener i hine Dage bragte for Lyset, som selv den ældre Tids dog saa tolerante Hovedrepræsentant, Rahbek, saae sig nødt til at desavouere *). Den poetiske Billedjæger indføres talende; mangen Aftenstund — siger han — gik jeg i den grønne Lund med min Lyra,

»søgte mig halv træt
efter et Sujet,
som jeg kunde bearbeide
sødt, blødt, blidt, net«.

---

*) »Den danske Tilskuer«, 1803, Side 455.

Resultatet af den poetiske Billedjagt bliver et:

»Ullen dullen dof!
Fingel fangel fof!
Fof for alle Mærkepande!
E! B! Ba! Bof!»

Det er en sig i Snak opløsende poetisk Literatur, den nye Tids Digter kvæder Nidvise over. Her, som ved saameget Andet fra hin Overgangstid, f. Ex. ved Kampen mod Tendenspoesien og Realismen, ledes Tanken uvilkaarligt hen til vore Dage, da en Kulturperiode — netop den Oehlenschlägerske — ligeledes er afsluttet, og Epigonerne, som altid i saadanne Momenter, i hvilke man fristes til at udbryde: Solve senescentem!*), saa ofte kun aflire den gamle Ramse »sødt, blødt, blidt, net» eller gjøre Musen til Tjenestepige for Tendensen eller fortabe sig i den mest ideeforladte Virkelighed.

1803 forfattedes endvidere (om Sommeren) det overgivne Syngestykke »Freias Alter», der fremstiller »sært, unaturligt Pedanteri i latterlige Kontraster modsat en vagabondisk-romantisk Natur» **). Det forkastedes af Theaterdirektionen næste Aar — ligesom den dramatiske Situation »Anden April 1801» Aaret iforveien ***): Theatret modtog just ikke vor Digter med aabne Arme. »Det er ikke enhver pedantisk Skolemester, som finder sig i at traske med Guilelmo i Midsommernattens poetiske Skov», skrev Oehlenschläger senere †). Stykket tryktes saa 1805 i »Poetiske Skrifter», Før Udarbeidelsen af »Freias Alter» havde Oehlenschläger skaffet sig nogen Øvelse i Syngespil-

*) Horats' Breve, I, 1, v. 8.

**) F. C. Dahlmann: »Betragtninger over Oehlenschlägers dramatiske Værker», 1812, Side 10.

***) Se dette Værks første Afdeling, Side 204—206.

†) »En Reise, fortalt i Breve til mit Hjem», II, 1818, Side 3.

formen ved en fri Oversættelse af Bretzners »Der Schlaftrunk« for Weyse (dette komiske Syngestykke blev dog først færdig fra Komponistens Haand flere Aar efter). Den fantastiske Humor i Shakespeares Komedier havde begeistret Digteren, og han følte sig (som han erklærer i »Erindringer«) beslægtet med en saadan dramatisk Munterhed. J. L. Heiberg, der med Rette bestemmer det Komiske i sin Umiddelbarhed som Lune og siger, at Oehlenschlägers umiddelbare Geni yttrer sig lunefuldt, karakteriser »Freias Alter« som »et Stykke, man, hvad man end vil udsætte paa det, dog ikke kan nægte en usædvanlig Grad af frisk og ungdommeligt Lune« *).

I »Sovedrikken«, hvor ikke saa ganske Lidt tilhører Oversætteren, findes forresten nogle karakteristiske Steder af Oehlenschläger, som aabenbart ere myntede paa Pavels og Konsorter, der forargede sig over Egens Lyrik og Lignende i »Sankt Hansaften-Spil« og over Digterens Forkjærlighed for den gamle nordiske Poesi. I Begyndelsen af Stykket siger Kirurgens forelskede Datter saaledes: »Naar jeg gik ude i Lunden, var det, ligesom Blomsterne og Buskene hviskede til mig ... «, hvortil den oplyste Fader svarer: »Hvad det er for en skammelig dum Overtro, at Træer og Buske skulde kunne snakke! Det er disse nymodens Sværmerier, Du har faaet i Hovedet. Det er Galskab, siger jeg Dig. Træerne og Buskene snakker ikke mer, end jeg snakker — hvad jeg vilde sige: end den Stol. Jeg har hundrede Gange gaaet i Lunden; og havde de talt, saa maatte jeg have hørt det, ligesaavel som Du. Det er en Blasfemi at tillægge umælende Bæster, hvad der kun sømmer sig for fornuftige Mennesker.« Og til Datterens Bemærkning: »Jeg

*) »Svar paa Oehlenschlägers Skrift om Kritiken over Væringerne i »Miklagard« (»Flyvende Post«, 1828. — »Prosaiske Skrifter«, III, 1861, Side 253.)

siger jo heller ikke, at de snakker, kjære Fader! men kun, at det kommer mig saadan for!» — svarer »chirurgus literatusque» Brausse: »Det er Indbildning! Jeg svær Dig til, at det aldrig er kommet mig saadan for.» I Slutningen af anden Akt siger Vandmølleren — der lovpriser den nyttige Poesi og selv fusker i den, da han troer, »at en Poet og en Vandmøller kan forenes i een Person» — til sin Kone: »Alletider synger Du nu disse gamle, enfoldige, overtroiske Viser, i hvilke der ikke er mere sund Smag og Nytte end bag paa min Haand. Dette Blod, dette evige Blod, som de søler sig i i Et væk, fordærver Gemyttet og gjør os haardhjertede mod vore Medmenneskers Jammerlighed. Dette gamle, dumme Fjas kan jeg ikke lide, thi det fordærver Smagen og befordrer Overtroen.»

8.

Aaret 1803, ved hvilket vi her dvæle, Aarstallet, der findes paa Titelbladet af Oehlenschlägers første Digtsamling, er ogsaa forresten af en vidunderlig Betydning for os.

I Marts samme Aar traadte den engelske Banquier Sir Thomas Hope ind i det romerske Studie i Via Felice til den 32aarige Thorvaldsen, der befandt sig i en kritisk Stilling, som nødte ham til at vende hjem, og hvis Kuffert alt var bleven surret fast til Vetturino'ens Vogn, som skulde føre Islændersønnen bort fra »den evige Stad». Den herlige, nylig fuldendte Statue i overnaturlig Størrelse Jason, »denne Billedstøtte af den unge Danske i en ny og stor Stil» (Italiens største Billedhugger Canovas Ord ved Synet af den), med Føie kaldet »Thorvaldsens første Hovedværk, som danner det egenlige Grændseskjel mellem vort Aarhundredes Kunst og det foregaaendes», blev bestilt i Marmor, og Gjenføderen af Billedhuggerkunsten begyndte sin storartede Seirsbane samtidigt med Gjenføderen af vor Poesi. Haabet — Jason, der tilkæmper sig det gyldne Skind: det er jo en Mythe! vil det engang komme til at hedde.

Samme Aars Sommer sad den 27aarige Landsbypræst J. P. Mynster, der hidtil forgjæves havde søgt Ro for sin søgende, mismodige Sjæl, en Dag henimod Aften i sin ensomme Præstegaard i Sydsjælland og læste i F. H. Jacobi's Bog »Ueber die Lehre des Spinoza», der (som ovenfor sagt) gjorde Epoke i Steffens' aandelige Liv. Da foer der med

Et gjennem hans Sjæl »som et Lys fra det Høie», og det Religiøse kom til Gjennembrud hos ham, som det Poetiske hos Vennen Oehlenschläger.

I December 1803 udkom den 34aarige Schack Staffeldts første Digtsamling (som paa Titelbladet bærer Aarstallet 1804).

Schack Staffeldt var baade paa fædrene og mødrene Side af tydsk Slægt og født i Tydskland paa en Reise. Om sin »ulykkelige» adelige Fader, der (som saamange andre Tydskere paa den Tid) var bleven dansk Officer, siger Digteren i et tydsk Brev, at hans Liv var »kort i Tid, men langt i Lidelse»; han flakkede en Tidlang uroligt om i Tydskland, Ungarn, Sverrig og Danmark. Digterens Basis var saaledes i flere Henseender mindre ønskværdig og langt uheldigere end Oehlenschlägers, ja selv end Baggesens. Af tydsk Familie og tydskfødt, kunde han vel være prædisponeret til at forplante den regenererede tydske poetiske Aand til Danmark; men hans fremmede Blod maatte dog her være mindre paa rette Sted. Det Ulykkelige, Lidelsen, Uroen synes at være nedarvet fra Faderen til Sønnen. Poeten lader i et Digt »Min Fødselsdag», idet han, vemodig, apostroferer Martsdagen 1769, paa hvilken han saae Lyset, Taarer og Suk tilsløre Foraarshimlen. Forældrenes Død berøvede tidlig den opvoxende Dreng Hjemmets Lykke: knap syv Aar gammel, var han moderløs og fire Aar efter forældreløs. »Jeg kan sige, at mit Legeme, men ikke mit Hjerte har havt en Fader og en Moder», hedder det i et tydsk Brev fra ham til hans ældste Broder. »Hvormeget er jeg at beklage, at jeg ikke har havt denne skjønne Følelse!» Landkadetakademiet, hvor han var bleven optagen omtrent to Aar før Faderens Død, noget over ni Aar gammel, var kun et daarligt Surrogat for et Hjem. Her havde han dog den varme Patriot, Evalds begeistrede Beundrer Abra-

hamson (født i Byen Slesvig, Artillerikapitain) til Lærer, blandt Andet i Dansk. Denne i flere Retninger virksomme Skribent har aabenbart bidraget til hos den tilkommende Digter at vække den danske Nationalfølelse, han ved sin Indtrædelse paa Skribentbanen aflagde Vidnesbyrd om. »Vor fortjente og agtværdige Abrahamson, Digterens uforglemmelige Lærer» kaldes han af sin forhenværende Discipel i den sidste Anmærkning til »Digte, 1804». I Slutningen af 1786 (Frederik den andens Dødsaar) afgik Staffeldt i sit syttende Aar fra Akademiet som Fænrik. Han karakteriserer sig selv saaledes: »Ung og uden Erfarenhed, faldt det mig aldrig ind, at Romandigterne bygge deres Verdner af Ideer; tvertimod troede jeg (man troer saa let, hvad man ønsker), at disse Ideeverdner kun vare, saa at sige, Oversættelser af den virkelige Verden». Og efter at have fremstillet „dette levende Træk i sin Sjæls Fysiognomi» (som han kalder det) taler han om sin »Begjærlighed efter Overspændelser og Kolosser» *). Grundlaget i den vordende Digters Natur er med disse Ord slaaende betegnet af ham selv. I det ovennævnte tydske Brev til sin ældste Broder, der ligeledes var Militær, og hvis Hjerte ogsaa nagedes af Kummer — »en uvenlig Skjebne synes at raade over Navnet Staffeldt», hedder det i et andet tydsk Brev fra Digteren til den Samme — fortæller Schack Staffeldt, at han led meget, overmaade meget, mer end hans unge Sjæl og fintbyggede Legeme kunde taale». Den unge Sjæl og det zarte Legeme kæmper og vaander sig i den ideale, mod det Høieste stræbende Digteryngling, som en Hamlet, under Livsopgaven. Den gjærende Staffeldt var en Søn af sin gjærende Tidsalder, ligesom den fem Aar ældre Baggesen og den fire Aar yngre Steffens, og én afgjort Modsætning til den hele ti Aar yngre, livsfriske Oehlen-

*) »Om Mortczini eller Pallini» af N. H. Sevel Bloch, 1789, Side 46.

schläger, der først begyndte sin glimrende Bane med det nye Aarhundrede, efterat Bonaparte havde gjort Ende paa Revolutionen. I det Aar, da den unge danske Officer skrev de ovenanførte Ord om sin Begjærlighed efter Overspændelser og Kolosser, udbrød netop den store franske Revolution, der skulde frembringe saamange Overspændelser og Kolosser og give Verden en ny Skikkelse; Bonaparte, der var født samme Aar som vor Digter, kommen paa Militærskole kort efter denne og bleven Officer kort før, skulde snart begynde sin eventyrlige Bane. Under Grækernes og Shakespeares Banner havde Winckelmann og Lessing brudt en ny Vei i det Æsthetiske, »die Sturm- und Drangperiode« havde rystet den tydske Poesi, Goethe havde med »Götz von Berlichingen«, »Die Leiden des jungen Werthers« o. s. v. begyndt den nye poetiske Æra, og Schiller revolutionerede de unge Aander med »Die Räuber« o. s. v.; samtidigt hermed brød Kants Subjektivisme en ny Bane i Filosofien. Hvad Under, at den unge, ildfulde Sjæl, som træder ind i Livet paa et saadant Tidspunkt, da Alt er fuldt af urolig Higen, da det Gamle er ifærd med at gaae under og det Nye med at komme til Verden, bliver overspændt og lider? Hvad Under, at den paa en Tid, da Livet synes forvandlet til Poesi, og Poesien og Filosofien faaer nyt Liv, vender sig mod den opgaaende straalende Sol? Staffeldts fornemme Slægt er misfornøiet med, at han gjør »belles lettres« til sin Hovedbeskjæftigelse. En vanskelig Kollision er hermed antydet, Kollisionen mellem Racen og Kaldet, en Strid, Tycho Brahe ogsaa havde at gjennemkæmpe, en Strid, der hos Staffeldt ikke blot var udvortes, men ogsaa indvortes, der spredte hans Kræfter, ja blev en ikke uvæsenlig Grund til hans Livs Ulykke *). Den første Gang vi møde Digteren

*) Ogsaa en noget ældre Slægtning af vor Digter, O. D. v. Staffeldt, hvis Fader var Geheimeraad og Overstaldmester, optraadte offent-

i Literaturen, er 1788 & 89 — han var dengang kun 19—20 Aar gammel — da han i et Ugeskrift »Samleren» lod fire umodne Smaadigte trykke, hvoraf de to ere erotiske. Det Erotiske, hvormed han her første Gang fremtræder, spiller en ikke ringe Rolle i hans Liv (ligesom i Baggesens); men heller ikke det bragte ham nogen varig Lykke, og han døde ugift. Det tredie af disse Digte, et Gravdigt, ender med følgende Vers:

»Evigheden venlig vinker
os til ædel Virksomhed;
thi til Virksomhed kun skjænker
Himmelen sin høie Salighed» —

der ganske bærer Præget af den ældre Tid og Digterskole. Det fjerde Digt er satirisk. 1789 møde vi endvidere Staffeldt paa en meget karakteristisk Maade i Literaturen. Den uroligt bevægede Tidsalder var fuld af sælsomme Fænomener. Jesuiter, Frimurere, Illuminater, o. s. v. omspændte Europa med deres Net. Den rationalistiske Tidsalder affødte sin Modsætning som Reaktion, Oplysningens Aarhundrede var ogsaa Sværmernes og Bedragernes, Svedenborgs, Lavaters, Jung Stillings, Mesmers, Saint Germains, Cagliostros, o. s. v.; den Sidstnævnte, Aarhundredets mærkværdigste Bedrager, endte netop 1789 sin glimrende Meteorbane i den romerske Inkvisitions Fængsel *).

lig som Poet og Æsthetiker. Han skrev, blandt Andet, »Kritiske Bemærkninger ved Læsningen af Baggesens komiske Fortællinger, 1785» — se dette Værks første Afdeling, Side 32. Et anonymt Forsvar for Baggesens Opera »Holger Danske» (i »Kritik og Antikritik» den 26nde Mai 1789) er ligeledes af ham — efter et Brev til Baggesen af 29nde Mai 1789 (blandt Schack Staffeldts Papirer i F. L. Liebenbergs Værge). Han døde kort efter Schack Staffeldt, ligeledes som Amtmand (i Travendahl i Holsten).

*) Om Illuminaterne taler Baggesen, der 1789 foretog sin første Udenlandsreise, i »Labyrinten» (»Danske Værker», anden Udgave, IX,

En tydsk Eventyrer var, under Navnet Pallini, 1786 kommen til Kjøbenhavn. Staffeldt var een af de Første, der faldt i Hænderne paa ham. I to Aar varede deres Forbindelse. Pallini var Adept. Han pralede med kemiske Kundskaber og med Færdighed i at frembringe kemiske Fænomener. Han paastod, at han (ligesom Moses og de ægyptiske Vise og Koglere) kunde frembringe Slanger, saa Stuegulvet skulde være bedækket med dem, og udførte for Staffeldt »det Experiment Fulmen Paracelsi», ved hvilket Digteren »lignede den af Digelen udfarende Glands med Maanens blege Lys». Alkymistiske Rodomontader lod Pallini det heller ikke mangle paa. Han forklarede endvidere med Selvfølelse, at han kunde give Undervisning »i alle tre kristelige Religioner», og betraadte Prædikestolen. Jyden N. H. Sevel Bloch (Student 1778), der rykkede i Marken mod ham, anmodede skriftlig Staffeldt om Svar paa nogle Spørgsmaal angaaende denne tydske Charlatan og optog derpaa disse i sit Skrift »Om Mortczini eller Pallini», der udkom 1789. Endel Tydskere yttrede Misfornøielse med nogle Steder i Staffeldts Svar. Han havde erklæret, at han brændte af Begjærlighed efter at bekjendtgjøre sine Iagttagelser om Pallini, »da jeg derved faaer Anledning ogsaa at hæve Haanden, for at rive Masken af og vise Tydskerens fælt grinende Karikatur. Er det ikke min Pligt som dansk Mand at gjøre mine Medborgere opmærksomme paa Skalken, der lurer bag Roser, og paa den utaknemlige Slange, de igjen gav Liv ved deres ømme Barm? Er det ikke min Pligt at opfordre mine Medborgere til at istemme en Haanlatter, der, som en Stormvind,

---

178 & 179). Paa sin anden Udenlandsreise 1793 blev han optagen i Frimurerordenen (se dette Værks første Afdeling, Side 107). Og han sværmede med og for Lavater (sammesteds Side 74 & 75).

kaster Uslingen ud af Landet og, truende, lyder i Tydsklands Dale?» Det hed endvidere om Pallini: »Han havde det tilfælleds med endel fornemme tydske Embedsmænd her i Landet, at han med stort Behag nød det danske Brød, men med stort Mishag hørte det danske Sprog». Denne Misfornøielse hos Tydskerne foranledigede Staffeldt til samme Aar i Ugeskriftet »Samleren» at indføre en Artikel: »Til alle retsindige Tydskere her i Landet». Han siger heri, at hans Svar til Bloch er skrevet »i Hastighed og Varme», og udbryder: »Offentlig og lydelig erklærer jeg, at jeg bærer en Ærbødighed for den tydske Nation i mit Hjerte, der gaaer over i Prædilektion, at Tydskland i min snevre Synskreds ikkun strider med Albion om Høisædet i Nationernes Forsamling, og endelig, at jeg, som dansk Mand — om jeg ellers har Selvfornegtelse nok — bør offre mere til Fædrelandet og mindre til Germanien». Om de Tydskere, der opholde sig her i Landet, tænker han, »at der ere store og smaa, Bernstorfer og Pallinister og Mellemting»; og det hedder endvidere: »Overspændt Patriotismus er destoværre ligesaa anstikkende som Snue». Artiklen ender: »Jeg, der selv er født i Tydskland, hædrer det Store og Gode i alle Skikkelser og dømmer ikke i fanatisk Patriotisme». — Samme Aar, den franske Revolutions første, møde vi atter Staffeldt i Literaturen, idet han anonymt blandede sig i Striden om Baggesens Opera »Holger Danske», ligesom i Polemiken med Pallini, med forbittrede Sideblik til den i Danmark herskende Tydskhed *). I disse prosaiske Begynderarbeider er

*) Se dette Værks første Afdeling, Side 53 & 54. I det ovenfor nævnte Brev til Baggesen (blandt Schak Staffeldts Papirer i F. L. Liebenbergs Værge) fralægger O D. v. Staffeldt sig Forfatterskabet til »Om den Ting, kaldet Ausrufungen, o. s. v», idet han siger: »Manden, som har skrevet det, bærer mit Navn, men det er langtfra ikke mig; det er en Lieutenant i Landetaten, om hvilken Du vel har hørt tale».

Aanden noget forceret, og en temmelig stærk Selvfølelse, der ogsaa hører til Staffeldts Eiendommeligheder, røber sig i hele Tonen; Sproget er ikke sjelden opskruet og germaniserende. Den revolutionære Tidsaand lader sig ikke uden Vidnesbyrd hos Forfatteren (ligesom hos Baggesen). Det er unegtelig en ikke almindelig ung Lieutenant, der saaledes debuterer som Skribent paa hint mindeværdige Tidspunkt, da det oprørte Folkehav begravede den gamle Tingenes Orden i sine vilde Bølger. — I Høsten 1791 drog Staffeldt, 22 Aar gammel, med Understøttelse af Kongehuset, til det berømte Universitet i Gøttingen, hvor ikke faa Danske studerede. Den ulykkelige 43aarige Bürger var dengang Professor der, og næste Efteraar ankom den uroligt bevægede 19aarige Student og begyndende Digter Ludvig Tieck dertil fra Universitetet i Halle. I Gøttingen arbeidede Staffeldt anstrengt, trods sin skrøbelige Helbred, og lagde sig, blandt Andet, efter Statsvidenskaberne, hvorover han hørte den frisindede Schløzers Forelæsninger, og efter Arkæologi under Heynes Veiledning. I Bürgers »Musen-Almanach», 1793, tryktes nogle tydske Digte af Staffeldt (»Der Zweifler am Grabe seines Vaters», o. s. v.). En poetisk, opadstræbende Aand, der, blandt Andet, røber Paavirkning af den Schillerske Lyrik, aabenbarer sig vel i disse Poesier; men vildt Drømmeri i en uklar Form paaankes ikke ganske uden Føie i en tydsk Anmeldelse fra samme Aar, ved Siden af Indrømmelse af den unge Digters Begavelse. I Rahbeks »Minerva» tryktes, under Opholdet i Gøttingen, 1792 & 93 flere danske Digte af Staffeldt. Et af dem, »Forskeren», ender:

Udtryk, som »min varme Følelse for Dig», »jeg anbefaler mig dit bestandige Venskab», o. s. v. karakterisere det personlige Forhold mellem Brevskriveren og Baggesen.

»Han skuer med serafisk Lyst,
at Alt i stadig Hvirvel iler,
og — støttet til den største Trøst —
tryg, paa Nødvendigheden hviler.»

I et andet, »Tilbagevendelsen», hedder det:

»Lad Stjernerne, lig visnet Løv,
fra Himlen falde ned i Støv,
og Stormen paa Kometers Veie
den døde Maanes Aske feie!

— — — — —

Du gyser, Støvets feige Søn!
og knæler ned til slavisk Bøn?
Du skjælver, som for Skyens Lyn,
for Verdensundergangens Syn?

Men uden Gruen, lig en Gud,
ser jeg i Synets Rædsler ud.
En Taage synker fra mit Øie,
jeg staaer paa Sandheds lyse Høie.

Ved mine Fødder Rum og Tid
og Kræfter i harmonisk Strid,
jeg, taus, nedknæler, at fornemme,
o store Verdensaand! din Stemme.»

Digtet ender:

»— Udspring af det Heles Sjæl!
Du vender freidig til dit Væld,
hvorhen Du, mystisk længselfuld,
opanede af Jordens Muld.»

Saadanne Toner vare upaatvivlelig — hvad man end forresten vil dømme om dem — »et Særsyn i vor lyriske Poesi» paa den Tid og røbede en ideal Digternatur, der kjækt stræbte per ardua ad astra. Et filosoferende Element,

der oftere medfører en noget dunkel Udtryksform, gjør sig (som man alt ser af ovenstaaende Prøver) ikke lidet gjældende i den Staffeldtske Poesi. Dette laa nær i en Tidsalder, da saamange nye Ideer vare i Omløb, og Schillers Lyrik gik jo ogsaa med Forkjærlighed i samme Retning, ligesom Baggesens heller ikke er fremmed for den. — I Foraaret 1793 vendte Staffeldt tilbage til den danske Hovedstad, som Baggesen netop dengang forlod, for at tiltræde sin anden Udenlandsreise. I Hamborg takker Staffeldt i Klopstock'sk Odestil »den usynlige Gud, som svæver foran ham og fører ham ad Veien til det Store og Skjønne», fordi han har hilset paa den berømte Digterolding Klopstock, der »har fuldført, hvad der alt i Barndommen foresvævede Sjælen, og reddet Ungdomsdrømmen over i Alderdommen». Det tydske Digt til Skjalden ender:

»Unvernommen von Dir, doch von dem Gotte nicht,
der (so wähn' ich vielleicht) weihend, mir Macht verleiht,
schwur ich auch zu vollenden,
was so schön vor dem Geist mir steht».

Det deilige Øresund tiljubler han i en smuk Sonet:

»Du, zu dessen stillgespühlten Füszen,
tausend Wimpeln Ruhestatt und Ziel,
schwillend unter schwerbeladnem Kiel,
zinsbar und beherrscht, zwei Meere flieszen.

Höre, mit den ersten Purpurgüszen
aus der Sonnenurne, im Gewühl
froher Schiffender, mein Saitenspiel
Dich, o Sund, mit Wonnetönen grüszen.

Sieh', ich komm' auf rother Wogenbahn,
von der Zeitquell' säuselt Ahndung nieder,
ungebohrne Zeiten weh'n mich an.

Am Gestad' erwacht Erinnrung wieder,
meine Kindheit blüht im Zauberbild
wieder auf dem heimischen Gefild.»

Han føler, ligesom Steffens, den nye Tids friske Luftning bølge om sin Kind. Desværre hilser den Hjemvendende Danmark med et tydsk Digt: det dobbelte Aands- og Sproghjem berøver ham, endnu mere end Baggesen, Koncentrationens Kraft og Lykke, hvortil begge disse Digtere ovenikjøbet i mer end almindelig Grad kunde trænge, dels som en Følge af den uroligt gjærende Tid, hvori deres Udvikling falder, dels paa Grund af deres legemlige og aandelige Habitus, der er ligesaa nervøst rystet som Revolutionsaarene. Staffeldt, en dybere Natur end Baggesen, var tilmed — ligesom han, tydskfødt og af tydsk Familie, ganske anderledes end den danskfødte Gratiernes Digter er knyttet til Germanien — i en langt mere faretruende Grad end Forfatteren af »Komiske Fortællinger» hjemfalden til Tungsindighed. »En uheldig Melankoli snoer sig om mig og suger Livet fra mit Hjerte», skriver han i et Brev efter Hjemkomsten. — I de nærmest følgende Aar lod Staffeldt flere danske Digte trykke, og hans forrige Lærer Abrahamson gjentog i Anledning af dem for »den aandfulde Begynder» de Indvendinger, som tidligere vare gjorte af den ovenomtalte tydske Anmelder. I »Nytaarsgave for Damer», 1796, tryktes saaledes »Raadet (i et Exemplar af Messiaden)»:

»Naar for dit Øie Tungsinds Sørgeflor
rundtom indhyller Himmel, Tid og Jord —
naar, svulmende af mystisk Længsel,
dit Hjerte slaaer mod Barmens Fængsel —
naar Haab, i den Melankoli,
din matte Sjæl sig svøber i, —
naar Venskab i dit klemte Bryst
ei straaler Dag, ei smiler Trøst:

o, ty da, ty, lyssmilende Veninde!
til Musen hen og lær paa hendes Skjød
i sødt Bedrag et Paradis at finde,
rask tryllet bort fra jordisk Sorg og Nød». *)

Med Udgangen af 1795 tiltraadte Staffeldt, hvem P. A. Bernstorff interesserede sig for, ved Hjælp af et betydeligt Stipendium for adelige Studerende, en ny, større Udenlandsreise, medens den franske Republik, fra hvis Rædsler Staffeldt vendte sig med Gru, under Direktorialregeringen kæmpede sin vældige Kamp mod den gamle Tids Magter. Han dvælede meget længe i Wien og Venedig, paa hvilket sidste Sted han især synes — for at bruge hans egne Ord i et Digt **) — at have ladet sig fange af de fremmede Sæder, der dandsede om ham, lig Nymfer i lokkende Kor. Kort før han forlod Italien, sang han i et Digt (som han ikke lod trykke):

»Hvad jeg i hver slappet Nerve finder,
det er mer end Død — er følet Død.
I Melankoliens kvalme Skjød
dybt paa Kaos' Rand mig Skjebnen binder.

Væmmelse med Malurt rundt omvinder
Bægeret, hvori sig Glæden gød.
Straalekronen, Hæder alt mig bød,
slukt i Tungsinds mørke Sky, forsvinder.»

Over Frankrig, der styredes af Napoleon Bonaparte som Førstekonsul, og Holland vendte han i Høsten 1800, efter næsten fem Aars Fraværelse, tilbage til den danske Hovedstad, som Baggesen netop dengang forlod, for at bosætte sig i Paris, testamenterende den unge Oehlenschläger, der Aaret iforveien havde debuteret i Literaturen, sin danske

*) Dette karakteristiske Digt er, neppe med Rette, udeladt i F. L. Liebenbergs Udgave af Staffeldt.

**) »Genien» i »Digte, 1804».

Lyra. I Pas fra Paris (blandt Schack Staffeldts Papirer i F. L. Liebenbergs Værge) skildres den hjemvendende Digter saaledes: »taille d'un mètre 70 centimètres, cheveux et sourcils blonds, front haut, yeux bleux, nez grand, bouche ordinaire, menton rond, visage oval». En tydsk Reisedagbog (som han ikke lod trykke), hvori en noget opskruet poetisk Enthusiasme af og til sælsomt bryder frem af kameralistisk Prosa, giver os et Billede af Staffeldts aandelige Habitus paa den Tid med hans ideale, ofte overspændte Begeistring, Utilfredsstillelse ved det reale Liv, betydelige Selvfølelse, kaustiske Bitterhed, o. s. v. Karakteristisk for hans æsthetiske Anskuelser er det, at han billiger, at Klopstock dadler hos Goethe »den blindt grebne Natur, uden Valg og uden Forskjønnelse« *) — Staffeldt har altsaa ikke dengang, ligesaalidt som Baggesen, ret sympathiseret med hin store Digtergenius, uagtet han forresten har aabent Øie for Skjønheden i Kunstværker som »Iphigenia« og »Tasso« fra Goethes klassiske Periode med dens ideale høie Stil. Staffeldts politiske og filosofiske Tænkemaade aabenbarer sig i en Yttring som følgende: »Republikanisme og Kantianisme ere Tvillinger af Dig, døende Aarhundrede! Far hen, vi ville forgude dine Sønner!« Hans polemiske Stilling ligeoverfor Religionen bryder frem i et Udraab som: »Den oplyste Europæer spiser endnu bestandig sin Gud!« Han er stærkt greben af Hellenismen, ligesom Goethe, Schiller og saamange Andre paa den Tid. »Suk- og Taare-Altere er der overalt!« klager han. »Naar, o, naar reises Glæde- og Tak-Altere? Du havde dem, Hellas! men dine Guder vare ogsaa bekrandsede og brøde ud i en uendelig Latter. De bleve ikke halshuggede, korsfæstede, stegte,

---

*) »Klopstock s'égare dans l'idéal; Goethe ne perd jamais terre, tout en atteignant aux conceptions les plus sublimes«, hedder det træffende i »De l'Allemagne«, par Mme la baronne de Staël Holstein, seconde édition, I, 236.

flaaede.» Betegnende for hans aandelige Standpunkt er ligeledes følgende Bemærkning (der minder om en lignende, ovenfor anført, af Steffens i et Brev til Schelling fra 1800): »En Forudfølelse af Alderdommen gjennembævede mig. Hvad kan her yde Trøst? Kun den Tanke, at den Enkeltes Tab gik over i hele Menneskehedens Kulturmasse. Det være da min Stræben viet!» — Skærtorsdagskampen den anden April 1801 foranledigede flere Digte af Staffeldt (der indtraadte som Officer i Studenterkorpset, i hvilket ogsaa den unge juridiske Student Oehlenschläger gjorde Tjeneste), deriblandt et tydsk. Disse kunde dog ikke (ligesaalidt som Baggesens i samme Anledning) maale sig med Oehlenschlägers af Slaget fremkaldte Poesier. Samme Aars Sommer blev Staffeldt Assessor i Økonomi- og Commerce-Kollegiet under Schimmelmann, og i Slutningen af Aaret fik han Titel af Kammerjunker. »Allerunderdanigst Forestilling angaaende den danske Handels og Skibsfarts Tilstand« og lignende tjenstlige Udarbeidelser gik nu Side om Side med sværmerisk, idealistisk Poesi. Med saaledes delte Kræfter begyndte den ulykkelige Staffeldt det nye Aarhundrede. »Fra Manddoms Høi, igjennem Alvors Flor» — for at bruge hans egne Ord i en Sonet fra den Tid *) — skuer han, tungsindig, tilbage paa sin forsvundne Ungdom. Der var endog Øieblikke, da hans andre Sysler — som han engang udtrykker sig **) — foranledigede ham til »at frasige sig Musernes Besøg for Fremtiden». — I Oehlenschlägers »Siofna for Aaret 1802», hvor den juridiske Student har et Par Bidrag fra Assessoren og Kammerjunkeren ***), mindes man om Modsætningen mellem disse to første danske Ro-

*) »Mandens Klage» (i Poulsens Nytaarsgave for 1802, hvor der findes ikke faa Digte af ham).

**) »Ei blot til Lyst», et Maanedskrift, udgivet af J. Kragh Høst, 1802, andet Bind, Side 1.

***) Se dette Værks første Afdeling, Side 207.

mantikere. Kritiken forargedes ikke uden Grund over »Mørkhed og opskruede Talemaader» hos den dybsindige Lyriker, som ikke blot kæmper med Tankerne, men ogsaa med Formen i et Sprog, hvori den tydskfødte og tydskdannede Digter ikke altid bevægede sig med tilstrækkelig Frihed. — I Sommeren 1802, hin mindeværdige Sommer, da den norske Naturfilosof Henrik Steffens kom til Danmarks Hovedstad fra Tydsklands Kulturcentra og gav den unge Adam Oehlenschläger Mod til fuldstændigt at bryde med den gamle Tid og kaste sig i Armene paa det nye Aarhundredes Genius, tryktes af Staffeldt »Til den uendelige Natur» med de smukke Slutningsstrofer:

»— — Vær mit Hjertes Ypperste,
vær mig kun en øm og herlig Moder!
Dybt i Ormen jeg en yngre Broder,
i Serafen høit en ældre se!

Saa mit hele Væsen smeltes i
barnlig Ømhed, Slægtskab, Brodervarme;
og hvad Tanken ikke tør omarme,
vorde fattet ved min Sympathi!» *)

I »Opfordring» fra samme Tid polemiserer Staffeldt (ligesom Oehlenschläger) mod »Middelmaadighed», forherliger det »stærke Hedenold» (dog ikke, som Oehlenschläger, det nordiske, men det klassiske) og »den forkastede Natur» samt opfordrer Digteren til at reise sig af sin »Fornedring» og slide sig løs fra »Torvets Dronning, Menings tomme Barm» **). I dette Tidernes Vendepunkt tryktes ligeledes »Perlen»:

*) »Ei blot til Lyst», 1802, første Bind, Side 191.
**) Sammesteds, Side 228.

»Dig, som Solen fra sit Lys forskyder,
Perlemusklens blinde Fange! lig,
og som Du ved skjulte Skatte rig,
Livet jeg i selvskabt Fængsel nyder.

Idealisk, luttret Stof udflyder
af min Sjæl og yndigt sanker sig
til en digtet Verden rundtom mig,
ved hvis Skabning høi're Love byder.

Mit olympisk-skjønne Fredenshjem
långsmed Tidens Bred jeg trofast fører
mellem nøgne Klipper med mig frem.

Bølgens Suk derude jeg ei hører,
mens for Mennesk'hedens Diadem
hemmelig min Perle jeg fuldfører.» *)

J. Kragh Høst (der havde gjort Digterens Bekjendtskab i Gøttingen) yttrer i Anledning af dette og nogle andre samtidig trykte Digte i den af Staffeldt saa yndede Sonetform (som alt Bürger og senere A. W. Schlegel havde fremdraget), næst at bemærke, at der findes »Steder, hvis Mening selv for en øvet Tænker, hvormeget mere for et mælkvant Publikum er vanskelig at fatte, hvortil Skylden for en Del maa søges i Digterens inderligere Bekjendtskab med Tydsken»: »Jo mere denne Digter ved dristig Flugt og uvante Billeder, ved os magna sonaturum skiller sig fra en vis udbredt Skole, des vanskeligere vil det være ham at gjøre sin særegne Maneer her gjældende» **). Vi se, hvorledes Manden Schack Staffeldt samtidig med Ynglingen Oehlenschläger, ja endnu tidligere søger at bryde en ny Bane i Poesien hos os med sine sværmeriske, romantiske Digte. Han gik

*) »Iris og Hebe», August 1802.
**) »Ei blot til Lyst», 1802, første Bind, Side 186.

imidlertid ikke dertil med den Freidighed som hin store poetiske Genius. Medens Oehlenschlägers vaarfriske tidligste Digtsamling — det første Hovedstadium paa hans Aladdins-Vei — i Slutningen af Aaret 1802 blev til som ved et Trylleslag, sang Staffeldt tungsindigt:

»Rundt Fornuft min Ungdoms Feslot tænder,
pralende med sit forhadte Kald.
Skilt fra Elskov, Leg og Ideal,
ak! paa Manddoms Høi jeg mig erkjender« *).

Den tydske Fødsel og Dannelse, det (baade paa Grund af den forfærdelige Revolutionstid, hvori Ungdomsaarene faldt, og personlige Skjebner) sønderrevne Liv, den abstrakt-idealistiske Livsanskuelse og deraf paavirkede poetiske Form, i Forening med sløvende Embedsvirksomhed — Alt optaarnede Skyer i Assessorens, Kammerjunkerens og Digterens Horizont.

»Ufulgt, vovsomt, over Ord og Ting,
Tankeverdnens Æronaut, jeg svaier.
Mængdens Trængsel under mig sig dreier,
lig en Myggesky, i Leg omkring.

Svimlende ved Kjedens første Ring
voldsomt jeg i Ligevægt mig veier,
lig Kometen, som kun ikke skeier
af sin Banes dristigt skrevne Sving.»

Saaledes begynder en karakteristisk Sonet i Poulsens Nytaarsgave for 1803, der udkom samtidigt med Oehlenschlägers »Digte, 1803«. Bladet »Dagen« for samme Aar er ligesaa konsterneret over Staffeldts Poesi som over Oehlenschlägers. »Hr. Schack Staffeldt jager altfor meget efter

*) Sonetten »Udsigt« i »Ei blot til Lyst«, 1802, andet Bind, Side 166.

Originalitet», hedder det, idet der spottes over hans »Svaien og Svimlen og Hængen»; og Anmelderen udbryder tilsidst: »Vi ville lade ham blive hængende og se os om efter en Digter, der staaer paa en solid Grund, og her træffe vi paa Todes Navn, et Navn, der i vor Literatur er udødeligt» *). I samme Nytaarsgave fandtes et Digt af ham med det udødelige Navn, hvem man stillede Staffeldt i Skygge for. Det begynder:

»Min unge Ven! følg mine Raad
med Flid.
Del mellem Videnskab og Daad
din Tid.
Søg blandt de Gode, blandt de Gjæve
for Fædrelandets Tarv at leve.
At gjøre Dig Ære,
det stedse bør være
din Id.»

Og dette ubestridelig mere respektable end poetiske Vers er endda det bedste i Poemet af den navnkundige »chirurgus literatusque». Med en saadan Ploug pløiede »Torvets Dronning, Mening», dengang Fædrelandets Brakmark**). Paa lignende Maade roste Pavels jo Rein som »en skjøn, hæderværdig Digter» i Sammenligning med »dem, der, efter allernyeste Mode, svæve saa høit». Og »Dagen» opfordrede i samme Aand Oehlenschläger til at gaae i Skole hos Rahbek og Sander. J. Kragh Høst (der havde et aabent Øie

*) »Dagen», 1803, Nr. 13.

**) Digte som »Vi Sømænd gjør ei mange Ord» og »Oldtiden havde een god Skik» samt en Roman som »Kjærligheds Nytte» ville dog altid hævde Tode en Plads paa det danske Parnas, hvor langt han end i poetisk Begavelse stod under Schack Staffeldt, hvem han derimod vidt overgik i bon sens.

for Staffeldts Fortrin) nødes til at tilstaae: »Saamange Læsere som Haste faaer Staffeldt neppe« *). Af de talrige Staffeldtske Digte, som fandtes i den ovennævnte Nytaarsgave for 1803, skal her blot endnu fremhæves et Par. Det ligesaa smukke som betegnende »Til Hjertet« begynder:

»Hvad fattes Dig, Hjerte?
I smilende Smerte,
i grædende Lyst
Du, længselfuld, bæver
og, svulmende, hæver
det tyngende Bryst.

O Hjerte! hvad røver
din Fred og bedrøver
og glæder i Et?
Ak! Noget, som ikke
med Menneskers Blikke
paa Jorden er set.

Mit Savn mig fortærer,
og, ak! jeg begjærer,
jeg veed ikke hvad.
I Bølgernes Brusen,
I Bladenes Susen
jeg hører et Kvad.»

»Paa et aftalt Samlingssted» hidsættes helt:

»Staaer Dagens Vogn paa Himmelbuen stille,
og standsed rundtomkring Bevægelsen?
Saa sent, som om det var de sidste, trille
Minuterne af Tidens Urne hen.
Styrt, gyldne Dag! styrt Dig i Havets Bølge.
Kom, hemmelige Nat! med Stjerners Følge.

---

*) »Ei blot til Lyst«, 1802, andet Bind, Side 267.

En øde, frydløs Evighed udfolder
sig mellem Nu og Dagens sidste Skjær;
thi Lilla da, hvis hun sit Løfte holder —
forti det, kaarne Sted! — skal møde her.
O, tøv ei længer, blide Aftenrøde!
Du skjønne Vink til det aftalte Møde.

Hvor stille rundt! Med ubetvungen Grøde
her Ensomhed sin Neldekrone snoer.
Kun min Forventning dette bange Øde,
ulædsket, Ørknens matte Gjæst, beboer,
lig Vandern, som til hærdet Himmel skuer,
vansmægtende i Sahras Helvedluer.

Sus kjølende igjennem disse Blade,
sus lindrende, Naturens Aandedrag!
Dys mig i Blund, hæst hvislende Cikade!
og tæm til Fred mit vilde Hjertes Slag.
Kom, hulde Søvn! med mine Yndlingsdrømme
og lad mig forud Glædens Bæger tømme.

Men nei! For mig er ingen Fred og Hvile,
unøisom Attraa i hver Aare slaaer.
Ei lærte jeg ved Haabets Barm at smile
og, forud salig, vente hvert et Kaar.
Lig Mindet, som iblandt Ruiner klager,
mig selve Haabets blide Engel plager.

O, kom da, Hulde! Sig, hvi kan Du tøve
at synke til mit længselfulde Bryst?
Og vover Du, sentsyslende, at røve
et Øieblik fra Amors kjælne Lyst?
Den svundne Tid ei mer tilbagevender,
og Hjertet, ak! fortæres, mens det brænder.

Lad Livets Morgentimer ei forgjæves
omcirkle Dig i Glædens lette Dands,
og vid, at Alt igjen tilbagekræves,
din Ungdoms Smil og Gratiernes Krands!
Thi flyv! Se! Solen daler allerede,
og Nattens Skygger sagte sig udbrede.»

Dette Digt viser, hvilket Herredømme Staffeldt alt dengang i sine mest inspirerede Øieblikke kunde have over det danske Sprog. Dets glødende Erotik er Udtryk for en stærkt fremtrædende Side af Staffeldts Personlighed, der forenedes med det mest idealistiske Sværmeri: les extrêmes se touchent. Den varme Sandselighed, som er Grundlaget for den digteriske Fantasi, gik hos den tungsindige Lyriker, endnu oftere end hos den lettere Baggesenske Natur, temmelig meget paa egen Haand, medens den hos den mere harmoniske Oehlenschläger ikke gjør sig saa ensidigt gjældende. — Staffeldt var paa dette Tidspunkt aabenbart i en betydelig Udvikling, baade hvad Produktivitet, Indhold og Form angaaer. Der var Grøde i Jorden hint forunderlige Moment, det nye Aarhundredes Morgengry. I det sidste Halvaar — altsaa efter Steffens' Ankomst til Kjøbenhavn — havde Staffeldt ladet ligesaa mange Digte trykke (over et halvthundrede) som i de foregaaende fjorten Aar fra den poetiske Debut 1788 til Midten af 1802; og disse sidste Frembringelser bare afgjort Prisen for de tidligere. Omtrent Halvdelen af dem er dog Sonetter, hvoraf de fleste vistnok stamme fra Reisen, paa hvilken (som Staffeldt selv siger) »Indtrykkenes hastige Følge avlede Trangen til en kortere Form for Opbevaringen« *). Fra sin Hjemkomst i

*) Om sine i »Nye Digte, 1808« optagne Sonetter siger Digteren i en Anmærkning: »De ere, saavelsom deres bekjendte Forgængere, for den største Del blevne til paa Reiser o. s. v.«. — Sonetten, der i

Høsten 1800 indtil Sommeren 1802, altsaa i over halvandet Aar, havde han ikke ladet trykke halvtsaamange Digte, tilmed, foruden nogle Leilighedsdigte — deriblandt de omtalte i Anledning af Slåget paa Rheden — mest kun Sonetter, hvoraf flere næsten med Sikkerhed kunne siges alt at hidrøre fra Reiseaarene, hvad der afgjort er Tilfældet med nogle af de andre Poesier. Der har været gyldig Grund til at dvæle noget længere herved, fordi det uimodsigelig er af ikke ringe Interesse at gjøre sig Rede for, paa hvad Punkt Staffeldt stod, da Oehlenschläger udgav sin første Digtsamling i December 1802. — Efter hin straalende Julegave standser Staffeldt, ligesom for at samle sig. Han maa sikkert være bleven greben ligesaa stærkt som Steffens, da denne ungdommelige Kilde pludseligt og voldsomt sprudlede frem i den literære Ørken. Næste Aar lod Staffeldt — i en talende Modsætning til det foregaaende Halvaar — kun meget faa Digte trykke. Betegnende for den nye Tidsaand er det, at Digteren, der i den franske Revolutions Begyndelse var begeistret for den, ja endog tiljublede den i nogle Strofer af et stort Digt om Menneskehedens Bane (som han imidlertid ikke lod trykke) *), nu, medens Napoleon Bonaparte nærmede sig Keiserthronen, forherligede »Enevoldsherren». Et af Staffeldts Digte fra denne Tid, »Foraarshymne», behandler samme Thema som et af Oehlenschlägers i »Digte, 1803», nemlig »Den frembrydende Vaar»; en Sammenligning vilde imidlertid neppe falde ud til Fordel for Staffeldt. — Da udkom i Slutningen af Aaret (December, 1803) et helt Bind »Digte af Schack Staffeldt, Kammerjunker og Asses-

---

sin Bygning indeholder Anlæget til Thesis og Antithesis i de to første Strofer og til Synthesis i de to sidste, kortere, egner sig i høi Grad for udmalende Tankepoesi; og Staffeldt yndede derfor ogsaa meget denne Digtform.

*) Se dette Værks første Afdeling, Side 61 & 62.

sor». Det var ikke, som man kunde have havt Grund til at vente, Digterens i den sidste halve Menneskealder trykte Poesier, men nye. Det er ogsaa i denne Henseende umuligt at undlade at sammenligne denne mærkelige Bog med Oehlenschlägers tilsvarende første Digtsamling fra det foregaaende Aar; og man mindes uvilkaarligt hint Skriftsted: »Og han, som sad i Høisædet, sagde: Se, jeg gjør Alting nyt!» og hint andet: »Det Gamle er forbigangent, se, Alt er blevet nyt!» *). Som Indledningsdigt findes »Indvielsen»:

»Jeg sad paa Pynten ved Sundets Bred,
Himlene smilte,
og saae med Længsel i Dybet ned,
Bølgerne hvilte.
Da hælded Solen til Havets Bryst,
og rundtom rødnede Luft og Kyst.

Og brat fra Skyerne Strengeleg
Anelsen vakte,
i Aftenrøde Musen nedsteg,
Harpen mig rakte
og raskt et brændende Kys mig gav,
nedsynkende i det luende Hav.

Da rundt en anden Natur der blev:
Vindene talte;
fra Skyer, som, blege for Maanen hendrev,
Aanderne kaldte —
et Hjerte slog varmt og kjærligt i Alt,
i Alt mig vinked min egen Gestalt.

Dog blev fra nu for Tanke og Trang
Jorden et Fængsel.

---

*) Johannes' Aabenbaring, 21nde Kap., 5te v. Pauli andet Brev til Korinthierne, 5te Kap., 17de v.

Vel lindrer ved Anelse, Drøm og Sang
Hjertet sin Længsel;
dog brænder mig Kysset, jeg kjender ei Fred,
førend jeg drager Himlene ned!»

Den første og større Halvdel af Bogen bestaaer af ikke mindre end 36 Romancer, deriblandt saa skjønné som »Troubadouren», »Et Aar i Padua», »Den græske Blomsterpige», »Efemeren», »Den hellige Therese», »Naturdatteren», »Trende Nætter», »Forfædrene», »Snedkeren og hans Drenge i Pestens Tid», »Ruinens Indvaaner», »Kongen af Tyrus og Tiggersken», »Den Vanvittige»; den sidste og mindre Halvdel indeholder lyriske Digte, deriblandt fortræffelige, f. Ex.: »Kunstnerlængsel», »I Høsten», »Lillas Minde» (en Cyclus af fjorten erotiske Digte), »Under Lillas Vinduer», »Blomsten», »I Canovas Værksted», »Ved Søen». Som en Prøve hidsættes Begyndelsen af »Under Lillas Vinduer», der mesterligt maler en Maaneskinsnat i en Stad i Syden.

»Hellige Jordens Havblik!
Hvor stille rundt!
Guitarrens sidste
smeltende Lyd døde
hist ved Ridderstøtten
paa den maanelyse Plads,
medens den Skjønnes Vindue,
knirkende, lukkede sig.
O hellige Taushed!
Kun afbrudt, naar Gryllen *),
siddende paa Nattens Haand,
varsler om den dybere Søvn,
eller naar Svalen
høit i sin Rede

*) Faarekyllingen (Gryllus domesticus).

ved det korinthiske Kapitæl
kviddrer i kjælen Drøm.

Gjennem ensomme Gader,
bredt oplyste af Maanen,
gaaer jeg og skuer
min Skygge langt forud.
Hvor underligt blande sig Dag og Nat
til fantastisk Uvished!
Halvt svinder det Nærværende,
og ætherisk synes mig Alt.
Hine Helgen af Marmor
over Fruekirkens Portal
synes dem selv og at straale
i paradisisk Glands.
O Nattens kydske Lys!
i dit Englesmil
spire Fantasiens Blomster
til et Eden.»

Bogen har som Epilog »Digterbekjendelse», der begynder:

»Jeg kan, jeg vil, jeg tør mig ikke læmpe,
o Venner! efter Tidens usle Bud.
En himmelsk Ild, som ingen Magt kan dæmpe,
dybt af mig selv til Vinger bryder ud.
Og derfor tør og derfor skal jeg kæmpe
med Tiden og dens Søn, hin trædske Gud,
som Mængden Mening kalder og nedknæler,
mens Genien ham høit i Luften kvæler.»

Dette første Hovedværk paa Staffeldts Digtervei er aabenbart det Bedste, han hidtil har frembragt. Og det er øiensynligt — hvad der da ogsaa var at vente — at den nye, romantiske Aand, som hos os brød saa mægtigt frem med Oehlenschlägers Digte, har givet Staffeldt en stærk Impuls.

Før Oehlenschlägers Fremtræden havde Staffeldt saaledes, med Undtagelse af et større fortællende Digt »Elvin og Elvina» i »Nordia», 1795 (udeladt af F. L. Liebenbergs Udgave), ene og alene ladet lyriske Digte trykke. Efterat Oehlenschläger 1799 var fremtraadt og alt næste Aar med Balladerne »Sivald og »Thora» samt »Fridleif og Helga» (i L. Kruses Ugeskrift »Almen Læsning af blandet Indhold») havde betraadt det for ham saa eiendommelige lyrisk-episke Gebet, lod Staffeldt i Poulsens Nytaarsgave for 1802, foruden et Fragment i Stanzer, »Frieriet», trykke to Romancer, »Annelil» og »Den Forførte» (hvoraf den første er udeladt af F. L. Liebenbergs Udgave) og i Sammes Nytaarsgave for 1803 to andre, »Englene i Hytten„ og »Brylluppet» samt i »Ei blot til Lyst» sidstnævnte Aar et stort Fragment i Stanzer »Tamira og Rizamor», Prøve paa et Ridderdigt, der alt var blevet begyndt i Gøttingen og minder om Wielands »Oberon». Oehlenschlägers i December 1802 udkomne »Digte» begynde med en talrig Række, fordetmeste fortræffelige Romancer — med Staffeldts Aaret efter er det Samme Tilfældet, medens han (som vi ovenfor saae) tidligere kun var fremtraadt med ganske enkelte, der tilmed ikke vare synderlig heldige. Det Nordiske havde heller ikke før spillet nogen Rolle for den tydskfødte og tydskdannede Digter, ja ikke ydet ham Stof til et eneste Digt. Oehlenschläger hævdede det begeistret, og hans første Digtsamling bar stærkt Præget deraf — i Staffeldts gjør det sig ligeledes ikke lidet gjældende. Direkte Paavirkning af enkelte Oehlenschlägerske Digte, ja, aabenbare Reminiscenser lade sig endog paavise. I Staffeldts »Forfædrene» skildres en Borgruin paa den ensomme Hede, og det hedder:

»En Yngling iler
vel *) ofte hid,

*) ɔ: hel.

han Afsked smiler
til medfødt Tid,
han vil sig lukke
hos Oldtid ind,
med Længselssukke
og kraftfuldt Sind.

Blandt faldne Stene
i Ørknens Favn
han staaer alene
med ædelt Savn:
»Her vil jeg dvæle
og ved mit Bryst
paany besjæle
hin Alders Lyst!»

Han griber Harpen i Maaneskin, og de henfarne Store hæve sig. Den kraftige Oldtid, som først møder hans Blik, afløses af en anden Tid:

»Og vidt paa Jorden
en Rose stod,
i Østen vorden
af Guddomsblod.» o. s. v.

Er det ikke Oehlenschlägersk Aand, som rører sig her? Hvem bringes ikke, blandt Andet, til at tænke paa »Digteren i Leirelunden» (i »Digte») og »Den gamle Kæmpe Kometes» (i »Den danske Tilskuer», August 1803). Staffeldts »Kampen mellem Havmanden og Bjergtrolden» erindrer om Oehlenschlägers »Bjergtrolden», endog hvad Navnet angaaer, ikke mindst i Vers som:

»Da Fjeldene brage,
og brat han skuer

de revnende Tage
og Trolden, som truer
med Lavaluer» —

hvis usædvanlige, karakteristiske Rhythmus øiensynlig stammer fra den nordiske Poesis store Gjenføder. Staffeldts »Barden» fører ogsaa hist og her Tanken hen til Oehlenschläger, f. Ex. i Slutningen:

»Men se! en stille Sky sig hæver
og langsomt op mod Maanen svæver —
det er den Ædles mægtige Aand».

»Valravnen» ender jo:

»En sølvklar Sky ved Maanen flyder ene.
Det er Minona, døende, som svæver —
hun synker ei, hun sig til Himlen hæver».

Staffeldts »Et Aar i Padua», »Trende Nætter» og »Ruinens Indvaaner» minde om Oehlenschlägers i »Den danske Tilskuer» Mai 1803 trykte »Eventyret i den fremmede Stad». De ere i samme, eiendommelige Versemaal og handle ogsaa om ulykkelig Kjærlighed i Syden med beslægtede Motiver. Et Sted i førstnævnte og et i sidstnævnte Romance af Staffeldt har endog slaaende Lighed med tilsvarende Steder hos Oehlenschläger. I »Et Aar i Padua» hedder det:

»Og Dagen derpaa hun udstrakte sin Arm
med venligt Smil,
og under min Aande, saa gloende varm,
en Rose blev til.»

Og i »Ruinens Indvaaner»:

»Der laa jeg i Dage, der laa jeg i tre
paa det rudrede Gulv,
dog aldrig fik jeg den Nonne at se,
den Nonne saa huld.»

I Oehlenschlägers »Eventyret i den fremmede Stad« hedder det:

»En Rose jeg trykte i snehvide Hud
med brændende Mund.
Hun smilte og saae saa venlig ud —
saa bortsvandt hun.

—

Jeg gik i Nætter og Dage tre
i den fremmede Stad;
men ei længer jeg fik den Elskte at se,
skjøndt jeg sang og bad.«

»Drømmene« af Staffeldt erindrer ligeledes om Oehlenschlägers Digt af samme Navn. Staffeldt indlader sig aabenbart kjækt i en Væddekamp med Oehlenschläger, hvori han tidt, f. Ex. i »Et Aar i Padua«, »Trende Nætter« og »Ruinens Indvaaner«, ingenlunde bukker under. Et større Bevis paa den unge Oehlenschlägerske Muses Tryllemagt, end at en saa vidtforskjellig og stolt Digterindividualitet i modnere Aar i den Grad betages af den, vil man ikke let kunne tænke sig. Og et større Bevis paa Staffeldts poetiske Genius, end at han ikke kommer tilkort ved saaledes at vove sig ind paa hin Aladdins eget Gebet, vil man heller ikke let kunne tænke sig. At Staffeldt forsøger sig i Kæmpeviser som »Den ottende Søn«, »Agnar og Aslaug«, at han vender sig henimod Goethe (som han i sin Reisedagbog ikke sympathiserer stærkt med) og røber ikke ringe Paavirkning af ham (»Troubadouren« minder saaledes om »Der Sänger«, »Juledød« om »Erlkönig«, «Ynglingen fra Megara» om »Die Braut von Corinth»), at et Staffeldt'sk Digt som »Blomsten« væsenlig er en vidunderlig skjøn poetisk Udførelse af den ovenanførte Steffens'ske Tanke i Forelæsningerne 1802: »Den

hele Klode synes en Blomst, som aabner sine mangefarvede Blade, udaander sit Liv om Dagen og lukker sig om Natten», — dette og andet Lignende kan heller ikke Andet end lede Tanken hen til, hvad man vel kunde kalde den danske poetiske Revolution 1802. Naar Staffeldt forsøger at sikkre sig mod Mistanke for Efterligning af Oehlenschläger ved i en Anmærkning til sin Digtsamling at erklære den, med Undtagelse af sex Digte (nemlig »Indvielsen», »Ynglingen fra Megara», »Prometheus», »Digterne», »Blomsten» og »Digterbekjendelse»), for skreven før 1800, tvinges man derfor til ikke at fæste Lid til dette Udsagn. Hvorledes skulde ogsaa Flertallet af Samlingens Digte kunne være skrevet paa Udenlandsreisen eller vel endog før den, samtidigt med den tydske Reisedagbog og med langt ufuldkomnere Poesier? Digtene fra Reisetiden synes tilmed fordetmeste at have været Sonetter, og af saadanne findes der ikke en eneste i »Digte, 1803». Er det ikke desuden utænkeligt, at Staffeldt tidligere skulde have ladet sine mindre gode Arbeider trykke, men gjemt de bedste i sin Pult? Og siden Udenlandsreisen, især fra Sommeren 1802, da Steffens kom, synes han jo ogsaa netop — hvad der da var rimeligt nok — at have været i en stærk poetisk Udvikling, efter de talrige Digte at dømme, som han lod trykke. Ordene i »Til Naturkraften»:

»— — — — — — — Et Sekel, som sveg
saa grusomt de Bedres Forventning, nedsteg *)» —

maa vel ogsaa være skrevne efter 1800. Qui s'excuse s'accuse. Staffeldt har vistnok frygtet for, at man skulde miskjende hans Originalitet, som ingenlunde led noget Skaar

---

*) ɔ: henrandt.

ved den Oehlenschlägerske Paavirkning — paa anden Maade vil man neppe kunne forklare sig hin Erklæring *). — Ikke blot med det nye Aarhundredes, ogsaa med det foregaaendes store Digter prøvede Staffeldt Kræfter i sin første Digtsamling, og det baade for det Alvorliges og det Komiskes Vedkommende. »Paa Toppen af Mont-Cenis», der noget minder om det ovenfor omtalte Digt »Tilbagevendelsen (fra 1793) og ender:

»Denne Tryghed ved Naturens Gruen,
denne Fasthed midt i Altings Fald,
denne Fryd ved Undergangs Beskuen
vidner om mit grændseløse Kald» —

---

*) Skulde Nogen synes, at denne Paavirkning, saaledes som den fremtræder i de ovenfor anførte Exempler, dog var lovlig stærk, kan dertil bemærkes, at lignende Gjenklang ogsaa vil kunne paavises hos andre store Digtere, selv hos en saa eiendommelig som Christian Winther. Eichendorff har saaledes skrevet et smukt Digt, »Sehnsucht«, der begynder:

»Es schienen so golden die Sterne,
am Fenster ich einsam stand
und hörte aus weiter Ferne
ein Posthorn im stillen Land.
Das Herz mir im Leib entbrennte ...«
(Werke, I, 31.)

Christian Winther har skrevet et Digt med samme Titel, samme Versemaal og tilsvarende Linier:

»Et Glimt af en ensom Stjerne.
—
Jeg aabnede Vinduet stille.
—
Et Posthorn i det Fjerne.
—
Ak, hvor mit Hjerte brændte!«
(Samlede Digtninger, I, 196.)

er en Behandling af samme Thema som »Tordenen paa Toppen af Grimsel» (i Baggesens »Samtlige Værker, 1801»), der ligeledes skildrer:

»Sandsers høie Kval, som Aanden fryder».

Og »Rigsdagen i Helvede» — der, karakteristisk for Napoleons Tidsalder, spotter Demokratiet — er et uheldigt Forsøg i den Baggesenske Genre af komiske Fortællinger. Baade mod Fortidens og mod Fremtidens Hovedskjald gjør altsaa Staffeldt dristigt Front, for at tilkæmpe sig mindst en Jævnbyrdigs Rang paa det danske Parnas. Det skulde dog ikke lykkes ham. Hans Digtsamling formaaede, trods sine eminente Fortrin — vel især paa Grund af sin abstrakte, ofte uklare, af Plato, Giordano Bruno *) og Spinoza paavirkede Fichte-Schellingske Idealisme og hyppig tunge, udanske Sprogform — ikke at trænge igjennem; den blev ikke engang anmeldt. Mange ansaae den høitflyvende Digter for greben af partielt Vanvid og mødte ham med Spot. Vi have jo ovenfor set, hvorledes det hæderlige Organ »Dagen» 1803, samtidigt med at latterliggjøre Oehlenschlägers Ro-

*) Giordano Bruno, Jakob Bøhme's Samtidige, italiensk Filosof fra Reformationsaarhundredets »Sturm und Drangperiode», endte, efter et høist uroligt Liv, i den romerske Inkvisitions Hænder paa Baalet. Han fornyede Oldtidens Idee, at en Verdenssjæl gjennemtrænger Alt (et af Schellings Skrifter fra det 18de Aarhundredes Slutning hed betegnende »Von der Weltseele»). Denne for Naturen varmt begeistrede pantheistiske Filosof, der sætter store Tanker i Bevægelse, kalder — ligesom Schelling og Steffens i ovenfor anførte Yttringer — Verdensaltet et uendeligt »Dyr». Et Skrift af Schelling fra 1802 bærer Bruno's Navn. Modsætningerne i Liv og Lære hos denne stærkt gjærende poetisk-filosofiske Repræsentant for Overgangsperioden til den nyere Tænkning: Sandhedsstræben og Fantasteri, Idealisme og Sandselighed o. s. v. minde om lignende uforsonede Kontraster hos Schack Staffeldt, der jo ogsaa levede i en »Sturm und Drangperiode».

mantik, haaner Staffeldts »Svimlen». »Digterbekjendelse» er ligesom en Protest. Hvis Genierne svinde bort bag Skyerne, og Du ei følger dem — hedder det der —

»troer Du, at, naar de se den aabne Himmel,
de hvirvles ned i Tankeløsheds Svimmel?»

Naar Genien — hedder det et andet Sted deri — herlig, svinger sig op til Tankeverdenen og tør drikke dens Sol, hvisle Mængden ikke »sin hæse Spot» bag ham! Og Digteren udbryder:

»Jeg agter ikke Daarskab, Jordens Datter,
og Tidens Lænker jeg heroisk brød,
mig skrækker ei de Uindvi'des Latter,
selv om det Helligste den ofte lød.
Det Vanlige det Store ikke fatter,
thi træder dette hen med vældigt Stød o. s. v.».

Foran nogle Sonetter i »Iris og Hebe», 1802, havde han træffende sat som Motto Milton's:

»— — Still govern thou my song,
Urania! and fit audience find, though few».

Staffeldt havde forresten saa lidt udtømt sig i sine »Digte», at der i Poulsens Nytaarsgave for 1804 findes et ikke ubetydeligt Antal Poesier af ham. Da Oehlenschläger sammesteds (foruden flere oversatte Digte af Goethe) har ladet trykke nogle af de smukke Digte, som fandtes i hans, efter Steffens' Ankomst, forkastede oldnordiske Fortælling »Erik og Roller» (»Freias Rok», »Freias Sal», »Sjølund» og »Bjarke-Maal») *), fremkaldes atter her en Sammenligning; og man føler ved denne, som næsten altid, levende, at »Sjø-

*) Se dette Værks første Afdeling, Side 210.

lunds unge Skjald», der, blussende af Sundhed, synger om Kraft og Kjærlighed, nødvendigvis maatte stille ham i Skygge, der i et dramatisk Fragment erklærer: »Vi Digtere ere en bedre Verdens Levninger, som, lig sygelige Trækfugle om Efteraaret, ere blevne tilbage, for at klage ved alt det Skjønnes og Herliges Undergang» — og der i Nytaarsgaven, vi dvæle ved, skildrer »Trækfuglen», der, medens de klamme Skyer hænge ned fra den kolde Himmel, og Lunde, Haver og Enge henfalme, syg, klager: »Forbi! Forbi! Forbi!» Det hedder ikke for Intet: »Wo das meiste Leben, da ist der Sieg». Den frembrydende, i mange Henseender uklare Schellingske Filosofi, der var ligesom en Kodifikation af Romantikens Aand og romantiserede hele Universet *), lignede en poetisk, solbeskinnet Morgentaage. Medens Oehlenschläger, der nærmest kun paa anden Haand gjennem Steffens paavirkedes af den, blot modtog et mere almindeligt Hovedindtryk, der væsenlig kun virkede befrugtende, uden at medføre synderlig Ulempe, lod Staffeldt, der var én langt mere filosofisk Natur, sig i en ganske anden Grad inddrage i den bedaarende Elverpigedands **). Man kunde sige om ham med den gamle Folkevises Ord:

»Hr. Oluf rider om Otte ***)
men lysen Dag ham tykte.
Hvad hjælper det, vi kvider!»

---

*) Haym: »Die romantische Schule, ein Beitrag zur Geschichte des deutschen Geistes», 1870, Side 660.

**) Den Schellingske Filosofis romantiske Skyggesider fremhæves skarpt i L. Noack's »Schelling und die Philosophie der Romantik, ein Beitrag zur Culturgeschichte des deutschen Geistes», 1859, og ligeledes, skjøndt moderatere, i »Schelling» af Karl Rosenkranz, 1843.

***) om Otte ɔ: ved Daggry.

Elverpigen

»— slog hannem mellem sine Hærde *),
aldrig var han slagen værre».

Og han kunde vel udbryde:

»Og jeg haver Ret til at være bleg,
for jeg haver været i Ellefru-Leg!» **)

---

*) sine Hærde ɔ: hans Skuldre.

**) C. Molbech: »Danske Folkeviser, hidtil utrykte,« 1847, Side 14. »Danmarks gamle Folkeviser«, udgivne af Svend Grundtvig, II, 112 & 115.

9.

I Foraaret 1804 udstedte Oehlenschläger en interessant Subskriptions-Indbydelse. Han agter »at aabne de mange, dels forglemte, dels ukjendte Gjemmer, som indslutte vort Fædrelands gamle og rige Skatte, at henvende sine Landsmænds Øine paa de Rigdomme, vi besidde». Han erklærer: »Den Tid synes at komme igjen, da Interesse for det Skjønne og en inderligere Længsel efter fortrolig Bekjendtskab dermed synes at vaagne, da en Væmmelse yttrer sig for det Fade og Kunstløse, hvilket saa let langsomt og uformærkt bemægtiger sig den uskyldige Yduns Helligdom og jager hende i Landflygtighed med sin uædle Klang, som hendes Husbond, den mandige Bragi, med sin kvindelige Afmagt. Man begynder at ane, at Beskyldningen om smagløst Barbari vel turde være et Foster af Fordom, Uvidenhed og Mangel paa Fordøielsesevne, og at vore gamle Digte, gjennem hvilke en liflig og harmonisk Natur med Kraft og Enfoldighed udtaler sig, maaske endda vel turde komme de græske Urbilleder nærmere end det Meste af hvad der er bleven til paa en Tid, som Intet havde at udtale. Denne Følelse for en forgangen Nationalpoesi har vel været underkuet, men aldrig udslettet. Selv da den næsten ganske var tabt hos de saakaldte høiere Stænder, yttrede den sig endnu bestandig hos Almuen ubevidst i sin fulde Kraft. Da et udødeligt Geni, skjøndt ensidigt, vidste at gribe den gamle Nationalpoesis

Naivitet og Vittighed og ved at potensere den bødede paa, hvad Fantasi og dybere Anskuelse skortede, varede det ikke længe, inden det blev almen Lekture; men hvad der manglede, følte man, og Kæmpeviserne og de gamle Fortællinger laa altid ved Siden af Holbergs Komødier. Ja, selv den høiere Klasse blev begeistret, da en Digter med mindre Fuldendelse og Originalitet, men med ædlere Anlæg lod Valhallas Guder gaae over Skuepladsen, skjøndt i en sydlig Dragt *).» Det er Oehlenschlägers Hensigt at gjøre dem af hans Landsmænd, som ikke kunne eller ville gaae til Kilderne, bekjendte med de Ting, »der fra hans Barndom af paa den besynderligste og kraftigste Maade have trukket ham til sig og sysselsat hans Sjæl». Disse »Samlinger af den nordiske Middelalders skjønne Litteratur» ville dels komme til os bestaae af de bedste lyriske Digte, dels (og dette bliver den vidtløftigste Part) af islandske Sagaer. Han vil søge at gjengive de lyriske Digte i deres eiendommelige Skjønhed, med en ærbødig og varsom Haand afpudsede, som Guldplader, man kun behøver at viske Støvet af, paadet de kunne skinne i deres egen Klarhed; de islandske Sagaer vil han oversætte saa tro som muligt, ikke alene Fortællingerne, saavel historiske som poetiske, men Konstruktionerne, Ordføiningerne og Udtrykkene, og han haaber,

---

*) I Elegien »Evald» (i Poulsens Nytaarsgave for 1805, der udkom i Slutningen af 1804) lader Oehlenschläger Odin sige til Nornen om Evald:

»Havde han ikke fortjent, at Du bortrev det dæmrende Forhæng
fra det ærværdige Nord, viste ham det i sin Kraft
med sine hellige Sagn og Sagnenes store Betydning
i sin uborgede Glands og Eiendommelighed?»

Og Odin siger derpaa til Braga:

»Braga! den Balder, som huld i Evalds Rose fremblusser,
er min Balder vel ei, men eiendommelig hans.»

at »vort paa de senere Tider noget forkjælede Sprog Intet vil tabe ved at reduceres til Roden, hvoraf det er udsprunget». — Der blev dog ikke Noget af dette Foretagende — som Oehlenschläger, blandt Andet paa Grund af mangelfuld Sprogkundskab, heller ingenlunde var voxen *) —; men det er desuagtet værd at lægge Mærke til denne Plan som et Tegn paa, at han vedblivende tyede til og pegede paa vore gamle literære Skatte som til et aandeligt Gjenfødelsens Bad, der skulde hjælpe til at hidføre den danske Poesis nye Vaar.

Samtidigt fortsatte Oehlenschläger sin selvstændige poetiske Bearbeidelse af vor Oldtidsliteratur. Først optog han atter den i Prisafhandlingen 1800 fremsatte Idee, at behandle den nordiske Mythologi i episk Form, paa hvis Udførelse han alt havde begyndt 1802 med den i Slutningen af 1803 trykte første Sang, som endte med, at Thor ager til Udgaardsloke. Han begyndte forfra paa Ideens Realisation 1804, idet han skrev Thors Eventyr hos Udgaardsloke, »en Mythus paa den uden sindigt Overlæg spildte Kraft» (som det hedder i Fortalen til »Nordiske Digte, 1807»), »Striden mellem skjult Værd og gjøglende Pral, mellem organisk og anorganisk Natur, udtrykt i et grotesk Billed af den nordiske Oldtid». Han lagde dog saa atter Arbeidet hen. Man ser, hvorledes han, modig og utrættelig som en Kolumbus, styrer henimod den nye poetiske Verden, der vinker ham i Fortidens Horizont-Taager; og han har alt faaet Fodfæste paa et enkelt Punkt af den grandiose Mythologi, uden imidlertid endnu at formaae at vinde videre frem paa det vanskelige Territorium.

Fra Mythen i den yngre Edda om Thor hos Udgaards-

---

*) »Jeg havde besluttet at lægge mig efter Islandsk, at oversætte nogle gamle Sagaer; en Subskriptionsplan var allerede udstedt«, hedder det i »Erindringer«.

loke, vendte han sig til et af de heroiske Digte i den ældre Edda og skrev »Vaulundurs Saga«. Etsteds henimod Slutningen af dette mærkelige Arbeide karakteriserer Digteren det selv med følgende Ord: »Maa nu vel dette gamle og ærværdige Sagn, hvis fjerne og halv hendøde Toner jeg, saa godt det stod til mig, har samlet i min Sjæls Øre og udfyldt med, hvad en indvortes Stemme sagde mig var udslettet af Tidens Haand — maa nu vel det anses for et besynderligt Speil paa Livets underlige Spil med sig selv, saaat hvad der bærer Spiren til Fordærvelse i sig selv vel maa gaae tilgrunde, hvad derimod lever i en bestandig Fred med sig selv, og hvis Fjende kun udvortes er sat, det seirer tilsidst, naar det med Taalmod og Sindighed udholder Nødens Time«. Sagaen begynder, som bekjendt, med en Skildring af »den skjulte og dybe Natur« i Finmarken og de beslægtede Mennesker, blandt hvilke de tre unge Kongesønner, Eigil, Slagfidur og Vaulundur, der længes mod Syden og dets skjønne Kvinder, rage høit op over Hoben. De finde, engang de ere i Bjergene og udhugge Jern, en kostelig Guldklump med tre store Ædelstene, en blaa, en grøn og en rød, og drage saa sydpaa til den blaa Himmel, det grønne Græs, de røde Roser og Lilievaandene med de guldgule Lokker, hver med sin Ædelsten i Hjelmen, som er smeddet af den store Guldklump. I Ulfsdalen i Sverrig, der synes dem herlig som Guldet, finde de tre Valkyrier med Svanehamme i blaat, grønt og rødt Klædebon. Efter ni Aars Forløb drage disse, efter Skjebnens Bestemmelse, bort fra Kongesønnerne, for at følge Stridsmændene i Kamp, men love at komme igjen om ni Aar. Eigil med Længselens Blaa og Slagfidur med Haabets Grønt drage snart bort, for at opsøge deres Kvinder; men Døden er beskæret de Utaalmodige. Vaulundur bliver derimod tilbage og smedder kostelige Klenodier og Vaaben, medens han trøstig venter

paa sin elskede Hustru, Alvilde. Den svenske Konge fanger ham, overskærer hans Ankelsener og sætter ham ud paa en Holm, hvor han, som en kroget Krøbling, sort af Kul og Støv, maa arbeide for sin Bøddel. En smuk Sommeraften gaaer Solen ned i Havet, og de kolde Bølger tumle og varme sig i dens røde, liflige Skjær. Maanen hæver sig derpaa høit paa Himlen og forsølver Bølgerne. En deilig Havfru nærmer sig Holmen og styrker hans synkende Mod, idet hun kvæder:

»Hvi frygter den Kæmpe,
som Nornen er god?
Kan Modgang neddæmpe
hans glødende Mod?
Den røde Karfunkel
er den da saa svag,
at taaget og dunkel
ham synes hver Dag?

Ak, herlige, skjønne
er Farverne hver.
Sødt kvæger det grønne,
husvalende Skjær.
Og Valhallas Dyse
selv Blikket la'er staae,
saa fro, paa det lyse,
høithvælvede Blaa.

Men Skyen fremkommer —
da flyer det i Løn.
I venlige Sommer
kun Skoven er grøn.
Saa gjerne de blaane,
Luftbuen og Elv;
men Glandsen de laane,
de har den ei selv.

Hvad aldrig bortdøde,
hvad aldrig forgaaer
er Luen hin røde,
i sig den bestaaer.
I Alt den sig mænger,
fra Solen nedkaldt.
Til Intet den trænger,
nødvendig for Alt.

Ak, Skjebne! Du isner.
I Livet er Frø,
som spirer og visner,
som Blomster og Hø,
som tørres, forvildes
af skadeligt Krat
og knækkes og hildes
i bælmørke Nat.

Den salige Kjerne,
som Odin har lagt,
som Nornerne værne
med Omhu og Vagt,
som Stormen ei tvinger,
som rolig fremgroer,
til kjæk den udspringer —
er sjelden og stor.

Med Diger og Pæle
de standse dens Vei;
men rent den at kvæle,
det mægter de ei.
Snart atter den skuer
med hvirvlende Top
og skjønnere Luer
til Himmelen op —

og bryder sin Larve
med flammende Hav
og byder hver Farve
staae frem af sin Grav.
Og Kjærlighed iler
fra Himmelens Skyer,
og Sommeren smiler,
Og Vinteren flyer.»

Efterat Vaulundur har hevnet sin Spot og Spe — hans ene Øie er endog blevet udstukket — kommer en lys Vaarmorgen Freia paa sin straalende Guldkarm med hans kjære Hustru i det røde Klædebon og siger, at hans Trængselstid er forbi, og at hun bringer ham Lykken: »Nu skal din rødmende og luende Ædelsten herefter bryde frem igjennem og lege med alle Farver, uden hvilket Spil den ogsaa kun vilde røbe et dødt og glædeløst Liv. Her haver Du din Alvilde, som Odin i Hlidskjalf, paa min Forbøn, nu skjenker Dig for din hele Livstid; og naar Du engang døer, da skal hun tage Dig i sine kjærlighedsfulde Arme og svinge sig op med Dig til Valaskjalf, hvor Du skal smedde straalende Drikkehorn og Harnisker for Guder og Einheriar.» Lægekunstens milde Disa, Eir, lægger saa Skiver af en Rod paa de overskaarne Ankelsener og det udstukne Øie; og Freia siger: »Naar Sjælen har en vis og virkelig kjær Gjenstand, da kan Eir læge, og Freia lyksaliggjøre Hjertet i dennes Følgeskab; men uden den maatte de hver for sig blive grumme Valkyrier, der ikke lade sig nøie med blot at dræbe paa Valpladsen». Vaulundur favner saa sin Hustru og udraabes til Konge i Sverrig, istedetfor hans onde Bøddel, der døer af Skræk og farer til Hel. — Oehlenschläger behandler det gamle Eddadigt ligesom Middelalderens Folkeviser i »Digte, 1803». Ligesom disse omdigtes i Oktaver og Terziner og klædes i Sydens Glands, hvorved de vel fjernes

fra deres oprindelige Stil, men til Vederlag faae en eiendommelig tiltrækkende poetisk Fylde — saaledes transfigureres det heroiske Oldtidskvad i det romantiske Foryngelsens Bad med sin forunderlige Natursymbolik i en magisk Glands som »et besynderligt Speil paa Livets underlige Spil med sig selv». Naar Oehlenschläger i sin ovenanførte Parabase taler om, at han har udfyldt det gamle Sagn med hvad en indvortes Stemme sagde ham var udslettet af Tidens Haand — da er han paa Vildspor. Det er den nye Tidsaands naturfilosofiske og romantiske Elementer, som overalt gjøre sig gjældende, først og fremmest i Allegorien om de tre, forskjellig farvede Ædelstene, der spiller Hovedrollen i Eventyret og ikke findes i Vølundskvadet. »Sandelig! der er et høist forunderligt Frændskab mellem Alting i Naturen; og hvorfor skulde Menneskenes Hu, Sindelag og Skjebne være undtaget derfra?» Dette Spørgsmaal, som berører Digtningens Midtpunkt, er i Schellings, Steffens', Tiecks og Novalis' Aand.

Visselig er dette geniale Digterværk, med sin tiltrækkende Prosaform, over hvilken der hviler ligesom et Skjær fra gamle Dage, »et besynderligt Speil»; thi man kan deri endog se de tre Medbeilere, som i Aarhundredets Morgengry stode Side om Side høit over alle de andre Poeter paa det danske Parnas. Eller er maaske Staffeldt ikke en Eigil, der siger: »Jeg haver intet Haab og drives kun af en ængstelig Forlængsel, langt, langt hen, efter noget Bedre. Derfor stirrer mit Blik ud i den tomme, blaa Himmel. Den matte, dunkle, tærende Forlængsel er min Valkyrie.» Og svor ikke den næsten ligesaa utaalmodige, men ganske anderledes sangvinske Baggesen, trods al Modgang, ligesom Slagfidur, til Haabets grønne Fane og lod sig drage videre og videre *).

*) Oehlenschläger sammenligner selv Baggesen med Slagfidur. Forfængeligheds Djævel — siger han — førte ham op paa et høit

Og var ikke Oehlenschläger en kunstrig Vaulundur, der smeddede kostelige Klenodier, en Gudernes Yndling, hvis røde Ædelsten — for at bruge den tungsindige Eigils Udtryk — overvandt de to Andres blaa og grønne og overlevede dem? Stadfæstede sig ikke ogsaa paa disse tre store Digtere Sagaens Grundtanke, at hvad der bærer Spiren til Fordærvelse i sig maa gaae tilgrunde, hvad der derimod lever i en bestandig Fred med sig selv, og hvis Fjende kun udvortes er sat, det seirer tilsidst?

I Mai 1804 lod Oehlenschläger i »Den danske Tilskuer« trykke en Gjengivelse af Petrarkas skjønne Canzone »Chiare, fresche e dolci acque«, som Rahbek i en Efterskrift ikke uden Grund kalder en »forunderlig speiltro Fordanskning af hint deilige Elskovsdigt« — (en tydsk Oversættelse af den findes i A. W. Schlegels samme Aar udkomne «Blumensträusze italienischer, spanischer und portugiesischer Poesie»); og i Juli 1804 optoges sammesteds en Oehlenschlägersk Oversættelse af en erotisk Elegi af Propertს. Ikke blot Norden, men ogsaa Syden tiltrak vor Digter, der bevægede sig, ungdomsfrisk, mellem Kraftens og Kjærlighedens mægtige Poler. Han skrev i saa Henseende betegnende i Oktober samme Aar til Kamma Rahbek paa hendes Fødselsdag i et Exemplar af A. W. Schlegels Aaret iforveien udkomne »Spanisches Theater« (Oversættelser af tre Kalderon'ske Dramaer), at vist ingen Dannemand kan fortryde paa,

»at det er gaaet Dig som mig, Veninde!
at denne Slud og disse kolde Vinde
dit Ønske lokker tidt til Syden ned,

Bjerg, hvor han svimlede og, som Slagfidur i »Vaulundurs Saga«, jammerligt nedstyrtede (»Erklæring til Publikum om hans personlige Forhold til Baggesen«, 1818, Side 8).

at Kraften i de norske Marmorfjelde
Du ønsker blandet med den Herlighed,
der blusser frem i Sydens Blomstervælde».

Og i »Langelands-Reise i Sommeren 1804» hedder det:

»— En stakkels Poet, som tilfælleds har meget med Piger,
stirrer vemodig mod Syd, ønsker med Længsel sig der,
tænker: Ak, var Du, som Skovenes vingede Sanger, en Trækfugl,
at Du, naar Sommeren svandt, bort kunde flygte med den!»

I den i Slutningen af Aaret udkomne »Charis for 1805» af Rahbek, hvori ovennævnte Digt til Kamma optoges, tryktes endvidere den skjønne »Sang» ved Vaarens Komme, hvori det hedder:

»O Pige, søde Pige!
nu har jeg lukt min Bog.
Jeg sidder ei og stirrer
mer i det gamle Sprog.
Det Liv, som der jeg finder,
det blomstrer ude nu —
ak, kom, min Elskerinde!
hvorlænge tøver Du?»

Digtet ender:

»Ak, Tiden gaaer tilbage,
naar Løvet springer frem!
De unge gamle Dage
staae op fra mørke Hjem.
Slet Intet da jeg savner
i Favnen af min Mø:
i Skoven springe Fauner,
Najader i min Sø *).

*) I »Charis» stod ved en Feiltagelse »Dryader», der i »Poetiske Skrifter», hvori Digtet optoges, rettedes til »Najader». Et Par aaben-

Og Pan staaer kjæk for Skoven
brat for en Tjørnehæk
og jager Tidens Kloge
bort med en panisk Skræk,
som vil min Dryas dræbe,
min overgivne Faun
og med en isnet Læbe
koldt spotter Elskovs Navn.»

I Sommeren 1804 lukkede Oehlenschläger tilgavns den Bog, hvori han læste — det var en gammel Foliobog med Pergamentsbind: Saxo Grammaticus *). Han sad ikke længere og stirrede i det gamle Sprog; det Liv, som han fandt der, blomstrede nu ude — og han drog afsted til sine Venner Ørstedernes Fødeø, Langeland. Uagtet næsten 25 Aar gammel,

»var han fra Axelstad høit tre Gange fem Miles Vei» **).

I Roskilde — som han alt havde gjestet engang tidligere, Aaret efter sin Konfirmation, for at bivaane Enkedronning Juliane Marias Begravelse — grebes han i Domkirken af den mægtige Fortid og udbrød i kraftige Terziner:

»— For det Store gav mig Gud et Øre.
Skjøndt selv ei Helt, jeg tolker hans Bedrifter,
og sene Slægter skal mit Drapa høre.

---

bare Trykfeil i ovenanførte Vers ere ligeledes her rettede efter »Poetiske Skrifter».

*) I sit Exemplar af Saxos danske Krønike, oversat af Vedel, skrev Oehlenschläger: »Af denne Saxo har jeg fra min første Ungdom af havt mangfoldig Hjælp» (efter Optegnelse af F. L. Liebenberg).

**) Senere forandredes denne Linie til:
»Var fra min Axelstad neppe jeg fem Miles Vei».

Den Aand, som luer i de gamle Skrifter,
den svæver her i disse dunkle Gange,
den sukker gjennem Gravens dybe Rifter.

Saa ton da, Oldtid! gjennem mine Sange,
at hvad Du viser den henrykte Aand,
den atter kan med Vellyst vise Mange.»

Ved Sigersted mindedes han vemodig den herlige Kæmpevise *) og Saxos Fortælling om Habor og Signe:

»Længst forsvundne Bedrift! den ringe, lavthvælvede Kirke
toner den sidste Lyd end af dit hellige Sagn.»

Efterat hans Tanke i Sorø har beskjæftiget sig med Holberg — som Oehlenschläger dengang, i sit romantiske Ungdomssværmeri, havde et urigtigt Syn paa og derfor ikke vurderede tilstrækkeligt **) —, drages den i Anders-Skov hen til Helgenen:

»Skjalden, ak! hvis Blik saalænge
paa de gamle Mure hænge,
griber i de stemte Strenge,
blusser, sødt til Sang opvakt.»

---

*) Pigerne sang Kæmpeviser i Oehlenschlägers Barndomshjem; og i sit Exemplar af Peder Syvs Kæmpeviser har Digteren (efter Optegnelse af F. L. Liebenberg) skrevet: »Denne Bog læste jeg uafladeligt i min Ungdom».

**) Dette fremgaaer tildels alt af de ovenanførte Yttringer om Holberg i Subskriptions-Indbydelsen paa »Samlinger af den nordiske Middelalders skjønne Literatur» og endnu tydeligere af Digtet om »Sorø», i hvilket Holbergs Alderdom forherliges paa hans udødelige Manddomsværkers Bekostning. Forfatteren af »Freias Alter» var rigtignok heller ikke traadt i den store Komikers Fodspor. Senere udelod Oehlenschläger de Linier af »Sorø», som her sigtes til; han havde aabenbart faaet en dybere Anskuelse af den komiske Fantasis Natur og Væsen og var kommet til at indse, at Forfatteren af »Jeppe paa Bjerget» o. s. v. ikke var »blot negativ»

Korsør bringer ham til at udbryde:

»Her er altsaa den By, hvor Jens Baggesen fødtes! Hvor liden,
brøstfældig, sørgelig, mørk — komisk som Stabelstad dog!
Bølgerne slaae paa dens Bred: melodisk, naar Veiret er stille;
men, kommer svageste Storm, bruser det grumset med Slud.
Blæsten ryster dens inderste Tømmer, bestandig den frygter
Døden og lever dog end, skjøndt kun et sørgeligt Liv.
Yderst paa sjællandske Kyst, naar mod Landet den vender sit Øie,
smiler mod Marken den tørt, munter og dansk jovial;
men, naar til Vandet den ser, da blegner den, søsyg, forvirret,
Stranden urolig og vild aflokker Bølgen en Klang.
Underlig blandede By! uagtet din Svaghed og Brusen
maa jeg dog have Dig kjær, enten jeg vil eller ei.»

Dette er i Virkeligheden en fortræffelig allegorisk Karakteristik af den tvetydige Janus Baggesen. Oehlenschläger har aabenbart siden den begeistrede Afskedssang til Baggesen 1800 og det varme Brev til »sin Velynder, sin Ven» 1801 *), efter Steffens' Ankomst og efter afgjort at have brudt med den ældre Tidsaand og sluttet sig til Goethe og den nyere Filosofi og Poesi, som Baggesen ikke sympathiserede med, faaet et friere Blik paa den »underlig blandede» Natur, som han dog endnu maa have kjær, »enten han vil eller ei». I »Erindringer» siger Oehlenschläger om hin Tid: »Min store Begeistring for Baggesen var meget bortdunstet. Heri var nu vistnok tildels den nyere, romantiske Skole Aarsag, som bragte mig til med ungdommelig Ensidighed at vrage en hel Del af det, der forhen havde henrykket mig, og som siden igjen, om ikke just henrykkede, dog meget behagede mig. Men modnere Aar, et klarere Syn og bedre Smag havde ogsaa aabnet mine Øine for Meget, som jeg tilforn var blind for, og saaledes faldt først Baggesens Affektation

*) Se dette Værks første Afdeling, Side 178 & 220.

mig i Øinene. Denne havde jeg alt meget tidligt hørt dadle af hans ældre Venner og Bekjendtere.» — Fra Rudkjøbing, hvor Ørstedernes Fader var Apotheker, gjør Oehlenschläger en Udflugt til Faareveile, hvor han ved en ærværdig, halvfuldendt Ridderborg, paabegyndt af en Hardenberg, vemodig mindes dennes Navne, den berømte tydske Romantiker, der saa tidlig — endnu ikke 29 Aar gammel — bortreves fra sin ufuldendte »Poesiens Apotheose», Romanen »Heinrich von Ofterdingen» *). I Faareveile Skov henrives den unge danske Skjald den smilende Sommerdag af Lessings »Nathan der weise»:

»Modige, herlige Kæmpe! i Sværmen gigantisk,
i Dæmringen klar —
hvo har selv lært Dig at gjøre Forstanden romantisk?
Svar mig, o svar!»

Oehlenschläger er ikke Studerekamrets, men »Naturens Søn», som hin, der finder Guldhornet: i sin Faders lille Have tilbringer han skjønne Morgen- og Aftentimer med Jean Paul under Kirsebærtræet, som ryster sin hvide Blomstersne ned paa Bogens Blade; paa Sneglebakken i Frederiksberg Have, paa den afhugne Træstamme henrives han Sommerdagen, med Ryggen op mod et Træ, af Novalis; under Bøgen paa Langeland kvæger Lessings »romantiske Forstand» ham. — Foran en Gibsbuste i sit Kammer i Rudkjøbing udbryder han først, da der siges, at det er Voltaire, i Forbittrelse over det

*) »Jeg mindes endnu tydeligt» (siger Oehlenschläger i sine »Erindringer») »den Sommerdag, da jeg gik fra Runddelen i Alleen, hvor jeg boede, til Sneglebakken i Frederiksberg Have, hvor jeg satte mig paa en afhuggen Træstamme, der laa som Sofa mellem to Træer, støttede Ryggen op imod det ene Træ og læste Heinrich von Ofterdingen». — I »Digte, 1803» havde Oehlenschläger oversat et Digt, som findes i »Heinrich von Ofterdingen» (»Bjergmandsliv»).

foregaaende Aarhundredes store Repræsentant, som den unge Baggesen i sin Tid saa stærkt hyldede, »den frosne Spottefugl Voltaire«; men da han saa tager Busten og tørrer Støvet af,

»for ret engang at se Franzosen
ind i sit Abekatte-Fjæs«,

og opdager, at det er Evald, blusser han, begeistret, men dog vemodig, og lover:

»Naar Folket om sin unge Skjald
en broget Blomsterkrone vikler
af Roser, Lilier og Aurikler,
han en Cypres Dig flette skal«.

Ved den ovennævnte Elegi »Evald« (trykt i Poulsens Nytaarsgave, 1805) indfriede han dette Løfte og senere endnu skjønnere ved Digtet »Evalds Grav« *). — Midt i al sin liflige Sommerglæde fik Oehlenschläger Brev med Budskab om, at Steffens om et Par Dage maatte forlade Danmark og drage til Halle; og Digteren ilede saa tilbage til Hovedstaden, hvor han, dybtbevæget, tog Afsked med Vennen, der havde havt en saa indgribende Betydning for ham som ingen anden Mand.

Det poetiske Udbytte af sin Reise nedlagde Oehlenschläger i en stor Digtcyclus »Langelands-Reise i Sommeren 1804«, som er bleven benyttet til ovenanførte Smaatræk. Maatte man ved Baggesens »Labyrint« med Føie forbauses over, at et Par Maaneders Reise fra Kjøbenhavn til Basel kunde affødе en saadan »lille subjektiv Verden«, er der maaske endnu større Grund til Forundring over, at en Sommertour til Langeland var istand til at fremkalde en

*) »Digtninger«, 1811.

saadan Række, for største Delen fortræffelige Digte. Men det er, som Digteren siger i sin Indledning:

»Amagerfolk har man set at dandse paa Bund af en Fjerding,
hvortil vi Andre en Sal ønske paa hundrede Fag.
Hjernen er omringet rundt af hele den øvrige Verden,
men, hvad besynderligt er, Hjernen kan omringe den.
Kyndige Mænd har sagt: I et Æg ligger al Universum,
Skjønhedens rundeste Form, Klodens elliptiske Gang,
Organismens hellige Frø og det mystiske Livsstof.
Ligger det alt i et Æg, lidet af Omfang og Kraft,
hvad maa der ligge da alt mellem Axelstad, Ringsted og Nyborg
og saa videre frem, naar vi det ret kun kan se!
Dette Talent at se har de ældgamle Slægter bestandig
tillagt Digterens Blik, der stikker Kunsten kun i.»

Og hvilken romantisk malende Kunstnerevne det Oehlenschlägerske Digtersyn havde at raade over, derom bærer »Langelands-Reise» paa utallige Steder Vidnesbyrd. Som Exempel herpaa hidsættes de to første Vers af »Vennernes Ankomst»:

»Søen strammer ud sit Klæde,
Himlen farver Søen blaa.
Klare, lyse Bølger smaa
ganske bly paa Landet træde,
Breddens Blomstersiv de væde,
trække sig saa, uden Brag,
atter hen saa sølversmukke
i det stille Hav og vugge
mod den klare Sommerdag.

Snekken hist paa Vandet flyder.
Som en Svanes hvide Krop,
puster stolten Seil sig op.
Langsomt Kjølen Bølgen bryder.
Hid den sig mod Landet skyder

med det røde Purpurflag.
Let en Flok Zefirer følger,
Flaget mildt i Luften bølger
i den klare Sommerdag.»

Efter Langelandsreisen skrev Oehlenschläger, fuld af Naturbegeistring, »Jesu Kristi gjentagne Liv i den aarlige Natur», hvori han smukt skildrer, hvorledes det lille Barn Jesus fødes igjen hver Vaar, hvorledes Jesu Lære lyder fra den gamle Skovs »dunkle, bølgende, grønne Kroner», hvorledes der sker Mirakler paa Mirakler ude i Naturen:

»Og mens Du bag Grenene sidder
paa denne mildtskraanende Høi
og hører paa Fuglenes Kvidder,
langt fjernet fra Daarernes Støi —

og drikker Zefyrernes Sødme,
mens Kilden sin Cithara slaaer,
og indsuger Rosernes Rødme,
mens Solen i Purpur opgaaer —

da, medens ham Sangersken priser
fra dugsprængte, duftende Jord,
din Jesus Dig kjærligt bespiser
alt med sit udelbare Ord.

Det hvisler i Bladenes Hvislen,
det klinger i Skovenes Klang,
det risler i Bølgernes Rislen,
det synger i Hyrdernes Sang.

Og sad her den talrigste Vrimmel,
hvor henrykt nu sidder kun Du,
det salige Brød af hans Himmel
blev nok og tilovers endnu.» o. s. v.

Tilsidst græder Jesus i den visne Urtegaard,

»og bladløs staaer, blandt nøgne Stene,
hvor Vaarens Glands længst iled fra,
det sorte Træ med tørre Grene,
som Korset hist paa Golgatha».

Den dybsindige natur-symbolske Digtcyclus ender med Disciplenes Jubelhymnus:

»Af dit Frø i nøgne Mose
springer Fremtids Rose».

Oehlenschläger siger i »Erindringer»: »Den Fromhed i Novalis' herlige Psalmer, der forbandt sig med min egen, fra Barndommen bevarede religiøse Følelse, begeistrede mig til at skrive Digtet». Man kan vel hos Forfatteren af »Geistliche Lieder» o. s. v. finde Digtets første Spire, f. Ex. hvor det hedder om Frelseren:

»Aus Kraut und Stein und Meer und Licht
schimmert sein kindlich Angesicht» *);

men Aarets Evangelium er uimodsigelig et aldeles originalt Værk, vidtforskjelligt fra Novalis' mystisk sværmende Poesi.

Den 29nde December 1804 tryktes i »Kjøbenhavns Adressekontors Efterretninger» Oehlenschlägers smukke Mindedigt over den nogle Dage iforveien afdøde Normand Vahl, en af den store Linné's sidste umiddelbare Disciple, sin Tids mest udmærkede Botaniker, der lagde den egenlige Grund til levende Naturforskning hos os, Steffens' elskede Lærer **) — Oehlenschläger havde i sine Drengeaar været paa hans Forelæsninger.

---

*) Novalis' Schriften, herausgegeben von L. Tieck und Fr. Schlegel, fünfte Auflage, II, 40.

**) Se »Was ich erlebte», I, 305—314.

Faa Dage efter, den 3die Januar næste Aar lod Staffeldt anonymt sammesteds trykke sit ikke mindre smukke Digt »Vahls Død«. Den store Lyriker stiller sig vedblivende Side om Side med den Oehlenschlägerske Genius. Han kom imidlertid desværre bagefter.

I Poulsens i December 1804 udkomne Nytaarsgave for 1805, hvor de to store Digtere atter mødes, idet Oehlenschläger, foruden den ovenfor nævnte Elegi om Evald, har en anden »Høsten«, medens Staffeldt optræder med en talrig Række Digte, hvoriblandt flere smukke, er Staffeldts »Martsfiolen« ligeledes en Væddekamp, skjøndt af mindre Betydning, med Oehlenschlägers »Vilhelm og Blomsterne« i »Digte, 1803«.

Staffeldt vil ingenlunde vige Pladsen og endnu mindre bøie sig for Oehlenschläger. I den sidstnævnte Nytaarsgave findes et mærkeligt Arbeide af Staffeldt, »Digterløfte«, hvori han, efter at have erklæret:

»— Det Guddommelige omgiver min Sjæl som en Æther,
og mit digt'riske Liv svæver i den som en Sky» —

og efter at have opfordret »Kunstens fuldendte Heroer«, Homer, Ossian, Shakespear, Dante, Ariost, Schiller og Goethe til at vidne,

»om Eders himmelske Ild min jordiske Del ei fortæred
og fra den fængslende Dag løsned min frifundne Aand» —

udbryder, upaatvivlelig med Hentydning til sin unge Samtidige:

»Hvad? Jeg skulde forraade den Magt, som mit Indre bevæger,
vanvittig svimlende, Dyrkeren dyrke igjen,
troløs, opløse hint Forbund med Kunstens ædle Fuldendte
og til den Vordende binde en trællende Flugt!» —

hvorefter Digteren tilføier:

»— — Ei forskede jeg, hvad Skjebnen mig gav at fuldende,
mindre endnu jeg troer Maalet og Krandsen opnaaet.
Guderne give, at aldrig jeg, ublu, vanhellige Kunsten
indtil at troe den udtalt, skjøndt jeg kun stammede den.
Men i min Kraft vil jeg staae, som Træet suser i Skoven,
og i mit sagtere Liv ligne selvstændige Blomst.
Dybt i Verdenens Indre jeg slaaer mine evige Rødder,
ei fra en fremmed Rod spirer min Blomst og min Frugt.

— —

Det er Naturens Pragt, at Et ei ligner det Andet
og, kun det Samme, dog stedse afvexlende er.»

Han hævder her, ligesom i den ovenfor omtalte Anmærkning til sin første Digtsamling, sin Originalitet, aabenbart med Hensyn til Oehlenschläger, den »senere Komne» — for at bruge et Udtryk af Schelling fra dennes sildigere Tid om Hegel, der havde distanceret ham, ligesom Oehlenschläger Staffeldt *). Digtet slutter smukt, noget vemodigt:

»I, som rene hentræde til Musernes hellige Alter
og fra den trællende Dag skille den fribaarne Kunst!
overbærer med mig. Guddommelig er kun min Villie,
thi mit kjæreste Værk langtfra udtømmer den ei.»

*) Af en Skrivelse fra H. C. Ørsted til Oehlenschläger September 1805 ses, at Staffeldt rimeligvis har korresponderet med Oehlenschläger. »Jeg oversender Dig hermed et Brev», hedder det deri, »som er blevet indleveret hos Schubothe» — Forlæggeren af »Poetiske Skrifter»: Oehlenschläger var dengang udenlands. »Jeg frygter rigtignok, at det kommer fra Schack Staffeldt og altsaa ikke er Postpengene værd». (»Breve fra og til H. C. Ørsted, første Samling», Side 184). Det er betegnende, at Oehlenschlägers Ven taler i denne Tone om Staffeldt, og at Oehlenschläger aldrig saameget som nævner ham. — At Staffeldt vidste at vurdere Oehlenschlägers geniale Ungdomspoesi, giver han selv tilkjende i et Brev til Baggesen, 1817 (»Samlinger til Schack Staffeldts Levnet», II, 426).

I et andet Digt, »Oldtid og Nytid«, sammesteds lyner »et Gjenglimt af Oldtidens Dage« gjennem hans Sjæl; og flere Romancer — dog ingen nordiske — vidne om, at den lyrisk-episke Digtning siden Oehlenschlägers Fremtræden stadigt vinker ham. Et Digt »Til Naturen«, der blev skrevet samme Sommer som Oehlenschlägers »Langelands-Reise« og »Jesu Liv i den aarlige Natur«, ender:

»Da opløses mit Liv, indre Natur! i Dig,
paa Uendeligheds Havblik forgaaer mit Selv,
kun i Verdenens Hjerte
slaaer mit elskende Hjerte med.«

Hvor ungdommeligt, umiddelbart, naivt er ikke selv det mest Dybsindige hos Oehlenschläger i »Jesu Liv i den aarlige Natur« i Sammenligning med Mystiken i dette Digt! — En utilfredsstillet Erotik aander i flere af disse Staffeldtske Poesier, ligesom i tidligere; og Digteren klager vedblivende over, at Melankoli omsnoer ham kvælende, som Vedbenden Træet. Hvilken Modsætning til »Naturens muntre Søn«, som netop nu var ifærd med »Aladdin«! Naar man læser Schillers herlige æsthetiske Afhandling »Ueber naive und sentimentalische Dichtung«, vil man hvert Øieblik støde paa Træk, der kunne finde Anvendelse paa vore tvende danske Digtere, hvoraf den ene var fremherskende naiv, livsglad og vækkende Livsglæde, den anden overveiende sentimental, visende ud over Virkeligheden, aandende dybe Savn og uendelige Længsler. Det var ikke uden Grund, at Schiller hørte til Staffeldts Yndlingsdigtere, medens Oehlenschläger sluttede sig varmt til Goethe. I den ovennævnte Afhandling, hvis Tilblivelse falder samtidig med Schillers og Goethes begyndende Venskabsforbindelse, søger Forfatteren netop at klare sin Stilling til sin store Samtidige, idet han undersøger den naive og den sentimentale Poesis Væsen.

10.

I Sommeren 1805 — Aaret efter Steffens' Bortreise — udkom de to Dele »Poetiske Skrifter«, Oehlenschlägers andet Hovedværk, der endnu overgik det første og ubetinget godtgjorde, at Forfatteren var Nordens største Digter. Det indlededes med et smukt Digt »Til Danmarks Frederik«, der ender:

»En nysudsprungen Bomstergren sig hen,
forvoven, om din Hellebarde slynger;
men Du vil ikke vredes over den,
fordi til Dig den sig med Tillid klynger.
Uskjærmet kan den ei bestaae; thi hen
i Støv sig, uden Læ, dens Bæger tynger.
Lad da med store Krands den sig forbinde
og ydmygt sig i dine Laurbær vinde.»

I en »Fortale«, siger Oehlenschläger, at han om Vinteren havde ønsket at forelægge sine Landsmænd Resultaterne af sine Bestræbelser for at bringe sine Ideer om Kunsten i det Rene, men at dette forhindredes af tilfældige Omstændigheder *). »Ganske at kunne tabe sig i sit Objekt og fremstille det sandt, tydeligt og betydningsfuldt, uden uvedkommende Indblanding, er udentvivl det, som karakteriserer den virkelige Kunstner.» Oehlenchläger accentuerer det Objektive, hvori han netop havde sin Hovedstyrke, i god Konsekvens med den objektive Idealisme, der holdt sit seirrige Indtog med Schelling og Steffens og afløste den fra Kant udgaaede Subjektivisme, som Baggesen havde hyldet. »Fundamentet for den sande Kunst er Harmonien og Ligevægten

---

*) I »Erindringer» fortæller Oehlenschläger, at han havde bedet Kunstakademiet om at laane sig en Sal til at holde Forelæsninger i over nordisk Mythologi; men at han forandrede sit Forsæt.

af Sjælekræfterne; mangler en Kunstner denne, kan han vel vise Talent, men bliver altid manereret og ensidig; det kan aldrig længer blive den hele Verden, der bevæger sig i hans Værk, men kun enkelte Dele, og selv disse kun bornert betragtede, da han mangler den Circumspection, der ser dem som Lemmer af det Hele.» Denne Harmoni og Ligevægt af Sjælekræfterne udmærkede netop Oehlenschläger i Sammenligning med hans to store poetiske Medbeilere, Baggesen og Staffeldt, som han derfor nødvendigvis maatte fordunkle. — Det ungdommelig overgivne Syngespil »Freias Alter», der alt er omtalt, aabner saa Værket, som en munter Ouverture. Derpaa følge »Romancer, Sange og Elegier». Romancerne, Oehlenschlägers rette Element, begynde karakteristisk med det herlige Oldtidssagn hos Saxo om »Uffe hin Spage», den unge danske Kongesøn, der reiser sig i sin Vælde og hævder Fødelandets Ære — ligesom et Symbol paa Digterynglingen selv. Derpaa følger »Knud den store». Oehlenschlägers »Higen mod de gamle Tider» finder ligeledes et stærkt Udtryk i den næste Romance om »Borgridderen», der hæver sig af sin Grav i Maaneskinnet og gjæster sit gamle, romantiske Hjem:

»Naar Østen frem da luer,
han hen for Vindvet gaaer.
Mørk han til Jorden skuer,
som dybt i Taage staaer,
ser deres travle Hænder
og deres Trællefærd
og harmfuld bort sig vender
med Haanden paa sit Sværd.»

Til dette Digt slutter sig saa det alt tidligere trykte, ovenfor omtalte »Den gamle Kæmpe Kometes». De fleste af de derpaa følgende Poesier havde alt været trykte i det fore-

gaaende Aars Tid og ere ligeledes tildels omtalte tidligere. Af de faa nye Digte (iblandt hvilke der findes et til Henrik Steffens og et til dennes Hustru) skal her kun fremhæves den smukke »Julevise» og »Island», der begynder:

»Island, hellige Ø, Ihukommelsens vældigste Tempel»

og ender med Hentydning til Thorvaldsen:

»Helten af bristende Marmor staaer atter op fra de Døde,
Thor fra Island i Rom vækker Kronion til Liv.»

Nu komme de ovenfor omtalte større Arbeider fra det foregaaende Aar, »Langelands-Reise» — blandt hvis Digte blot endnu her skulle fremhæves »Morgenvandring» og »Aftensang» —, »Jesu Liv i den aarlige Natur» og »Vaulundurs Saga». Ligesom »Digte, 1803» ende med „Hovedstykket» Sankt Hansaften-Spil, saaledes sluttes »Poetiske Skrifter, 1805» med »Hoveddigtet i denne Periode», det herlige »Aladdin eller den forunderlige Lampe, et Lystspil». Det nye Aarhundredes unge poetiske Genius tyede til det underfulde Østen, det forrige Sekulums »Oplysning» afløstes af Eventyret. Ogsaa Tieck havde som begyndende Digter iført sig den orientalske Kaftan. »Aladdin» indledes med en Prolog. Sangvinitas træder frem og tiltaler »Nordens mørke Mø, Melankolia»:

»Modtag idag et lille, kort Besøg
her af din Søster, af Sangvinitas,
den ældre, muntre, morgenlandske Datter!»

Og det hedder:

»— Nordens Kraft er uden Østens Ild
det Samme som et hærdet Demant-Sværd,
der mangler en varmblodig Muskel-Arm,
for stærkt at svinges. Blomsten, sund af Frø,
til Solen trænger, for at gjennemglødes.

Og bliver der for langt et Mellemrum,
før Asianerne til Norden drage,
for at forædle Slægten, varme den,
da bliver Slægten, som Du ser, desværre!
en Blomst forlængst engang fra Syden hentet,
men som vantrives Aar for Aar, hentørres,
bli'er bleg af Farve, søvnig, mat — og døer.»

Oehlenschläger følte sig vel som en Søn af Norden; men han havde (som alt ovenfor bemærket), sund og fuldblodig, en stadig, varm Trang til Sydens Supplement: ogsaa hos ham gjenfandtes »quelques traces de cet amour du soleil, de cette fatigue du nord, qui entraîna les peuples septentrionaux dans les contrées méridionales» *). Han havde arvet Moderens melankolske Alvor, men ogsaa Faderens muntre Sangvinitet. Det var den samme Følelse, at

»— for den nærmere Sol hvert Hjerte sig yppigt udfolder»,

der paa samme Tid bragte Schack Staffeldt til i Slutningen af sit Digt »Apologi» i Poulsens Nytaarsgave for 1805 at apostrofere Sydens »skabende, himmelske Ild» og udbryde:

»Kom i din Herlighed, kom med alt dit romantiske Følge,
giv os Orangernes Guld, Druernes Purpur os giv!
Da skal tillige hvert Hjerte italisk for Skjønheden brænde,
Ynde, Glæde og Smag smelte det nordiske Liv.»

De to store Modsætninger i det dramatiske Eventyr, Aladdin og Noureddin — ligesaa betydningsfulde, evige Skikkelser som Don Quixote og Sancho Pansa, Faust og Mefistofeles — fremtræde strax. Lampen — »Lyset», hvilket ogsaa den mærkelige Indledning til Johannes' Evangelium taler om som Tilværelsens Midtpunkt, og hvilket Schelling i »Bruno»

*) De l'Allemagne, par Mme la baronne de Staël Holstein, seconde édition, I, 230.

1802 kaldte det guddommelig aktive Tingenes Princip — er det store Symbol, hvorom Alt dreier sig. I en »Epilog» træder Fantasia frem og siger:

»Saaledes har den underfulde Lue,
der skinner dybt i Bjergets Inderste
som dybt i Mandens Barm og gjennem hans
Idrætter og det Held, som følger dem,
den hemmelige Urkraft: Lyset selv,
som virker alt, hvad der er Liv og Lykke,
bekvemmet sig til frem at træde her,
indhyllet i en legemlig Gestalt —
en gammel Kobber-Lampe!»

Eventyrets Grundtanke udtales i første Akt i »hin gamle Digters Bog»:

»Naturens muntre Søn er Lykken næst.
Hvorefter Nattens Grubler, flittig, grunder,
naar Solen slukkes i det blege Vest,

det finder han med Lethed ved et Under.
Fast ubegribeligt ham Lykken gaaer
imøde, mens han sødt og sorgfrit blunder.

Og deri Lykken netop jo bestaaer,
at den umiddelbar, ved skjulte Kræfter
hen til sin elskte Gjenstand sikkert naaer.

Den kommer selv, den vil ei gribes efter.
Det hjælper lidt kun, at Du søge vil,
at Du din Tanke paa dens Ankomst hefter.

Du griber — Haabets Dør sig lukker til.
Hvis ei umiddelbar din Lod er falden,
da bli'er Du for din Higen kun et Spil,

da hjælper ei din Forsken og din Kalden.»

Det er en storartet Udførelse af det samme Thema, der alt klinger i »Guldhornene«, hvor »de forklarede Gamle« synge »i Skyernes Sale«:

»Naturens Søn,
ukjendt i Løn,
men som sine Fædre,
kraftig og stor,
dyrkende sin Jord,
ham vil vi hædre,
han skal atter finde!«

Naturgrunden, Umiddelbarheden, det Centrale i Individet, i Nationerne, i Verdensaltet fremhæves af den unge, geniale »Naturens muntre Søn« ligeoverfor Reflexionen, »the pale cast of thought«, som Hamlet taler om, af hvilken »the native hue is sicklied o'er« *). Oehlenschlägers Styrke ligeoverfor Baggesen og Staffeldt laa netop paa dette Punkt. Det var det unge Aarhundredes kjække Protest mod det foregaaendes gammelkloge »Oplysning«. Og samtidigt med at den simple Slotsforvalterfuldmægtigs Søn, den unge, fattige Student forfattede dette Digterværk om Skræddersønnen, hvorved han svang sig op paa Digterthronen i Norden, satte den korsikanske Lieutenant Keiserkronen paa sit Hoved. Eventyret traadte haandgribeligt ind i Virkeligheden. Det attende Aarhundrede, der, som en Noureddin, havde grublet og kæmpet, havde kun ført Aladdin til Bjergets Hule, for at han skulde bemægtige sig Lampen, der satte ham i Besiddelse af Alverdens Skatte, og saaledes høste Frugten af alt, hvad der var tænkt og stridt. — Aladdins Sorgløshed hidkalder Ulykken, og det Tragiske kaster sin mørke

*) Tankens blege, paasatte Farve, der giver den naturlige Hud et sygeligt Udseende (»Hamlet«, tredie Akt, første Scene).

Skygge ind i det straalende Eventyr. Det er, som Ringens Aand i femte Akt siger til Aladdin om Lampen:

»At altsaa den med dristig Haand kan fattes,
der kæmpes maa; først efter mandig Strid
dens fulde Værd af Eiermanden skattes.

Da faaer Du først din tabte Skat igjen,
naar bort Du rydder, hvad der er til Hinder.
Ifald det lykkes Dig, da har Du den.»

Det gjælder en Dyst mod »Lampens Fjender»:

»Naar disse Du har stødt med Vælde ned,
kjæk, i den allerædleste blandt Kampe,
flyer Mørkets Forhæng, som Du søndersled —

og herligt straaler din gjenvundne Lampe!»

Aladdin bestaaer lykkeligt Kampen, hjulpen af sin mægtige Genius. Noureddin og Broderen, Hindbad, bukke under. Ringens Aander tiljuble Lykkens Yndling og hans elskede Gulnare:

»Hvor I staae, hvorhen I træde, staae vi væbnet rundtomkring.
Ingen Fjender ind skal trænge gjennem Ringens Aanders Ring.»

Lampens Aander vedblive:

»Og i Middelpunktet af den stærke Skares Værnekrands
Livets Lampe høit skal brænde med en rolig, liflig Glands.»

Aladdin er, ligesom Vaulundur, gaaet seirrig ud af Livets haarde Prøvelser: han favner sin deilige Hustru, og Kronen rækkes ham under Folkets Jubelraab.

Det gamle Eventyr i »Tusind og een Nat», der alt i Barndomsaarene henrev Digterdrengens Sjæl, »ukjendt med Jordens Herlighed, men nær beslægtet med dens mystiske Natur» (som »Fantasia» siger i Epilogen), afgav unegtelig

et fortræffeligt Grundlag — men hvilket Aladdinspalads have Lampens Aander i Digterynglingens Tjeneste ikke opført derpaa! Baade i det Alvorlige og i det Lystige har den store nordiske Genius paatrykt det rige orientalske Stof, der nærmest kun, fantasifuldt, flyver fra den ene brogede Begivenhed til den anden, som en prægtig Sommerfugl fra Blomst til Blomst, en dybere Naturs eiendommelige Præg. Det er en Transformation som den Goethe'ske i »Iphigenie«, hin herlige Humanitetens Madonna, der, med al sin Klassicitet, ved sin Sjælfuldhed (for at bruge et Schiller'sk Udtryk er »erstaunlich ungriechisch und modern« — eller som i »West-östlicher Divan«, hvor (som der træffende er blevet sagt) Goethe's varme tydske Hjerte banker høit under den østerlandske Kaftan. Lige indtil Kostymet (Morgiane med sine »Skjørter„ o. s. v.) skaltes der frit med det østerlandske Stof i det herlige danske Digterværk. I »Erindringer« siger Oehlenschläger: »Jeg greb med ungdommelig Ild og Begeistring en af tusind og een Nats skjønneste Fortællinger«; og han fremhæver Ligheden mellem dette Eventyr og sine egne Livsforhold: »Havde jeg ikke i den hos mig opdagede Digterevne fundet en forunderlig Lampe, der satte mig i Besiddelse af Alverdens Skatte? Og Fantasien var mig en Ringens Aand, som bragte mig, hvorhen jeg vilde. Min Dannelse havde udviklet sig sent, men temmelig hurtigt, ligesom Aladdins; og, ligesom han, havde jeg nylig lært at kjende Kjærlighed. Min Moder var død; og da jeg skrev Aladdins Vuggesang paa hans Moders Grav, flød mine Taarer over min egen Moder.« Paa flere Punkter minde forresten Aladdin, Mustapha og Morgiane — for ikke at tale om Andet —, baade i Karakterer, i Situationer, ja i Repliker, om Florens, Clemens og Susanne i Tiecks store romantiske Lystspil »Kaiser Octavianus«, der udkom Aaret før »Aladdin«. Den unge Romantik fra Napoleons Tidsalder

søgte baade i Tydskland og hos os gjennem saadanne Skikkelser at fremstille den nye Genialitets dristige Sprængen af de gamle Skranker. Susanne siger til Florens:

»Ach, lieber Sohn! an deinen Hirngespinnsten
kommst Du nun um — das ist die Frucht vom Lesen
von all den Ritterbüchern und Gedichten»,

som Morgiane til Aladdin:

»Min Søn! jeg troer, Du er ei rigtig klog,
fra den Tid Du fik fat paa disse Bøger».

Og Florens vinder, som Aladdin, Sultanens Datter. I Fortalen til sin tydske Bearbeidelse af »Aladdin» (Amsterdam, 1808) siger Oehlenschläger ogsaa, at Tiecks »Octavianus», ligesom »flere andre poetiske Værker», bragte ham til at digte sit dramatiske Eventyr om den forunderlige Lampe.

»Mondbeglänzte Zaubernacht,
die den Sinn gefangen hält,
wundervolle Mährchenwelt —
steig' auf in der alten Pracht!»

klinger imidlertid igjennem den tydske Digtning — der støtter sig til den gamle Folkebog om Keiser Oktavian — medens den danske mere bevæger sig i Solens liflige Skjær og baade har en sundere Livsfylde, en større Koncentration og en skarpere Karaktertegning forud for den, med alle sine Fortrin, »überschwängliche», brogede og diffuse, af Spanierne stærkt paavirkede Tieck'ske Poesi fra Aarhundredets Begyndelse. F. C. Dahlmann kalder med Rette Oehlenschlägers dramatiske Eventyr »det sødeste Foster af et rent, herligt begavet Gemyt» og fremhæver med Grund »den kostelige friske Ungdomsfylde», der aabenbarer sig deri. »Uskyldighed og naturlig Sorgløshed,» vedbliver han, »beseirende Argelist og selvisk Kløgt, ikke tilintetgjort ved Ulykke,

men luttret til høiere Lykke og betrygget for Fremtids Letsind, dette er en Gjenstand, som bevæger ethvert ufordærvet Gemyt» *).

11.

»Denne rige og mægtige Produktion vakte, som det forstaaer sig, strax overordenlig Sensation», siger J. P. Mynster om »Poetiske Skrifter». Han vedbliver: »Men selv for den yngre Verden var denne Poesi noget saa Nyt, at dens Beundring ikke ret kunde komme til Klarhed; medens den gamle Skole paa enhver Maade søgte at nedsætte den — tilmed havde Biskop Balle ganske misforstaaet Digtet om Kristi Liv i den aarlige Natur og med Bitterhed yttret sig derom i en Ordinationstale, som blev trykt». Med disse sidste Ord sigtes til en Bispevielse i Frue Kirke kortefter Udgivelsen af »Poetiske Skrifter», ved hvilken den gamle Biskop havde sagt: »Men Jesu Historie vil man vide at være bestemt til Maleri over Naturens adskillige Forandringer. Den skal kun afbilde, men ikke fortælle: en Guldgrube for Digtere, men ingen Kilde til at opøse Begreber af om sand Religion. O Gud, hvilke Forvildelser! Paa samme Maade forvender jeg med lige Ret enhver anden Fortælling saavel om Oldtidens Begivenheder som Nutidens Tildragelser, og al vor Kundskab forsvinder ligesom Røg og Damp i svulmende Skyer paa hjerneløs Luft-Himmel. Nei! Vi skulle dog ikke være som Børn, der lade sig henrive ved

*) »Betragtninger over Oehlenschlägers dramatiske Værker», af F. C. Dahlmann, 1812, Side 10.

første Øiekast paa første Glimmer af tryllende Prægtigheder. Ikke overspændt Indbildning, ei heller ensidig Beskuelse, men Overlæg, men retskaffen Sandheds-Kjærlighed skal lede os ved stadig Grandskning i Jesu Lære til faste Indsigter og til velgrundet Overbevisning» *).

I Rahbeks »Den danske Tilskuer» besang Kand. theol. Jens Møller, der var bleven Adjunkt ved den lærde Skole i Slagelse (hvorfra B. S. Ingemann næste Aar blev Student) i September 1805 sin Konkurrent ved Besvarelsen af det æsthetiske Prisspørgsmaal for 1800. Rahbek, hvis Tidsskrifter havde indeholdt flere af Poesierne i Samlingen, knyttede dertil nogle Bemærkninger. Han erkjender — ligesom Pavels ved »Digte, 1803» — i Oehlenschläger »et af de ypperste poetiske Talenter, vor Literatur nogensinde har frembragt». Men »han er dog ikke i det Rene med sin Dom om ethvert af de i disse tvende Bind indeholdte Stykker». Hovedrepræsentanten for den ældre Tid erklærer ærlig: »Det, hvad man i strengeste Betydning kalder Fantasi, især

*) J. P. Mynster: »Meddelelser om mit Levnet», Side 162. »Bispevielse i Frue Kirke paa 10nde Søndag efter Trinitatis, da Biskop Balle ordinerede 3 Biskopper (særskilt aftrykt af det theol. Maanedskr., Septbr., 1805), udgivet af Fallesen, 1805», Side 21). — I »Den danske Tilskuer», 1805, Side 558, forsikkrer Rahbek i September »een af Kristendommens nidkjæreste Venner, at han paa det Fuldkomneste mistyder Digteren, naar han troer, at denne i Jesu Historie kun finder en Guldgrube for Digteren, men ingen Kilde til at opøse Begreber om sand Religion». Rahbek anser det saameget mere for sin Pligt at sige disse Ord til sin fraværende Vens Retfærdiggjørelse — Oehlenschläger var alt udenlands —, som han veed, hvor inderlig det vilde smerte ham at vide sig miskjendt af en Mand, hvem han just for hans varme Religiøsitet og Nidkjærhed for Kristendom og Aabenbaring har en til Enthusiasme gaaende Høiagtelse for. Rahbek misbilligede forresten »fra en anden Side» Digtet, »i høieste Maade», efter et Brev fra ham til J. P. Mynster (»Af efterladte Breve til J. P. Mynster», Side 14).

Gaven til at svinge sig efter det Underfulde og Overnaturlige — denne Gave, der i saa høi en Grad udgjør Hr. Oehlenschlägers udmærkende Fortrin — er, ifølge Undertegnedes hele Aands Vending, hos ham den mindst uddyrkede Del. Allerede fra denne Side overlader han altsaa heller Mænd af mere beslægtet Aand at sidde tildoms over denne talentrige unge Digter. Dertil kommer fremdeles, at ikke blot Adskilligt i de Former, Digteren har valgt, er danske Tilskuer endnu altfor ubevandt, men og Et og Andet af Indholdet altfor afvigende fra hans uforanderligste Overbevisning, til at han turde gjøre Regning paa at være istand til at fælde nogen ren æsthetisk Dom over det Hele.» Rahbek vedbliver: »Et af Digtene i denne Samling, som danske Tilskuer af de kompetenteste og mest upartiske Dommere har hørt enstemmig beundre, er det saakaldte Lystspil Aladdin. Ogsaa danske Tilskuer beundrer den rige og spillende Fantasi, den frugtbare og levende Vittighed, der med saa rund en Haand er udspredt over det Hele. Da man imidlertid, efter hans frivillige, ovenstaaende Bekjendelse, naturligvis neppe vil erkjende ham for saa kompetent en Dommer over saadanne Scener som de, hvori Lampens og Ringens Aand føre Ordet, Paribanous og hendes Følges Sange, Slotsbygningen, Samtalen mellem Zephyr og Lympha, Fatimes Begravelse o. m. d. l., som man maaske vil indrømme ham at kunne tale et Ord med om Scenerne mellem Aladdin og hans Forældre, Sultanen og hans Hof, Hindbads Menighed, Selim og Sindbad, o. s. v. — vil han kun betragte dette Digt fra en Side, der i høi Grad fortjener Sproggrandskerens Beundring. Har man temmelig enstemmig erkjendt vor udødelige Evald for den uopnaaede Mester i at slaae vort Sprogs tonerige Lyra til Sang — har man ligeledes beundret Baggesens friere, men stedse harmoniske Greb i dens Strenge: da kan man neppe heller miskjende, at den

under Ingens Haand har havt den mangfoldige, melodiske og næsten altid saavel til Sprogets Klang og Karakter som til Æmnets Natur passende Afvexling af Stavelse- og Versmaal, af Strofebygning og Rimslyngning som hos Aladdins talentfulde Digter.» Det er den samme Følelse, som alt mægtigt havde grebet Steffens. »Hvad der satte mig i Forbauselse» — hedder det i »Was ich erlebte» — »da jeg af Alle mest umiddelbart oplevede det, var den Lethed, hvormed Oehlenschläger beherskede sit Modersmaal. En aldrig forhen kjendt Ynde og digterisk Fylde udviklede sig pludseligt, en ny sproglig Epoke, der udbredte sig mægtigt over hele Skandinavien, traadte anelsesfuldt og rigt frem under mine Øine». Rahbek fremhæver nu forskjellige Exempler, den almindelige Dialogs Jamber, Alexandrinerne, de ottefødede Trokæer, Anapæsterne, o. s. v. Han føler sig altsaa i en ganske anden Grad end Pavels inkompetent ligeoverfor dette nye, storartede Fænomen, hvis Periferi han kun ganske løseligt vover at berøre.

Oehlenschläger ønskede, J. P. Mynster skulde recensere »Poetiske Skrifter», og skriver i et Brev til ham Juli 1805: »Du est den Eneste, som jeg troer kan gjøre det, i Kongeriget Danmark og Norge. — Det gjør dog altid saa godt, og det imponerer Mængden, naar de høre Flere være af een Mening; det er ordenlig de faa Menneskers Pligt, som leve samtidige i denne taagede Tid, at trine sammen i et Forbund og virke med forenede Kræfter, hver efter sin Overbevisning og Karakter.» *) Da H. C. Ørsted engang i August 1805 besøgte Prof. theol. P. E. Müller, Redaktør af »Kjøbenhavnske lærde Efterretninger», bad denne ham nævne sig en dygtig Recensent til Oehlenschlägers nye Værk. Ørsted foreslog Mynster, »baade» — skriver han i

*) »Af efterladte Breve til J. P. Mynster», Side 11.

et Brev til Mynster — »fordi jeg vidste, at vor Ven saa inderlig ønskede det, og fordi jeg ikke vidste Nogen, af hvem jeg troede at vi kunde vente en Bedømmelse derover med den Indsigt og Upartiskhed som af Dem». Og han anmoder saa paa Müllers Vegne Mynster derom: »jeg haaber, at De, for den gode Sags Skyld, gjør Alvor af Deres Forsæt» *). Mynster »ønskede» — som han skriver til Fru Rahbek — at se sig istand til at recensere Oehlenschlägers Digtsamling: »jeg har glædet mig overmaade over det Meste deraf», siger han. Han veed, »at det var en god Gjerning» **); og han erklærer i en Besvarelse af Digterens ovennævnte Brev: »Hvad Du siger om vor Pligt, ikke at tie, er just den samme Stemme, som taler i mig selv» ***). Men det vilde ikke gaae for ham. Da erindrede han sig (som han udtrykker sig i et Brev til H. C. Ørsted fra Oktober 1805) »til Lykke Holbergs Ord, at hvad der klinger slet i solut Stil, det kan være kostbart i Vers»; og han skrev Digtet »Til Adam Oehlenschläger», der tryktes i »Den danske Tilskuer» sidstnævnte Maaned. Mynster havde hidtil kun, efter Rahbeks Begjæring, ladet et Par Smaadigte trykke anonymt i »Charis»; og det var første Gang, han fremtraadte under sit Navn †). Poemet, som er en karakteristisk Stemme fra den stille Landsbypræstegaard, der havde været Vidne til det religiøse Gjennembrud hos den søgende Sjæl, begynder:

»Omkring den Ensomme de Bølger spille
kun let, som vildt i Larmen sammenslaae.
Om ham henglider Livets Strøm saa stille,
at rolig han skal bæres hen derpaa.

---

*) »Breve fra og til H. C. Ørsted, første Samling», Side 181.
**) »Breve fra J. P. Mynster», Side 67.
***) »Oehlenschlägers Erindringer», II, 15.
†) »Meddelelser om mit Levnet», af J. P. Mynster, Side 162.

Men, medens disse Bølger sagte trille,
skal friere det indre Liv fremgaae;
thi stort og fuldt det vælter sig derinde,
som Havet vælter under stærke Vinde.»

Digteren apostroferes:

»Derfor, o Ven! med Lyst jeg har fornummet,
med festlig Lyst din Harpes høie Klang.
Det stærke Kvad, som længe var forstummet,
det har jeg hørt gjenlyde i din Sang —
thi under Aaget har vor Slægt sig krummet
og sukker mat kun paa den træge Gang:
i skjændig Tvang nedtynget, veed den ikke
fra Jordens Dynd at hæve sine Blikke.»

Poemet, hvori det theologiserende Element er stærkt fremherskende — »hans Aand svang sig fra Digteren til det Himmelske», hedder det i Oehlenschlägers »Erindringer» — ender:

»O Sanger med den tonefulde Røst,
hil Dig! Du kommer til os ei alene.
Din Stemme aander Liv i Manges Bryst,
de skulle, kjække, sig med os forene.
Saa gaae vi til vort Værk med Kraft og Lyst:
end ligge Templets gamle, faste Stene;
vi rydde bort det sammenfaldne Grus
og bygge atter freidigt Herrens Hus.»

Saaledes besang Sjællands tilkommende Biskop den unge, geniale Digter, medens Kirkens daværende Overhyrde korsede sig over Poetens »Forvildelse». Man ser, at der hos os, ligesom tidligere i Tydskland, begynder at danne sig et Forbund til Kamp for det nye Aarhundredes Aand.

»Og i den raske Ungdoms Arme flammer
ny Kraft at løfte Sværd — ve hvem det rammer!»

Det er betegnende, at Hyldingen fremtræder i Poesiens Form: »Nyhedens fulde Virkning» er saa betagende, at selv Mynster ikke naaer til en kritisk Vurdering.

Ogsaa N. F. S. Grundtvig henryktes i sit Livs gjærende Vaartid af Oehlenschlägers »Poetiske Skrifter», som han i sin »Verdenskrønike» 1812 kalder »en Blomsterkost, til hvilken Danmark ei og Tydskland neppe kan fremvise Magen»; især virkede den »underskjønne Bearbeidelse af Vaulunds Kvæde» stærkt paa ham, som ogsaa havde vendt sig til den islandske Literatur og forsøgt at skrive nordiske Fortællinger (der dog ikke kom for Lyset). Umiddelbart derpaa optraadte han som Forfatter med Afhandlingen »Om Sangene i »Edda» (»Minerva», 1806), hvori den nysanførte Yttring om »Vaulundurs Saga» findes.

J. L. Heiberg, der dengang kun var tretten Aar gammel, siger, at nogle af hans Barndoms kjæreste Erindringer ere knyttede til Oehlenschlägers »Digte» og »Poetiske Skrifter». Han udbryder: »Ingen vil troe om mig, at jeg ikke bærer Ærefrygt for Oehlenschlägers store Forgængere i vor poetiske Literatur; men om jeg dengang kjendte Noget til dem, er mig nu umuligt at erindre, eftersom hine Værker af Oehlenschläger saaledes betoge mig, at min poetiske Bevidsthed saa at sige først vaktes fra det Øieblik af, da jeg lærte dem at kjende. Det forekom mig, som om jeg tilforn aldrig havde vidst hvad Poesi var, men nu først havde lært det, og ihvor kjær jeg end fik mangen anden Digter, f. Ex. Baggesen, saa var det dog først ved det Lys, som Oehlenschlägers Værker havde tændt, at jeg lærte at se og forstaae ham. En saadan Lærdom glemmer Hjertet ligesaa lidt som en stor Velgjerning, der grundfæster vort Livs Lykke.» Og han hævder, at Oehlenschlägers Romancer tilligemed Sankt Hansaften-Spil, Vaulundurs Saga og Aladdin bære Prisen for alle hans øvrige Værker saavel i Henseende til den poe-

tiske Aand, den rige Kolorit, den levende Følelse, i det Hele taget alt det umiddelbar Poetiske, som hvad teknisk Fuldkommenhed angaaer *). »I min Barndom« — hedder det i hans autobiografiske Fragmenter — »var jeg Vidne til den Sensation, som Oehlenschlägers første Fremtræden i Literaturen gjorde; og min Begeistring for ham var grændseløs«. **) Ikke blot den jævnaldrende Samtid, ogsaa den opvoxende Slægt henrives af den nye Poesi. Oehlenschläger skulde jo ogsaa vorde »vor Adam paa Parnasset«, fra hvem Aarhundredets senere Poeter mer eller mindre nedstamme — for at bruge et Udtryk af J. L. Heiberg i Sangen »Den yngre Digterskole« ved Festen for Oehlenschläger paa hans 70aarige Fødselsdag ***).

Medens den gamle Biskop Balle sukkede til Gud, ovenikjøbet i Kirken, over Oehlenschlägers »Forvildelse«, og Rahbek ikke var »i det Rene« med den nye Poesi, kom i »Nyeste Skilderi af Kjøbenhavn« i August og September 1805 en Stemme tilorde fra »de rette gamle Sæbekjælderfolk i den rette gamle Sæbekjælder«, der, som J. P. Mynster siger, »paa enhver Maade søgte at nedsætte« den unge, dristige Muse. En »Skrivelse fra Poeten i Aabenraa« taler om, at Vers nuomstunder skulle »sættes paa alenlange Skruer og opfyldes med Ammestuesnak og hedenske Fixfaxerier, o. s. v.«. En ung Junker, der nylig er kommen fra en Udenlandsreise — ligesom Steffens — og næsten har glemt sit Modersmaal — man erindre Snakken om, at »den tydske Doktor« skulde have erklæret, at han ikke kunde tænke paa Dansk! — vil, at Poeten skal vælge »den 743nde Historie i tusind og een

*) Svar paa Oehlenschlägers Skrift: »Om Kritiken i Kjøbenhavns flyvende Post over Væringerne i Miklagard« — »Flyvende Post«, 1828 (»Prosaiske Skrifter« 1861, III, 212).

**) »Prosaiske Skrifter«, 1862, XI, 494.

***) »Poetiske Skrifter«, 1862, VIII, 365.

Nat til Æmne og betinger sig »tre Spøgelser, to Nisser, fire Sølverbække, ti Rosenord (f. Ex. Rosenild, Rosenhav, Rosenluft, Rosenbusk), en halv Snes talende Træer og ligesaa mange sladdrende Græshopper, o. s. v.»; Poemet skal skrives »i Hexerim». Han kalder sit Modersmaal »et obsolet Sprog» — i Fortalen til »Poetiske Skrifter» yttres der, at »vort Sprog hidindtil kun lidet er dyrket og uddannet». Det hedder videre i Skilderiet: »Poesien synker dagligen hos os, en nyere Ringelrangelpoesi fortrænger den sande Digtekunst». Der præsenteres »en ung Digter af den nyere Skole», som taler om »Poesiens Gjenfødelse». Han sætter sig ned paa en Græsbænk, tager sit Øienglas frem og kiger med tindrende Øine den gamle Poet i Aabenraa bestandig i Øinene — man synes at se den unge, ildfulde »Naturens Søn» for sig: Oehlenschläger »behøvede med sit korte Syn», som han siger i »Erindringer», »alt dengang Øienglas». Nu følger i Skilderiet en Prøve paa det nye Evangelium. »Goethes Wilhelm Meister er forfattet i Prosa, men alligevel er denne Prosa den første og sublimeste Poesi, der nogensinde er skreven af nogen Dødelig. Goethe har leveret os her et Aftryk af hans hele Sjæls Form. Det er Udtrykket af det Hellige, det Anelsesfulde, det Mystiske.» Fr. Schlegel havde i et Fragment i »Athenaeum» 1798 erklæret: »Den franske Revolution, Fichtes Wissenschaftslehre og Goethes Meister ere Tidsalderens største Tendenser» *). Og sammesteds lovpristes det sidstnævnte Værk i en større Afhandling af Fr. Schlegel »Ueber Goethes Meister», hvori der siges: »Denne vidunderlige Prosa

*) »Athenaeum, eine Zeitschrift von A. W. und Fr. Schlegel, 1798—1800, ersten Bandes zweites Stück», S. 56 — jævnfør »dritten Bandes zweites Stück», S. 340, hvor det, blandt Andet, hedder: »Den, som ikke kan finde Goethes hele Aand ogsaa i Meister, vil vel overalt forgjæves søge den».

er Prosa og dog Poesi» o. s. v. *). »Den herlige Wilhelm Meister» havde ogsaa »husvalet» Oehlenschläger **). Skilderiets unge Digter af den nyere Skole fortsætter: »Saadanne Poeter svæve som Serafer i høiere Regioner, medens Lessing og andre saadanne Rimere krybe som Maddiker paa Jorden» — blandt de mange »nye Meninger», Steffens »med Dristighed» yttrede ved sin Hjemkomst 1802, var ogsaa den alt tidligere af Fr. Schlegel fremsatte Paastand, »at Lessing ingen virkelig Digter var» ***). Den moderne Poet i Skilderiet citerer saa nogle polemiske Ord af Fortalen til »Poetiske Skrifter» om »den sørgelige Indifferentismus, hvori Menneskene, blot med det sløve Øie heftet paa den daglige Nødtørft, forskandse sig med den endelige Forstands malmløse Floskler, som man forskandser Lastdyrene med Øreklapper, at de ikke skulle skotte til Siderne og forstyrres af alle de Særsyn, som rundt omgive dem og vække Ideer om det Evige». Skilderiets gamle Poet »forstod ikke et Ord af alt, hvad den unge Digter opramsede». Denne »talte med en saadan Iver, at det lod, som det var ham mere magtpaaliggende at tale end at forstaaes». Selv Vennen H. C. Ørsted siger om Oehlenschläger og Steffens: »Om Dig og Steffens troer jeg, at I ofte fremsatte Eders Parodoxer blot som en Materia disputandi, for at have en aandelig Gymnastik. Paa nogle svage Forsøg mod Dig nær, indlod jeg mig ikke derpaa, fordi I vare saa uregerlige og strax frakjendte dem, som mente Andet end I, al Sands for det Høiere» †). Repræsentanten for den ældre Tid i Skilderiet lister sig bort, da det nye Geni begynder at snakke om den »plastiske Marmor-Prosodi» — der i Fortalen til »Poetiske Skrifter» siges at stride mod vort Sprogs

*) »Athenaeum, ersten Bandes zweites Stück», S. 147.
**) »Erindringer», I, 172.
***) »Erindringer», I, 187.
†) »Breve fra og til H. C. Ørsted», første Samling, Side 235.

Natur og stilles i Modsætning til »den romantiske, anelsesfulde Farveglands«. Det hedder videre i Skilderiet: Der skal nu være »en Tendence, Potence, o. s. v.« i al Poesi. Poeten i Aabenraa, der ligesaa lidt troer paa Poesiens Gjenfødelse som paa den franske Republik, hvilken af Fr. Schlegel stilledes sammen med Goethe, er Tidsalderen for »gammeldags« og sættes aldeles i Skygge af »Poeten paa Østergade«, hvis »Modepoesi« har Nyhedens fulde Interesse. Til Slutning siger den gamle Poet: »Jeg har derfor ganske forandret mine Grundsætninger. Jeg skal rette mig efter Publikums Smag; det skal faae tusinde og een Nats Historier, Gjengangere, Spaakjærlinger, talende Græshopper, ræsonnerende Lysestager, Guldbækker og Sølvhækker, Rosenhaver og Purpurlunde i Skokketal.« Han har alt leiet en Butik paa Østergade. »En stor Lampe« — aabenbart en Allusion til »Den forunderlige Lampe« —, »et Skilt, hvorpaa der med gyldne Bogstaver staaer: Her skrives alle mulige Slags Vers, vil nok trække Søgning til Huset. En ung Tydsker, der har staaet i Lære hos den store Schlegel, og som kan give Vers det rigtige moderne Snit, har jeg antaget som Bodsvend.«

En lille Begivenhed, som Oehlenschläger fortæller i sine »Erindringer« *), anskueliggjør levende Digterens Situation i disse Aar ligeoverfor den ældre Tidsalders Mænd. I Dreiers Klub i Læderstræde sade en Dag ved et festligt Gilde Oehlenschläger og H. C. Ørsted (der var kommen hjem fra sin Udenlandsreise i Januar 1804) sammen. Der blev sungen flere nye Viser, blandt andre en af en brav Præst, men ubetydelig Poet. Da Visen var sungen, stirrede Oehlenschlägers Gjenbo, en ældre Mand, en høi, smal Assessor, kaldet »den skrappe Regnemester«, med »forunderlig store Øine«,

*) »Erindringer«, I, 210, jfr. »Kritiske Bidrag til nyere dansk Tænkemaades og Dannelses Historie« af Peder Hjort, literærhistorisk Afdeling, andet Bind, Indledning, Side XI.

stivt paa ham over Bordet og sagde: »Det var en deilig Melodi!« — »Ja«, svarede Oehlenschläger, »meget smuk«. — »Det var ogsaa en meget smuk Vise!« vedblev Gjenboen. »O ja!« svarede den unge juridiske Student høfligt. »Ja«, raabte saa Assessoren heftigt, »det er rigtignok intet af disse nymodens Digte, der nu blive gjorte, som jeg finder at være det pære Skidt; men hvad forstaaer jeg mig derpaa!« Oehlenschläger replicerede: »Der kan intet Menneske forlange, at De skal forstaae Dem paa Poesi; alt, hvad man kan forlange, er, at en gammel Mand ikke bærer sig ad som en Dreng!« Assessoren sprang nu op fra Bordet og raabte høit: »Hermed lader jeg Selskabet vide, at Hr. Oehlenschläger har skjældt mig ud for en Dreng!« Der opstod en stor Larm, og Mange toge Parti mod den unge Romantiker. Oehlenschläger fortalte Sammenhængen, bukkede og sagde: »Jeg melder mig ud af Selskabet!« — »Og jeg ogsaa!« raabte den trofaste Hans Christian »Bravkarl« (et Navn, H. C. Ørsted havde givet sig selv som Barn, og som hans Venner senere adopterede *) — og de gik saa begge To. Oehlenschlägers Udtræden af Klubben kom »ganske naturligt«, siger Peder Hjort, der, som Dreng, saae den unge, smukke, ildfulde Poet i denne ansete Forenings Billardstue, bruse op som noget Øl, der oversprøitede ham. »Hvad er det for en Støi?« spurgte man i den foranliggende Læsestue en ældre Herre, som kom ilende fra Opbrusningsscenen. »Aa«, lød Svaret, »nu raser han igjen!« **) Digterens »θεία μανία« maatte naturligvis være til Forargelse for »den skrappe Regnemester« fra Oplysningens Aarhundrede og hans talrige Aandsbeslægtede, der, som Noureddin, ikke kunde

*) »Breve fra og til H. C. Ørsted«, første Samling, Side 194.

**) »Kritiske Bidrag«, af Peder Hjort, literærhistorisk Afdeling, andet Bind, Indledning, Side XII.

taale at se »den forunderlige Lampe» i den unge Aladdins Besiddelse. Man erindrede ikke Ordene i »De oratore» af Cicero *): »Saepe audivi, poetam bonum neminem (id quod a Democrito et Platone in scriptis relictum esse dicunt) sine inflammatione animorum existere posse et sine quodam afflatu quasi furoris». Det var i sin Tid ikke gaaet den unge Goethe bedre end den unge Oehlenschläger. Ringens Aand siger træffende:

»Hvo ei nu fødtes under Stjernen blid,
hvo kun fik ringe Held og sparsom Evne,
fremvirket kun til Massen for sin Tid —

den ofte sig med Raseri vil hevne,
vil ændre Visdoms Plan og haaner den,
fordi den ham ei mer har villet levne.

En sælsom Daarlighed ham river hen:
skjøndt født til Skal, han stolt vil være Kjerne
og Herre, skjøndt han skabtes til en Svend.

Mod denne Vanvid maa sig Kraften værne.
Gud lagde dybt den i sin Yndlings Barm;
det Slette, Nedrige han bort maa fjerne.»

12.

»Wir reiten in die Kreuz' und Quer'
nach Freuden und Geschäften,
doch immer kläfft es hinterher
und billt aus allen Kräften.

*) Lib. II, c. 46.

So will der Spitz aus unserm Stall
uns immerfort begleiten,
und seines Bellens lauter Schall
beweis't nur, dasz wir reiten.»

Man mindes uvilkaarligt disse fortræffelige Linier af Goethe ved »Poeten i Aabenraa», »den skrappe Regnemester», og Desliges Staldbrødre med deres afmægtige Bidskhed ligeoverfor den unge poetiske Aladdin.

»Und red' ich dagegen, so wird nur der Klatsch
verschlimmert,
mein liebliches Leben im nichtigen Patsch
verkümmert.
Schon bin ich heraus,
ich mach' mir nichts draus —
Ade!»

Disse Ord af Goethe kunde Oehlenschläger ligeledes gjort til sine. »Poetiske Skrifter» udkom i Juli 1805, og alt i Begyndelsen af næste Maaned var Digteren udenlands. Balle korsede sig, »Poeten i Aabenraa» klagede, og Rahbek laverede — men Fuglen var fløien. Han sad ikke længer ved Middagsbordet med Ørstederne og de andre »unge Lærde og skjønne Aander» hos Apothekersønnernes Faster, den velhavende, naive og muntre Farverenke paa Vestergade, hvor Oehlenschläger meget prisbilligt (for hundrede Rigsdaler om Aaret) var i Kost og Logi, og hvor »Herrerne i Aandernes Rige» omringedes af »en Hob Borgerfolk, som undertiden meget levende erindrede om Personerne i Holbergs Komødier» — den senere store Komiker, Bogbindersønnen C. N. Rosenkilde, der i Foraaret 1804 dimitteredes fra sin Fødeby Slagelses lærde Skole, spiste ligeledes hos denne brave Enke, som var fra Slagelse, hvorfor to Studenter derfra altid havde frit Bord hos hende. Digteren sad ikke mere

og sang med sin elskede, aandfulde Søster Sofia — A. S. Ørsteds boede paa Vestergade, ligesom Oehlenschläger, og denne havde sit »egenlige Standkvarter» hos Søsteren*) — i Tusmørket, medens Ilden i Kakkelovnen svagt oplyste Værelset; han læste ikke mere der om Aftenen høit i Vosz'es Homer, Tiecks Don Quixote, Schlegels Shakespeare og Kalderon, Goethes, Schillers, Tiecks og Novalis' Værker. Han og H. C. Ørsted gik ikke mere mangen Aften fortrolig Arm i Arm og aabnede deres Gemytter for hinanden — i de sidste Aar vare Digteren og Naturforskeren (som Oehlenschläger siger i et Brev til den trofaste Ven) »i Grunden de eneste egenlige Fortrolige, som kun sloges engang imellem ved »overordenlige Leiligheder» **). Poeten besøgte ikke længer sin kjære Kristiane, den »kraftfulde, skjønne, forstandige og livlige unge Pige», der tilbad sin geniale Forlovede som »en Gud» ***), i Faderens store skjønne Gaard paa Nørregade, hvor den mærkværdige, velhavende, gamle Assessor i Lands-, Over- samt Hof- og Stadsretten som Enkemand udfoldede en mangesidig Virksomhed. Han vandrede ikke mere ud til Bakkehuset, hvor Ordføreren for den gamle Skole og hans elskelige, begavede Hustru havde deres »Gjestfrihedens Hjem» †). Han sværmede ikke længer paa »det lystige Frederiksberg» og i den stille, ensomme Søndermark. Han rullede ikke mere paa den firstolede, holstenske Kilde-

---

*) »Vestergade havde noget Kjært før mig», hedder det i »Erindringer». »Der havde jeg i min Ungdom boet i fem Aar, skrevet »Aladdin» og mange flere Digtninger; der havde Ørsteds boet, og jeg havde i min kjære Søsters Kreds tilbragt mange glade Timer.» (IV, 13, jfr. I, 216, og II, 144.) Digteren kom igjen til at boe der en Tidlang i sine ældre Aar.

**) »Breve fra og til H. C. Ørsted», I, 201.

***) »Kritiske Bidrag», af Peder Hjort, literærhistorisk Afdeling, Indledning, Side XIV & XV.

†) »Extremerne», af Fru Gyllembourg

vogn ad den deilige Strandvei ud til Dyrehavens gamle Bøge. Paketbaaden førte ham afsted over Østersøens Bølger ud i den vide Verden, mod hvilken han længselsfuldt higede.

Det ovenomtalte Brev fra Oehlenschläger til J. P. Mynster Juli 1805 endte: »Jeg har dediceret Kronprindsen mine Digte; saasnart Bogen kommer fra Bogbinderen, gaaer jeg op til ham og beder ham frimodig om en offentlig Understøttelse til at reise udenlands for. Faaer jeg den ikke, saa gjør jeg dog den Reise, jeg havde foresat mig, og fortvivler ikke; thi jeg veed hel vel, at vort Rige er ikke af denne Verden, at man ikke kan tjene Gud og Mammon, og at den herlige Profet i Ørken, som opvakte hele Samtidens Beundring, gik med en Kjortel af Kamelhaar, og at hans Spise var Græshopper og vild Honning«. Det var blevet sagt Digteren, at Grevinde Schimmelmann havde læst »Poetiske Skrifter« (som Forlæggeren, Hr. Hofboghandler J. H. Schubothe, havde betalt med 6, siger og skriver sex, Rigsdaler for Arket samt med Skamflikker, fordi Bogen var bleven saa stor) og ønskede at se den unge Aladdin. Denne havde saa en smuk Sommerdag begivet sig ud til Sølyst med bankende Hjerte. For første Gang i sit Liv skulde han besøge en saa fornem Dame, hvem han endnu aldrig havde set. Han stod i Forgemakket, ventede og krammede, forlegen, Hatten — da en bleg og mager, simpelt klædt Kone traadte ind og, venligt hilsende, sagde: »Nu kommer min Mand strax«. Hun tog den unge Poet med i sin store Havestue, og han fik Mod, da han mærkede, at han var kommen i et Hus, hvor man forstod sig paa Poesi og regnede den med til Livets høiere Fornødenheder. Schimmelmanns Indtrædelse og Samtale satte ham ikke i liden Forundring. Han var lille, mager og hæslig, skelede med det ene af de smaa, trekantede Øine, var koparret og snusede stærkt Tobak med en Skjødesløs-

hed, som ikke undlod at efterlade Mærker paa Klæder og Fingre. Saaledes traadte han vaklende ind med blaat, vatret Ridderbaand og to store Stjerner paa Brystet, de tynde Haar friserede og puddrede op med en lille Pidsk i Nakken. Oehlenschläger, der skildrer hin mærkelige Finantsminister, hvem Baggesen og Steffens skyldte Saameget, paa denne Maade i sine »Erindringer», vedbliver: »Jeg studsede næsten over denne Hæslighed; men neppe havde han talt nogle Ord, før det yndigste, venligste Væsen udbredte sig over det koparrede Ansigt, før det ene Øie, der ikke skelede, smilte med en saa indtagende, ærlig, dyb Menneskekjærlighed ind i mit Hjerte — at jeg troede at se Sokrates. Dog var der ingen Ironi i dette Smil; det var beskedent, pigeagtigt, undseligt, følsomt. Ridderbaandet forsvandt for det Naturens Baand, hvorved jeg strax følte mig knyttet til denne ædle Sjæl, og Stjernerne paa Brystet bleve Flitterstads imod den himmelske Stjerneild, der funklede af hans aandfulde Øie.» Ministeren raadede Poeten til at ansøge Kronprindsen om et Reisestipendium af Fonden ad usus publicos, og Oehlenschläger satte sig saa, glad, med sine Velyndere til et prægtigt Taffel — som det, Lampens Aand fremtryllede for den studsende Skræddersøn. Da Digteren viste Schimmelmann sin Ansøgning, sagde den herlige Stormand smilende: »En saadan Ansøgning kan jo ikke afslaaes!» Oehlenschläger betragtede nu Sagen som afgjort og drog strax afsted til Halle, hvorhen han var bleven indbudt af Steffens, med 100 Rigsdaler i Lommen, som Faderen havde givet ham — saa stor en Sum havde Digterynglingen aldrig før eiet, og han følte sig ofte ængsteligt for, om han endnu havde sin Skat. Juraen var naturligvis opgivet: Naturen havde skabt ham til Digter, det var urimeligt og frugtesløst at kæmpe mod Kaldet. Ud, ud at røre Sangfuglevingerne i det smukke Solskin, at se Menneskenes Byer og lære deres Sæder at

kjende! En høi Selvfølelse var fremherskende hos ham, som hos Steffens. »De Gamle« ansaae ham for »et ungt Menneske af urimelige Prætentioner«, og Rahbek finder hans Fordringer »overdrevne og ubeskedne« *).

13.

Maanen lyste henad Havet i den stille Sommernat, medens den danske Digter sad og sang med et Par franske Skuespillere, der havde givet nogle Sommerforestillinger i Kjøbenhavn, paa Dækket af Paketbaaden, som gled over Østersøen. Om Dagen snakkede man, spillede Kort, og Oehlenschläger læste i »Peder Paars«.

I Halberstadt saae den protestantiske Poet første Gang et katholsk Kloster, hvori en venlig Munk viste ham omkring. Den Interesse, som den nyere Skoles Værker havde vakt for Katholicismen, bevirkede, at Oehlenschläger — der hidtil havde maattet lade sig nøie med i Roskilde Domkirke at hentrylles i den forunderlige Verden — over de kjølige Haller og de smukke Billeder rent glemte Postvognen og først mindedes om den, da Hornet skraldede udenfor Kirkedøren. En yndig Stillivs-Idyl bragte Digteren, der elskede huslige Glæder og var en Børneven — »alle store Hjerter elske de hulde Smaa« **) — til at glemme Kufferten i Quedlinburg. Den »genialske Tankeløshed« spillede baade Baggesen og Oehlenschläger mer end eet Puds.

Fra Halle tilskrev Digteren — som havde fortiet den

---

*) »Breve fra og til H. C. Ørsted«, første Samling, Side 205. »Af efterladte Breve til J. P. Mynster«, Side 14.

**) Oehlenschlägers »Hrolf Krake, et Heltedigt«, syvende Sang.

store Reiseplan for sin Forlovede og fortalt hende, at det kun var en lille Lysttour til Steffens paa en Maanedstid, han foretog sig — i den sidste Halvdel af September sin Elskede et Brev, hvori han meddeler hende, at Talen er om en lang Udenlandsreise. »Aflade at være Digter for at vorde Ægtemand«, hedder det deri, »det vilde Ingen af os, at jeg skulde; at forene begge Dele ansaae baade Venner og Fjender som en smuk Drøm, men sommetider er der Noget i Drømme. Jeg veed nu med Vished, at Regeringen vil gjøre Noget for mig som Digter.« Han meddeler hende saa, at han for nogle Dage siden har faaet Brev fra Fonden ad usus publicos desangaaende.

Tanken fløi ofte med Vemod tilbage til det elskte Fødeland i det sølvblaa Hav, naar han foretog sine daglige, ensomme Vandringer langsmed den gustne Flod Saales stenede Bredder. En saadan rørt Aftenstemning i den dalende Efteraarssols sidste Straaler fremkaldte »et ufrivilligt Suk«, der formede sig til det skjønne Digt »Hjemve«, som tryktes i Rahbeks »Charis« for næste Aar.

Det stille Efteraar og Begyndelsen af Vinteren i det ensomme Halle med de smalle, slet brolagte Gader og de mange Brunkul, der gave det Hele »en sørgelig Bisterkolorit«, drev Oehlenschläger, »med den Følelse han havde udtalt i sin Hjemve«, høit op imod Norden, til Steffens' Fødeland, det gamle Norge. Digteren fandt Snorro Sturlessøns Heimskringla i Universitetsbiblioetheket. Alt i sin sentimentale Periode, før Bekjendtskabet med Steffens, havde Oehlenschläger søgt Stof hos den store islandske Historieskriver og givet sig til at behandle Harald Haarfagers Saga dramatisk *). Hakon Jarls Historie, som han tidligere havde benyttet til sin fortræffelige Romance i »Digte, 1803«, fast-

*) Se dette Værks første Afdeling, Side 209.

holdt ham atter; og han syntes, at det ypperlige Stof egnede sig til mere end Romance-Behandling (1799 havde J. P. Mynster begyndt paa en Tragedie »Hakon Jarl», hvoraf dog kun et Par Scener bleve udarbeidede). I 6 Ugers Tid fuldendte Digteren sin i dobbelt Betydning første Tragedie — Goethe var heller ikke længere om sit første dramatiske Arbeide, „Götz von Berlichingen». Steffens og Oehlenschläger sad i een Stue ved een Kakkelovn: Naturfilosofen arbeidede henne i en Krog ved sit Skrivebord — »Grundzüge der philosophischen Naturwissenschaft» af Steffens udkom 1806 —, Digteren ved et lille Bord ved Vinduet. I et stort historisk Vendepunkt, da Napoleon (December 1804) var bleven salvet af Paven og havde paasat sig Keiserkronen i Notre-Dame-Kirken i Verdensstaden, der nylig havde kæmpet og blødt for Republikken og hyldet Fornuftens Gudinde, samt de lombardiske Kongers gamle Jernkrone i Mailands vidunderlige Domkirke (Mai 1805), forfattede den unge danske Digter i Nordtydskland, som snart skulde ligge for den franske Keisers Fødder, sin mægtige Tragedie, der gribende skildrer det store historiske Vendepunkt i det høie Norden, da Hedenskabet viger for Kristendommen, da »det sidste Glimt, den sidste Gnist af gammel nordisk Kraft og Helteliv», repræsenteret af Hakon Hlade-Jarl, bukker under for Olaf Trygvesøn, som »planter det kristne Banner dybt i Norges Grund» og sætter Kronen paa sit unge, kjække Hoved. Havde Oehlenschläger i sit foregaaende »umiddelbare» Drama med den romantisk friere Form, »Aladdin», været paavirket af Tieck, saa vender han sig med »Hakon Jarl» til Schiller (der var død om Foraaret). »Som tragisk Forfatter» — hedder det i »Erindringer» om dette Tidspunkt — »var det blevet Pligt, Nødvendighed, Attraa hos mig at studere denne store Tragiker om igjen». Ligeoverfor Steffens, der, som den romantiske Skole i det Hele taget, havde Adskilligt at indvende

mod Schiller, hvis ideale Pathos ikke lod det Individuelle vederfares fuld Ret, kom det i den Anledning til en Scene, som er lige karakterisk for begge Vennerne. Steffens begyndte engang at forelæse den store Tydskers sidste Drama, »Wilhelm Tell« i en af sine Tilhøreres, en ung Schweizers Nærværelse, men kastede midt under Oplæsningen Bogen fra sig med de Ord: »Jeg kan ikke holde det længere ud!« Oehlenschläger gik, misfornøiet, ind i sit Værelse. I et Brev til H. C. Ørsted 1806 kalder han »Wilhelm Tell« »eet af de fortræffeligste Stykker, der er digtet« *); og i sine Forelæsninger over Schillers dramatiske Værker umiddelbart efter sin Hjemkomst siger han: »Ligesom Rafael malede sin Transfiguration i Anelsen om sin egen Himmelfart, saaledes digtede Schiller sin Tell. Lader os da stille dette skjønne Billed ved Hovedet af hans Ligkiste som det bedste Æresminde!« **) Steffens fulgte den vrede Ven i Hælene, men denne lukkede Døren ilaas efter sig. Der var Glasruder paa den, dem slog Steffens ud, aabnede Døren indenfra og spurgte, forbittret, om Oehlenschläger vilde lukke ham ude af hans eget Hus. Et Par gode Ord og en Paamindelse om ikke at forskrække Hustruen, der var høifrugtsommelig, bragte imidlertid atter Freden tilveie — Naturfilosofen brast i Graad, omfavnede og kyssede Digteren. Paa »Hakon Jarl« satte Steffens »stor Pris«.

Det var et sikkert Instinkt, en sund Følelse, der bragte Oehlenschläger til, i Schillers Fodspor, i en mægtigt historisk bevæget Tid at tye til Historien efter dramatisk Stof, forat (som Prologen til »Wallensteins Lager« siger) Livets

*) »Breve fra og til H. C. Ørsted«, I, 203.

**) »Om Evald og Schiller, Forelæsninger, holdte ved Kjøbenhavns Universitet i Aarene 1810 og 11«, udgivne efter Forfatterens Død af hans ældste Søn, II, 190.

Scene ikke skulde beskæmme Kunstens. »Den høieste Gjenstand, en Digter kan bringe paa Theatret« — hedder det i Fortalen til »Nordiske Digte, 1807«, hvori »Hakon Jarl« optoges —« er udentvivl en historisk Bedrift«. Og det var et ikke mindre rigtigt Greb, at han valgte et nordisk Æmne, ligesom Schiller »Wallenstein« og »Wilhelm Tell«. »Da enhver Nation har sine egne Bedrifter« — hedder det i den samme Fortale — »saa følger deraf, at enhver Nation ogsaa bør have sit eiendommelige Nationalskuespil. Dette eiendommelig Nationale er Poesiens Blomst; og bliver den forsømt og nedtraadt, hævner det sig«. Det laa nær for Oehlenschlägers fyldige Natur ogsaa i Behandlingsmaaden at lade sig paavirke af Schiller, der var hans nærmeste moderne Forbillede. Den dramatiske Koncentration og Karakteristik blev rigtignok derved mindre, og det nordiske Stof havde specielt været bedre tjent med en mere ordknap Pathos end med »den rige og af og til noget yppige Deklamation« *). I sin Fortale siger Oehlenschläger: »Som et Forbilled for den nyere dramatiske Digter staaer den udødelige William Shakespeare som en høitidelig Kolossus i Baggrunden. Med sit eminente Geni vidste han at forædle den gothiske Verden til Kunst, saaledes som de gamle Grækere havde vidst at gjøre det ved den antike«. Den geniale Englænder fra det store Vendepunkt, da den nyere Tid brød frem, stod desværre vel meget »i Baggrunden« for den danske Digter i det nittende Aarhundrede, hvis aandelige Habitus var saa vidt forskjellig fra den gigantiske Brites i Elisabeths Dage. Schiller laa ham langt nærmere end Shakespeare, Sofokles end Aiskylos. Hans nordiske Tragedie bærer, med al sin høie Skjønhed, Præget deraf.

---

*) »Betragtninger over Oehlenschlägers dramatiske Værker«, af F. C. Dahlmann, 1812, Side 28.

Til Kollega og Ven ved Universitetet havde Steffens en Mand, der (som det hedder i »Was ich erlebte«) paany gjorde Epoke i hans Liv. Det var den nogle Aar ældre, dybsindige Schleiermacher, der omtrent samtidigt med Steffens' Ansættelse var bleven Universitetspræst og Professor i Theologien. Han var lille af Væxt, mager, noget forvoxen, livlig i alle sine Bevægelser, med langagtigt Ansigt, udtryksfulde, skarpe Træk, fremtrædende Hage og alvorligt, ildfuldt, gjennemtrængende Blik, ædel, besindig og mild-ironisk. Til Fr. Schlegel havde han en Tidlang været nøie knyttet.*) I et Brev fra 1805 skildrer Schleiermacher, fuld af Begeistring, Steffens: »han er« (hedder det blandt Andet) « over al Beskrivelse herlig, saa dyb, saa fri, saa vittig« **). Og Indledningen til »Grundzüge der philosophischen Naturwissenschaft«, 1806, af Steffens slutter med begeistrede Ord om Schleiermacher. Oehlenschläger lærte Schleiermacher noget Dansk og denne, der netop havde begyndt sin Oversættelse af Plato, foredrog atter noget Græsk for ham: Sofokles' herlige »Ødipus i Kolonos« blev læst og oversat. Den berømte Theolog var den Første, der opmuntrede den unge danske Digter til at skrive paa Tydsk — hvad derimod den store Filolog Wolf, som mente, at man blot kunde være Digter i eet Sprog, fraraadede. »Der gaves ikke let en Mand«, siger Steffens om Schleiermacher, »som havde dybere Sands for sund Eiendommelighed. Jo hensynsløsere, naivere Oehlenschläger yttrede sig, jo mindre han gjorde sig Umage for, ja formaaede at skjule sin Dannelses Grændser, desto kjærere fik han ham«. Den sidste Aften, Oehlenschläger opholdt sig i

---

*) »Leben Schleiermachers«, af Dilthey, 1870, indeholder interessante, tildels nye Oplysninger om Schleiermacher, Fr. Schlegel og deres Samtidige.

**) »Aus Schleiermacher's Leben, in Briefen«, 1858, II, 18.

Halle, vare Theologen, Digteren og Naturforskeren sammen; Steffens forelæste »Hakon Jarl«, og Schleiermacher forstod ret godt det herlige Værk.

Foruden med Steffens' Svigerfader, Komponisten Reichardt, der boede paa sit Landsted i Giebichenstein ved Halle, var Oehlenschläger desuden sammen med den unge Romantiker Achim v. Arnim, der besøgte Reichardts og netop dengang, i Forening med den excentriske Clemens Brentano (hvis Søster, den ligesaa excentriske Bettina, han senere ægtede), begyndte Udgivelsen af de tydske Folkeviser i »Des Knaben Wunderhorn«.

I Selskab med Steffens hos en anden Professor traf Oehlenschläger en gammelagtig, tyk, rødmusset, lystig Mand som Middelpunkt for den selskabelige Morskab. Han spiste og drak godt, fortalte Anekdoter, var snaksom og fidel. Det var den i sin Tid saa forgudede Romandigter Lafontaine, som tidligere havde afpresset den sentimentale Digteryngling saa mange søde Taarer. Den forhenværende Feltpræstes smukke Hus kneisede paa en Høi udenfor Halle.

En tidlig Formiddag havde den danske Digter med Steffens, umiddelbart efter sin Ankomst til Vennen, besøgt Goethe, som opholdt sig nogle Dage i Lauchstädt, hvorhen det Weimar'ske Theater dengang blev forlagt om Sommeren*).

---

*) »Det var en for det Weimar'ske Theater meget gunstig Omstændighed« (hedder det i Wilhelm Wachsmuth's »Weimars Musenhof«, 1844, S. 140), »at det om Sommeren forlagdes til Lauchstädt. Her fandt det i Sommeren 1802 og de følgende Aar frisk Livsluft i et udvalgt og for en stor Del ungdommelig bevægeligt og erkjendtligt Publikums Gunst. Somrene 1802—5 ere Glandspunkter i det tydske Theaters Annaler og i de daværende Halle'ske Studenters Erindring. En Udflugt til Lauchstädt hørte til de mest søgte og tilfredsstillende Nydelser. Her blev i Sommeren 1803 »Die Braut von Messina« først opført.« Oehlenschläger siger: »Jeg havde den Glæde her første Gang at se Skuespillerne fra Weimar. Jeg mærkede snart, at Goethes og Schillers Aand svævede over dem«.

Oehlenschläger havde oversat »Götz von Berlichingen«, »Reineke Fos« og ikke faa Digte af Goethe. »Hans skjønne, kraftige Ansigt« — siger Oehlenschläger — »glædede mig og indgød mig Ærbødighed. De brune Øine vederkvægede mig, i hvilke jeg paa eengang troede at læse Werthers Følelse, Götz's godhjertige Kraft, Faust's Dybsind, Iphigenias Sjæleadel og Reinekes Skalkagtighed.« Goethe kjendte allerede lidt til »Aladdin«; Filologen Wolfs Datter, en stor, smuk, blomstrende, venlig Blondine, der havde lært Dansk af den danske theologiske Kandidat Gierlew paa dennes Udenlandsreise, havde oversat Noureddins første Monolog for Digterkongen.

14.

Efter henimod et halvt Aars Ophold i Halle, hvor han hørte Steffens' Forelæsninger over Naturfilosofi, Schleiermachers over Ethik og Wolfs over Arkæologi, drog Oehlenschläger i Begyndelsen af 1806 til Preussens Hovedstad. Her besøgte han den af Brødrene Ørsted saa høit skattede, kraftige, af sine »Maximen« stolte Fichte, hvis Forelæsninger (»Anweisung zum seligen Leben«) han hørte, og for hvem han forelæste »Hakon Jarl« paa Tydsk. Fichte gjestede næste Aar Kjøbenhavn, sov en Nat paa Frederiksberg Slot hos den gamle Oehlenschläger og spadserede med Digterens Søster i Søndermarken, hvor han brød en Grankvist af ved det norke Hus til en Krands for Forfatteren af »Hakon Jarl«. Oehlenschläger var endvidere i Berlin sammen med Alexander Humboldt, der var kommen tilbage fra sin betydningsfulde, femaarige videnskabelige Reise til Sydamerika, samt Johannes Müller, som var traadt over fra østerrigsk

i preussisk Tjeneste, og Digteren saae her Iffland spille Komedie. »Oehlenschläger bliver meget rost her«, skriver Arkitekten og Komponisten Zelter til Goethe fra Berlin.*) Steffens og Schleiermacher kom ogsaa til Berlin, og med dem kjørte Oehlenschläger saa tilbage til Halle, hvor han blev et Par Dage. Derpaa reiste han til Weimar, »den klassiske Grund, hvor saamange store Aander havde virket«.

Fra Preussens Hovedstad — hvor Poeten, ligesom i Kjøbenhavn og andetsteds, (efter utrykte Optegnelser i Brøndsteds Reise-Dagbog) ikke var uden »Liebschaften« — havde »Adam hin Digre« (som Anabaptistinden Kamma Rahbek spøgende kalder Oehlenschläger i et Brev til J. P. Mynster fra 1806**) sendt sit nye Hovedværk hjem i Manuskript. Det ankom til Kjøbenhavn i Begyndelsen af Marts og oplæstes en Søndagaften hos Søsteren for Digterens nærmeste Slægt og Venner af Hakon Jarls Landsmand, den store Skuespiller Rosing, der, som Oehlenschläger siger, »levede med sine Fantasier i Sagaernes gamle Tid«, paa hvem Digteren havde tænkt ved Skildringen af den vældige Hlade-Jarl, og for hvem han havde bestemt denne imponerende Rolle. Man kan tænke sig det overvældende Indtryk, Oehlenschlägers tragiske Førstefødte nødvendigvis maatte gjøre hin Helligaften i det frembrydende Foraar, da den herlige Kunstner, der var en Ven og Beundrer af sin forhenværende dramatiske Elev, forelæste det udødelige Værk. »Saadan en Aften har jeg aldrig havt«, skriver Digterens Forlovede til ham, »saaledes som da har jeg aldrig

---

*) »Briefwechsel zwischen Goethe und Zelter«, I, 225.

**) »Af efterladte Breve til J. P. Mynster«, Side 17. I et Brev fra Mynster til Fru Rahbek samme Aar siger Spjellerup-Præsten, at det kan tjene Oehlenschläger til Trøst, at Boccaccio var »di statura alquanto grassa« (Breve fra J. P. Mynster, S. 86).

været tilmode. Rosing læste os Hakon Jarl mesterligt for med en mageløs Enthusiasme, hvert Ord gjorde sin Virkning; og jeg maatte kysse og omfavne ham, da jeg ikke havde Dig. Da jeg blev ene, yttrede min Glæde og Forbauselse sig i Taarer.« Snorro kommer nu til Ære herhjemme. Fru Rahbek arbeider sig igjennem »Heimskringla« og skriver: »Det er dog ret morsomt at være saa bevandret i det gamle Norge«; og J. P. Mynster faaer ogsaa fat i den store islandske Historieskriver*).

En smuk Foraarsdag holdt den unge danske Digter sit Indtog i det berømte Weimar.

»O Weimar! dir fiel ein besonder Loos,
wie Bethlehem in Juda, klein und grosz,«

hedder det med Grund i Goethes Digt »Auf Mieding's Tod«. Af de Aander, som havde forherliget den lille By, var kun den største, Goethe, der netop for en Menneskealder siden, 26 Aar gammel, var kommen til Weimar, endnu i sin fulde Kraft — han afsluttede netop 1806 den storartede første Del af »Faust«. Wieland, Baggesens Ven, som alt havde fyldt »Støvets Aar«, skrev i Oehlenschlägers Stambog: »Fuimus Troes«. Herder var død for et Par Aar siden, knap 60 Aar gammel, men alt træt af Dage. Den kun 45aarige Schiller var det foregaaende Foraar bukket under paa Høidepunktet af sin digteriske Virksomhed i den smukke lille Bolig i Alleen tætved Skuespilhuset, hvor han havde digtet de berømte Dramaer, som den begyndende danske tragiske Digter fordybede sig i.

Goethe modtog Oehlenschläger faderligt. »Aladdin« og »Hakon Jarl« forelæstes fra Dansk paa Tydsk, og det for-

*) »Af efterladte Breve til J. P. Mynster", Side 20. „Breve fra J. P. Mynster«, Side 84.

nøiede Digterkongen at se sit Modersmaal »blive til i en poetisk Aand«. »Aladdin« blev »godt optaget« *). Den nordiske Tragedie derimod, hvis Stof laa Goethe fjernere, vilde ikke strax behage ham. Oehlenschläger blev ganske nedslaaet og vandrede i mørke Tanker den lyse Vaardag omkring i den lille skjønne hertugelige Lysthave ved Bredderne af Ilm. Han blev, mismodig, staaende foran et Stenbilled: en Slange, som bed i en henkastet Klump — det forekom ham, som det var i hans Hjerte. Da hørte han det risle i Nærheden og gik efter Lyden. En Kilde styrtede yndigt ned fra en Jordvæg; og i Marmor stode indgravede nogle smukke Disticha af Goethe, hvori Klippernes og Træernes Nymfer bleve bedte venligt at yde Enhver, hvad han i Stilhed begjærede, den Sørgende Trøst, o. s. v. Den skjønne Natur, den deilige Foraarsdag, det milde, humane Digt gav ham atter Mod. Goethe, der under Oplæsningen af »Hakon Jarl« havde tabt Traaden, fik, efter Ønske, en kort Indholdsangivelse; og nu var der ikke længere Noget iveien, ja han opmuntrede Forfatteren til at oversætte Stykket, for at det kunde blive opført i Weimar og det øvrige Tydskland.

En lignende Sorg havde tidligere rammet Oehlenschläger med »Aladdin«. Da han begyndte at skrive den og forelæste sin Søster og nogle andre gode Venner de første Scener, vandt de ikke Bifald, og han gik bedrøvet hjem med sit Manuskript i Lommen.

»Den smukke og elskværdige« Oehlenschläger — som Riemer, Goethes Ven og Sekretær, kalder ham**) — tilbragte henved et Fjerdingaar i Digterkongens næsten daglige Selskab. Denne fik den unge, varmtfølende danske Poet kjær, som »ein herzlieber Junge«, der ogsaa mente det »treu und

*) Goethe: »Annalen oder Tag- und Jahres-Hefte« for 1806, jfr. Riemer: »Mittheilungen über Goethe«, I, 416.

**) Riemer: »Mittheilungen über Goethe«, I, 415.

gut in der Welt«; og han skrev i hans Stambog: »Zum Andenken guter Stunden, dem Verfasser des Aladdin«. »Oehlenschläger besidder et umiskjendeligt poetisk Talent«, hedder det i et Brev fra Goethe til Zelter fra Juni 1806*). Hvilken karakteristisk Forskjel mellem Oehlenschlägers og Baggesens Forhold til Datidens største Digter!

For at nyde Goethes Selskab endnu en Ugestid vandrede Oehlenschläger en varm Sommerdag til Jena, hvor den store Mester opholdt sig noget, inden han reiste til Brønden i Karlsbad**). Her stiftede den danske Digter Bekjendtskab med den ni Aar ældre Hegel, der Aaret iforveien var bleven Professor i Filosofi ved Universitetet og arbeidede paa sit første Hovedværk »Phänomenologie des Geistes«. De første Akter af »Aladdin« bleve her oversatte paa Tydsk. Oehlenschläger vilde, som han siger i »Erindringer«, udvide sin Læsekreds til 30 Millioner Mennesker mere og skaffe sig den Glæde »at meddele udmærkede Mænd Noget igjen af sine Aandsfostre til Gjengjæld for alt det Herlige, han havde modtaget af dem«; Tydsk var jo ogsaa hans »Moders Maal og Fædres Sprog«.

En deilig Skærsommerdag forlod Oehlenschläger Jena. Ved Lützen betragtede han den poppelomringede Sten, hvor Gustav Adolf var falden. I Leipzig besøgte han Gellerts Grav, hvis Psalmer hans elskede, afdøde Moder saa gjerne havde sunget. Gjennem deilige Elbegne naaede han saa Dresden, hvortil vor fortræffelige Hellenist, den ædle Brøndsted, og Filologen Koës (med hvis Søster Brøndsted var forlovet) ogsaa snart kom. I det berømte Billedgalleri

*) »Briefwechsel zwischen Goethe und Zelter«, I, 229.

**) I Karlsbad tænkte Goethe i Sommeren 1806 paa Opførelsen af Oehlenschlägers »verdienstliche Tragødie« Hakon Jarl (se »Annalen oder Tag- und Jahres-Hefte« for 1806, i Goethes Værker, jfr. Riemers »Mittheilungen über Goethe«, I, 416).

henrykkedes Oehlenschläger, ligesom Steffens tidligere, over Rafaels herlige Madonna, der fremkaldte et yndigt Digt (trykt i Rahbeks »Ny danske Tilskuer«, 1808), som begynder:

»Der stod hun — nei, hun svæved
paa spæden Jomfrufod,
og Morgenvinden bæved
i Slørets Sølverflod,
og sædelig sig slynged
det røde Purpurhæng,
mens hun paa Armen gynged
sin tankefulde Dreng« —

og hvori det (rigtignok neppe ret i Overensstemmelse med Rafaels Billede) hedder:

»Og dybt i Grunden lutter
Keruber i det Blaa,
og nedenfor to Glutter
med brune Vinger paa.
Med Haand paa Kind, alene,
som Voxne grubled de.
To Aar kun var den ene,
den anden høiest tre.

Den ældste var Fornuften,
han stadig for sig saae.
Den yngste saae i Luften —
hvad mon han tænkte paa?
Ak, paa sin Liliestængel
og andet Rangleri!
Det var den lille Engel
for Kunst og Poesi.«

En Formiddag, da Oehlenschläger kom hjem fra Billedgalleriet, som han gjestede hver Dag, underrettedes han om, at Ludvig Tieck — der netop var vendt tilbage fra en Reise

i Italien, hvor han ikke uden Held havde søgt at styrke sin nedbrudte legemlige og aandelige Livskraft — paa Efterretningen om, at den danske Digter ønskede at gjøre hans Bekjendtskab, havde søgt ham. Han løb strax op i Galleriet igjen og traf der en Reisefælle af Tieck, som bragte ham til Bibliotheket, hvor den berømte Romantiker (der var gift med Reichardts Svigerinde) sad over et gammelt Manuskript af Heldenbuch, hvis »djærve Træsnit» ogsaa havde paavirket Oehlenschläger stærkt og influeret paa Digterens Skildring af Thors Eventyr hos Udgaardsloke. Den sex Aar ældre Tiecks smukke, karakteristiske Ansigt, aandfulde, brune Øine, skjønne Organ og beundringsværdige Veltalenhed vandt strax Oehlenschläger, der ikke skyldte ham saa ganske Lidet. Af »Franz Sternbalds Wanderungen» havde den danske Poet oversat et for den frembrydende Romantik høist karakteristisk aandfuldt Digt, der i kostelige Træk fortæller om, hvorledes »den lunefulde Fantasus, en underlig gammel Knark«, er bunden i en Krog, og Fornuften holder Vagt over ham, medens Mennesket, som maa gaae til Forretningerne, kun med et Sideblik skotter til Gubben og trækker paa Skuldrene ad ham *). »Med Storm», siger Tiecks fortræffelige Biograf**), »søgte han at erobre hans Venskab» og drak Broderskab med ham. »Jesu Liv i den aarlige Natur», »Aladdin» og »Hakon Jarl» læstes for Holbergs Beundrer, der havde vendt sig til den poetiske tydske Fortid, Minnesangene, Niebelungenlied, o. s. v., ligesom Oehlenschläger til den nordiske, ja endog var naaet hen til Edda. I en utrykt tydsk Reisedagbog af Koës siges der, at Tieck var »ganske indtaget» i Oehlenschlägers Poesi.

*) »Den danske Tilskuer», 1803 (paany trykt i F. L. Liebenbergs »Bidrag til den Oehlenschlägerske Literaturs Historie», II, 40).

**) Køpke: »Ludwig Tieck», 1855, I, 331.

»Det er mig rigtig kjært» — skriver Steffens til Tieck i Slutningen af 1806 — »at Oehlenschläger behager Dig. Naar han har bekæmpet sin umaadelige Forfængelighed, bliver der sikkert noget Usædvanligt af ham. Ved Siden af de sygelige Figurer, der fabrikere Sonetter, er hans sunde og friske Natur velgjørende» *). Landsmændene havde snøret deres Bylter paa Ryggen og gjort en Fodreise i det sachsiske Schweiz. De vilde have havt Digteren med; men det var ham for hedt, og han sagde: »Jeg er ingen af de Elskværdige, som Nymphe siger i Goethes lille Forspil: Was wir bringen, der gjøre sig det saa surt med overalt at opsøge de hulde Naturscener!» **) Hvilken karakteristisk Modsætning til den næsten hvileløse Baggesen! »Magno ingenio, aber Faulenzer!» udbrød Oehlenschlägers ildfulde neapolitanske Syngemester paa sit halvtydske Patois til sin Elev under dennesTheater-Episode i det foregaaende Aarhundredes Slutning, fordi den unge Adam undertiden forsømte Timerne, naar han i Sommerheden skulde gaae ud til Læreren paa Østerbro. Da en jovial, ugivt »Amtshauptmand» derimod senere foreslog den danske Poet at være hans Gjest og reise med ham i hans egen Vogn, var han strax villig og tænkte, idet han rullede afsted: »Det er en anden Sag! Saaledes ser jeg gjerne det sachsiske Schweiz. Var det nu ikke godt, at jeg ikke lod mig forføre af de fodreisende Landsmænd?» For ikke at skilles fra Brøndsted og Koës og »for at se Goethe engang endnu», drog Oehlenschläger saa atter til Weimar.

I Weimar og Dresden havde Oehlenschläger digtet sit mythologiske Sørgespil »Baldur hin Gode». Ligefra det Øieblik

---

*) Holtei: »Briefe an L. Tieck», IV, 61.

**) Was wir bringen, Vorspiel bei Eröffnung des neuen Schauspielhauses zu Lauchstädt, 1802, zehnter Auftritt.

Digteren i Besvarelsen af det æsthetiske Prisspørgsmaal paa Dørtærskelen til det nye Aarhundrede havde udtalt Haabet om med den nordiske Mythologi at kunne skabe en hel ny poetisk Verden, havde denne dristige Tanke fulgt ham. 1802 havde han forsøgt paa at udføre den, men den næste Aar trykte Begyndelse indeholdt kun en Indledning i treføddede Jamber. I samme Versemaal skrev han saa 1804 Thors Eventyr hos Udgaardsloke. Homer (siger han i sin ypperlige Fortale til »Nordiske Digte, 1807«) var ham »et af Hoved-Drivhjulene til dette Foretagende«. Han erklærer: »Ved at læse Oldtidens skjønneste Digt begyndte en ny Verden at røre sig i mit Indre. Jeg fik Lyst at digte noget Lignende. Den homeriske Natur vakte min, det Græske begeistrede mig til det Nordiske.« Vistnok ogsaa med Hentydning til Baggesens Hexameter-Begeistring, f. Ex. i hans i Hexametre skrevne og dette Versemaal forherligende Digt »Napoleon. An Vosz« fra 1800 (trykt i »Gedichte, 1803«) polemiserer han mod »den overhaandtagende Hexametersyge«. Baggesen havde i det nysnævnte Poem sagt:

»Unser heroischer Vers lag, reimgekettet, im Eisberg
gothischer Musen zu lang. — — — — — — — —
Ach wir tönen nicht mehr, wir Neueren — — o. s. v. *).

Baggesens store idylliske Epos »Parthenais« var jo ogsaa skrevet i Hexametre. Oehlenschläger udbryder: »Denne fremmede Form skulde nu ganske fortrænge den originaloprindelige. Hvad var det monoton-gothiske Rim mod den græsk-metriske Velklang? De Godtfolk glemte, at de ikke skreve Græsk, men med alt det endnu bestandig Gothisk. De glemte, at det gothiske Rim, saavelsom det græske Hexameter, var en Blomst, fremsprungen af Sproget, Naturen og

*) Se dette Værks første Afdeling, Side 17.

Nationernes store Omvæltning, udklækket og hævdet af Sekler.» Digteren, der vilde behandle den nordiske Mythologi, følte, at »Diamanten kun lader sig slibe i sit eget Støv». Han mente, at han havde gjort vel i at skrive Thors Eventyr hos Udgaardsloke i »de kraftige, muntre treføddede Jamber», at »disse djærve Træsnit» passede godt til Stoffets »episk humoristiske Kolos-Natur». En noget mere islandsk, vild og grotesk Behandlingsmaade af Eventyret i den yngre Edda lod sig forresten maaske nok tænke; den laa nu imidlertid engang ikke for vor danske Digter. Men han kom til Erkjendelse af, at ikke alle Mytherne vare af samme Art, og standsede. I Prisopgaven havde han udtalt, at der var noget mandig Tragisk i den nordiske Mythologi, at den gav megen Anledning til Skildring af Karakterer; og han havde fremhævet Evalds »Balders Død». Det Dramatiske havde vinket ham, og i »Hakon Jarl» havde han nylig i Halle behandlet et gammelt nordisk Stof i denne Form. Der havde Schleiermacher saa ført ham ind i Sofokles' skjønne tragiske Poesi; og i Weimar omgikkes han stadigt med Digterkongen, der levede og aandede i den antike Tid. En ny Verden maatte naturligvis begynde at røre sig i hans Indre ved Læsningen af Oldtidens herlige Tragiker, ligesom tidligere ved Læsningen af dens store Epiker. Hvad Under, at han ogsaa nu fik Lyst til at digte noget Lignende, at Sofokles' Natur vakte hans og begeistrede ham til det Nordiske, ligesom før Homer? »I min Barndom» (siger Digteren i den ovenanførte Fortale) »var Evalds Balders Død det første Digt, som fra Formens Side gjorde Indtryk paa mig. Dette Sørgespil og Rolf Krage vakte de første Funker af nordisk Digterild i mit Hjerte, de gave mig de første Anelser om den gamle Heltetid og bragte mig til med Begjærlighed at gribe efter mere af den Slags, hvilket jeg i den nyere Literatur kun fandt lidet af, maatte altsaa søge hen til den gamle.»

Og efter at have erklæret, at en stor Del af de Myther, man hidindtil har foragtet som monstrøse Udvæxter af en vild Fantasi, forekommer ham at være »skjønne Digtninger, forbundet med didaktisk Allegori og Verdensbetragtning», siger han: »Blandt disse er udentvivl Baldur en af de største og af Tiden mindst forstyrrede». Dette Stof syntes ham nu at egne sig til græsk Tragedieform. »Den uendelige Skjebne, det Enfoldige i Handlingen, det store Optrin, hvortil Menneskehoben maatte være et deltagende høitideligt Kor, det med Dramaet blandede Episke, der nødvendig af en indtrædende Person maatte fortælles: alt dette laa i Æmnet og gav det en stor Lighed med de græske Sørgespil». Han hævder, at »det alvorlige, strenge, af Jern smedede Trimeter» (som han var den Første, der indførte i vor poetiske Literatur) »vedligeholder en fremtrængende egen Tone, hvilken giver det Hele Høitidelighed, Old-Ærværdighed»; og han mener, at de anapæstiske kortliniede antike Korvers have nogen Lighed med de islandske Vers. »Jamben» (bemærker han) »ligger, næst Trokæen, dybest i vort Sprogs Natur, er, saa at sige, det danske Vers selv, hvilket paa ingen Maade kan siges om Hexametret». Hans store Forgænger i Behandlingen af dette Stof var ikke trængt længere frem end til Sagnhelten hos Saxo, hvorimod Oehlenschläger havde naaet hen til Guden i Edda. Modsætningen mellem de to Behandlingsmaader karakteriseres træffende saaledes: »I Evalds Balder spiller, efter Sørgespillets almindelige Natur, den menneskelige Karakter og Sensibiliteten Hovedrollen; her træde Naturkræfterne selvhandlende frem, menneskelig personificerede, objektivlegemliggjorte. Hin Musa maa røre Læserens Subjektivitet mere, fordi hun spiller paa den personlige Medlidenheds Strenge; min slaaer med stille Ro Tilværelsens Grund-Akkorder, Interessen her er ikke et enkelt Væsens, men den hele Menneskeslægts Liv og Skjebne.

Stoffet i den Evaldske Baldèr og min forholder sig som Farverne til en Marmorblok. I hint Drama gaaer et godt Væsen til Grunde, her det gode Princip. Det er en filosofisk-poetisk Naturallegori. Jætterne (den onde Natur) overtale Loke (det vaklende Øieblik) til at dræbe Baldur (Fromheden). Dette bliver muligt ved Friggas (Jordens) og Asernes (den gode Naturs) Letsind. Den sorte Daad iværksættes ved den blinde Hødurs (Skjebnens) Haand. Dødens Huler aabne sig under Jorden. Modsætningen af den dristige, kraftige Guddom Hermod og Ligene i Niffelheim. Streng, ulykkelig Skjebne, Hevn og Had i Hel. Det i Boble springende Haab i hendes Løfte. Den melankolske Tø i Naturens Graad over Baldur. Gudernes Grumhed efter Fromhedens Død i Lokes Straf. Jordskjælvet i hans Rysten i Hulen. Den rørende kvindelige Hengivenhed i Signis Daad med Skaalen. Endelig Jordens Jammerskrig, der midt i sin Ulykke rører Hjertet til Vemod.» — »Baldur hin Gode» er et af Digterens skjønneste og modneste Værker, om det end efter sin Natur ikke kan være saa populært som mange af de andre. Et Spørgsmaal er det dog, om det nordisk-mythologiske Sørgespil ikke vilde have vundet, hvis Oehlenschlägers Aand havde været nærmere beslægtet med den kæmpemæssige Aiskylos (der i sin »Prometheus» paa en storartet Maade behandlede et græsk-mythologisk Sujet) end med den mere harmoniske Sofokles. Aiskylos og Shakespeare staae upaatvivlelig den grandiose nordiske Oldtids Aand nærmere end Sofokles og Schiller, som den danske Digter hendroges til under Udarbeidelsen af »Hakon Jarl» og »Baldur hin Gode».

Samtidigt bearbeidede Oehlenschläger sin 1804 forfattede poetiske Skildring af Thors Reise til Jotunheim *).

*) Se »Breve fra og til H. C. Ørsted», første Samling, Side 201.

15.

I Begyndelsen af Oktober 1806 ankom Oehlenschläger og hans Reisefæller til Weimar, hvor Goethe udbrød: »Nu ere I, hvor I ikke burde være!» Nordtydskland var bleven inddragen i de Napoleonske Kriges Malstrøm, og Keiseren rykkede frem mod Preussen. »Jeg læste dengang endnu ingen Aviser», siger Oehlenschläger i sine »Erindringer». Aandens Verden lagde ganske Beslag paa den unge danske Digter, som paa de tydske »Ideologer», i hvis Kredse han færdedes. Hans Musa slog (som han siger i Anledning af sit nylig endte poetiske Arbeide) »med stille Ro Tilværelsens Grund-Akkorder». Man mindes uvilkaarligt Goethes Ord i et Brev fra Rom 1787: »So entfernt bin ich von der Welt und alle weltlichen Dingen, es kommt mir recht wunderbar vor, wenn ich eine Zeitung lese. Die Gestalt dieser Welt vergeht *); ich möchte mir nur mit dem beschäftigen, was bleibende Verhältnisse sind, und so, nach der Lehre des *** †), meinem Geiste erst die Ewigkeit verschaffen.» **) Oehlenschlägers Reisefæller vare vel ivrige Avislæsere; men Journalistiken havde ikke gjort dem klogere: de anede heller ingen Fare.

Det preussiske Hovedkvarter kom til Weimar, Kongen og Dronningen ligesaa. En mylrende Uro af Militær, Vogne, Bagage, o. s. v. mødte de danske Reisende. Leiren strakte sig udenfor den lille By i en uhyre Udstrækning med sine smaa Hytter: det var et storartet Skuespil med den forunderligste Afvexling af Scener. Oehlenschläger gik igjennem den med Goethe og tænkte paa »Wallensteins Lager».

---

*) Pauli første Brev til Korinthierne, Kap 7, Vers 31.

†) Spinoza (se Riemer: »Mittheilungen über Goethe», II, 281).

**) »Zweiter Aufenthalt in Rom», i Goethes Værker.

Midt under al denne Uro spilledes der hver Aften paa Theatret.

Tirsdagen den 14de Oktober 1806 oprandt, kold og taaget. Fra om Morgenen Klokken 7 lød stærk Kanonade i det Fjerne. Slaget ved Jena var begyndt. Det ene Rygte om Kampen krydsede det andet, Vogne med Saarede, franske Krigsfanger ankom. Efter Middag nærmede Kanonaden sig mere og mere, enkelte Kanonkugler hvinede over Digterbyen. Oehlenschläger, der fra Værtshuset, hvor han boede, var løbet hen i Goethes Hus og bleven trøstet med, at Kampen trak sig bort, havde paa Tilbageveien hørt sige, at Alt var tabt. Preusserne flygtede i Hobetal gjennem Staden med hængende Tøiler i fuldt Firspring. Den danske Poet havde forsøgt at læse i Smollet's »Peregrine Pickle«; men den humoristiske engelske Roman formaaede ikke at løfte ham op over den truende tydsk-franske Virkelighed. Forfatteren af »Hakon Jarl«, der, da det første Skud rystede Huset, med storartet Naivetet var ilet hen og havde lukket det aabenstaaende Vindue, tyede, med Landsmændene, til en Kjælderhals, som Brøndsted barrikaderede med Kavaier mod Kuglerne. Der sad nu Aladdin i den underjordiske Hule med den tillukkede Indgang og forbandede i »dette mørke, græsselige Dyb« den skammelige Troldmand Napoleon — og Landsmændene, der ikke havde læst Aviserne bedre, men ført ham lige ind i Løvens Gab. Reisepengene, gode Napoleonsd'orer, bandt de tre Mænd i den gloende Ovn i deres Halstørklæder bag i Nakken. »Les obus des Français silonnaient la ville de Weimar«, siger Thiers. »Les cris des fugitifs, qui la traversaient en courant, le bruit de la cavalerie de Murat, qui en parcourrait les rues au galop, sabrant sans pitié tout ce, qui n'etait pas assez prompt à jeter ses armes, avait rempli d'effroi cette charmante cité,

noble asile des lettres et theâtre paisible du plus beau commerce d'esprit, qui fut alors au monde.» *)

Pludseligt blev det stille som i en Grav. Alle Kramboder vare lukkede, Gaderne stode øde, og Oktobersolen skinnede som en bleg Maane gjennem Krudtdampen, der opfyldte Luften. Kl. 5 kom smukke, drabelige, solbrændte franske Husarer, forpustede og hede af Kampen, til Værtshuset — Seirherrerne rykkede ind i Byen. »Bourgeois!« raabte Husarerne fra deres Heste, »du vin! de l'eau de vie!« Værten var aldeles fortumlet i Hovedet, omfavnede en lille Dreng med skjæve Ben og raabte: »Ak, mit kjære Barn, naar de kun ingen Fortræd gjøre Dig!« Det var en Scene som den med Apothekeren i »Aladdin«:

»Gaa hen for mig og henret, hvem I vil,
naar kun I sparer mig, min Hustru og
min lille Hassan med de skjæve Ben!«

Værten kom ud med Flasker, de ophedede Krigere satte dem for Munden og tømte dem i lange Drag. De Danske fremviste Passene og beraabte sig paa deres Nations Neutralitet. Franskmændene forsikkrede høfligt, at de Intet havde at befrygte, og satte sig tilbords.

I de næste Timer, saalænge endnu ikke »til Maden og Drikken var stillet den higende Længsel«, var Alt roligt; men saa gik Seirherrerne ud paa Eventyr, og nu var der igjen Fare paafærde. Heldigvis vare Husarerne i Værtshuset skikkelige Folk, som endog hjalp med at forsvare Porten mod Mængden, der vilde trænge ind.

Trætte af Dagens Spænding og Ængstelser, kastede Oehlenschläger sig paa Sofaen og Reisefællerne sig paa Sengen i de to smaa Kvistkamre, de havde faaet, medens Fransk-

*) »Histoire de l'empire«, livre VII.

mændene pokulerede nede i Stuen — Porten var bleven spærret med Stene og Bjælker. Vor Digter slumrede ind, men foer op, vækket af en sælsom Lyd. Det var ganske lyst i Stuen. Han iler til Vinduet. Byen brænder! — Lyden var kommen fra hylende Kvinder og Børn. »Et græsseligere Øieblik har jeg ikke oplevet«, siger den alderstegne Oehlenschläger i sine »Erindringer«. Han vred, fortvivlet, sine Hænder; og Magdeburgs Ødelæggelse af Tilly i Trediveaarskrigen stod for hans ophidsede Fantasi. Fra Torvet, hvor Napoleons Soldater bivouakerede ved antændte Baal, og fra Gaderne lød Hujen og Larm: Staden blev plyndret.

Ilden blev dog lykkeligvis snart dæmpet, og Digterværtshuset skaanedes.

»Underlig frygtelige Dag!« saaledes slutter Brøndsted Optegnelserne for den 14de Oktober i sin Reise-Dagbog, der begynder med disse Krigsscener *).

Dagen efter toge Generalerne Berthier og Augereau Værtshuset i Besiddelse fra Øverst til Nederst. Den danske Treenighed fik dog Lov at beholde sine to Kvistkamre, men maatte rigtignok hele Dagen nøies med en Brødskorpe og et Glas Vin, medens de franske Officerer levede i Overflod og Glæde.

De preussiske Krigsfanger bleve sammendrevne paa Torvet. Den uhyre franske Armee marscherede gjennem den lille By. Det lignede »en Folkevandring«, siger Brøndsted, der, ligesom Steffens og den germaniske Race i det Hele taget, betragtede den franske Keiser med Rædsel og Harme som »den fuldkomneste Blomst«, ikke blot af den franske

---

*) »Uddrag af Brøndsteds Reise-Dagbøger« ved N. V. Dorph, et meget ufuldstændigt og ingenlunde nøiagtigt Uddrag af Optegnelserne, som eies af Brøndsteds Søn.

Revolution, men af Voltaires Tidsalder, ja af hele det 18de Aarhundrede.

»Immer dasselbe wüste Leben!» hedder det i Brøndsteds Reise-Dagbog den 16de Oktober. »Det lille, godlidende Weimar» lignede en Ørk midt i den uhyre Mylren af fransk Militær: alle Porte og Døre tillukte, ingen Civil paa Gaderne, Handel og Vandel aldeles standset, »Ængstelse fremdeles for de Ting, der skulle komme». Hvad Viktualier angaaer, var de Danskes Existens stadigt miserabel. Oehlenschläger trøstede sig med, at en Digter burde være en aandelig stærk Natur og repræsentere Tilværelsens Helhed, paa engang Mand og Kvinde.

Saasnart Napoleon kom, ophørte Plyndringen. Oehlenschläger og hans Lidelsesfæller fik dog ikke Seierherren ved Jena at se. Da Storhertuginden af Weimar, bevæget, ilede Napoleon imøde i Slotsporten, havde han sagt: »Vous voyez, Madame, ce que c'est que la guerre!» *) — Storhertugen kommanderede en preussisk Division.

Goethe, som erklærede, at der fra den 14de Oktober begyndte en ny Epoke i Verdenshistorien — »après Jéna le continent entier semblait appartenir à l'armée française», hedder det hos Thiers — og hvis Liv endog havde svævet i Fare, idet et Par franske Marodører Natten mellem den 14de og 15de vare trængte ind i hans Værelse, kjørte den 19de, den første Søndag efter Slaget, om Morgenen med sin »lille Veninde» (Digterens Yndlingsudtryk om hende) »af den nederlandske Skole» (som Oehlenschläger siger), Kristiane Vulpius, deres Søn og Riemer til Slotskirken og lod sig i Sakristiet vie til Søsteren af Rinaldo Rinaldinis For-

---

*) Thiers: »Histoire de l'empire», livre VII. Oehlenschläger gjengiver i sine »Erindringer» Yttringen saaledes: »Eh bien! vous avez voulu la guerre — la voilà!»

fatter. Hun havde i de foregaaende Rædselsdage vist megen Bravhed og hin faretruende Nat skaffet Hjælp mod Marodørerne, der stormede løs paa Digterkongen *).

Oehlenschläger og hans Landsmænd spiste endnu en Middag hos Goethe og forlode saa den 24nde Oktober Weimar, der fra et Musernes Sæde var bleven forvandlet til et Lazareth. »Hvor vore Hjerter lettedes ved at slippe løs fra vort Fængsel!» udbryder Brøndsted.

Den store danske Skjald, der for faa Aar siden fra Søkadetakademiets Altan havde været Vidne til Slaget paa Kjøbenhavns Rhed, havde nu forøget sin Livserfaring med et Landslag, ovenikjøbet et af Napoleons epokegjørende, der styrtede Frederik den andens stolte Monarki i Støvet — ikke fjorten Dage efter Slaget ved Jena, faa Dage efter Oehlenschlägers Bortreise fra Weimar holdt Seirherren sit Indtog i Preussens Hovedstad, Nordtydskland laa for hans Fødder.

Steffens havde ligeledes oplevet frygtelige Timer i Halle, der, et Par Dage efter Weimars Erobring, var bleven besat af Bernadotte efter »un combat très meurtrier dans la ville», som det hed i den senere norsk-svenske Konges Proklamation til Indbyggerne; og Kuglerne havde suset om Naturforskerens Ører i den lille Universitetsbyes Gader. Den forfærdelige Realitet skræmmede Poet og Filosof ublidt op af deres romantiske Idealitet. Halle var den første preussiske Stad, Napoleon besatte. Heller ikke Steffens saae den store Keiser, skjøndt denne med et glimrende Følge af Marschaller og Generaler red gjennem Gaden, hvor Naturfilosofen havde opslaaet sin Bolig. Den germaniserede Normand nærede den faste Overbevisning, at det Store, som spirede i Tydskland, aldrig vilde kunne nedtrampes af nogen Soldateske, og at Befrielsens Time ikke vilde udeblive **).

*) Riemer: »Mittheilungen über Goethe», I, 373.
**) Steffens: »Was ich erlebte», V, 190.

1813—14 deltog han som Frivillig i den sidste, afgjørende Kamp mod den forhadte Napoleon — hvem han forresten aldrig fik at se — indtil Indtagelsen af Paris.

16.

Afsted gik det nu med Digteren og hans Reisefæller over Stok og Sten, selv over pløiede Agre — »es ist Krieg!« svarede Postkarlen paa Modforestillinger — forbi Kolonner af preussiske Krigsfanger, der bleve førte til Frankrig. I Gotha naaede man et fredeligt Land, da Hertugen ikke havde taget Del i Krigen. Det gottede Poeten at hente gamle Bøger fra et Leiebibliothek, som i sin idyllisk rolige Barndom, og efter de udstandne Farer, tryg, at lytte til, hvad den hulde Fantasus havde at berette. I den skjønne Egn ved Eisenach førte en i Klippen hugget Sti de Reisende op til Wartburg, hvor de bleve viste om i den gamle Ruin og besaae Luthers verdensberømte Værelse, et uanseligt, mørkt, lille Kammer, med den famøse Blækplet. Samme Dag som Napoleon holdt sit Indtog i Preussens Hovedstad, den 27nde Oktober, traf de i en lille By paa Veien til Frankfurt et Øieblik sammen med P. A. Heiberg, der fulgte Talleyrand, som drog til Berlin, for at ordne det undertvungne Nordtydsklands Anliggender: den danske Frihedsmartyr som Keiser Napoleons villieløse Redskab — det var unegtelig en bitter Ironi af Skjebnen! P. A. Heiberg var, siger Oehlenschläger, »saavel politisk som æsthetisk taget, ganske paa den franske, jeg paa den tydske Side af Rhinen«. I et Brev til Nyerup fra det foregaaende Aar (i den Nyerup'ske Brevsamling paa Universitetsbibliotheket) skriver P. A. Heiberg: »Jeg har læst et Bind af Oehlenschlägers Digte, NB ikke af

den sidste Samling; men jeg maa rent ud tilstaae, at jeg ikke er af Deres Mening i Henseende til deres Værd. Jeg ser nok, at Manden har Geni; men jeg finder, at han mangler Smag. Han studerer ingen af de tre klassiske Literaturer, som Europa nuomstunder har, nemlig den franske, engelske og italienske; derimod danner han sig ene efter den tydske, der dog ikke endnu kan kaldes klassisk, ifølge min Definition over en klassisk Autor, hvorved jeg forstaaer en saadan, over hvis Fortræffelighed Eftertiden gjennem flere Generationer og uden Modsigelse har bekræftet de Samtidiges Dom. At Geni er det, der udgjør Grundstoffet af en Digter, det negter jeg ikke; men uden Smag troer jeg ikke, at nogen Digter naaer Fuldkommenhed.» I Goethes muntre Fødeby bleve de tre danske Pariserfarere nogle Dage og lode sig den gode Rhinskvin smage. Den italienske Legion, »smaa, nervøse, brune, sorthaarede, livlige, muntre, vellystige, arrige, hævngjerrige, modtagelige Naturer» — som Brøndsted karakteriserer dem — var opstillet ligeoverfor de Reisendes Vinduer paa Gjennemmarschen. Der klagedes skrækkeligt over Boghandelens Usselhed for Øieblikket; det Eneste, som endnu gik, var Børneskrifter, Kogebøger og medicinske Værker. Vore Landsmænd udfandt gyldige Grunde til dette Sidste. Gaaer end alt Andet tilgrunde — ræsonnerede de — lader man dog neppe nogensinde være at formere sig og opfylde Jorden = Børneskrifters Nødvendighed; man undlader heller ikke at sørge for sin Bug = Kogebøgers Nødvendighed; og gjør man af begge Dele mere end til Skikkelighed, bliver man syg = medicinske Værkers Nødvendighed. I Mainz, der forekom Baggesen paa hans første Udenlandsreise (for at bruge Ordene i »Labyrinten») som »et sandt katholsk Mahometsparadis» og fik den letfængelige Poet til at sværme

erotisk *), gik Oehlenschläger heller ikke Ram forbi — efter utrykte Optegnelser i Brøndsteds Reise-Dagbog: »hans Kjærlighed til Costime, som han ogsaa kalder sin Skjønne», endte dog »fuldkommen platonisk».

Hinsides Grændsen mødtes de Danske strax af fransk Høflighed. Nogle Dage efter Indtoget i Frankrig, Maanedsdagen efter Slaget ved Jena, blev paa Digterens 27aarige Fødselsdag, den 14de November, hans Skaal drukket i god Champagne; og Dagen derpaa rullede vore Reisende ind i Keiserstaden. Det kom dem for, siger Brøndsted, som de vare komne »til Feernes Land»; og Oehlenschläger, der en Uges Tid efter Ankomsten til Frankrigs Hovedstad daterer et utrykt, barnagtig overgivent Brev til Kamma Rahbek fra »Paradis», erklærer i sit »Levnet»: »Paris gjorde strax et høist behageligt Indtryk paa mig. En stor menneskelig Virksomhed, indrettet med Omhu og Smag, maa altid virke behageligt paa en Aand, som elsker Menneskene. Det Had, som saamange Tydskere, naturligvis, paa den Tid havde mod de Franske, kunde vi Danske, skjøndt tydsksindede, ikke dele. Os havde Ulykken, Forfølgelsen, Foragten ikke rammet; som Danske stode vi i et venskabeligt Forhold til de Franske og behøvede kun at nævne vort Fædreland, for at behandles med Forekommenhed og Agtelse.» I »Erindringer» hedder det: »Jeg var kommen til en Stad, Samlingspladsen for Alt, hvad der var vigtigt og stort i Europa, hvor Nutidens Alexander eller Cæsar holdt Hof: Karl den store levede atter i Paris». Det skortede heller ikke af og til paa »une petite amourette», den unge Poets Kjærligheds-flamme for Kristiane Heger var alt kjølnet (efter utrykte Optegnelser i Brøndsteds Reise-Dagbøger).

Det Eneste, der var Oehlenschläger iveien i Førstnin-

*) Se dette Værks første Afdeling, Side 62.

gen, var Sproget, hvoraf han ikke havde lært meget mere end, hvad der var indbanket ham i »Efterslægten»; og han kunde ikke strax lægge sig tilstrækkeligt derefter, da han tillige vilde øve sig i Tydsk — der var Tydskere nok, som han daglig kunde omgaaes — for ogsaa at blive tydsk Digter, og desuden agtede at skrive nye danske Værker.

Til Lærer i Fransk havde han den i Paris akklimatiserede Tydsker Depping, siden bekjendt som Forfatter til det af N. M. Petersen oversatte franske Værk om Normannerne m. m. Denne skildrer den unge Poet som »en skjøn Mand» med et ganske italiensk Fysiognomi, for hvem et strengere Studium var en unaturlig Tvang, og som derfor heller ikke gjorde store Fremskridt i Sproget. »Et saa poetisk Hoved maatte overlade sig til sin Fantasi og Følelse» — siger Depping — »i vore Timer var han ofte den Undervisende og jeg Tilhøreren»; og Historikeren slutter Beretningen om sin berømte danske Discipel med den Erklæring: »Digterens barnlige Sjæl, ildfulde Øie og skjønne Hoved have altid levende staaet for min Erindring» *).

I Paris var Oehlenschläger sammen med Fr. Schlegel. Paa en Restauration traf den danske Digter første Gang den tydske Romantiker — et ironisk fedt Ansigt glindsede ham, til hans store Forundring, sangvinsk imøde. »Ich sah den jungen, lustigen Oehlenschläger» — skriver Fr. Schlegel til Vennen Schleiermacher i Slutningen af 1806 — »ein guter Knabe, wenn er nur nicht so eitel wäre» **). Ydmyghed trykkede forresten ikke Fr. Schlegel, hvormeget han end, ogsaa i et Stambogsvers til Oehlenschläger, prædikede om »Demuth», og den danske Digter skrev ikke uden Grund i et Epigram:

---

*) »Erinnerungen aus dem Leben eines Deutschen in Paris», 1832, Side 157.

**) »Schleiermacher's Leben, in Briefen», III, 414.

Der August sagt: »Mein Bruder und ich!«
»Ich und mein Bruder!« sagt Friederich.

»Fr. Schlegel var her for kort Tid siden« — skriver Oehlenschläger til H. C. Ørsted 1. Marts 1807 — »men gjorde just intet behageligt Indtryk paa mig. Han sidder i Katholicismus til op over Ørene« *). Ogsaa A. W. Schlegel traf Oehlenschläger hos Fru Staël-Holstein, der boede i Nærheden af Paris, da Napoleon ikke vilde tillade hende at komme nærmere. A. W. Schlegel havde — siger Brøndsted — »et ædlere Ansigt (skjøndt rigtignok malicieux) end Fr. Schlegel og et smidigere, behageligere Udvortes«. Oehlenschlägers sunde nordiske Natur fik mere og mere Øiet op for den nye Skoles Forvildelser, og han skrev:

»Ach, hätten wir statt Schlegeln Lessing,
nur ein Stück Gold für zwei Stück Messing!« **)

Romantikerne vandt just ikke ved at ses i Nærheden, og den brave Brøndsted udbryder i den Anledning: »For den gode Yngling, der saa inderlig gjerne vilde hæve sig til ædel Erkjendelse, og her troede at finde sikkre Ledere, forsvinder den ene Drøm efter den anden«. Et Digt af vor Poet fra denne Tid: »Der irrende Ritter oder Don Quixote der Jüngre, ein Abentheuer in vier Romanzen,« bærer Vidne om denne polemiske Stilling til den nye Skole, hvis Forkæmper han tidligere havde været i Hjemmet. En romantisk Yngling rider til Skoven, forsmaaende den jævne Virkelighed, og kommer ved Solnedgang til en gammel Ridderborg, der

---

*) »Breve fra og til H. C. Ørsted«, første Samling, Side 208.
**) »Prometheus«, IV, 134. — Baade det med disse Linier sluttende og det foregaaende Epigram findes afskrevne i Brøndsteds Reise-Dagbog i Oktober 1807 med følgende indledende Ord: »Oehlenschlägers satiriske Muse har nylig født til Verden adskillige Teufeleien, som jeg her vil gjemme« (udeladt af Dorph).

rager høit iveiret paa en Klippe. En Nat i denne »Røverrede» og dens til Døden viede Haller river ham imidlertid ublidt ud af hans sværmeriske Drømmerier, og ved Dagens Frembrud vender han glad Fortidsruinen Ryggen. Hvilken Modsætning til Romancen »Borgridderen» i »Poetiske Skrifter», 1805, hvor Ridder-Gjengangeren, naar Solen luer i Østen,

»ser deres travle Hænder
og deres Trællefærd
og harmfuld bort sig vender
med Haanden paa sit Sværd».

Morgenlærken synger, Blomsterne dufte, Solen skinner.

Und dort, wo Alles sich vereint,
sitzt — eine Göttinn, wie es scheint,
holdselig unter der Ruine
mit einer süszen Engelsmiene
auf einer Bank, so sittsam schön,
rundum die bunt'sten Blumen stehn,
wallt ihr vom Haar ein Silberschleier,
die Hand hält eine goldne Leier.

Der Jüngling kniet, vor Angst befreit,
er ruft: Du bist die jetz'ge Zeit!
Dich lieb' ich nun aus vollem Herzen.
Im Grabe glühn nur Todtenkerzen.
Von jetzt soll schwellen meine Brust
wie eine Blume voller Lust.
Ich will den Augenblick genieszen,
bis sich die Augen fest verschlieszen.

Sie spricht: Ich bin die jetz'ge Zeit,
auch bin ich die Vergangenheit.
Du wirst mich immer wieder finden,
wo Tod und Leben sich verbinden.

Ich heisze L i e b e, dort und hie
nennt man mich auch die P o e s i e.
Ich führe Dich aus dem Gehege,
bald bist Du auf dem rechten Wege.

Da d r u n t e n ist die Gegend flach,
d o r t liegt nur Tod in dem Gemach,
h i e r blüht das Leben frisch zur Stunde
aus kräft'gem väterlichen Grunde.
Geniesze hier den Augenblick,
sieh, ohne Sehnsucht, froh zurück;
denn was Du suchst, das heil'ge Wesen
ist ewig oder nie gewesen.

Ynglingen nærmer sig.

Und wie er ist der Holden nah,
sitzt sie — ein blühend Mädchen da!
Ein Strohhut wird der Silberschleier,
ein Blumenkorb die goldne Leier.

Han ser nu Alt i en anden Belysning; og Virkeligheden, som han tidligere i sit romantiske Drømmeri forsmaaede, kommer til sin Ret. Den Elskedes Fader, som læser i »Don Quixote«, spørger skjelmsk den unge Mand, om han kjender hin »ehrenfeste Heldengothe«.

Der Jüngling stutzt, verbeugt sich sehr,
gestehet: Ja, er hat die Ehr'.
Das Buch ist, wie man ihn berichtet,
zuerst im S p a n i s c h e n gedichtet.
Der Alte sagt: So ist es recht.
Doch ist der Held, bald gut, bald schlecht,
weil er besonders viel ergetzet,
schon oft in's D e u t s c h e übersetzet.

»Jeg længes efter at erfare« — skriver Brøndsted i sin Reise-Dagbog den 14. December 1806 — »hvad Miner begge

Brødrene Schlegel ville skjære til Oehlenschlägers sidste germaniske Romance». Disse polemiske Romancer optoges siden, forkortede, i Oehlenschlägers »Gedichte«, der udkom 1817 i Stuttgart og Tübingen hos Cotta, og derfra er det Ovenstaaende af dem hentet *). Sammesteds findes et Digt »Im Frühlinge» fra denne Tid, som ligeledes polemiserer mod Romantiken (Oehlenschläger har meddelt H. C. Ørsted det i den utrykte Deel af et Brev fra Sommeren 1807). Det ender:

»Drum, o Pan! hinein zu deinem Bache
führe mich, wo Bächlein in die Wette
rieseln aus des Berges tiefer Schichte,
wo die Eichen sprossen derb hervor,
so dasz aus dem Musenalmanache
nicht die Assonanzen und Sonette,
nicht die ew'gen Einerleigedichte
mehr erreichen da mein armes Ohr.

Da will stumm ich die Natur genieszen,
alte Liebe soll sich neu entzünden.
Spiele dann, o heilige Cäcilie,
auf der groszen Orgel der Natur!
Und wenn die Gedanken überflieszen,
lehre mich ein Lied, sie zu verkünden,
rosenduftend, edel wie die Lilie,
lieblich wie die Blumen auf der Flur!»

Et Par lignende polemiske, utrykte Digte findes ligeledes i det sidstnævnte Brev til H. C. Ørsted. De hidsættes, da de ikke ere blevne medtagne i H. C. Ørsteds udgivne Brevsamling, baade fordi de ere meget karakteristiske Vidnesbyrd

*) I Molbechs »Athene« var Poemet to Aar iforveien blevet trykt som Fragment paa Dansk, ganske omarbeidet, i Hexametre.

om Oehlenschlägers daværende Tankegang, og fordi de have poetisk Værd.

Die moderne Weltansicht.

Erst war's gut. Da konnten die Menschen nur wüthen und
würgen.
Alles var Jugend und Kraft, Alles war bildend und schön.
Logen die gaukelnden Priester — eleusisch war das Geheimnisz.
Buhlten die Weiber beym Tag — war es bacchantische Lust.
Später nachher da kamen die mystischen Blumen zum Vorschein:
heilig die Nonne verwelkt, heilig gemästet der Mönch.
Männertüchtig es war, wenn der Raubgraf, Knechten gebietend,
armer Kaufleute Gut trug in's geräucherte Nest.
Voll poetischer Glut das chinesische Glocken-Geklänge:
»Fraulein fein, ich mein'! Blümelein, Nachtigall klein!»
Aber da kam Industrie, Aufklärung, schnöder Entdeckung
ungerathenes Kind. Dieses hat Alles zerstört.
Ruchlos jetzt und fad ist die Zeit und Religion-los,
weil sie, wie Zeiten vor ihr, eigene Götter verehrt,
weil sie Geschehenes nicht will wiederholen, in Summa:
weil sie zu sein eine Zeit wirklich die Freiheit sich nimmt.
Solltest Du glauben, Freund! dasz Kinder solches behaupten
konnten? Und leider, und doch thut es der reifere Mann,
thun es Geister mit Kraft und Talent. Sie suchen das Gute
in der Vergangenheit nur, finden das Schlechte nur jetzt.
Thörichte! Schwinden denn nicht in der Ferne die Flecken und
Warzen,
zeigt sich edel nicht oft dort ein gemeines Gesicht,
während die Sammet-Haut des Schönheit-blühenden Mägdleins
unter dem Mikroskop rauh nur und garstig erscheint!

An den naturphilosophischen Mahler-Poeten.

Perlen wimmeln in Eurem Gedicht und Edelgestein, Gold
blitzet mit Silber darinn häufig — und doch seyd Ihr arm!

Grosze Kränze gewaltig bunt aus allerley Blumen
windet Ihr ewig — und doch blühet Euch keine Natur!

Dabey sprudelt der Quell ein geläufiges Rieselgesumme —
Euch ist aber der Quell, leider, des Lebens versiegt!

In dem heiligen Haine da throni der Glaube, die Liebe —
Glaub' und Lieb'! Weil Ihr glaubt wirklich naiv, dasz Ihr liebt.

Aber wer reichlich begabt, er schmückt sich nicht, wie ein altes
Weib, mit Gestein, er schenkt Gaben von wirklichem Werth.

Wem die Natur erschienen, er bindet nicht ewig Bouquette.
Mehr als Blumen fürwahr blüht in der herliche Welt.

Wasser rieselt nicht stets in Assonanzen, Trochäen.
Lustig und lebensfroh sprudelt ein göttlicher Wein.

Und in Glaub' und Lieb', ohne Falsch, er glaubet an Liebe,
glaubt an der Menschen Werth, hasst nicht aus Liebe die Welt.

I Digterens Breve fra denne Tid til hans »gamle Kammerat« H. C. Ørsted fremtræder Reaktionen mod den nye Skole overhovedet meget stærkt. Selv Steffens behandles heist uskaansomt. Alt i Sommeren 1806 havde Oehlenschläger fra Dresden erklæret: »Jeg skammer mig, naar jeg tænker paa alle de ensidige Domme, som Steffens i sin Rus forledede mig til«. Næste Sommer skriver han fra Paris endogsaa: »Du vil maaske heiligen forundre Dig; men jeg maa tilstaae Dig rent ud, at jeg holder Rahbek for en bedre Æsthetiker end Steffens. Thi Rahbek har Kundskaber, Digtertalent, Humor og Vittighed — den Anden blot Noget af det Sidste, fordunklet ved en immens Pretention og utaalelig Impertinens. Alt kan man tolerere uden Intolerans. Steffens' hele Solsystem er sat i Bevægelse ved et rask Stød af Tieck og Schelling. — Det gaaer Steffens fuldkommen som Fr. Schlegel. Begge væve de om Kunst fra Morgen

til Aften, og begge ere de aldeles uden Kunstsind. — Hvorledes er sindig Opmærksomhed og rolig Iagttagelse af det Uegoistiske mulig hos sværmende Drømmere, der blot se for at finde og ei finde ved at se. — Efter min fuldeste Overbevisning og min Samvittighed maa jeg næsten være imod hele det æsthetiske System af den nyere Skole; jeg finder det uden Sandhed, uden Geni og selv — hvad der er det Værste — uden Moralitet. Den Eneste af de Nyere, som jeg ret agter, uden forresten paa nogen Maade at bifalde hans saavel Kunstmaneer som de fleste af hans Værker, er Tieck, thi han har Geni, Fylde og virkelig naturlig Godmodighed. — Hovedtrækket hos de Andre er: et vist bornert Talent, forbundet med ubegrændsede Pretentioner og umandig Ryggesløshed i Tænkemaade. — Det Menneske af de Nyere, som i mine Tanker havde mest Geni næst Tieck og mere Sædelighed end Tieck, var Novalis; men den unge, sygelige Mand troede ogsaa allerede at have fundet de Vises Sten, Goethe selv blev tilsidst kun en pæn engelsk Manufakturist i hans Øine.» Forgjæves havde H. C. Ørsted advaret Oehlenschläger mod at gjøre sig saa stærkt til »Renegat» og udviklet: »Man forlader den nyere Skole som enhver anden, naar man ikke længere behøver at gaae i Skole; men lad os vel vogte os for at give Stympere Lov til at raabe: Triumf! over de Mænd, som kraftigen have vakt en desværre slumrende Aand»; og han bemærker træffende: »Du havde været en Daare, dersom det Parti, som Du i adskillige Aar med mere end billig Heftighed havde forfægtet, ikke havde udmærket sig ved Andet end ved Pral og tom Dunst». Om Steffens siger han blandt Andet med Føie: »Med en sjelden Mangfoldighed, skjøndt ikke Dybde, i Kundskaberne forener han mangfoldige lykkelige Overblik. Naar man ikke tager disse for uimodsigelige Resultater af den dybeste Filosofi, men for det, de ere: Lynglimt til Veiled-

ning, saa lærer man meget af ham.» Og om Schelling erklærer han; »Schellings Fortjeneste er, som bekjendt, at have stiftet Naturfilosofien og med denne grebet ind i alle Videnskaber. Hans Fortjeneste var at skue Naturen som een hel Organisation. De Ord: Die Natur ist ein productives Product, vilde, ret forstaaede, være nok til at mærke ham som en omfattende og dybt indtrængende Aand. Det Samme har han gjentaget under mangfoldige Former. Den skjønneste og mest træffende er den, at Naturen ikke er Andet end Guddommens Aabenbaring. Alle Filosofer af stort Geni have følt det, ja sagt det, mere eller mindre klart; men Schelling har i vore Dage sagt det, paa en Tid da kun nogle faa Religiøse troede det, men Ingen filosofisk indsaae det, thi Fichte har aldrig henvendt sine Øine paa Naturen uden for at konstruere den til Objekt for vore Sandseevner og Sfæren for vor Moralitet. Er Naturen Guddommens Afglands, saa kunne vi ogsaa med Værdighed sige det, som Erfaringen forbyder os at nægte, at Mennesket er et Naturprodukt, og herved bliver Menneskehedens Historie selv til et høiere Naturfænomen og kan virkeligen konstrueres. Selv Menneskets Aandsprodukter ere at anse som Naturprodukter; de ere de høieste Potenser deraf, og man finder deres Analoger paa alle Naturens Trappetrin.» Derpaa tilføier han om Steffens: »Denne Maade at beskue Alt har Steffens grebet og med en beundringsværdig Kjækhed ført igjennem. Han har ikke Filosofens Besindighed og Klarhed, men et levende, bevægeligt Talents hastige og ofte lykkelige Overblik». Novalis og Fr. Schlegel tages ligeledes i Forsvar; og den herlige Videnskabsmand siger sandt og smukt til den lidenskabeligere Digter, der er »hidsig af Gemyt, men dertil god», ligesom Aladdin: »Du har opdaget, at Du har troet meget paa Autoritet og deriblandt meget urimelige Ting. Du har den guddommelige Kjækhed rent

ud at tilstaae det og at afkaste det gamle Aag, for at blive en fri og selvstændig Mand. Jeg besværger Dig nu at vogte Dig for ikke at bortkaste altfor Meget, men at veie og prøve med Fornuften, hvad der maaske turde findes Stort og Herligt hos Schelling, Steffens, Schlegelerne og Tieck. Behandl dine gamle Venner med halv den Skaansel og Billighed, hvormed Du nu behandler Rahbek; og de ville sikkert ikke staae i noget slet Lys.» I sit Svar paa H. C. Ørsteds Bemærkninger erklærer Oehlenschläger, at han har udøst sig for sin Ven med den Varme, som er hans Karakter egen, efter i halvtredie Aar at have sluttet det taust i sin Barm. »I et halvt Aar» — beretter han — »gik jeg daglig i Halle og maatte se Steffens' Forfængelighed støde Alt ned, som ikke konvenerede ham. Omstændighederne bøde mig at blive hos ham, jeg maatte altsaa daglig døie at høre Herder, Schiller, Vosz, Jean Paul, Evald, Klopstock, Fjelding, Horats, kort, de største Digtere af alle Nationer nedrives, hvis Skotvinge han ikke er værdig at opløse. I Berlin var jeg alene og fri; den lange, trykkende Inkommodation af Steffens' Personlighed havde efterladt noget Bittert, sat ondt Blod. Jeg lærte at kjende Fichte (der ogsaa stedse blev foragtelig omtalt). Hvormeget maatte det ikke glæde mig at finde en Mand med alle de Egenskaber, som jeg havde savnet. Hans mandige Kraft, moralske Dygtighed, lutheriske Mod henreve mig. Nu kom jeg efter et halvt Livs Længsel til min Lærer og Mester Goethe. Og der saae jeg den gamle Løves stumme Indignation over den nyere Frækhed og kaade Petulanz. Jeg kom til Paris og lærte personlig at kjende Schlegelerne. De fornærmede mig paa den plumpeste Maade med Hovmod.» Den, der ønsker at gjøre et dybere Indblik i Oehlenschlägers Personlighed med »det heftige Digterblod» *) i hans blomstrende Ung-

*) Udtryk af Oehlenschläger i hans »Svar paa Abrahamsons Recension over Nordiske Digte», Side 68.

domsalder ved Dørtærskelen til Manddommen, vil neppe kunne faae noget bedre end det, de her benyttede Breve yde, i hvilke han med Rette karakteriserer sig som »en fri, original og stolt Natur«. Større og mindre Partier af dem (blandt Andet en meget vidtløftig og i høi Grad bitter Karakteristik af Steffens'— »da der dog nu engang maa Hul paa Bylden«, som det hedder) ere forresten desværre udeladte i de trykte Ørstedske Brevsamlinger. Selv den i Grunden smukke Haandskrift i disse Breve, som ere skrevne »currente calamo« med i Heden glemte Bogstaver o. s. v., er karakteristisk.

17.

Man ser af det Foregaaende, hvormeget den danske Digters Tanker selv i Frankrigs Hovedstad vare paa den tydske Side af Rhinen.

Oehlenschläger havde alt oversat »Aladdin« paa Tydsk i Weimar og Jena og solgt Manuskriptet til en Boghandler i den sidste By. Han havde ladet det blive hos Goethes Sekretær, Riemer, men fik det nu sendt tilbage med Opfordring til at omarbeide det, da det var altfor feilfuldt. Dette gjorde saa Digteren. »Hakon Jarl«, som ligeledes tidligere var oversat, blev ogsaa gjort om igjen: høitoppe i Hotellet ligeoverfor Tuillerierne og Triumfbuen, som Napoleon lod opreise 1806 til Forherligelse af sine sidste Seire, sad Digteren ved sin nordiske Tragedie; »paa Carrouselpladsen saae jeg ofte Napoleon beskjæftiget med sine Gardere« (hedder det i »Erindringer«), »medens jeg deroppe oversatte Hakon Jarl« *).

*) Som et Exempel paa, hvor ukorrekt N. V. Dorph i sine »Uddrag af P. O. Brøndsteds Reise-Dagbøger« af og til gjengiver disse Optegnelser, kan anføres Referatet af en Oehlenschlägersk Yttring om Napoleon. »Oehlenschläger ønskede« (hedder det), »at han

Og han oversatte derpaa »Jesu Liv i den aarlige Natur» og andre Ting.

»Aladdin oder die Wunderlampe, ein dramatisches Gedicht», der udkom i Amsterdam 1808, indledes med et smukt og varmtfølt Digt »An Goethe», som indeholder en poetisk Skildring af den danske Digters Udviklingshistorie, hvorfor største Delen hidsættes:

»In Norden fern geboren,
kam doch die schöne Kunde mir zu Ohren
vom Feenlande,
wo ew'ge Blumen stehn,
wo Kraft und Schönheit gehn
im Zauberbande.

In meiner Kindheit Tagen
las ich so oft, entzückt, die alten Sagen.
Wenn auf die Mauern
es fiel der Schnee so dicht,
muszt' ich vor Kälte nicht,
vor Wunder schauern.

Wenn auf das Schlosz am Hügel
der Winter schlug mit seinem kalten Flügel,

---

kunde godt Fransk og kunde komme til at omgaaes Napoleon, saa skulde han nok kunne virke paa ham». Oehlenschlägers Naivetet er nu visselig stor, men dette Træk af den synes dog næsten for stærkt. Forundringen taber sig imidlertid, naar man i Brøndsteds Manuskript læser — hvad Dorph, sagtens af Rektor-Pedanteri, har udeladt —, at »Oehlenschläger havde en lille Snidser», da han kom med ovennævnte Yttring henad Morgenstunden efter et Symposion i Anledning af den danske Konges Fødselsdag, ved hvilket »Oehlenschläger især gav sig ganske hen». Det hedder i Manuskriptet: »Oehlenschläger græd Punschetaarer over Bonaparte, da vi kom paa Tale om ham, og ønskede o. s. v.». Brøndsted tilføier saa: »Jeg var dog ikke fuld nok til ikke at finde denne Yttring hel komisk».

es war ein Fächeln;
ich sasz im Kämmerlein,
sah bei der Lampe Schein
den Frühling lächeln.

Und ob ich auch von Jugend
mit Inbrunst liebte nord'sche Kraft und Tugend
und nord'sche Thaten,
so ward mir doch zugleich
von Ostens Blumenreich
der Glanz verrathen.

Wie ich nun grosz geworden,
fühlt' ich mich bald in Süden, bald in Norden.
Ein starker Ringen
zwang mich, was in der Brust
ich lange schon gewuszt,
nun laut zu singen.

Was aber hilft das Wissen?
Wem noch die Kunst, dem ist das Wort entrissen.
Ich griff die Leier —
doch lauter Miszgetön,
und was ich klar gesehn,
verhüllt im Schleier!

Mir ward gesagt: die Liebe
macht nicht den Künstler blosz; mit ernstem Triebe
im Wald alleine
irrt er am wilden Steg,
findet nicht gleich den Weg
zum Lorbeerhaine.

Ich hörte manche Sänger,
oft aber ward dadurch der Busen enger.

Der Kindheit Bilder
entfärbten, fernten sich;
die Zahmheit machte mich
nur immer wilder.

Wer hat den jungen Dichter
errettet, wer gemacht sein Auge lichter,
dasz er von Weiten
nun sah im raschen Lauf
den kleinen Amor auf
dem Löwen reiten?

Das hast Du, grosz und bieder!
Den Zauber lösten deine kräft'gen Lieder
vom Feenlande,
wo ew'ge Blumen stehn,
wo Kraft und Schönheit gehn
im Liebesbande.

Ich hörte Töne klingen
und sah nicht länger Kraft mit Schönheit ringen.
In Liebesflammen
sie standen, Kusz auf Kusz,
in Jugend-Überflusz
selig zusammen.

Du legtest mich in Bande,
Du löstest mir das Räthsel dem Verstande,
wie erst in Ketten
die schöne Freiheit sich
kann ewig minniglich
vom Tode retten.

Die Ketten sind geworden
jedwedem freien Mann zum Ritterorden.
In reinem Glanze
steht nun das Einzle da,

fühlt sich dem Ganzen nah
und schmückt das Ganze.

— — — — — —

Den tydske »Aladdin» er forresten paa mange Punkter en meget fri Bearbeidelse, der tildels har fordærvet Digtningen: Oehlenschlägers umiddelbare Geni foer næsten altid vild, naar han gav sig til at gjøre om paa sine Arbeider. Gulnare siger om Kuppelen i Palladset:

»Alt hvad som kan forskjønne, funkler der;
hvad mere kom derhen, var Overflod,
som vilde overlæsse og betage
den kjække Hvælving al sin Dristighed» —

og man kunde sige det Samme om Digterens herlige Ungdomsværk. De betydelige, tilmed som oftest ikke vellykkede Tilføielser i Bearbeidelsen svække kun Virkningen. Under tydsk Paavirkning har Forfatteren forstærket Symboliken og ladet saa uheldige Abstraktioner som »die Verwesung» optræde, det Komiske breder sig utilbørligt, og der er indflettet Polemik mod Naturfilosofien og Romantiken, som Oehlenschläger var kommen paa Kant med — Alt til det dramatiske Eventyrs Skade. Det fremmede Sprog, som Digteren næsten kun ved genial Intuition gjorde sig til Herre over, føier sig naturligvis heller ikke saaledes for ham som Modersmaalet. Derfor formaae Tydskerne heller ikke tilfulde at vurdere vor Digter, uagtet hans bedste Arbeider — »dette skal siges, saa være det da sagt!» — staae høit over den tydske Romantik. En Recension af Jean Paul i »Heidelbergische Jahrbücher der Literatur» 1809 viser dog, at denne Digter selv i den mindre heldige tydske »Aladdin» følte Poesiens Vingeslag. Alt et Par Aar før denne Anmeldelse havde Oehlenschläger skrevet et aandfuldt og smukt Digt: »Der Wunderbaum» om Jean Paul, der henrev ham

saa stærkt i hans gjærende Ungdom, men med hvem han aldrig stiftede personligt Bekjendtskab; Digtet tryktes imidlertid først senere *).

Den tydske Oversættelse af »Hakon Jarl», der forkortedes noget, medens »Aladdin» omvendt udvidedes, udkom i Tübingen 1809; den staaer, som det var at vente, heller ikke lidet tilbage for Originalen.

Den paa ikke faa Punkter meget frie tydske Bearbeidelse af »Jesu Liv i den aarlige Natur» udkom først i »Gedichte» 1817, forøget med flere nye Digte — deriblandt det aandfulde »Nikodemus», som Oehlenschläger (efter en utrykt Optegnelse i Brøndsteds Reise-Dagbog) i Begyndelsen af Vinteren 1807 læste for Hellenisten og Malte-Brun — hvilke senere skulle omtales i deres danske Form i Oehlenschlägers »Samlede Digte», 1823. Ogsaa i »Das Evangelium des Jahres oder das wiederkehrende Leben Jesu in Natur und Menschensinn» er ikke sjelden Skjønheden gaaet tabt, som udmærker det danske Forbillede.

I Paris, hvor Oehlenschläger flittigt besøgte Theatret og beundrede Talma, Mademoiselle Mars og andre sceniske Kunstnere, digtedes i den første Halvdel af 1807 Sørgespillet »Palnatoke». Ved sin Reises Begyndelse havde han i Halle hos Steffens henlagt sin tragiske Scene til dennes Fødeland; i Keiserstaden skaffede Brøndsted Digteren Suhms store Danmarkshistorie, og den danske Tragedie blev til. »Hvilken Heltetid» (hedder det i »Erindringer») »kunde jeg bedre vælge end mit eget Fædrelands, som endnu ikke egenlig var digterisk fremstillet, som frembød saa mangt et herligt Stof til Digtning?» I den norske Tragedie havde Kristendommen triumferet, i den danske reiser Palnatoke sig

*) Det findes første Gang trykt af Rahbek i hans Ugeskrift »Sandsigeren eller den danske Husven», 1811, og derpaa i Oehlenschlägers »Gedichte», 1817.

mod »denne lumre Munkepest fra Syden«. Den tydske Romantik havde baade i sin Hjemstavn og i Paris gjort Poeten det altfor broget med sin middelalderlige Begeistring; og den unge Nordbo fremhævede nu Katholicismens Skyggesider. Der findes ingen Kvinder i »Palnatoke«; men det kvindelige Element gjør sig desuagtet stærkt gjældende — i Heltene, ikke blot hos Thorvald (ved hvilken Figur Carl Heger, Broderen til hans Forlovede, foresvævede Digteren), men endog i Hovedpersonen. Denne Sidstes Deklamationer, der synes at røbe Paavirkning af det franske Dramas rhetoriske Pathos, gaae ofte, ikke mindst ved Skildringen af Jomsvikingeforbundets Stiftelse i anden Akt, saavidt, at man maa finde det høist naturligt, at Bue heftigt udbryder:

»Sig det i Hast, at vi kan vide det;
thi ret nu taber jeg Taalmodigheden!»

Og Oplysningen, Humaniteten og Følsomheden hos Jomsvikingeanføreren, der lægger sig for Dagen i Repliker som:

»I gode Brødre! Kraft og Fromhed er
de tvende Lys, som bør bestraale Livet» —

ja, yttrer sig i Taarer, gjør af og til næsten en parodisk Virkning. Ligeoverfor en saadan Fremstilling af det gamle Norden — som Steffens, fra hvem Oehlenschläger altfor meget havde emanciperet sig, neppe, trods al dens Poesi, vilde billiget — føler man levende det Berettigede i den nyere norske Digtekunsts Bestræbelser, som rigtignok trues af det modsatte Skær, det Umælende, Brutale, Dunkle, Forskruede og Formløse. — I Scenen i første Akt, hvor Palnatoke maa skyde Æblet af Sønnens Hoved, vovede Oehlenschläger en Væddekamp med Schiller, hvis Wilhelm Tell jo gjør det Samme: den danske Fremstilling er holdt i en kraftigere, friskere, mindre følsom Tone

end den tydske *). — Hvor betaget Oehlenschläger kunde blive under sin fantasifulde Produktion, ses af en lille Scene, som forefaldt paa denne Tid. Oehlenschläger — der forresten sædvanligvis digtede om Formiddagen **) — faldt en Aften silde paa den gribende (skjøndt rigtignok theatralsk betænkelige) Idee: at lade Harald Blaatand i Mørke tage feil af Kroningsdragten og Ligklæderne og med stolt Høitidelighed komme ind, iført disse. Digteren blev saa forfærdet, da dette Billede viste sig for hans Sjæls Øie, at han ikke turde være alene, men ilede ind til Brøndsted, der pleiede at dyrke Musik hjemme i Aftentimerne ved en Pibe Tobak, og bad ham spille noget Lystigt paa Pianofortet, der kunde jage den mørke Skygge fra Dødsriget paa Flugt.

Efter Fuldførelsen af »Palnatoke» stødte Oehlenschläger i Sommeren 1807 i Paris sammen med Baggesen.

---

*) Om det for Danmark og Schweiz fælles Sagn henvises forøvrigt til F. Schjerns Afhandling: »Et nordisk Sagns Vandringer, fornemmelig med Hensyn til Sagnet om Wilhelm Tell» (»Historiske Studier», 1, 40).

**) »Jeg arbeider gjerne om Morgenen fra 8½ til 4½» — skriver Oehlenschläger 1 Marts 1807 til H. C. Ørsted — »hvorpaa jeg gaaer hen at spise et godt Maaltid Mad, spadserer lidt i Palais royal og gaaer tidt i Komedien, ogsaa i Tuillerihaven, naar Veiret er godt» (»Breve fra og til H. C. Ørsted», første Samling, Side 208).

18.

I Forsommeren (Juni) 1802 kom Baggesen, da hans Permission udløb, og han ønskede at sikkre sin Fremtid, fra Paris til Kjøbenhavn, medens Hustruen, den franske Genferinde, blev tilbage i Verdensstaden. Den danske Kronprinds, som Digteren havde truffet underveis i Fødebyen, Korsør, hvor den gamle Moder, en Søster og Sofie Hallers Søn August vare, tilsikkrede ham en Pension. Trækfugle-Poetens Ophold i Fædrelandets Hovedstad varede forresten knap en Uge. Det var unegtelig i et fremtidssvangert Vendepunkt, Baggesen saaledes et kort Nu gjensaae Kjøbenhavn. Oehlenschläger — for ikke at tale om Schack Staffeldt — svulmede som en bristefærdig Knop, der kun ventede Sommersolen for at udfolde sig. Og Steffens, der skulde bringe Lyset og Varmen, ankom netop sydfra. Har Baggesen anet, hvad der laa i Luften, har han følt et Pust af den sig nærmende poetiske Sommer? Da han ved Bortreisen i det forrige Aarhundredes Slutning hin Efteraarsaften testamenterede den unge Oehlenschläger sin danske Lyra, vilde han sagtens ikke have dette taget altfor bogstaveligt. Det var upaatvivlelig nærmest kun et af Øieblikkets Stemning fremkaldt varmt Udbrud; og den Bortdragende tænkte neppe for Alvor paa en virkelig Abdikation til Fordel for en »en Snes Aar gammel Knøs«, der dog ikke var stort Andet end »Manden med de skjulte Talenter«. Formaaede Baggesen

nu i det flygtige Moment, da han, efter ikke et Par Aars Forløb, atter vendte tilbage i det nye Aarhundredes Morgengry i den kolde Forsommer, kommende og forsvindende som et sælsomt Meteor, at forudse, at hans ved den bevægede Afskedsfest udtalte stærke Ord skulde inden Slutningen af Aaret 1802 gaae i Opfyldelse, at den aandelige Situation i Danmark, paavirket af Tydsklands nye Filosofi og Poesi, var kommet til det Punkt, at det Gamle var forbigangent, og at Alt skulde vorde nyt? Gjennembævedes han af en dunkel Fornemmelse af, at det forsvundne Aarhundredes sidste store Digter maatte vige Pladsen for det nye Aarhundredes Adam, der skulde hidføre Guldalderen, som den sandt spaaende Proteus i Aanden havde set nærme sig *)?

Paa Tilbageveien til Paris traf Baggesen i Hamborg og Altona Aftale med et Par Boghandlere om Udgivelsen af sine tydske Digte og »Parthenais». Det sidste Værk udkom alt inden Aarets Udgang **). Stoffet til »Parthenais oder die Alpenreise, ein idyllisches Epos» var for en stor Del hentet fra den Alpevandring, Digteren havde foretaget med sin afdøde Hustru, en Veninde af hende og Wielands Datter hin Sommer, da Robespierre styrtedes og guillotineredes (1794) ***). Digtet er i Hexametre med fuldstændigt antikt Gudemaskineri: Olympen henlægges til Schweiz, hvorhen Uranionerne siges at være tyede. Vel hersker »Oplysningen» — hedder det — og de Himmelske forsvandt af den nyere Digtning; men Schiller har dog høit hyldet »Grækenlands Guder», Wieland har grundet »den tydske Merkur» †)

*) Se dette Værks første Afdeling, Side 123.

**) Denne første Udgave (»Parthenais, in 9 Gesängen, mit 6 Kupfern, Hamburg, bei G. Volmer«, uden Aarstal) findes ikke paa vore Bibliotheker og har heller ikke ad anden Vei kunnet skaffes tilstede.

***) Se dette Værks første Afdeling, Side 110 & 150.

†) Dette Tidsskrift begyndte 1773.

og bringer antike Sager for Dagen, Goethe har bygget »Propylæer« *) og Vosz oversat Homer. Ligesom i det paatænkte verdenshistoriske Epos om Bonaparte skaber Digteren desuden nye Guder og personificerer Svimmelheden, han alt i »Labyrinten« havde skildret saa mesterligt (paa Straszburgertaarnets Spirspids). Det deskriptive Element spiller en stor Rolle, ligesom i Digtet »Alperne« af Sofie Hallers Bedstefader — »Parthenais« er egentlig en Beskrivelse af Alperne, siger Forfatteren i et Brev — og paa denne Baggrund foregaaer saa en Kjærlighedshistorie à la Baggesen mellem den reisende Digter Nordfrank og den ene af de tre Schweizer-Kariter, der vandre med ham til Jomfruen, Jomfruen Myris. Dette eiendommelige, stærkt lyriske Epos om Jomfruen (παρθένος) oversattes anonymt paa Fransk af Fauriel med vidtløftige »réflexions préliminaires sur le poëme et sur la poésie idyllique en général« (1810).

Paa Reisen gjennem Tydskland, der foretoges sammen med Ungdomsvennen Grev Adam Moltke til Nütschau og Familie, besøgte den danske Poet i Halberstadt den tydske Literaturs blinde Nestor Gleim (der døde Aaret efter) og i Weimar den elskværdige Olding Wieland — som, med en Hentydning til Ovids »Ars amatoria«, mente, at der fandtes mange fælleds »commercia coeli« mellem dem **) — samt Schiller. Goethe derimod fik Baggesen ikke at se. »Goethe« (siger han i et Brev til Reinhold) »var i Lauchstädt, hvor det vrimler af Studenter, som have indrettet et Theater under Direktion af Autotatos ***).

---

*) Hentydning til Goethes, i Forening med H. Meyer, 1798—1800 udgivne artistiske Tidsskrift »Propyläen«.

**) »Est deus in nobis, sunt et commercia coeli.« (III, 549).

***) Superlativ af αὐτός, han selv.

Jener nunmehr war fern zu verschlegelten Burschen gewandelt
(Schlegel'sche, zwiefach getheilt in Germanien, äuszerste Menschen,
diese von August Wilhelm gezeugt, und diese von Friedrich)
dort zu empfangen ein Festhekatomb von Widdern und Stierchen.
Dort nun sasz er und schmausete *) —

og jeg saae altsaa ikke Hans Herlighed **).» Tonen mod Goethe er, som man ser, ikke bleven forbedret. I Frankfurt am Mayn modtog Baggesen et varmt Brev fra sin Fanny, hvori det, blandt Andet, hedder: »Tu es le modèle des maris, et tu es le plus aimé. Cher Baggesen, plus de més-entendus entre nous, plus de défiance, jamais d'humeur, d'inquiétudes et de soucis!» I det jublende Svar erklærer Digteren: »Ma nature particulière n'est ni allemande, ni françoise, elle est Baggesenique, et j'espère bien humaine. S'il y a quelque chose de saillant dans la nature de mes sentiments, c'est la faculté d'aimer un autre être plus que moi-même, la nécessité même de le faire et dépendre par là d'une telle personne à l'infini.» I Straszburg besteg Baggesen Katedralkirkens berømte Taarn, ligesom paa sin første

*) Travestering af nogle Vers i Begyndelsen af Odysseen:

> Ἀλλ' ὃ μὲν Αἰθίοπας μετεκίαθε τηλόθ' ἐόντας —
> Αἰθίοπας, τοὶ διχθὰ δεδαίαται, ἔσχατοι ἀνθρῶν,
> οἱ μὲν δυσομένου Ὑπερίονος, οἱ δ'ανιόντος —
> ἀντιόων ταύρων τε καὶ ἀρνειῶν ἑκατόμβης.
> ἔνθ' ὅγε τέρτεπο δαιτὶ παρήμενος.

Guden var fjernt reist bort, Aithioperne vilde han gjeste;
yderst paa Jorden de boe i tvende forskjellige Stammer,
dels hvor Solen ved Gry staaer op, og dels hvor den daler;
Festhekatomber af Oxer og Lam bivaane han vilde.
Der hel fro ved Gildet han sad.

(Chr. Wilsters Oversættelse)

**) Se Goethe's »Annalen oder Tag- und Jahres-Hefte« for 1802.

Udenlandsreise 1789. I August ankom Poeten (der entledigedes fra sit Provste-Embede paa Regensen) saa paany til Paris.

Her tilsløredes Digterhimlen, som sjelden længe var uformørket, igjen. Han, der alt saa godt havde lært de menneskelige Sorger at kjende, der — for ikke at tale om Andet — havde mistet sin første Hustru, sin første Søn og sin eneste Datter, havde endnu langtfra tømt sin Lidelses Kalk. Den lille, fine Fanny's Nervegigt i Hovedet og anden huslig Misere forstyrrede snart Glæden. Hertil kom, at Digteren selv led af Smerter i Rygraden, og at den gamle Svigerfader, der opslog sin Bolig hos Datteren, ramtes af Apoplexi og hensattes i en næsten dyrisk Tilstand. Den danske Regering havde vel tilstaaet Baggesen 800 Rigsbankdaler aarlig, og den ædle Ven Grev Adam Moltke tilsikkrede ham ved sin Bortreise fra Paris ligesaameget i tre Aar; men den økonomiske Forfatning vedblev desuagtet at være mislig. Den »stakkels Himmelborger i de Elysæiske Marker«, der (som han siger) »grændse nær op til Helvede«, erklærer i et Brev til Moltke, der nu er bleven hans Pylades, i hvis Barm han udøser sine Sorger *): »Uden Lykke har jeg stedse været. Født i Mangel, voxede denne med mine Fornødenheder, og, for at lade mig føle denne Mangel ret pinlig, skjænkede Naturen mig en rig Fantasi, som Skjebnen forøgede ved Hjælp af Kunsten i den Grad, at den fuldkomneste Minus-Lykke derved tilveiebragtes.« Som tidligere søgte den haardtplagede Digter Trøst i Aandens Ver-

*) En Moltke var, som bekjendt, knyttet til Evald. Oehlenschläger opkaldtes efter sin Faders Patron, Grev Adam Gottlob Moltke; og J. P Mynster havde en trofast Velynder i dennes Søn, Grev Joachim Godske Moltke, hos hvem han i sin Ungdom var Huslærer. Et Digt af Baggesen til Adam Moltke fra denne Tid (trykt i »Heideblumen« 1808) har til Titel: »Orestes an Pylades«.

den. »Det mørknes og hagler og tordner, og Skybrud paa Skybrud styrte ned over den stakkels Baggesens Hjerte» (skriver han til Moltke); »men af dette forpinte Hjerte hæver sig altid i hans Hoved en uforgængelig, aldrig ganske formørket Sol, der bestraaler det indre og ydre Uveir og ved sin Straalebrydning gjør hans Ulykke til et Skuespil for ham, hvorover han midt i Graaden ofte ler høit, som havde han, lig en Fichtianer, selv sat Helvedet, for kun desto mere levende ved Kontrasten at føle Himlen». Hans »elastiske Sjæl» og perfektible Natur, der strakte Følehornene ud til alle Sider, vendte sig mod Naturvidenskaberne, som vare ifærd med at tage et stort Opsving. Den unge H. C. Ørsted kom i Slutningen af 1802 paa sin første Udenlandsreise til Paris, og den næsten med Alt og Alle kommensurable Poet styrtede sig i »Oxygenes Svælg», studerede Kemi, o. s. v. I et Brev fra den 39aarige Digter til Moltke i Slutningen af Februar 1803 hedder det: »Jeg har samlet og ordnet mine kaotisk spredte, halvt grundige, halvt overfladiske mathematisk-fysikalske Kundskaber; og da jeg i min nuværende Situation ikke formaaer at fremstille (thi dertil hører Liv og levende Begeistring), men min Aand ei heller kan sove, har jeg benyttet dette mit babyloniske Fangenskab til at studere Fysik og Astronomi. Hvilken Himmel er ikke aabnet for min Aand ved dette Studium af den vidunderlig herlige Natur, navnlig ved Kundskab til Kemi og Elektricitet, som jeg tidligere aldeles savnede! Digteren bør vel fortrinsvis være bekjendt med Mennesket, men han bør ogsaa kjende den øvrige Natur.» H. C. Ørsted, der alt kjendte Baggesen fra Kjøbenhavn og, som Alle, finder ham »meget interessant i Omgang», skriver fra Paris i December 1802: »Baggesen ser jeg ofte her. Han lægger sig ivrig efter Fysiken. Han har ofte herlige Ideer i denne Henseende. Han har skrevet mig et Brev til over Naturfilosofien, hvori der

findes mange skjønne Vink. Digtergeniet er dog godt til Alt; naar man kunde forene med dette den behørige Temperatur af Taalmodighed og Penetration, maatte derved udrettes .....» *). Poeten tænkte paa at skrive et tydsk »moderne» Epos under Navn af »Uranion eller Lysets Helte» og derved »at blive for sin Tidsalder, hvad Homer, Virgil og Tasso vare for deres». Dristige Planer havde han, som man ser, aldrig Mangel paa; men Evnen svarede ikke til Villien. Efter nærmere Overveielse forekom »Uranions Himmel» ham »for astronomisk». En reisende Landsmand, Cand. theol. Gierlew, der skildrede ham Fædrelandets Sorg over Digterens Overgang fra den danske til den tydske Muse, gjorde ham desuden paany vankelmodig med Hensyn til, hvilket af de to Søstersprog han skulde give Prisen for sit øvrige Liv. »For det danske» (siger han i et Brev til Moltke fra Slutningen af Mai 1803) »taler min Barndom, dets med den græske rivaliserende Mythologi og græske Velklang, min Fædrelandskjærlighed, min Pension, min Taknemmelighed mod Kronprinds Frederik og den Omstændighed, at jeg i samme kan blive den Første.» Dette Sidste var en Illusion: Oehlenschlägers i December 1802 udgivne Digtsamling havde aabenbaret et »Kongsemne» i Poesiens Rige, som ubetinget var prædestineret til at vorde »den nordiske sångarekungen». »Men for det tydske Sprog» (siger Baggesen videre) »toner i mit Hjerte, at det er det Sprog, der tales af de Dødelige, for hvem jeg helst skriver, og for hvem jeg nu næsten skriver alene, den Omstændighed, at det forstaaes af Millioner, o. s. v.». I længere Tid havde han ikke digtet Noget af Betydenhed paa Dansk. »En Revolution» fandt nu Sted i hans poetiske Virksomhed — ak, hvormange havde der ikke alt fundet Sted, og hvormange

*) »Breve fra og til H C. Ørsted», første Samling, Side 90 & 105.

skulde der ikke endnu finde Sted hos dette Barn af Revolutionstidsalderen! »Der gives et Redningsmiddel for det stakkels Menneskeindivid« (siger han), »naar Alt synes tabt og tildels virkelig er tabt, naar den trøstløse Klage begynder med det udtørrede Øies sidste Taare: det er Gjenfødelsen, der ikke blot er mulig i nytestamentlig Forstand, men i enhver anden og er meget at anbefale«. — »Paa engang« (hedder det i det ovennævnte Brev fra Mai 1803) »gaaer der et Lys op for mig over den nordiske Mythologi — et sandt Nordlys. Fuld af Undren, gjennemvandrede jeg i dets Skjær den hele Edda og lærte i kort Tid temmelig godt at forstaae Islandsk og tyde lette Runer. I tre Uger var hele min Sjæl hinsides Elben og hinsides Kristendommen. Jeg begyndte paa »Nordiske Forvandlinger« og paa et episk Digt: »Odin eller Danrigets Stiftelse«. I et Rimbrev fra 1803 til en kjøbenhavnsk Frue, i hvilket Digteren kalder sig

»den samme Baggehund, som engang gjøede Dem
saa snurrigt, at De fandt de ypperligste Sange
af andre Digterdyr kjedsommelige lange
mod hans Vov! Vov! naar han mod Dem sprang frem
paa fire Ben, fra alle sine Fem« —

hedder det:

»Endskjøndt han nogen Tid lod til at øve
sig i paa Tydsk at vorde Løve
og af og til endogsaa reiste sig
paa sine Bagben, for lidt op ad Banke
med mere strunk Alvorlighed at spanke
og lade noget mere folkelig —
han stred imod Naturen, da det Jydske
han i sit Væsen prøved at fortydske,
og endnu meget mere, da det Danske
han gav sig til, o Rasen! at forfranske.

For længe siden han den Rus udsovet har
og er igjen, som før, en ærlig Sjællandsfar.

Hvor uforanderligt hans Hjerte dansk mon være,
kan den Omstændighed Dem lære,
at Amor selv (der dog, som hver Mand veed,
formaaer endog Umulighed)
ved tvende Gange ham at binde
først til en tydsk, saa til en gallisk Schweizerinde,
har ganske spildt sin Tid
og Flid
paa hans Omdannelse. Han er og bliver
den Samme, logrer, muler, gjøer
endnu bestandigen som før,
og, som for femten Aar han skrev, endnu han skriver.»

Rimbrevet fortsætter:

»Jeg lever — for Dem alt til Punkt og Prikke
sandfærdigen at melde — som en Mand
af min Natur, i min Forfatning, kan,
jeg lever ... rent ud sagt ... jeg lever ikke.
— — — — — —
Min Omgangskreds er, langt fra Verdens Trængsel,
indskrænket, i mit stedse lukte Fængsel,
til trende Væsener af begge Kjøn:
min Kone, hendes Fader og min Søn —
den Første, sygelig, forlader ei sin Stue;
den Anden, mer end syg, forlader ei sin Seng;
den Tredie, min søde Frue!
saae sidste Gang ifjor en Eng.
Jeg selv, for at forstrøe min hospitalske Jammer,
som oftest sidder, hvor Hr. Patrioten sad,
der skrev om Sparsomhed et Ugeblad,
nedgravet i en Art af Pulterkammer
og skriver — om just ikke paa et Fad,

som Harlekin, saa dog maaske til »Skade
for Blæk og Pen og for de skjønne, rene Blade» *) —
et patriotisk Heltedigt
om Odin, Skjold og første danske Sæder,
der, som jeg haaber, bliver ypperligt,
hvis Nornen mig at ende det tilsteder.

Jeg ingensinde var saa pæredansk,
som jeg det her, hvor Alt er ganske fransk,
maaske netop af denne Grund, er blevet;
og aldrig hjemme jeg i lige Tid
saa meget Sjællandsk digtet har og skrevet.
Jeg dansker, fyensker, jydsker Dag og Nat,
som om jeg af Peer Syv og Edda var besat;
jeg ingen anden Ting i Verden ændser.
Min Sjæl er snart i Island, snart paa Hveen,
snart paa Fredsberg, snart paa en Bautasten,
kun aldrig udenfor det elskte Nordens Grændser.
Min Helt er ogsaa der. De veed min gamle Skik:
at stirre med enthusiastisk Øie
paa hvad mig synes straale fra det Høie,
lidt Hang fra Barnsben af jeg til Beundring fik.» **)

Digteren har vendt sig fra »Uranion», fra Himlen til Jorden og specielt til Norden; den nordiske Mythologi og Oldtid, som Oehlenschläger havde anprist som »en ny poetisk Verden» og begyndt at behandle, fængsler ham, der, efter sin egen Erklæring, »har den Evne at være homogen med Alt, hvad der omgiver ham» ***). Det varede dog ikke længe, inden den veivilde Digter atter blev tvivlraadig.

---

*) Hentydning til og Citat af Evalds Komedie »Harlekin Patriot eller den uægte Patriotisme», 1772 (første Handling, tredie Optrin).

**) »Forfatterens Liv og Levnet i Paris» (i »Skjemtsomme Rimbreve, 1807»).

***) Se dette Værks første Afdeling, Side 66.

Hvilken Modsætning til hans store Samtidige, der med sit umiddelbare Genis sikkre Instinkt, stadig tryg, styrede fremad paa sin Kolumbus-Vei! »Min Sygdom og tusinde Plager« (siges der i det sidstnævnte Brev til Moltke) »afbryde min nye Bane. Jeg staaer i dette Øieblik som Herkules paa Korsveien mellem Edda og Teutona.« Moltke advarer ham — ligesom tidligere *) — fra Italien i Sommeren 1803 med god Grund for den ustadige Sommerfugle-Flagren fra Blomst til Blomst og udvikler med Rette, at Erfaringsmasser vel tjene til at berige Digterens Fantasi, men at han ogsaa behøver Ro for at beherske Stoffet. »Hvor er den Digter blandt de nyere« — udbryder han — »der har havt Leilighed til at indsamle mere Erfaring end Du?« Og han siger smukt: »Digteren bør bevare sin Uskyldighed, Barnlighed og Hjerterenhed; og hvor tiltale disse ham mere levende og naturligt end ved den Rede, hvorfra han gjorde sin første Udflugt?« Han raader saa Vennen til at opslaae sit Paulun »i Tydskland nærved Danmark« og tilføier: »For det sidste Land og i dit Modersmaal skal Du uddanne dine mest omfattende Digterprojekter; thi det bør være din Bestræbelse at blive en Nationaldigter. Den sande Digter tiltaler ikke et talrigt Publikum, men en Nation. Men din i saamange Aar med Lyst, Kjærlighed og Held anvendte Flid paa at lære Tydsk bør ei heller være spildt.« Det er altsaa dog til Syvende og Sidst heller ingen udelt national Position, Digteren raades til at indtage. Hans »Oceans-Strømme« skulle tilhøre Danmark, men »Rhin- og Rhone-Floderne« derfor ikke opgives. Baggesen svarer Moltke, at han som Ægtemand maa tage Hensyn til sin Kone. »Naar jeg« (siger han) »nogensinde efter min Død udgiver mine Bekjendelser, vil jeg stille

*) Se dette Værks første Afdeling, Side 176.

det Sted af Horats: Jove non probante, uxorius amnis *) som Motto i Spidsen; thi mit huslige og borgerlige Liv er i Sandhed en fuldstændig Kommentar hertil. Det ligesom for mig af Horats opfundne Ord uxorius sparer mig mange hundrede Sider til Skildring af min Karakter. Baggesen har i de sidste 13 Aar næsten ikkun været sin Kones lydige Mand. Min Sofie og min Fanny troede og troe at blive førte af mig over Heder, Have og Bjerge; men det var dem, der førte mig.» Et hidtil utrykt Parti af Brøndsteds Reise-Optegnelser fra Paris, som fortæller om en Samtale med M. C. Bruun, »der en Tid var meget kommet til Baggesen», bekræfter dette for den sidste Kones Vedkommende. »Baggesens ægte Pariserkone regerer ham» — saaledes gjengives Bruuns Yttringer — »og er Skyld i mange af hans Underligheder og i Særdeleshed i, at han ei kan trives i Danmark».

19.

Den Ro, Digteren (som Moltke med Sandhed bemærkede) har nødig, jævnsides med Bevægelsen, fattedes den ulykkelige Baggesen kun altfor meget, baade hvad det Indre og Ydre angik. Ja, kortefter at han saaledes paany af Vennen var bleven mindet derom, brød han endog atter op. En Onkel til hans afdøde første Hustru havde i sin Tid skjænket den eventyrlige Viceprovst paa Regensen et Landsted i Norditalien **), og for at varetage sine Interesser der drog

*) Carminum liber primus, 2, hvor Horats lader Tiberfloden (amnis) af Kjærlighed til Hustruen (uxorius) mod Jupiters Villie (Jove non probante) oversvømme Rom.

**) Se dette Værks første Afdeling, Side 150 (hvor Ordene: »nærved den yndige Lugano-Sø» maae udslettes).

Poeten afsted i Sommeren 1803 med sin tiaarige Søn Karl, som han bragte til Moderens Fødeby, Bern, for at opdrages. Ved Genfersøen fornyede Baggesen sit tidligere Bekjendtskab med Madame de Staël Holstein *); og tilligemed nogle Landsmænd foretog han sig en ny, herlig Alpevandring over St. Gotthard til Lago Maggiore **). Paa Landstedet ved Modena, hvor hans Sager ikke kunde blive ordnede, fik han en Indbydelse fra Grev Moltke i Florents og tog saa over Apenninerne. Med Moltke og dennes Familie drog Digteren derpaa ad Rom til, men skiltes alt fra Vennen, hvis Hustru blev syg, i Perugia — og Reisen til den evige Stad, som dog var saa nær, opgaves. I et Brev til Moltke umiddelbart efter Adskillelsen erklærer Digteren, i Overensstemmelse med mange tidligere Yttringer ***), at »hans bedste Vaaben mod en ublid Skjebne er hans Lune«. Tilbageveien gik langs det adriatiske Hav. Henreven af den deilige Natur, men kun lidet opbygget af Italienerne, passerede han Rubikon. I et Brev siger han: »I min Stjerne staaer skrevet: Kom aldrig til Rom! Og dog har jeg passeret Tiberen did og Rubikon tilbage«. Og han taler om, hvad det kostede ham at vende om »med Sorakte for Øie og Tiberen under sig, henreven af alle de mod Syden stedse stigende Fortryllelser, opgivende Tanken for evig: nogensinde at se Verdens egentlige Hovedstad« †). I Modena indledede han Salget af sit Landsted. Over Mont Cenis naaede han saa atter Frankrig og kom tilbage til Paris i Slutningen af Oktober.

---

*) Se dette Værks første Afdeling, Side 150.

**) En af de Medreisende, Cand. theol. Gierlew, begynder i sine »Breve over Italien og Sicilien paa en Reise i Aarene 1803 og 1804« Skildringen med St. Gotthard.

***) Se dette Værks første Afdeling, Side 22.

†) »Breve over Italien«, af Gierlew, I, 279.

I dette Aar (1803) udkom endelig Baggesens tydske Digte i Hamborg i to Bind under Titel »Gedichte». Der er lidt over hundrede, større og mindre, alvorlige og spøgende, hvilke sidste i det Hele taget vistnok maae ansees for de bedste. I første Afdeling af dette Værk findes flere af dem aftrykte, dels helt, dels i Brudstykker; og ved Hjælp af disse vil man kunne danne sig en Forestilling om Digtsamlingen *). Denne indledes med et Poem »An Teutona», hvori det hedder:

»Mich reizt dein Sternenkranz, Teutona! Die Gefahren
sind dem von dir Begeisterten ein Spiel.
Und, o, wie winken mir von oben jene Schaaren,
die schon erreicht das hohe Ziel!»

Horatius studerede under sit Ophold i Grækenland som Yngling ivrigt græsk Poesi og forsøgte sig ogsaa deri. Men Kvirinus — siger han — viste sig for ham i et Nattesyn og tilraabte ham, at det ikke var mere afsindigt, om han vilde bringe Træ til Skoven, end om han søgte at forøge den store græske Digterskare **). Intet saadant Drømmesyn skræmmede den danske Digter, skjøndt han, ligesom den romerske, »fødtes paa den anden Side Havet», fra det

*) »Alpenlied», Side 68; Skærslibervisen, der findes i den fortræffelige »Scheerenschleifer-Epopee, Fragment», Side 114; »Dichterlied», S. 117; »Die gesammte Trinklehre», S. 124; »Des Scheerenschleifers Kieler-Hochzeit oder Lied an seinem eignen Geburtstage», S. 126; et Vers af »Des Scheerenschleifers Republik, Punschgesang für die versammelten Freiheitsfreunde in Arau», S. 149; Brudstykker af »Napoleon. An Voss, 1800», S. 172.

**) Atque ego cum Graecos facerem, natus mare citra,
versiculos, vetuit me tali voce Quirinus,
post mediam noctem visus, cum somnia vera:
»In silvam non ligna feras insanius ac si
magnas Graecorum malis implere catervas!»
(Sermonum liber primus, X, 31.)

tydske Parnas. Flere af Digtene ere forresten oprindelig danske. De alvorlige ere ofte hvad Formen angaaer antikiserende, ikke just altid til deres Fordel. I en Sang fra Nytaar 1802 hedder det betegnende i den Henseende:

»Der Dichtkunst wünsch' ich die Füsse frey
vom kettenklirrenden Reim,
die Flügel gereinigt von Schlegeley
und allem klebenden Schleim,
und — dass sie entfliege dem Tross
und sicher im Fluge harmonisches Schwunges die Stern' erreich',
Hellänis gleich —
Musikgesetze von Voss.» *)

Det er den samme Tankegang, der udtales i »Napoleon. An Voss, 1800» **). Et Digt om Goethe ender:

»O, wollt' er sich manierlicher geberden!
Fänd' er der Lesewelt was Andres werth als Spott,
was würd' aus ihm dann Grösseres noch werden —
er würd' aus diesem grossen Göth' ein Gott!»

Oehlenschläger, der dengang, under Steffens' Paavirkning, lige havde udgivet sit første, herlige, banebrydende Bind »Digte» og var ungdommelig begeistret for Goethe, som havde ført ham ind i en hel ny poetisk Verden, og hvis »Götz von Berlichingen» netop 1803 udkom i en Oversættelse af den unge danske Digter, fortørnedes over denne Baggesenske Polemik og skrev Nedenstaaende, som dog først tryktes i »Erindringer»:

---

*) »Des Scheerenschleifers Neujahrslied» (II, 202).
**) Se dette Værks første Afdeling, Side 173.

Til Baggesen.

Udi Korsør opvoxen
til Byen kommen moxen *),
Du var en lystig Ven.
Som Holberg Vessel smitted,
saa smitted han, som Kridtet,
Dig atter strax igjen.
Med Kallundborg, Korsør Du
nu skrev din Musa tom;
og rigtig med Honneur Du
fra dette Arbeid kom **).

Derpaa, mat af de Franske,
Du skrev en Holger Danske —
just ikke ærkedansk;
dog troer jeg, man formoder,
at dine Eiegoder
er mere udenlandsk.
Den Ene parodiertes —
det var en bitter Drik.
Den Anden pardonnertes —
den var paa smuk Musik. ***)

Der er en Tid, man græder
og elsker alle Steder,
hvor der er rigt paa Vand.

*) Dette forældede Ord (= næsten) brugte Oehlenschläger her og andetsteds feilagtigt i Betydningen: nylig, strax (saaledes i Oversættelsen af Goethes »Reineke Fuchs«, i »Baldur hin gode« og »Palnatoke«).

**) »Kallundborgs Krønike« tryktes 1786 i »Minerva«; »Forfatterens Liv og Levnet« (i »Ungdomsarbeider«, 1791) begynder med en Skildring af Digterens Barndom i Korsør (se denne Bogs første Afdeling Side 32 & 40 samt 80).

***) Operaen »Holger Danske« opførtes 1789, »Erik Eiegod" 1798 (se dette Værks første Afdeling, Side 52 og 153).

Jeg tilstaaer det med Smerte:
der var en Tid, mit Hjerte
Dig elskte, kjære Mand!
Jeg eftersang din Trille
og nynnede din Sang —
da var Forstanden lille
og knap en Alen lang *).

Der er en Tid, man higer
til Sirius'ers Riger,
til Soles høie Sol;
man elsker Eminensen —
det er Reminiscensen
af Barnets høie Stol!
Naar Du Dig nærmed Himle,
jeg tænkte: Himlen veed,
hvor han saa høit kan svimle
og falder ikke ned!

Du skjænkte mig din Lyre,
da Sukker, Rum og Syre
os gjorde Hjertet blødt. **)
Jeg klimprede, jeg snakked —
snart blev mit Vers for blakket,
snart blev det mig for sødt.

---

*) Oehlenschläger debuterede som Forfatter i Slutningen af det attende Aarhundrede anonymt i Rahbeks »Minerva« med en versificeret komisk Fortælling i Vesselsk-Baggesensk Smag (se dette Værks første Afdeling, Side 191), og Paavirkning af Baggesen spores i det Hele taget i hans begyndende Forfattervirksomhed. — Slutningen af denne Oehlenschlägerske Strofe sigter naturligvis til de første Linier af Baggesens berømte »Da jeg var lille«:

»Der var en Tid, da jeg var meget lille,
min hele Krop var knap en Alen lang«.

**) Hentydning til Baggesens Ord til Oehlenschläger ved Afskedsfesten 1800 (se dette Værks første Afdeling, Side 180).

Algodhed i det Høie
da fandt Barmhjertighed,
den aabnede mit Øie —
og væk jeg Lyren smed.

Derved jeg blev Dig væm'lig,
Du fandt mig utaknemlig
og Gaven slet anvendt.
Som Götz von Berlichingen
din Streng med samt sin Klingen
jeg nær Dig havde sendt
og sagt som han: Jeg fatter,
at ei Du kjendte mig;
den Haand, Du gav, jeg atter
tilbagegiver Dig! *)

Dog — tænkte jeg — hvad Fanden!
hvo nægte kan, at Manden
besidder sit Talent?
Imedens om han tripper,
bisweilen som Skjærslipper
han synger excellent **).
Men som paa Svar jeg bødte
og havde Skaden kvalt,
saae jeg dit Vers til Goethe
og i Forundring faldt.

Hvad? Synger han »for Pøbel« ***)?
Sligt ormestukket Møbel
vil styrte Helten ned?

---

*) Her sigtes til en Scene mellem Götz og Biskoppen af Bamberg, som Helten fortæller i første Akt af Goethes herlige Ungdomsarbeide (»Herre, ich merkt's wohl, dass Ihr mich nicht kanntet, und hiermit habt Ihr eure Hand wieder!«).

**) Hentydning til Baggesens for største Delen fortræffelige Skærslibersange i »Gedichte«.

***) I Baggesens Digt om Goethe forekomme følgende Linier:
„Er hat dem Pöbel manches Buch geschenkt,
worin er niemals dacht', und jede Zeile — denkt.«

Du, høit en Jens for Piger,
som Goethes Kjortelfliger
bør kysse med Besked —
hvis Spring er lig en Laxes
i Taarers salte Sø!
Jens Baggesen maa baxes,
Jens Baggesen maa døe!

Da blev jeg vaer en Frue,
som hisset i en Stue,
fra Dagen adskilt, sad.
Hun kunde ikke taale
den sunde Solens Straale
og Lysets friske Bad.
Bag mørke, skumle Vægge
med syge, matte Blik
var hendes Kjæledægge
det Skyggeskjær, hun fik *).

Da svandt min hede Harme.
Ak, Gud sig mildt forbarme!
Tungt, Syn! er dit Forlis.
Ak, lad ham Danmark svigte
og skrive tydske Digte
paa Holstensk i Paris.
Som Barn, af Glæde drukken,
»frisch von Paris» har smagt
Dig før »Hamburgerkuchen,
i Kjøbenhavn gebackt» **).

Man ser af dette Digt, hvor forandret Forholdet var blevet mellem de to Poeter siden Afskedssangen 1800 og den varme Brevvexling Aaret efter. Alt i »Sankt Hansaften-

*) Her tales aabenbart om Baggesens sygelige Hustru.
**) Baggesens »Gedichte» udkom jo (som ovenfor sagt) i Hamborg.

Spil» railleredes der jo (som ovenfor omtalt) lidt med Baggesen. Udtrykkene: »Derved jeg blev Dig væm'lig, Du fandt mig utaknemlig», o. s. v. røbe endogsaa en udtalt stærk Misstemning fra Baggesens Side, der vakte en lignende hos Oehlenschläger. Den unge Adams fuldstændige Brud med det Gamle i Slutningen af 1802 maatte ogsaa uundgaaelig føre dertil. I et andet Digt, »Ode, skreven paa Toppen af St. Hans Hospital», der ligeledes først tryktes i »Erindringer», parodierede Oehlenschläger Baggesens opskruede Odestil. Et tredie polemisk Digt »Til Baggesen» (ogsaa først trykt paa det anførte Sted) hidsættes, da det, ligesom det første, bidrager til at oplyse Situationen paa denne Tid:

Som lystig slaglosiansk Student
var Du excellent
og virkelig en komisk Skribent.
Da sank Du — Gud Dig forlade din Synd! —
i Vierlandsk Dynd *),
strakte Armene op i Skidtet,
vilde Noget, kunde ikke hitt'et,
kaldte Virgil, Racine og Voss —
Gud hjælpe os!
For at reddes i Pølen, som nu Dig sylter,
Klopstokker Du om paa Stylter,
vil gar være Homer af Profession,
istedetfor, kjære Mand!
hvad Du er, og hvad kun Du være kan:
en lystig Patron.
Skriv atter om Jeppe **)!
Homer bli'er Du neppe.

*) Atter, ligesom ovenfor, Hentydning til Hamborg, hvor »Gedichte» udkom, og Digteroldingen Klopstock, der hyldedes ikke mindre end Patriarken i Ferney, døde 1803.

**) »Jeppe, et Eventyr,» udgjør den sidste Halvdel af Baggesens 1785

For atter at fremtrylle Oldtidens Sands
i sin fulde Glands,
dertil skal mer end Plaisanteri,
Decorum og Kantisk Filosofi.

En Anmeldelse af Baggesens »Gedichte» i den gamle Skoles bekjendte Organ »Neue allgemeine deutsche Bibliothek», 1804, siger, at »Forfatteren, der har bragt de danske Muser saa værdige Offre, ogsaa tør vente venlig Optagelse paa det tydske Parnas», og finder, at »Krandsen af alvorlige Digte indeholder mangen fortræffelig Blomst». Det hedder videre: »I ophøiede Anskuelser træder han i Klopstocks Fodspor, i Kjendskab til Velklangen, i færdig Behandling af antike Versemaal kappes han med Vosz, som han ofte nævner med Høiagtelse». Recensenten erklærer, at han helst følger Digteren i de høiere Regioner. I »Neue Leipziger Literaturzeitung», 1804, indrømmes ligeledes, at Forfatteren, alt forlængst berømt som dansk Digter, »ved ikke faa af disse Sange har godtgjort sin Borgerret ogsaa paa det tydske Parnas». De alvorlige Poesier fremhæves ligeledes her, blandt Andet for deres Rhythmik; hvorimod de spøgende heller ikke af denne Anmelder tilstrækkelig paaskjønnes. En tredie Anmeldelse fra næste Aar i »Allgemeine Literatur-Zeitung, Halle und Leipzig,» bemærker, ligesom den første, at Klopstock og Vosz især synes at have indvirket paa Forfatterens alvorlige Poesi, ikke mindst hvad det Tekniske angaaer, der oftere — tilføies der — spiller en vel stor Rolle. »Paa Følelsens Ild» — siges der ikke uden Grund — »skorter det ikke; men denne er ofte mere fortærende end varmende og lysende og ledsages ikke sjelden af en bedøvende og næsten kvælende Dunst og Damp.» De mere

---

udgivne første større Arbeide, »Komiske Fortællinger» (se dette Værks første Afdeling, Side 24).

spøgende Digte karakteriseres som »originalere«; men heller ikke denne Recensent paaskjønner dem tilfulde. Det er karakteristisk, at ingen af disse tydske Anmeldelser lader Forfatterens danske Lune, som dog aabenbart var hans bedste Arvelod, vederfares tilbørlig Ret. En senere, meget vidtløftig Recension i »Zeitung für Literatur und Kunst in den königl. dänischen Staaten«, Kiel, 1807, hævder stærkt Modersmaalets Betydning. Hvem vil negte (hedder det), at Baggesen, ligesom flere Danske, f. Ex. Staffeldt, har bemægtiget sig det tydske Sprog i en Grad, der ikke sjelden fortjener Beundring. Men de mange Haardheder, Sprogfeilene, o. s. v. forraade dog Udlændingen. Vi begribe meget vel, at Digteren, der siger, at Hjemmets Sprog er saa fremmed for den øvrige Jord, at Vennen ikke kjender det, og Veninden aldrig har hørt det *), med sit sjeldne Sprogtalent — hvorvel vi ikke kunne indrømme ham stort Geni — dristede sig til at øse af den tydske Sprogkilde; men denne fremmede Kilde vil ikke opflamme hans Sjæl saameget, som der er nødvendigt til Begeistringens frieste Flugt, og det vil vist komme til at gaae ham som Petrarka, der havde den Ærgjerrighed: at ville naae Udødelighed i det romerske Sprog, men naaede den i sit Modersmaal. — Recensenten, der holder Baggesen for »en ypperlig dansk Digter«, røber, i Modsætning til de tidligere omtalte Anmeldere, megen Sands for hans eiendommelige muntre Lune og roser varmt Skjærslibersangene og »die gesammte Trinklehre, der ofte har forhøiet den selskabelige Glæde«. Ikke faa andre Digte,

*) Her sigtes til et Par Linier i Digtet »Napoleon. An Vosz«:

»Ich, dess heimische Sprache so fremde der übrigen Erd' ist,
dasz sie der Freund nicht kennt und niemals hörte die Freundin«

(se dette Værks første Afdeling, Side 174).

f. Ex. »den bekjendte og meget sungne Dichterlied«, anerkjendes ligeledes som fortræffelige. Dette sidste Tidsskrift, hvis Hovedredaktør var F. H. Guldberg, der dengang opholdt sig ved Hoffet i Kiel som Prindsesse Karolines Lærer, var stiftet for at knytte Holsten — der efter det tydske Riges Opløsning 1806 var udtraadt af den tydske Lehnsforbindelse — nærmere til Danmark og Norge, hvor (som det hedder i Forordet til Nr. 1 i Sommeren 1807) »man kan sige om næsten alle Kultiverede, at det tydske Sprog er deres andet Modersmaal«.

20.

I et Rimbrev,

»Vers, som, foruden Sko og Strømper paa
og uden store Spænder, høie Hæle,
Naturens Gang paa bare Fødder gaae
og maaske lettere som saa
sig gjennem Øret ind i Hjertet stjæle —
Vers, som man ei saa let skal eftergjøre mig,
fordi de gjøres ei« —

skildrer Baggesen sin Situation ved Tilbagekomsten fra sin Sommerreise i Italien til Paris,

»— — — — den Stad, jeg mest blandt alle hader«,

saaledes:

»Her fandt jeg vel i min Venindes Skjød
en salig Løn for mine vaagne Nætter,
for Roms Opoffring og for Veiens Stød,
for hver udstanden Fare, hver en Nød
og Dit og Dat, som jeg in Blanco sætter —

men og uendelig Fortred
med Amme, Vaagekone, Kokkepige,
Vert, Portner, Tyvepak, Retfærdighed
(Republikansk Retfærdighed at sige),
Forhøren, Flytten, Stævning og deslige:
man havde nemlig, da jeg saae mig om,
bortstjaalet mig min halve Eiendom,
og Politiet nødte mig til Klage,
som kosted mig omtrent, hvad Tyven lod tilbage.» *)

I et andet Rimbrev til Gierlew, der var reist med Baggesen fra Paris til Florents og opholdt sig i Rom Vinteren 1803—4, bryder Digterens Følelser mod Goethe og den romantiske Skole samt dens danske Neofyt Oehlenschläger stærkt frem. Efter begeistrede Udbrud i Anledning af den evige Stad, hvor Vennen færdedes, hedder det nemlig:

»Er den Følelse, som stiger
høit med Tiecks og Goethes Lyst
i mit fordumssvangre Bryst,
ægte klassisk? — — — —
— — — — —
Er der Tieck'isk Sværmeri,
er der Schlegel'sk Poesi,
er der ny Filosofi,
er der gammelt Raseri,
er der klassisk Kiliasmus,
Høihed, Kraft, Enthusiasmus,
Finhed, Stolthed, Energi,
Anelse, Kritik, Geni —
kort: æsthetisk Ild deri?
Lugter ogsaa den af Fæet,
som, imellem Faar og Gæs,

*) »Tilbagegangen over Rubikon» (i »Skjemtsomme Rimbreve, 1807»).

udelukt af Propylæet *),
i Naturen gaaer paa Græs,
og som dumt sig vederkvæger
ved Forstandens Kilde? — Ven!
Skulde selv en Schlegel-schläger**)
kunne skamme sig ved den?
Er den værd de vilde Blikke,
han (hvis han sig fandt i Rom)
vilde lyne rundtenom? ***)
Ligner den — om nu just ikke
fuldelig, til Punkt og Prikke —
noget den beruste Hikke,
som ham sikkert der paakom
ved sin Sjæl i Alderdom
ganske pærefuld at drikke. †) —
Svar mig! Dog De tier. Sligt
synes Dem (hvis jeg kan læse
Trækket under Deres Næse)
svimmel Hovmod altfor ligt.

Om jeg altsaa tog tilbage
denne Pralen uden Mage?
Om for ham i Skjul jeg krøb,
vigende hans løbske Løb? ††)

---

*) Hentydning til Goethes »Propyläen«.

**) Naturligvis sigtes her til Oehlenschläger.

***) I »Nyeste Skilderi af Kjøbenhavn«, 1805, optræder ligeledes »en ung Poet af den nyere Skole«, der taler om »Poesiens Gjenfødsel«, med »tindrende Øine« (se ovenfor).

†) I »Nyeste Skilderi« taler den unge Digter af den nyere Skole »med en saadan Iver, at det lod, som det var ham mere magtpaaliggende at tale end at forstaaes«.

††) I den ovenomtalte satiriske Skildring lister Repræsentanten for den ældre Poesi sig ogsaa bort, da det nye Geni rigtigt slaaer sig løs.

Vel! Jeg lader ham den Ære
(men og ene ham!) at være
stærkest i poetisk Rus,
Goethiskhed og klassisk Dus —
ham, der (som os Rygtet siger)
alt besov Parnassets Piger
i sin Vugge — ham, hvis Næb
kviddrede sin Jordemoder
en af Sprogets bedste Oder
i sit allerførste Flæb —
ham, som, alt før han gik ene,
drak sig fuld i Hippokrene
og, saasnart ham hans Mama
lærte stamme plat: Papa!
føied lyrisk til: Ha! Ha! —
ham, som gjorde (tabt desværre!)
alt en Hymne til Vorherre,
fuld af Streger, i sit Svøb — —
ham i Drukkenskab at stikke
vover min Begeistring ikke,
skjøndt i Digter-Væddeløb
fra de Fem og fra Forstanden
den tør trodse hver en Anden.» *)

Det er af disse ypperlige Vers tydeligt, at Baggesen nu, efter Udgivelsen af Oehlenschlägers første Hovedværk, »Digte», fra Slutningen af 1802, har faaet Følelsen af, at den unge Adam for Alvor har grebet den danske Lyre, der testamenteredes ham, da Sukker, Rum og Syre dem gjorde Hjertet blødt. Udtryk som:

»Vel, jeg lader ham den Ære
(men og ene ham!) at være
stærkest i poetisk Rus» —

*) »Romerering» (i »Skjemtsomme Rimbreve, 1807»).

vise dette uimodsigeligt *). Schack Staffeldt, der dog aabenbart var bleven saa stærkt greben af den pludseligt og mægtigt frembrydende nye Oehlenschlägerske Poesi, vilde aldrig have sagt dette. Han afviser netop paa dette Tidspunkt den Tanke, at han skulde »til den Vordende binde en træl-lende Flugt» og vover dristigt en Væddekamp. Men han var jo rigtignok ogsaa, skjøndt kun nogle faa Aar yngre end Baggesen, i en ganske anden Grad end denne, der væsenligt havde sin Rod i det 18de Aarhundrede, kaldet til at anslaae de romantiske Strenge.

Et Brev fra Slutningen af 1803 til Adam Moltke, mellem hvem og Baggesen der var kommet en Kurre paa Traaden — som saa tidt i den uberegnelige Digters Venskabsforhold — er ikke uden Interesse for Opfattelsen af Baggesens »underlig blandede» Natur. »Sæt» (hedder det, blandt Andet, deri), »at jeg virkelig er et med meget Letsind, megen forfængelig Lyst til at behage, vække Opsigt og hyldes, især af Kvinder — kort sagt: med mange, umandige, epikuræiske Svagheder belemret Menneske (og jeg tvivler ikke om, at jeg er det), saa er jeg netop ved Blandingen af disse Feil med mine Fortrin den individuelle Dødelige, som jeg er». I en interessant Artikel af Sainte-Beuve om »le savant, l'ingéneux» **) Fauriel (Oversætteren af «Parthenais») findes et ikke mindre karakteristisk Baggesensk Brev til Fauriel fra denne Tid. Efter en Mængde Beklagelser følger »ce correctif aimable, qui nous le peint naïvement»: »N'allez pourtant pas croire, mon bien aimable ami, que ces maux soient sans remède, et ne vous attristez point

*) Naar det i et Brev til Oehlenschläger fra Paris i Slutningen af 1804 (»Erindringer«, I, 222) hedder, at Baggesen endnu dengang ikke vidste, at Oehlenschlägers »Digte» vare udkomne, lyder dette — ogsaa efter det Ovenforstaaende — utroligt.

**) Aug. Thierry: »Dix ans d'études historiques«, préface.

trop, en oubliant de rabattre tout ce, que mon imagination fiévreuse ajoute au mal réel. Je suis toujours plus à plaindre que je ne suis malheureux; mais cela doit consoler l'ami, qui voit plus loin, car, sachant une fois pour toutes, que je mesure tout avec une aune essentiellement fausse, il doit se défier de mon calcul. En vérité, je ne l'ai jamais trouvé juste que pour moi-même. Plaignez moi donc, mais ne vous inquiétez pas.» Hvor male disse Ord ikke træffende, som Sainte-Beuve bemærker, »toutes ses sensibilités de poëtes et de rêveurs»! *)

Kortefter Digterens 40nde Fødselsdag fødte Hustruen ham en Søn, der fik Navnet Adam Paul. Moderens Sygdom og en Galdefeber, der paany hjemsøgte ham selv, blandede dog Malurt i Glædesbægeret.

I Efteraaret 1804 døde Svigerfaderen »efter to Aars egenlige Livløshed». For Levningerne af hans Formue, hvoraf største Delen, som saameget Andet, var bleven opslugt af den franske Revolutions Malstrøm, havde Baggesen alt om Sommeren kjøbt et Landsted faa Mile fra Paris, hvor han vilde leve med Kone og Sønner »som Mand, Fader, Gartner og episk Digter».

Et nyt episk Stof sysselsatte ham nemlig, han havde besluttet at vælge Verdensomseileren Cook til sin Helt. Nytaarsdag 1805 skriver han til Moltke: »I denne Cookias lever jeg, som Camoens, da han digtede sin Lusiade. Det har noget ubeskrivelig vellystigt Henrivende at være saaledes opløst i en overspændt Anstrengelse af alle Aandskræfterne. Der sidder jeg nu samfulde tre Maaneder fangen i denne Idee. Opdagelsen af Jordens Sydpol og af Menneskeslægtens Sydpol, Videnskabernes og Kunstens Triumf, et Heltedigt uden Krig, et i alle Henseender nyt Epos, hvis jordiske Ledetraad er Cooks

*) »Portraits contemporains», II, 533.

Verdensomseiling — er den Idee, som har fængslet mig ganske. Med Forsæt har jeg i længere Tid ikke tilladt mig at skrive det mindste Digt eller læse noget saadant, for at afvænne mig fra den lyriske Flugt, den elegiske Svømmen og den epigrammatiske Hoppen. Derimod har jeg lært at gaae opreist med Homer, Virgil, Dante og Milton. I flere Aar har jeg allerede søgt at styrke min Aand ved en frugal og sund Diæt, idet jeg fortrinsvis valgte Historien, Naturvidenskaberne og Menneskekundskab til dens Næring, og i den sidste Tid har jeg egenlig kun læst Reisebeskrivelser, Homer og Milton.»

Midt under Napoleons Militærherredømme, i selve Centrum af den store Feltherres Magt var Baggesen altsaa, ligesom protesterende mod Situationen, fordybet i »et Heltedigt uden Krig». Nutidens Heros, hvem Digteren tidligere havde villet gjøre til Gjenstand for et mægtigt verdenshistorisk Epos, havde Baggesen, siden Heltens Optræden som Erobrer og Hersker, vendt sig bort fra med stigende Uvillie. Korsikanerens Keiserkroning den 2. December 1804 bragte endog den danske Poet til i et tydsk Digt at paakalde den unge russiske Keiser Alexander mod »Ny-Vandalernes Khan». I Indledningen til sit nye Epos (hvoraf der — under Titelen »Oceania» — tryktes Prøver af de første Sange i »Heideblumen», 1808) anraaber Digteren Urania om at bringe ham

»— — — — — — weit weg von den Wolken des Feldstaubs,
wo mit zerstörendem Huf der Eroberer blutig dahinfährt,
dasz ich nicht höre das dumpfe Gebrüll der Todestriumphe
beym Selbstmorde des Menschengeschlechts, nicht höre des Lebens
Kettengeklirr, der Tyrannen Genusz und der Sclaven Betäubung,
sondern, vergessend den Jammer der Erd' und, im ewigen Aufruhr
völkerverheerender Völker, das Spiel der Gewalt und des Zufalls,
heiter vollende mein Lied von der Oceaniden Entdeckung».

»Der vollendete Faust oder Romanien in Jauer», der først udkom efter Forfatterens Død *), stammer, idetmindste tildels, fra denne Tid **). I dette store dramatiske Digt underkastes Tydsklands politiske og literære — poetiske som filosofiske — Forhold en aristofanisk skaanesløs Kritik, i fantastisk poetisk Form: Goethe, Wieland, Jean Paul, Fichte og Schelling maae blandt Andet holde for deri; den romantiske Skole hudflettes især paa det Ubarmhjertigste. Ved »Jauer», hvortil Scenen henlægges, sigtes ikke mindst til »Weimars Musenhof», hvor Madame de Staël (Forfatterinden af Romanen »Delphine» optræder i Digtningen som »Madame Dauphin») netop opholdt sig i Slutningen af 1803 og Begyndelsen af 1804. De fremtrængende Franskmænd (»den vandalske Armee») danne den mørke Baggrund til Literaturbilledet. Dette Parti maa iøvrigt sikkert være skrevet senere end 1804 (»Jauerfeld» er saaledes vistnok Auerstädt, hvor Slaget stod 1806). Efter en af Baggesen til Optegnelser benyttet Kalender er Digteren ogsaa i September 1808 »ganz versunken in Faust».

I Foraaret 1805 — Austerlitz-Slagets Aar — bosatte Digteren sig paa Landstedet, aldeles optagen af sin episke Plan, og skrev et Brev til Moltke, hvori han gjorde Rede for sit nye poetiske Forehavende og siger: »Jeg ønsker at være en europæisk Homer for det 18de Aarhundrede, det eneste, af hvis Aand jeg er gjennemtrængt».

*) »Poetische Werke in deutscher Sprache», III.

**) I en haandskreven Fortale til Værket af Baggesen (mellem hans Papirer paa det kongelige Bibliothek) hedder det, at Digtet, der karakteriseres som »et, ikke uden Dristighed og Kraft à la Rembrandt skizzeret Billede af min Tid, saaledes som den afspeilede sig for mig paa mit Livs Middagshøide», er skrevet i det Aar, da Napoleon kronedes til Keiser.

21.

I »Iversens fyenske Avertissements Tidende» forekom i en Artikel den 8de Februar 1805 følgende Yttring: »Vor Baggesen (det var han idetmindste dengang; Gud veed, hvis han nu er)». Denne Bemærkning maa være bleven meddelt Digteren og have afficeret ham, thi i April kom en Replik paa Vers af Baggesen fra Paris, dateret den 28. Februar, »Hvis jeg er», hvori Digteren med Varme hævder, at han er Dansk. Paa Spørgsmaalet: »Hvis Borger?» svarer han saaledes: »Danmarks Sprogs» — i en Anmærkning tilføier han imidlertid: »Det er dobbelt».

Efterat en Forvriden af den høire Haand ved Arbeide i Haven samt Besøg af Slægtninge til Fanny fra Genf i længere Tid havde afbrudt hans Skribentvirksomhed — »den længste Afbrydelse i mit Liv», siger han i en Dagbog blandt hans Papirer paa det kongelige Bibliothek — skriver han paa sin 42nde Fødselsdag 1806 sammesteds: »En Hovedforandring, der er foregaaet med mig, er min fuldkomne Ligegyldighed for Skribenthæder og Tvivl, om et stille, nogenlunde lykkeligt Liv i Naturens Skjød ikke er at foretrække for den mest glimrende homeriske Udødelighed». Det er betegnende, at saadanne rent personlige Optegnelser skrives paa Tydsk. Næste Maaned sender han Gierlew et meget vidtløftigt og interessant Brev, hvori det, blandt Andet, hedder: »Jeg er i Marly, hvor jeg har kjøbt og indrettet mig et Hus og en Have, længere fra Verden end nogen Dødelig, der ikke er fuldkommen Eremit, og saa aldeles uden Deltagelse i dens Handeler, at det er Maaneder siden, jeg læste en Avis, og at jeg hverken veed, om der er Krig eller Fred, eller om Fredsforstyrreren, Menneskeslægtens Fornedrer, er død eller levende». Den danske Digter levede altsaa i Verdens Centrum, Frankrig, 1806 ligesaa meget

(om end paa anden Maade) udenfor Politiken som hans store Samtidige Oehlenschläger i Nordtydskland samme Aar. Efter at have talt om sin personlige Modgang, Sygdom, Næringssorg o. s. v., om »Europas Formørkelse, Forstyrrelse og Fornedrelse, det sidste Frihedshaabs Udslukkelse, alle kosmopolitiske Ønskers Tilintetgjørelse» samt om sin Plan at optræde som »episk Jordomseiler», siger Baggesen endvidere i dette Brev, at han »næsten bestandig — trods alle franske prosaiske og tydske poetiske Svinkeærinder — har vedblevet at digte i sit Modersprog», og at han har bragt et Bind poetiske Breve fra 1785 til 1805 tilveie — »alle ere de idetmindste løierlige, have og maaske den Fortjeneste at være de første i deres Art» — samt at et andet Bind danske Poesier »i allehaande underlige Toner» ligeledes er færdigt til Trykken. »Hvad Odin og de skandinaviske Forvandlinger angaaer» (vedbliver han), »da har jeg ladet det beroe dermed, indtil jeg faaer at se, hvorledes Hr. Oehlenschläger har behandlet eller behandler disse Materier — og det er sandelig ligesaa meget af Interesse for ham som Digter som for mig selv. Min Sjæl kjender ingen Skinsyge paa denne, som mig synes, over al Forfængelighed opheiede Løbebane *). Det er neppe muligt, at en Prosaist hjerteligere og ivrigere kan have hyldet eg udbasunet en Poets Talent end jeg, selv Poet, hyldede og udbasunede Oehlenschlägers, da det anede mig. Anede mig, siger jeg, thi jeg saae den syttenaarige Pige kun endnu i Vuggen dengang **).

*) Petronius i Holbergs »Jacob von Thybo» er (desværre mere overensstemmende med den slemme Virkelighed) af en ganske anden Mening. »Ligesom en Klædning» — siger han — »aldrig bliver rost af en fremmed Skrædder, saa bliver ei heller et Vers rost af en anden Poet«.

**) Hvad det monstrøse Udtryk »den syttenaarige Pige i Vuggen» angaaer, maa det forresten bemærkes, at Oehlenschläger, da han debuterede i Literaturen, gik i sit 20nde Aar.

Jeg frygtede siden med Grund Børnekopperne, da man lod til hverken at ville indokulere hende ved Studium eller vaccinere hende med Kritik. Har hun overstaaet dem uden at lide Skaar i den Skjønhed, hun lovede mig, skal det være mig hjertelig kjært; og uagtet Hr. Oehlenschläger har erklæret, at han ikke vidste hvad Poesi var, dengang han holdt mig for Digter *), skal jeg være redebon til at erklære, at han altsaa var det uden at vide det. Jeg elskede engang Oehlenschläger, og saameget mere maaske, da fast Alle miskjendte ham; og han havde en næsten grændseløs Uartighed nødig, for aldeles at kjølne min Interesse. Men næsten Alt tilgiver jeg en ung Poet, især hvis han virkelig er det. Kun har jeg Møie med at overbære med en vis Art af Indbildskhed. Et høitsvævende Ideal synes mig at gjøre den umulig.» Det er den samme Beskyldning for Forfængelighed og Hovmod, som saa ofte rettedes mod Goethe. Det foregaaende Aars Sommer var jo Oehlenschlägers »Poetiske Skrifter» udkomne, hvori fandtes Digtet »Korsør» med den skarpe allegoriske Karakteristik af Baggesen. I »Fyensreisen» 1835 siger Oehlenschläger, at denne »drillende Spøg» blev »en Spire til hans Had» **). I Baggesens Brev til Gierlew hedder det endvidere: »Tal mig ikke om Digternavnet! Jeg foragter i ubeskrivelig Grad Mængdens Dom; og det er Mængden, som giver Navnet — i Samtiden. Odi profanum vulgus et arceo ***). Den sande Digters Lod overalt og i enhver Tidsalder, den barbariske undtagen, er offentlig Foragt. Det gaaer denne Guds Søn, som alle Guds Sønner, der ned-

*) Man kommer ved disse Ord uvilkaarligt til at tænke paa Yttringen i det ovenanførte Digt af Oehlenschläger, at, da han elskede Baggesen, »var Forstanden lille og knap en Alen lang». Denne eller en lignende maa være kommen til Baggesens Kundskab

**) »Fyensreisen», Side 13.

***) Horatii Carminum liber tertius, 1.

stige fra Faderens høire Haand og paa Jorden tage en Tjeners Skikkelse paa, for at forsone Guddommen med Menneskeheden. De have neppe, hvortil de kunne helde deres Hoved, de finde i det Høiste tolv Venner i Verden, blandt hvilke der altid er idetmindste een Judas, der ikke mangler ved Leilighed at forraade Menneskens Søn med et Kys — de have (det er disse Guds Sønners hele Trøst) en Hoben Marier og Magdalener og Marie-Magdalener omkring sig, der vaske deres Fødder med deres Haar eller deres Ører med deres smukke Hænder — det hænder sig vel endog, at en Louise Auguste *) interesserer sig for dem, naar det er for sildig; men for Resten bespottes, hudflettes, korsfæstes og tornekrones de. Det herlige digito monstrari et dicier: hic est! **) oversætter den danske Bibel: Se hvilket Menneske! og betragter De Kobberstykket, som i Bibler og bibelske Historier forestiller dette Syn, maa De tilstaae, at et saadant Ecce homo! kun kan friste en gal Mand. — De taler om et Folk, som stedse elskede mig, hvis yndede Sanger jeg engang var, og som for nærværende Tid vredes — og glemmer. Paa hvad Grund troer De, at Danmark nogensinde har elsket mig? Et Folks Kjærlighed maa dog vise sig i Noget; men hvori har mit Folk viist, at det elskede mig? Evalds, Vessels og Andres Skjebne var bleven min, hvis jeg var bleven i Danmark ***). Ja, der var en Tid,

---

*) Karoline Mathildes Datter, Kronprinds Fredriks Søster, Hertugen af Augustenborgs Gemalinde.

**) »Pulchrum est digito monstrari et dicier: hic est!« (Det er skjønt at peges paa med de Ord: »Det er ham!«) Persius I, 28.

***) Man mindes ved disse Yttringer, blandt Andet, om H. C. Andersens tidligere Stilling til sine Landsmænd, der bragte Thorvaldsen i Rom til at bide Tænderne heftigt sammen og udbryde i Vrede: »Ja, ja, jeg kjender dem hjemme! Mig var det ikke gaaet bedre, om jeg var bleven der. Gud ske Lov, at jeg ikke trænger til

da jeg paa en venskabelig Fod omgikkes Prindser, Grever og Baroner og deres Gemalinder i Kjøbenhavn; men de vare alle tydske, og selv vor fortræffelige Kronprinds lærte blot af Tydske at kjende mig. »Det kom af min Fortydskning.» Aldeles ikke; thi, netop medens disse venskabelige Forhold fandt Sted, skrev jeg blot Dansk. Jeg erindrer mig, som den Tid da jeg var lille, med taknemmelig Vemod, at et Par Familier, et Par Studenter og et Par Smaapiger i Danmark have elsket mig; men mit Folk, mit Fædreland ... dog hvorfor skulde det have handlet anderledes mod mig end mod næsten alle dets øvrige Sønner, der have stræbt efter Evne at udbrede dets Navn? Med alt det elsker jeg dette Fædreland. Jeg paastaaer, at det for ethvert følende Menneske, som ikke altfor ungt har forladt Hjemmet, er umulig andet. Kommer dertil, at jeg foretrækker dets Sprog for alle levende, og at jeg deri sang min første Andagt og min første Kjærlighed, er der maaske ingen oplyst Aand i Europa, der i høiere Grad har den Svaghed at elske sit Folk end jeg. »Men jeg burde idetmindste, hvis jeg og er tvungen til at leve i et fremmed Land, skrive Dansk.» Det kommer an paa, i hvilket Sprog jeg troer bedst at kunne udtrykke mine bedste Tanker og Følelser, i hvilket jeg bedst kan fremstille mine høieste Digter-Ideer. Det smerter mig, at det ikke altid er det danske. Visse Æmner kan jeg upaatvivlelig bedre behandle i dette blide, godmodige, søde Sprog; men visse andre maatte jeg deri lade fare. »Men lad dem fare!» raaber De. Tør jeg, bør jeg handle mod min poetiske Samvittighed? Jeg er i Grev Gleichens Fald: jeg har to inderligen elskede Koner; og, da de hidindtil forliges meget godt, hvorfor skal jeg skille mig

---

dem! Gjør man det, da veed de at pine og plage.» (H. C. Andersen: »Mit Livs Eventyr», Side 165).

ved den ene?» Baggesen gaaer saa over til at tale om sin danske Forlægger. Perthes giver ham fire Gange mere for Arket end Brummer, der (som ovenfor omtalt) gav Oehlenschläger 5 Rigsdaler Arket for hans banebrydende første Digtsamling. »Milton var maaske aldrig bleven den nye Verdens Homer, hvis han havde fundet en Brummer», hedder det. »Til Bogtrykkerkunstens Skyggesider» — udbryder Baggesen — »hører, at Muserne ere formedelst den tildels blevne Gadeteiter af kydske Jomfruer, som de vare og burde være. Gjør Vin saa gemen som Vand, lad mælende og umælende Bæster overalt kunne drikke den, naar de ville; og tro mig, at den taber sin Kraft at beruse. Det er inderlig, uskrømtet Alvor, at jeg maa gjøre Vold paa en af mine kjæreste Følelser, min Muses stolte Blufærdighed, ved at lade trykke, hvad jeg holder for mit egenlige Digterarbeide. Det Ønske: at læses af Mange har jeg aldrig havt. Mit kjæreste er: at læses længe af Faa. Det Ene kan umuligen bestaae med det Andet. Kotzebuernes Hæder er mig non plus ultra af Svineskjebne. Svinet er det mest udbredte, det mest bekjendte og mest ædte Dyr paa vor Klode. Indtil Øerne i Sydhavet besudler det, og de vildeste og mest barbariske Folk ikke blot føde, men fede det. Naar man har eet Skrift om Forædlingen af Nattergalens Sang, har man tusinde Traktater om Forbedringen af Svineavl. Sagen er, at Menneskene ere, paa faa Undtagelser nær, Kotzebuer ɔ: opretgaaende Svin. Man synger saalænge for Fæ, til Sangen selv bliver fæisk; deraf komme de mange uartikulerede Toner — uheli-uuheli! u-uh! i Alpehyrdernes Kokvæder — deraf kommer Blandingen af Sludder og Svulst i vore nyere Digte. De virkelige Alpetheokriters Publikum er firfødet Kvæg, Køer, Faar og Geder. Intet Under, at deres Idyller for to tredie Dele bestaae i bæ! bæ! mæh! mæh! og bubu! og u-uheli-uh! uh! Men hvad betyder det?

spurgte jeg engang en saadan Theokrit. »Det er Omkvædene», sagde han. Men jeg forstaaer dem ikke! blev jeg ved. »Det troer jeg nok», svarede han, »de ere for Koerne». Fabula docet» *).

Samme Aars Sommer gjestede Baggesen paany Fødelandet. Han føler selv det Febrilske i sit urolige Liv, og ikke længe før Afreisen skriver han i et utrykt Brev: »Det er tungt, at denne Feber overfalder mig saa ofte, at mit Liv i det Hele synes sammensat deraf, og at jeg bestandig ingen Mulighed har til Rolighed».

22.

Reisen gik, for at træffe Aftale med en Boghandler, over Holland, hvor den franske Keisers Broder Ludvig nylig var bleven Konge. I Anledning af sit »galgefristende» Liv, som Moltke bebreidede ham, skriver Digteren herfra til denne Ven: »Det er mig umuligt at beregne, hvormeget heraf er selvforskyldt; kun føler jeg dybt, at ikke Alt er min egen Skyld. Kun naar der ikke gives noget Andet, hvorefter man fornuftigvis bør stræbe, end Næringssorgløshed, er Alt min egen Skyld. At fortjene Penge og skrive Digte ere to Forretninger, som ikke lade sig forene i Kristendommens 19de Aarhundrede; og for mig kan der ikke være Spørgsmaal om, hvilken af begge Forretninger jeg skal opgive. Paa den ene Side Ro, Lykke, Egoisme, Ladhed og spidsborger-

*) J. L. Heibergs »Kjøbenhavns flyvende Post», 1827, Nr. 76—79; »Jens Baggesens Biografi», udgivet af August Baggesen, III, 1853, Side 209—228. — Aftrykket i Baggesens Biografi kan modtage baade Forøgelser og Rettelser af Gjengivelsen i »Flyvende Post», der forresten heller ikke er fuldstændig og feilfri.

ligt Liv — paa den anden Uro, Ulykke, Opoffrelse, Virksomhed, og høiere Liv.»

I Kiel hyldede Baggesen Kronprindsen og Kronprindsessen, der modtoge ham naadigt, i et Par Digte, hvor han taler om

»— — — den landflygtige Camene,
fortrolig kun med Vemods Melodi,
som, Halcyone *)'lig, hensukker Livet ene
blandt fjerne Klipper, langtfra Hjemmets Hippokrene» **).

Her traf Baggesen endvidere sammen med Schack Staffeldt, som ligeledes bragte Fyrsteparret sin poetiske Hyldest; og der opstod et venskabeligt Forhold mellem disse to paa mange Maader ulykkelige Digtere, som sattes saa stærkt i Skygge af den unge Oehlenschlägerske Muse. »Den fine Naturens Fornemmer, jeg saa gjerne underholdt mig med i Kiel», hedder det om Staffeldt i et Brev til ham fra Baggesen næste Aar ***). Midt i August ankom Baggesen saa til Kjøbenhavn.

Strax efter sin Ankomst stiftede han gjennem H. C. Ørsted, der netop dengang blev Professor i Fysik ved Universitetet, og Gierlew — med hvilke to Mænd Digteren jo havde været sammen i Udlandet — Bekjendtskab med A. S. Ørsted, dengang Assessor i Hof- og Stadsretten, der var gift med Oehlenschlägers 24aarige begavede Søster Sofia.

---

*) Alkyone er i den græske Sagnverden Navnet paa en trofast Hustru, der styrter sig i Havet af Fortvivlelse over, at hendes bortreiste Mand er druknet; Guderne forvandlede Ægtefællerne til Isfugle.

**) »Den danske Tilskuer« 1806, Side 545 (»Ode til Hans kongelige Høihed Kronprindsen. Ved Gjensynet af mit Fædreneland i Høsten 1806"). »Nye blandede Digte«, Tilegnelsen »til Frederik, Kronprinds af Danmark«.

***) »Samlinger til Schack Staffeldts Levnet« af F. L. Liebenberg, II, 411.

I September afhentede Baggesen, ledsaget af dette Ægtepar, i Korsør sin 11aarige Søn August, som derpaa blev anbragt hos Digterens Broder, der var Kopist, og hos hvem Baggesen boede. »Baggesen har her en Søn« — skriver H. C. Ørsted til Oehlenschläger 1. November 1807 — »som er en fortræffelig Dreng, og som besidder saamegen Karakter og Forstand, at Faderen tidt i Hjertet har maattet skamme sig for ham. Han ligner ham imidlertid meget, saaat det maa være Moderens Schweizer-Natur, som med hint bevægelige Princip har kunnet frembringe noget saa Kraftigt. Han har fuldt og fast besluttet at blive Kriger; og jeg har hørt ham med beundringsværdig Forstand besvare de Indvendinger, man gjorde ham mod denne Stand.« *)

I et Brev til Oehlenschläger fra hans Forlovede fra denne Tid hedder det: »Jeg har været to Aftener i Selskab med Baggesen til Rahbeks og hørt ham synge Skærslibervisen. Den ene Aften fulgte han mig hjem og gjorde mig forlegen ved at sige, at Stykket »Korsør« i Langelandsreisen var gaaet ham nær. Din Søster, fortalte han mig, var Dig en meget værdig Søster, fuld af Aand og Vittighed, men aldeles uvidende. Han er kommen meget til Ørsteds, og Sofie har været i Korsør med ham, hvilket mig synes maa have været en Stik for hende. — — Vi have fundet en deilig Straf ude paa Bakkehuset for al Slags Affektation, det er: at putte Folk i Mjøsen, der, som Du vel veed (efter en gammel Geografi), er et svigfuldt og ulyksaligt Hav. Derfor skulle affekterte Dyr, siger Karen Margrete, ud paa Dybet i smaa Baade; ligesom de ere mer eller mindre miøsiske (affekterte), skulle de have større eller mindre Baade og ud paa mer eller mindre farlige Steder. Naar de ere uforbederlige, kastes de ud i Mjøsen simplement; men der

*) „Breve fra og til H. C. Ørsted«, første Samling, Side 229.

gives ogsaa saadant Mjøseri, hvorfor blot Brugen af Vandet kan hjælpe. Denne Sygdom findes nu vel hos de fleste Mennesker, men med Forskjel. Den, der kun har en ubetydelig Rem af Huden, kan let blive anstukken af B., der er et værdigt Lem til Mjøsen.»

Da Digteren næste Maaned en Dag blev syg under et Besøg hos A. S. Ørsteds, der var kommen til at spille en større og større Rolle for ham — medens Forholdet til Grev Schimmelmann og Hertugen af Augustenborg var bleven koldt — blev han fra den Tid af næsten udelukkende i dette Hus. I et Brev til Fanny fra Marts 1807 taler Baggesen om »det inderlige Venskab», han nyder der, og siger: »Det er en stor Lykke for mig at have fundet et saadant Hus i Kjøbenhavn», idet han fremhæver »leur mépris pour le monde, leur moyens de se satisfaire à eux-mêmes sans choisir de misérables distractions dehors». Den ellers saa selskabelige Digters mere og mere tilbagetrukne Liv i en enkelt Families snevre Kreds vakte naturligvis Opsigt, og Forholdet til Oehlenschlägers Søster gik ikke Ram forbi. I et Brev fra Februar 1807 til Professor Reinhold i Kiel skriver Baggesen: »Rygtet om, at jeg er forelsket og her kun lever for et enkelt Væsen, grunder sig paa, at jeg lever paa den fortroligste Fod med en enkelt Familie og med Udelukkelse af næsten enhver anden Omgang. Jeg boer nemlig siden længere Tid hos min fortræffelige Ven, Assessor Ørsted, en Mand, hvem Intet er for dybt og skarpsindigt, ubetinget det bedste Hoved, jeg har kjendt og kjender i mit Fædreland, og i Besiddelse af det ædleste Hjerte. Hans fortræffelige Kone, Søster til den danske Goethe, er Intet for høit, og hun er unægtelig den aandrigeste Landsmandinde, jeg har lært at kjende, dertil ung og smuk. Da jeg nu siden nogle Uger efter min Ankomst næsten aldrig viser mig andre Steder eller i andet Selskab, men næsten uop-

hørlig er hjemme, følger af sig selv, at jeg er forelsket i hende; og at jeg ikke er ganske ulykkelig som Elsker, beviser for de ørkesløse Sladdermunde tilfulde den Omstændighed, at ogsaa hun sjelden gaaer ud. Men Du veed, at, om ogsaa mit Hjerte oftere blev saaret, udartede dette Saar aldrig til en ondartet Sygdom, at min Fantasis Fostre levede og døde i selve min Fantasi, og at jeg ikke har det paa min Samvittighed at have overført min Fantasis Drømmebilleder fra Poesiens Verden til det prosaiske Livs Virkelighed. Vi sværme alle tre med hverandre, idet vi ringeagte Verdens sædvanlige Adspredelser, ikke anerkjende nogen anden, Mennesket værdig Nydelse end den aandelige eller idetmindste den oplivende og besjælende; vi ere, under filosofisk, religiøs og ægte poetisk Lektyre og Samtale, som oftest os selv nok og spørge i det Høieste kun efter nogle Enkelte, hvoriblandt den guddommelige Kemiker H. C. Ørsted staaer øverst.» Denne Sidste har i et Brev til Adam Oehlenschläger fra August 1806 i faa Træk tegnet et ypperligt lille Billede af Sofia Ørsteds med Digterbroderens beslægtede Natur. Han fortæller, at han har læst en Del af »de herlige nye Skrifter», hvormed Fichte »har beriget vort Aarhundredes Literatur», for Sofia, »som ret godt kan følge deres Gang» — Adam havde netop dengang i Berlin gjort Fichtes Bekjendtskab og hørt hans Forelæsninger. H. C. Ørsted tilføier: »Dersom det var muligt at helbrede hende for en vis Hypokondri, som Du veed at hun nu og da falder til, og som vel tildels grunder sig i hendes Sygelighed, men dog langt mere i en ikke ganske tilfredsstillet Trang til noget Høiere» — man kommer ved denne Karakteristik uvilkaarlig til at tænke paa Moderen — »saa vilde Fichtes rene Aand udrette det. Ved et Sted, som talte om denne Trang til det Høiere og den Følelse, et ædlere Væsen maatte have, naar den blev utilfredsstillet, brast hun uvilkaarlig i

Taarer; thi det var hendes eget Væsen, som var afbildet. Et Fruentimmer med hendes Sjæl er virkelig langt mindre lykkelig end vi, som ikke nær saameget ved udvortes Forhold hindres fra at omfatte Alt, hvortil vor Sjæl stræber.» *) Steffens kalder hende »en fuldstændig poetisk Natur» og siger, at hun havde en dyb Forstaaelse af Vittighed, Humor og alt Aandeligt: »der gaves Øieblikke, da hun i høieste Grad overraskede mig» **). Den et Par Aar ældre Broder skildrer sin Barndoms hulde Legesøster paa Frederiksberg Slot, der havde spillet Komedie med ham i hans Opvæxt og været hans »Sjæls Fortrolige», saaledes: »Hun var vittig, aandfuld og levende. Hun havde lært grumme lidt, men med utrolig Hurtighed forstod hun at sætte sig i Besiddelse af det Nødvendige. Aldrig lærte hun noget andet fremmed Sprog end Tydsk, og selv det kunde hun ikke grammatikalsk; men, da hun omgikkes daglig med Tydskere, saa talede hun det fortræffeligt, i Sprogets Aand, med alle Idiotismer og Vendinger, skjøndt hun, som alle Danske, ikke kunde undgaae imellem at gjøre smaa Feil. Hun var meget poetisk, Vemodens stille Fryd var hun fortrolig med, hendes letvakte Følelse exalterte hende stundom for meget. Hun klædte sig med Smag, syede selv alt, hvad hun brugte, pyntede sig gjerne (hun var meget velskabt) og spadserede gjerne. Fremmede Selskaber yndede hun ikke, til hende kom derimod daglig nogle gode Venner. Min Søster var meget huslig, holdt kun een Pige og feiede selv sine Stuer, hvad man ikke skulde have formodet af hendes hvide Hænder. Hun havde i sin Barndom lidt meget af Kopperne, dog vare Arrene voxede temmelig ud; hun havde røde Kinder og store, venlige, levende Øine.» Og han fortæller om

---

*) „Breve fra og til H. C. Ørsted“, første Samling, Side 20).

**) „Was ich erlebte“, V, 29.

hende følgende smukke, karakteristiske Træk. Et fattigt Søskendebarn af hende maatte ud at tjene. Sofia var nylig bleven gift med A. S. Ørsted, der i de første Aar af Ægteskabet maatte manuducere mange Timer om Dagen og Intet havde tilovers. Sofia antog saa sit Søskendebarn som Pige; »men man kan ikke forestille sig, hvor der var et skjønt Forhold mellem Fruen og Pigen, der sagde Du til hinanden. Sofia behandlede hende med den ædelmodigste Elskværdighed og bidrog ved Samtaler og ved at give hende Bøger til at danne hende, uden dog at gjøre hende kjed af sin Stand». I Marts 1806 skriver Sofia til den elskede Broder: »Anders er aldrig frisk, han arbeider og lider med den ham saa egne milde Taalmodighed. Gud i Himlen give ham bedre Dage, han fortjener dem vist! Jeg har begyndt at lære at spille; jeg trænger saa inderligt til Musik, det gjør mig saa godt*). Jeg har i Vinter paa nok en herlig Maade udfyldt min Tid, vi læse Winckelmanns Geschichte der Kunst. Christian» (ɔ: H. C. Ørsted) »og Gierlew have søgt at skaffe mig al den Kunstnydelse, som man kan have her; jeg har set de Samlinger, som her ere at se. Af min lille, velsignede Svoger lærer jeg Astronomi i Vinter. Det er en Trøst at se det Menneske, den sødeste Harmoni hersker i hans Sjæl. Tidt, naar jeg var sørgmodig, har det styrket mig at se paa ham; oftere, naar jeg var bedrøvet, har han vidst at indgyde mig Kraft.» Samme Aars Sommer boede hun hos Faderen paa Frederiksberg — det var

*) Ogsaa i Kjærligheden til Musik lignede Søsteren Broderen. „Endskjøndt min Fader kun havde givet mig liden Undervisning i Musiken“ (siger Digteren), „saa elskede jeg den dog overordenligt og komponerede, for egen Fornøielses Skyld, smaa Melodier. Denne Kjærlighed til Musik er i senere Aar mere tagen til end af, og nogen god Musik daglig er næsten bleven mig ligesaa uundværlig som Mad og Drikke.“ („Erindringer“, I, 99).

der, Baggesen stiftede Bekjendtskabet — og skriver herfra om Efteraaret til Broderen: »Hver Søndag Formiddag er Anders hos mig og læser for mig i Fichte. Vi sidde da gjerne i Haven, for ret at have Ro; han forklarer mig, hvad jeg ikke forstaaer; og jeg kan aldrig sige Dig, hvor lykkelig jeg er, naar jeg ret fatter det; det forekommer mig, som jeg havde en Aabenbaring». Sofia Ørsted var aabenbart en af de ualmindelige Kvindenaturer, hvoraf Slutningen af det revolutionære 18de Aarhundrede frembragte saamange. Kamma Rahbek var en lignende; og Tydskland, Frankrig og det øvrige Europa har ikke faa saadanne Kvindeskikkelser fra samme Tid. Det er let at forstaae, at en, ikke mindst i Omgang, saa interessant Mand som Baggesen, vidtbereist baade i Aandens og Legemets Verden, tilmed paa et mærkeligt Vendepunkt i sit Liv, sælsomt bevæget af den i Tydskland og Danmark mægtigt fremtrædende nye Aandsretning, maatte virke stærkt paa en saadan, ligesom han selv, lidt sygelig, mismodig, uroligt higende, af en utilfredsstillet Trang til noget Høiere betaget, poetisk kvindelig Natur med letvakt Følelse. Med alle sine fortræffelige Egenskaber kunde en saa vidtforskjellig Aand som Juristen Ørsteds aabenbart ikke være hende nok, og han var jo desuden — ikke at tale om hans Svagelighed — overlæsset med Arbeide. At Baggesen, der stod i en saa forunderlig magnetisk Rapport til den unge herlige »Skaldernas Adam», hendroges til dennes ualmindelige Søster, som i Saameget lignede Broderen, men ikke foranledigede til Kollisioner, er ligesaa naturligt, tilmed da hans Forhold til Fanny ingenlunde var varmt — i et utrykt Brev umiddelbart før hans Afreise fra Paris til Kjøbenhavn skriver han: »Min Kone (endskjøndt næsten i alle andre Henseender Mønsteret for en fortræffelig Kone og især for en Mand af Stand og Formue Idealet af en Kone) elsker mig

ikke; det er faldet i min Lod at tilbede netop den iblandt Alle, som mindst lider min Individualitet». Forholdet mellem Baggesen og Oehlenschlägers Søster synes forresten ikke at have været blot aandeligt, idetmindste at dømme efter en af Baggesen til Optegnelser benyttet Almanak fra 1806 (mellem hans Papirer paa det kongelige Bibliothek), hvor det, alt i den sidste Halvdel af September, hverken skorter paa Omarmelser eller Kys. Ét saadant Forhold — tilmed mellem Naturer som Jens Baggesen og Sofia Ørsted — holder sig jo ogsaa kun yderst sjelden udelukkende paa de ideale Høider. I de nysnævnte Optegnelser, som ophøre i den første Halvdel af Oktober, da Digteren opslog sin Bolig hos A. S. Ørsteds, er Scenen snart i Hovedstaden, paa Vestergade, — hvor Baggesen f. Ex., efter den første Kalender-Note fra Kjøbenhavn, i Midten af September spiser hos »Lilia» (ɔ: Sofia Ørsted) alene »Sæhrimner-Steg *) og Røræg, som hun selv tillaver ham — men hyppigst, endog »hele Dagen», ude paa Frederiksberg hos den gamle Oehlenschläger. Her læser Baggesen for hende; her synger hun for ham,» lidt syg, men usigelig elskelig»; her sidder Digteren ved den Fortryllendes Fødder i den sene Høstaften; her gaae de op i Kronprindsesse Marias Værelse og lege Konge og Dronning; her sværme de sammen i Slotsforvalterfuldmægtigens lille Have i Lysthuset; her nedtrylles »Himlen paa Jorden» i Eremithytten i Søndermarken; her spadseres der i Maaneskin; her staaer han paa Slotsaltanen med »Lilia» og ser paa Robertsons Luftfart — en Situation, som fastholdes i Distikonet:

*) Sæhrimner er Navnet paa Galten i Valhal, af hvis Flæsk Einherierne leve. Det nordisk-mythologiske Udtryk er ret betegnende i Huset hos Oehlenschlägers Søster.

„Den dobbelte Himmelfartsdag.
Robertson! mens i din Baad Du foer over Jorden til Himlen,
foer i min Elskedes Favn jeg over Himlen til Gud.» *)

Det skorter naturligvis heller ikke paa »Uvished, Uro, Tvivl, Lidelser», ja paa »Graad og Fortvivlelse». Det er som i Clärchens Sang i »Egmont»:

»Freudvoll
und leidvoll,
gedankenvoll seyn,
langen
und bangen
in schwebender Pein,
himmelhoch jauchzend,
zum Tode betrübt,
glücklich allein
ist die Seele, die liebt.»

Neppe uden Sammenhæng med dette Samliv er »Jomfru Elses Vise» **), som Forfatteren læser for Lilia i Lysthuset paa Frederiksberg (efter en Optegnelse i Kalenderen fra Midten af September) — af hvilken Grund dette smukke Digt her hidsættes:

»Hvorfor rinder saa din Taare,
Mø, saa væn og ung endnu?
hvorfor blegner Du saa saare,
hvorfor ler og synger Du?»

---

*) »I Forgaars nød Kjøbenhavn første Gang i sin Tilværelse det store og skjønne Syn en Luftseilads», hedder det i Dagen 3. Oktober 1806. Ballonen gik i skjønt Efteraarsveir op fra Exercerpladsen ved Rosenborg om Middagen og dalede en Time efter ned nogle Mil fra Hovedstaden. Tilskuermængden var selvfølgelig overordenlig stor.

**) »Nyeste blandede Digte, 1808».

Jeg har nydt al Livets Glæde,
jeg har følt al Livets Ve.
Lad mig blegne, lad mig græde,
lad mig synge, lad mig le!

O jeg drømte — ja, jeg drømte
om en Engel, evig min,
som jeg sad og sang og sømte
paa mit eget Jordelin.

Dybt i Østens lyse Fjerne
Maanen lued, rød som Blod;
og den blege Aftenstjerne
dybt i Vestens Mørke stod.

Jeg var ene, jeg var bange,
og mig længtes inderlig.
Se! da kom i dunkle Gange
Englen, som jeg drømte mig.

Og med Hyl i Skovens Kroner
og med Strandens Bølgers Kluk
og med Nattergalens Toner
blandte sig hans dybe Suk.

Ak, nu saae jeg Maanen ikke;
ak, nu saae jeg Stjernen ei.
Kun min drømte Engels Blikke
tindred paa min mørke Vei.

Og han svæved mig imøde,
om hans Skuldre Harpen klang;
og jeg saae hans Pande gløde —
men han standsede sin Gang.

Og jeg ilte ham imøde
paa den mat oplyste Vei;
mine Kinder blev saa røde,
men han stod og saae det ei.

Dybt han stirred ned i Støvet,
lænende sig paa sin Stav;
og hans Blik sank ned bedrøvet,
ned — som i hans egen Grav.

Og han stirred mod det Høie,
og hans mørke Blik blev vildt.
Se! da mødte det mit Øie,
og paa engang blev det mildt.

I hans Bryst hvert Spor af Smerte
ved mit Smil blev slettet ud;
og han sank til dette Hjerte,
og mit Hjerte sank i Gud.

Vore Sjæle sammenfløde,
og vi følte intet Savn;
og vi smeltede og døde
saligt i hinandens Favn.

Da jeg vaagned op i Lunden,
var ei Maanen længer rød,
Aftenstjernen var forsvunden —
ved min Side laa han død.

Jeg har tabt al Livets Glæde,
jeg har udtømt Dødens Ve;
derfor maa jeg evig græde,
derfor maa jeg evig le.

Reisen fra Kjøbenhavn til Korsør efter Baggesens Søn i Slutningen af September synes ikke mindst at have medført intime Situationer. Lilia klipper Digterens Haar i et lille Kammer i Ringsted; der er »guddommelig Spadseregang i Maaneskin i Skoven ved Krebshusene«; paa Hjemkjørselen ligger hun, syg, i hans Arm, »som en Madonna i Maaneskinnet«. I Skrivekalenderen findes et Distikon fra denne

Tid (»Mein Geheimnisz«), trykt i »Heideblumen« 1808 under Titel: »Arcanum«, der lyder:

»Willst Du sie ganz empfinden, die höchste der himmlischen Wonnen,
ahnde die gröszte des Staubs, aber geniesze sie nie!«

I »Nyeste blandede Digte« findes forresten, foruden det ovenfor anførte, nogle andre Digte, som aabenbart ere Stemningsbilleder fra Baggesens Samliv med A. S. Ørsted og Hustru. Det er saaledes Tilfældet med »Hytten«, der begynder:

»Der stander en Hytte paa Jorden etsteds
saa langt fra den alfare Vei.
Der sade vi trende saa salig tilfreds —
jeg evigen glemmer det ei!«

og hvori det hedder:

»Han, hellig ved Tanke, ved Visdom og Dyd,
jeg, hellig ved Venskab og Sang,
hun, hellig ved Elskov og Vemod og Fryd,
til Et nu forenede klang.«

Digtet »Samklang« stammer sikkert ligeledes fra disse bevægede Dage. Det begynder:

»Jeg havde ledt derom paa tusind Veie
med ufortrøden Ombu, Flid og Sved,
i Himmelens og Jordens Kongers Eie,
i Kunstens Spor og i Naturens Fjed —

fra den Tid af det hulde Lyn slog ned
i Mulmet om mit uerfarne Hjerte,
der viste mig en større Salighed
end den, jeg, legende, som Barn begjærte.

Omsonst jeg Østens Billedciffre lærte,
forgjæves Nordens Runer jeg forstod.
Hvert Gjemme, Kundskabs Nøgle mig oplod,
min Lyst til Fund og Tvivl om Finden nærte.

Min Ungdoms Olie var alt forbrændt,
en evig Længsel Manden end fortærte,
og Hjertet aldrig fandt, hvad det begjærte
trods alle Lamper, Hov'det havde tændt.

Hver Alderdommens Skat var mig bekjendt;
jeg havde set, hvad dybt i Nattens Huler
den gamle Jordens Demogorgon *) skjuler,
og læst det vidtopslagne Firmament.

Til hvert Orakel jeg mig havde vendt,
til alle Himmelens og Jordens Vise.
Min Leden var omsonst, min Gang var endt,
og Hov'det ørt, og Hjertet uden Lise.

— — —

Da slog mig Lynet ned endnu engang o. s. v.»

Dette sidste Udtryk forekommer netop i Kalender-Optegnelserne fra September 1806, hvor det hedder efter Scenen i Kronprindsesse Marias Værelse paa Frederiksberg Slot mellem Digteren og Lilia: »Nok et Lyn!» Digtet vedbliver:

»En Lilie jeg saae dets Straale ramme,
den pludseligen i et Smil opsprang;
og for mit Øie blev paa hviden Stængel
en Jomfru i Gestalt, i Blik en Engel,
en Guddom i Fortryllelse. Den sang o. s. v.»

*) Om Demogorgon, der ogsaa forekommer hos Boccaccio (i »De genealogia deorum»), Spenser (i »The fairy-queen»), Milton (i »The paradise lost») og Holberg (i »Metamorphosis eller Forvandlinger») henvises til Chr. I. Heynii opuscula academica, III, 291—314. Ogsaa i Baggesens »Oceania», hvormed »Heideblumen», 1808, slutter, optræder denne mystiske Dæmon.

Et Udbrud i Kalender-Optegnelserne fra 1806: »Da slog det dobbelte Lyn af Salighed ned i mit Hjerte» findes endog Ord til andet i »Den dobbelte Brystnaal», der ogsaa priser den Elskede »som en Lilie». Digtet »Til Urania» tilhører ligeledes denne Tid. Et Par Digte i »Poetiske Epistler», 1814, til Fru Cecilia v. X, »mit fulde Digterhjertes andet Jeg», ere ogsaa udsprungne af Samlivet med Oehlenschlägers Søster. I et Brev fra September 1806 skriver H. C. Ørsted til Adam Oehlenschläger: »Baggesen er her. Han kommer meget i min Broders Hus. Han gjør meget af dine Digte, især af »Sankt Hansaften-Spil» og »Aladdin». Det Gammelnordiske er han ingen Ven af og kan ikke lide de mange gamle Ord, Du optager, og endnu mindre vil han vide af de gamle Former. Kort, der var meget at skjændes med ham om; men Villien synes at være god. Han vil tilskrive Dig en poetisk Epistel. Din Søster arbeider, ei ganske uden Held, paa at omvende ham til Goethe. Han føler allerede, at Meget i hans Domme over denne store Digter kom af personlige Forhold. I ethvert Tilfælde maa man tilstaae, at Baggesen i Omgang er meget interessant, naar man kun ikke bringer ham til at dømme om den nyere Filosofi og Poesi. Han er virkelig svag i denne Henseende, saaat han ofte ivrer mod Noget, blot fordi det kommer fra de ham forhadte Personer, skjøndt han ved andre Leiligheder bifalder det Samme, naar det ikke er ledsaget med et Navn.» *) I Marts 1807 skriver Sofia til sin herlige Broder, som hun idelig tænkte paa og meget længtes efter: »Baggesen boer hos os. Vi holde af ham, og han holder inderlig af Dig». Oehlenschläger siger i sine »Erindringer» om Baggesens Forhold til Søsteren, at det var naturligt, at han vandt hende, hvem han hævede til Skyerne

---

*) »Breve fra og til H. C. Ørsted«, første Samling, Side 206.

og satte den største Lyksalighed i at omgaaes. »Det fornøiede og smigrede hende, at hun havde en saa stor Indflydelse paa en saa berømt og talentfuld Mand, der fandt sig i, ofte ganske barnligt, at gaae i Skole hos hende.« Et Digt af Baggesen fra denne Tid, hvortil Udkastet findes i den ovennævnte Skrivekalender, og som tryktes i »Heideblumen« 1808 under Titelen »Palinodie«, lyder:

»Der zarten Unschuld kühle Morgenröthe,
das schüchterne Gefühl der ersten Liebe,
die Christusoffenbarung meiner Jugend,
die zitternde Bekämpfung wilder Triebe,
die gar zu herbe, noch nicht reife Tugend,
was früh zur Kunst des Dichters Seele wendet,
entfernte lang mein krankes Herz von Goethe.

Der freien Weisheit warme Mittagssonne,
das Gleichgewicht, errungen durch Erfahrung,
des Mannes grös͡zre Gottesoffenbarung,
der vollempfundnen Liebe ganze Wonne,
was zu Natur der Dichtung Kunst vollendet
zog den nicht länger unberufnen Richter
zurück zum grös͡zten aller deutschen Dichter.«

I Baggesens Dagbog fra Sommeren 1807 paa Tilbagereisen fra Danmark til Frankrig hedder det: »At Lilia, denne rene, poetisk begavede Sjæl allerede som ung Pige foretrak den tydske Goethe og den danske Baggesen for alle andre hende bekjendte Digtere, gjorde, at jeg begyndte (i 1806—1807) at læse Goethe, medens jeg tidligere kun havde bladet i hvad han havde skrevet. Hans Iphigenie finder jeg unegteligen saaledes beskaffen, at jeg nu ønsker at opnaae, hvad jeg tidligere søgte at undflye. Vi stødte sammen i den Periode af mit Liv, da jeg med stor Beskedenhed forbandt megen Stolthed, og da min Løsrivning fra al Idololatri var

forenet med Stræben efter Frihed. Det forekom mig at være under min menneskelige Værdighed at forøge Antallet af hans Tilbedere. Denne Trods har straffet sig — kun er Straffen nu først bleven mig følelig, efterat jeg — Tak være Lilia! — har lært ham bedre og til Beundring at kjende.»

23.

Den poetiske Epistel, som H. C. Ørsted i sit Brev til Oehlenschläger fra September 1806 siger, at Baggesen vil tilskrive sin store Samtidige, udkom i December i »Skjemtsomme Rimbreve». Overskriften lød »Noureddin til Aladdin. Til Digteren Adam Oehlenschläger i Paris», og Rimbrevet var dateret: »den 14de November 1806», Oehlenschlägers 27aarige Fødselsdag. Det begynder:

»Du har da fundet den, min Adam! den, jeg søgte
med Alvors dybe Grublen, med
utrættelig Arbeidsomhed
fra Sol gik op, til Sol gik ned,
blandt Torne og Tidsler, i blodige Fjed,
med glødende Pande, med strømmende Sved,
mens Hindring og Fare min Stræben forøgte!
Du har da fundet den, jeg søgte
fra Sol gik ned, til Sol gik op
i Afgrundens Skjød og paa Klippernes Top.
— — — — — — — — — —
Ja, Du har fundet den, jeg stirred paa
bestandig mellem alle Livets Dampe:
den gamle, hellige, forunderlige Lampe,
som i Naturen dybt nedgravet laa,
og som jeg arme Trold med bundne Hænder
ei kunde naae.

Med Fryd, min Adam, jeg dit Fund erkjender.
Og, skjøndt Du fandt, hvad Du har aldrig søgt,
som Lykken ene findes kan, i Blinde;
skjøndt Du, naar jeg har gravet, kun har spøgt;
Og skjøndt Du, som et Barn, end staaer derinde
blandt Underjordens diamantne Træer,
din Undergang endnu, som forhen, nær,
endnu fortryllet mer af Hulens falske Glimmer,
med Himmellampen i din Haand,
end af dens ægte, fast umærkelige Skimmer *),
end ei, som jeg, erkjendende dens Aand;
skjøndt, hildet end af Barnets Ledebaand,
blandt Middelaldrens Hvælvinger og Buer,
Du famler efter Liv i Sølvets Muld,
Ambrosia i æbledannet Guld
og Nektar i safirne Druer;
skjøndt Du er end det Brogede for huld;
skjøndt Du har fyldet alle dine Lommer
med Schlegelpærer og med Tieckske Blommer
og propper Buxefikken altfor fuld
af Goethes underjordiske Granater,
imens din skjønne, runde Hattepuld
firkantes af et Kalderonsk Theater;
skjøndt Lampen Du med Haan har puttet i
Belæsselsen af alt det andet Skramleri;
skjøndt, havde Du betænkt Dig meget længe,
Du maaske ganske havde ladt den hænge —
saa dog, Du har den engang, og dens Aand
er din, min Adam! og din Ven, som ledte
forgjæves efter den og, mens Du spøgte, svedte,
med Vellyst rækker Dig sin Haand.»

Det var et i mange Henseender genialt og træffende Billede, Baggesen i disse glimrende Vers udkastede af den store

*) Germanisme («Schimmer», Glands).

Modsætning mellem sig, det 18de Aarhundredes »Noureddin» og det nye Aarhundredes »Aladdin». Baggesen havde virkelig søgt nær og fjern, »paa Klippernes Top» som i Studerekammeret, ikke mindst »med Alvors dybe Grublen» i Kants og de andre Filosofers Skrifter, efter »den forunderlige Lampe»; og han kunde ikke ganske uden Grund, med menneskelig Svaghed, gribes af en halv bitter Følelse af »med bundne Hænder» ikke at have naaet Klenodiet, medens dette var tilfaldet hin Lykkens Yndling, der i Sandhed ikke havde gjort sig Livet surt, allermindst ved Studier. At Baggesen saa aabent uden al Tvetydighed anerkjendte Oehlenschlägers store »Fund» og rakte »Kongsemnet», der stødte ham fra Thronen, Broderhaanden, vil Enhver vide at vurdere, som er istand til at føle, hvilken Selvovervindelse der hørte dertil, især for en saa »underlig blandet», gjærende poetisk Natur som Jens Immanuel, der ovenikjøbet nylig var bleven offentlig angrebet af Oehlenschläger i Digtet »Korsør» i »Langelands-Reise», for ikke at tale om Railleriet i »Sankt Hansaften-Spil». Naar Baggesen forøvrigt mente, at Oehlenschläger endnu var »det Brogede for huld», havde han neppe ganske Uret, skjøndt der rigtignok netop paa dette Tidspunkt var indtraadt en stærk Reaktion hos den unge danske Romantiker mod den nye Skoles Bannerførere: i Brevene fra Paris til H. C. Ørsted er han jo nok saa streng mod Romantikerne som Baggesen — unegtelig et mærkeligt Sammentræf! At den filosofisk dannede Baggesen i Erkjendelse overgik den umiddelbare Oehlenschläger er uimodsigeligt. Naar det 18de Aarhundredes Søn imidlertid hævder, at han erkjender Lampens Aand bedre end dens Herre, er han aabenbart paa Vildspor. Forfatteren af »Aladdin» stod vel paa mange Maader »som et Barn» med Himmellampen i sin Haand; men hans genialt sikkre Instinkt var »det ene Fornødne» for Digteren, og at det Øvrige i

mange Henseender blev givet ham ovenikjøbet, viser f. Ex. den fortræffelige Fortale til »Nordiske Digte, 1807». Forfatteren af »Skjemtsomme Rimbreve» naaede visselig aldrig til fuld Erkjendelse, mindst af dėn nye Aandens Verden, der var dukket frem for de modige Seilere — dertil havde hans Natur altfor meget sin Rod i den gamle Verdens vidtforskjellige Jordbund.

Rimbrevet vedbliver:

»Aladdin Adam Oehlenschläger!
Noureddin Baggesen, ukjendt med Svig,
uegennyttig, umisundelig,
fro, hos sin Ven at se den Skat, han ønskte sig,
opkalder Dig
Aladdin Adam Oehlenschläger!
Ved Lampen! ved Naturens Tryllebaand!
ved Lampen! ved den aldrig sete Haand!
ved Lampen! ved den Pil, som saarer, og som læger!
ved Lampen og ved Lampens Aanders Aand!
stig op af Hulen under Jorden!
Hør Luftens rene Storm og Himlens høie Torden!
Slæng bort de gamle Ledebaand,
kast bort de tydske Snurrepiberier!
Behold kun Lampen i den ene Haand
og ræk din Ven den anden! — Stormen tier,
og Tordenen forstummer. Soles Sang
opkalder Dig i alle Stjerners Klang
til Lampens Aanders høie Harmonier.
Stig op! stig op!
høit! høiere! til Bjerget! til dets Top!
Der sæt Dig, Lykkelige! ved min Side;
og jeg, som ikke Lampen har, men veed
om Lampens Brug og Lampens Aand Besked,
vil lære Dig dens Kobberrust at gnide.

Saa raabte Dig min hele Sjæl,

saa tonte Dig mit fulde Hjerte,
Sofias Broder! da jeg (skjøndt en fæl
og skummel Tvivl endnu mit Bryst fortærte)
din dybe Gang med tydske Rangler paa
i Morgenlands Vidunder-Huler saae
og skimted Dig i Eddas Mørke spøge
blandt Norges Graner og blandt Herthas Bøge
og, følgende med stadigt Blik dit Fjed,
Dig øined nær det underfulde Sted,
hvor Lampen, jeg har søgt, laa gravet ned.
Hvor fulgte jeg Dig paa de vilde Gange
(fra første Gang, jeg saae Dig, var jeg din,
og hver Triumf, Du nød som Digter, min),
nu fuld af Haab, nu tvivlende, nu bange!
Hvor sittred jeg, mens dine mange, lange,
i alskens Toner stemte, vilde Sange
mig døvede ved næsten hvert dit Skridt,
til endelig jeg saae Dig midt i Dampen,
imellem Gøglelys Dig nærme Lampen.
»O!» raabte jeg og græd og slængte hen
min, ak! af ingen Aand adlydte Pen,
»nu griber han — nu har — nu har han den —
nu har han Lampen! Allah være lovet!
Vel har jeg trællet, medens han har sovet;
men ligemeget! Hans Letsindighed
er mere værd i Lampens Konges Øie
end al min Tanke, Sindighed og Møie.
Jeg vil mig over hans Triumf fornøie,
mig venter andensteds en anden Salighed.»

Du hørte dybt i Hulen ei mit Raab,
Du gik, belæsset med de tunge Stene,
din Gang i tusind og een Nat alene;
dog steg nu alt med hvert dit Trin mit Haab,
alt som Du hæved Dig, og — Under over Under! —

ei mer en rød og hvid, glathaget Dreng,
der efter alle Frugter greb i Fleng,
men alt en Mand med Skjæg jeg saae Dig, i Vaulunder,
ved Hjælp af gamle Mimers egen Stav
at vælte Stenen fra din mørke Grav
med vældig Kraft. Ei fandt jeg længer nødig
at hjælpe Dig, min Arm var overflødig.
Knap var Du med den hele Krop
af Hulens Aabning kommet op,
saa skued jeg Dig, henrykt, selv at gnide
din underfulde Lampes rette Side,
og, høi og herlig, stod Du med et Hop,
som Hakon Jarl, paa Fjeldets Top.

Vær hilset her, hvis ei mit Øie svigter,
hvis Du bevarer Dig for Fald,
vær hilset af den ældre Broderskjald
med høie Bifaldshymners Jubelskrald
som Danmarks Melpomenes største Digter.

Den stærkt bevægede Stemning og spændte Deltagelse, hvormed den eklipserede »ældre Broderskjald« i det Fjerne fulgte den unge Medbeilers begyndende poetiske Alexandertog, som disse Vers skildre saa mesterligt og ildfuldt, ses ogsaa af et Brev fra Paris i Slutningen af 1804, som en af Oehlenschlägers Beundrere, der ikke var videre vel stemt mod Baggesen, tilskrev Forfatteren af »Sankt Hansaften-Spil«. Det hedder deri: »Baggesen taler jeg ofte med. Han læser mig imellem sine Digte for, græder over dem og forsikkrer, at hans Digter-Genius er løben fra ham. Han slog Hænderne sammen og forfærdedes, ja vilde næsten ikke troe mig, da jeg fortalte ham om det, Du havde produceret og fremdeles agtede at producere.« *) Og hvor maa Bagge-

*) Oehlenschlägers »Erindringer«, I, 222.

sen ikke være bleven greben, da han ved sin Ankomst til Kjøbenhavn i Sommeren 1806 først ret saae, hvilken Storhed Oehlenschläger havde naaet som Digter, ikke mindst da han i Manuskript læste hans sidste Mesterværker, deriblandt »Hakon Jarl»! Samme Maaned, Rimbrevet til »Aladdin» forfattedes, havde han skrevet til sin Hustru i Paris om Digteren: »C'est le jeune homme le plus spirituel de ma patrie et déjà poëte du premier rang». Baggesens Skildring af Oehlenschlägers stigende Fremgang er, om den end i Enkeltheder — »Vaulundur digtedes før Lampen», bemærker dennes Forfatter saaledes i sit Svar — ikke holder Stik, i det Hele og Store taget ikke ubegrundet. J. L. Heiberg fremhæver ligeledes i sin ovennævnte aandfulde Afhandling om Oehlenschläger med Føie, at hans Genis Umiddelbarhed paa Veien mellem hans »Digte, 1803», »Poetiske Skrifter, 1805» og »Nordiske Digte, 1807» har gjennemgaaet »en levende Udvikling». Han erklærer: »Reflexionen træder kjendelig frem i de »Nordiske Digte», dels i den æsthetisk-kritiske Fortale, dels i Tragedien »Baldur»; og endelig er der en ny Fremgang at bemærke i »Hakon Jarl». Og han minder om Digterens Ord i Fortalen: »Hvor der er stort Geni, der er saa stor Trang til Dannelse og Kundskaber som Lethed og Hurtighed i at forskaffe sig begge. Det af Naturen fortræffelige Træ staaer pludselig fuldt af Blomster, og disse Blomster modne sig pludselig til Frugt.» *)

Rimbrevet ender:

»Forlad, min Adam! at et Øieblik
jeg tvivled om din Seier, trods den Styrke
Du fremfor tusind Andre fik
til Aandernes Natur i Shakespear's Spor at dyrke,

*) »Svar paa Oehlenschlägers Skrift: Om Kritiken over Væringerne» i Flyvende Post, 1828 (Prosaiske Skrifter, 1861, III, 241).

fordi jeg længe fandt Dig ei
paa den af Grækenland og Evigheden
erkjendte Kunstens rette Vei!
Jeg Dig tilgiver, stolt-beskeden,
engang at have ærgret Dig
derover, at Du nogensinde mig
har kunnet holde for endog en lille Digter.
Jeg kunde svare Dig: saalangt vi troe
at kunne øine begge to,
os begge to maaske vort Øie svigter;
men dette svarer jeg Dig ei —
ved hvad jeg grunded paa, ved Alt, hvorpaa Du grunder,
ved »Emma», ved »Aladdin» og »Vaulunder»,
ved »Hakon» og ved »Parthenais», nei!
Vi to, hvis og erkjendt af ingen Anden,
erkjende, skatte, føle dybt hinanden.

— — — — — — — — —

Modtag med dette Broderkys min Haand
og glem de blinde Puf, vi gav hinanden,
miskjendende hinandens Aand,
et Øieblik forledt af Fanden.

— — — — — — — — —

Og Lygtemændene, som under vore Fjed
opklavre, sparkende hinanden ned,
se, høit paa Toppen, studsende derved,
Aladdins og Noureddins Fred
og gaae ved dette Særsyn fra Forstanden.

Hvor dybt, min Adam! føler jeg dit Savn
her i mit Haabs og min Erindrings Havn!
Snart iler jeg til Dig og til en elsket Mage
fra Hjemmet og dets bedste Blomst tilbage
til Aanders Helvede, til hint Paris,
som Hun og Du, trods al dets tomme Hulhed

og al dets ydre Skals *) forgyldte Fulhed,
mig ville danne til et Paradis.

— —

Der skal jeg i din Favn fortælle Dig,
hvad Salighed, jeg troer, der venter mig,
naar jeg har kæmpet alle mine Kampe.
Dig vinker i din Lampes Aanders Dands
paa Fjeldets Tinding Evighedens Krands.
Jeg vandrer end, skjøndt ei blandt Dalens Dampe,
forsigtig, varsom-dristig, uden Lampe;
min Gang mod Banens store Maal er sen,
men stadig, lige, tryg, paa begge Ben.
Dog hvad jeg finder efter mange Kampe
(ifald jeg ellers finder en),
det bliver neppe den forunderlige Lampe,
men ventelig Vaulundurs Sten.»

Vaulundurs »rødmende og luende Ædelsten», der tilsidst «bryder frem igjennem og leger med alle Farver«, haaber Baggesen altsaa at finde »efter mange Kampe». Oehlenschlägers umiddelbare Geni staaer som en Aladdin, Poesiens »forunderlige Lampe» er hans. Noureddin-Baggesen søger de Vises Sten; hans mangesidige, perfektible, higende Aand med dens stærkt udviklede Reflexion kan ikke finde fuld Hvile i Digtekunstens skjønne Skin, til hvilket hans seirende poetiske Medbeiler i høi Begeistring uden Spor af Tvivl helt og udelt hengiver sig. Baggesen vil fornøie sig over Oehlenschlägers Triumf, en anden Salighed venter ham andensteds. I et Distikon, der blev til paa denne Tid og

*) Originalen og første Udgave af »Baggesens danske Værker», have »Skats», aabenbart en Trykfeil. I anden Udgave er det endog bleven forværret til »Stats». Der er overhovedet Trang til en god Udgave af Baggesens Værker.

findes i den tidligere omtalte Skrivekalender (det tryktes under Titel »Trost» i »Heideblumen» 1808) siger Baggesen:

»Gott Lob, fühl' ich doch, selbst in der höchsten Dichterbegeistrung,
über dem Dichter in mir immer was Höheres noch!»

At hans Gang mod Banens store Maal er »stadig, lige, tryg, paa begge Ben», var desværre en Illusion, og det ikke den eneste, der udtales i dette, ikke mindst hvad Formen angaaer, herlige Rimbrev.

Det trykte Rimbrev tilsendtes Oehlenschläger i Paris fra Forfatteren med følgende Ord: »I min bedste, høist skattede og inderligst elskede danske Venindes, din guddommelige Søsters Stue — efter med hende, hendes Mand, Svoger Christian og Tine *) at have helligholdt din Fødselsdag. — — — Underligen ere vore virkelige Tildragelser, efter i lang Tid at være stødt, næsten i det Uendelige, langt bort fra hinanden, igjen trufne sammen. Jeg veed ikke hvorfor; men jeg har en besynderlig indvortes Overbevisning, at det er ikke blot mig, som er vendt tilbage til det sympathetiske Punkt, vi begge gik ud fra. — — Min Længsel efter min Fanny og min Poul og min og Sofias Broder er ubeskrivelig.» Baggesen hjemme hos Oehlenschlägers Søster, i hendes Stue skrivende sit varme Rimbrev til Digteren, efterat de, »næsten i det Uendelige», vare blevne fjernede fra hinanden, det er visselig et uventet Særsyn, en af de sælsomme Kombinationer, hvorpaa Baggesens Liv er saa rigt. Hans Overbevisning, at det ikke blot var ham, der

*) Ørstedernes Søster, Albertine, der blev gift med Amtmand i Laurvig, senere Justiarius i Høiesteret i Kristiania Bull (et Brev til hende findes i »Breve fra og til H. C. Ørsted", anden Samling Side 77).

var vendt tilbage til det sympathetiske Udgangspunkt, hvilede desværre paa Sand; og Rimbrevet gjorde kun Ondt værre.

24.

Oehlenschläger (der i sine »Erindringer» karakteriserer Baggesens Rimbrev som »en Epistel, der var en sælsom Blanding af Selvroes, Fordom og Erkjendelse af mit Talent») replicerede i et maaske mindre aandrigt og kunstfuldt samt noget vel bredt, men dog kraftigt og smukt »Svar til Baggesen paa hans Brev: Noureddin til Aladdin» i Trimetre, der udkom i Kjøbenhavn Januar 1807. Digteren motiverer sin Replik saaledes:

»— Naar en ædel, en beslægtet skjøn Natur,
ei pøbelplump, men i et Kunstens Værk, der let,
lig Sommerfuglen, flagrer om hans Individ,
opfordrer ham sin egen Sag at tale — da
fremskynder ingen Vredesbrusen, ingen Harm,
men Pieriden fra Parnasset selv ham til
at røre Lyrens gyldne Streng til æsket Svar.»

Neppe uden Hentydning til Baggesen hedder det om Livets Storme:

»Den Svage taber Modet. I en Ørk af Sand
han finder sig; snart brændes han af Solens Blus,
snart fryser Issen, mens hans Lok for Stormen slaaer.
Et Kaos er ham Livets Kraft; og som et Vrag,
der kastes om fra Fjeld til Fjeld og tørner snart
mod sorten Sky, snart gisper i et Afgrundssvælg,
opløse sig hans Planker. — — — — —»

Senere udbryder Digteren med aabenbar Polemik mod Baggesens Hævden af »den af Grækenland og Evigheden erkjendte Kunstens rette Vei»:

»— — — — — — — Derfor feiler den,
som altid Eet vil overalt gjentaget se,
som vil, at al Bevægen sig kun yttre skal
i den af ham bestandig foretrukne Takt.
Han glemmer, uviis, denne Takt er høiest selv
eet Slag kun i den store Rhythmus-Harmoni,
der fortbevæger Kloden med Bedrifterne.
Han feiler, som et eengang tilvant eget Snit
i Kunsten kræver; thi den unge Verden vil
med egen Lyst sig yttre paa sin egen Vis,
og ikkun Stivhed holder paa sit Ludvigshof,
mens rasken Yngling kaster falske Pudderhaar
og lader fri den dunkle Lok om Skuldre slaae.»

Om »Aladdin» og den tydske Poesi, specielt »den ædle Goethe», hedder det:

»Hvad ivred Du Dig da imod? Har i mit Digt
jeg viist ensidig Stræben, viist Personlighed?
Og er det ei en frugtbar Ø, der venlig sig
har opskudt efter Jordskjælvsnatten af sit Hav?
Er Digtet ei, hvad Digtet skal, en Blomsterkrands
fra Østerland? Hvad har Du mod det Brogede?
Maa efter Morgnens Rusk og Slud og Taager ei
Regnbuen funkle, farvestribet, frem til Tegn,
at vi faaer ingen Syndflod mer fra denne Kant?
Tør ei den muntre Ungdomskraft sig yttre fri,
naar den med Zir sig yttrer, med Anstændighed?
Er dette Spil et Laan fra Tydskland? Spøgte da
en Shakespeare aldrig Sommernatten hen, og steg
hans Fantasier aldrig vældigt i en Storm? *)
Var Gozzi fra Germanien? Er dette Land,
det skjønne, vidtudbredte, kun en sandig Ørk,

*) Hentydning til „A midsummer-night's dream" og „The tempest".

som intet mer Beundrings-, Hyldingsværdigt har?
dets Kunst en Pest for Landet? *) Snurrepiberi
og Ranglemænd Thuiskons Barder, naar vi høit
undtage, hvo med Bifald ranglet har for Dig?
Ha, Dannerdigter! kalder Sligt Du Billighed?

Du finder barnlig-tøileløst, at mig en stor,
beslægtet, moden Genius, som rolig nu
i Hallen sidder, laurbærkront og hædret vidt,
har dybt henrevet og begeistret? O, hvor streng!

Du kalder Efterligning, naar en Efterklang
ind i min Harpes Strenge stundom sneg sig fra
en ældre Broders Guitar, lig et kort Besøg
i Aftenstunden af en kjærlig Ven? Hvor haardt!
— — — — — — — —

Klang aldrig gjennem Evald Klopstock, Ossian?
Ei Vessel, Vosz og Wieland, Ven! igjennem Dig?
— — — — — — — —

Hvad altsaa nu Aladdin angaaer, tænker jeg:
vi la'er hans underlige Lampe brænde fort
og pudser ikke Tanden altfor nær, da let
paa denne Vis den kunde slukkes. Heller ei
er Lampens Digt et Barneværk, i Søvne gjort;
det skuer med et vaagent Øie Verden rundt.
Det spøger heller ei bestandig under Jord,
men funkler, lig de Goethiske Granater: først
en Sten i Fjeldet, suser dernæst vældigt frem,
en Kugle gjennem Luften, og forvandler sig
mod Slutning til et Æble mellem grønne Løv.»

---

*) I Evalds Komedie „Harlekin Patriot eller den uægte Patriotisme“ siger en latterlig Skvadronør, „den ublu“ Hans Puff i anden Handlings ottende Optrin:

„— — — — — — Tydsk er en Gift for Landet,
al vor Fortræd er tydsk“ — — — — — —

Det hedder derpaa ikke uden Bitterhed:

»Her kunde sluttes, hvis et venligt Spørgsmaal ei
med Smil fast maatte gjøres end Dig, ædle Skjald!
Du kalder Dig en Noureddin. En Noureddin!
Den hjerteløs-misundelige, syge Trold,
hvem, uden Aand selv, Ringen kun en Spore var,
sat af Forfængligheden, kun en Higen mod
Umulighedens fjerne Maal, som derfor, nidsk,
hos Andre haded, hvad ham negtedes, der, bleg,
da Lykkens Søn ved hans Exempel sporet blev
(og saadan Ringens Herre), nærved sprunget var
i Harm til Flint — ham kalder Du Dig, Baggesen?

Dig gjested, som en Engel, purpurbeltet, skjøn,
med Sølvervinger ved din Fødsel Ringens Aand;
den bøied over Vuggen sig, et venligt Barn,
og sagde: Hvor din Tankes Flugt Dig skynder hen,
jeg svinger Dig og synger, hvad Du vide vilst!

Lad Borgeren med ærlig Sved sin Bane gaae;
agtværdig, hellig er hans Id. Men Musers Søn
har sjelden svedt. Vulcanus paa sin Ambolt har
ei hamret dine Digte; som en Sølverbæk
flød gjennem Blomsterdalen de melodisk ned,
af egne Kilder drevet.

Hvad Du synger om
min Søvn, tilgives gjerne Dig. Men Digteren
har Fuglens Søvn; han lytter stedse munter til
de skjønne Verdensharmonier; paa sin Kvist
er selv hans Blund en sælsom Drøm, et Eventyr.

Hvad Musen ham indgiver, tolker trolig han,
om brogetfro, om hyllet i et Sørgeflor.
Saa har jeg gjort, saa vil jeg stadig til min Død;
og er kun Hælvten af mit Væsen Dig tilpas,
saa tag, hvad Du bifalder, men forskaan mig for

din Varselsang. Til Venskabs høie Sympathi
udfordres: Ven maa gjennemskue Vennen hel.»

Til Slutning udbryder Digteren:

»Fortryd ei paa, at rolig-streng, med Alvor jeg
dit hulde Spøg besvared. Sagen angik mig.
At yttre Modenhed og Manddom i sit Værk
var Skjaldens Haab. Saa digter ingen søvnig Dreng.
Men stadig, tryg paa begge Ben, saa godt som Du
og Nogen, mig at nærme Maalet er min Trøst,
min Stolthed. — — — — — — — —
— — — — — — — — — — —

Tag da til Venskabs Tegn min høire Haand! Som Dig
den rækkes trofast hver en dannis Mand, fra hvem
Ensidigheden skilte med sin Kobbermur.
— — — — — — — — — — —

Som brave danske Helte vil vi holde Thing
frit under aaben Himmel, paa Guds grønne Mark;
der vil vi stille frem vort Værk for Folkets Blik.
Afstikker stundom nyt en Mand sit kjække Maal
ud over det, som forhen stod, en Trøskepæl,
saa vil vi ei fordømme. Heller vil vi ei
forsmaae, hvo i sin Skranke flittig yttrer sig
med sirlig Kunst, beskeden, med Natur. Kun Løgn,
Forfængeligheds Hyklermaske, Plathed og
den hule Prosa, der, lig Alliken, sin Krop
med falske Fjære smykker, vil med Strenghed vi
afklæde djærvt og vise Folket i sin Ynk
og i sin hele latterlige Nøgenhed.

Og dermed Gud befalet! Haand paa Værket lagt!»

Oehlenschläger tager aabenbart i sit Svar, ifølge sin eiendommelige Natur, mere positiv pathetisk fat paa Baggesens Rimbrev, »der, let, lig Sommerfuglen, flagrer om hans In-

divid», end det fine Vingestøv ret vel kan taale. Hovedsagen i den ældre Broderskjalds Henvendelse var jo dog at hylde den unge Adam som en Aladdin, der havde grebet den forunderlige Lampe, at prise den »levende Udvikling« (for at bruge J. L. Heibergs ovenfor anførte Ord), Skjalden havde gjennemgaaet, indtil han med sit sidste Værk stod, »høi og herlig, med et Hop, som Hakon Jarl paa Fjeldets Top — Danmarks Melpomenes største Digter». Ligeoverfor dette Centrale, som ovenikjøbet kom tilorde i »et Kunstens Værk» med »huld Spøg«, kunde der vel have været god Anledning, ja stærk Opfordring til ædelt at overse, hvad der i det Enkelte maatte være mindre rigtigt, mindre hensynsfuldt, tildels vel endog dikteret af menneskelig Svaghed — og hvor tilgivelig var ikke en saadan paa Grund af Baggesens mislige Stilling ligeoverfor den nye Tid, den nye Aand og dennes Alt fordunklende Repræsentant i vort Fædreland? Men Enhver, der har gjort et dybere Indblik i Oehlenschlägers Natur, f. Ex. gjennem hans Breve til H. C. Ørsted fra Paris, vil vide, at »det heftige Digterblod», den stolte Selvfølelse nødvendigvis maatte umuliggjøre en saadan høi Besindighed. Nødes ikke selv den ædle Ven H. C. Ørsted til samme Aar, som dette Svar til Baggesen udkom, at tilskrive Digteren: »Du elsker mig ikke, som jeg har fortjent det af Dig. Jeg har altid med Hengivenhed erkjendt dit Geni og inderligt hængt ved Dig for det, uden Tilbageholdenhed, da Du kun var erkjendt af Faa, uden Misundelse, da Alle erkjendte Dig. Du har derimod saa ofte baade ved Stolthed og Mistænkelighed krænket mig. Jeg har i min rolige Bevidsthed altid tilgivet Dig og ikke formindsket min Kjærlighed til Dig; men nu, da Du selv paastaaer at være bleven af en Yngling en Mand, og det ogsaa af dine Arbeider forekommer mig saaledes, saa bør Du heller ikke be-

handle mig med Ubesindighed.» *) Og i hvilke næsten forargelige Udtryk taler Oehlenschläger ikke paa denne Tid om den romantiske Skole, f. Ex. om »det lille Skidt» A. W. Schlegel, som han har Lyst til »at slaae paa Snuden», saa han »deiser under Bordet», ja om Steffens, som han dog skyldte Saameget, og som i de ovenfor anførte Yttringer af Breve til Tieck fra Slutningen af 1806 varmt anerkjender ham — maa ikke den besindigere H. C. Ørsted ogsaa i denne Anledning kalde Vennen til Orden? Udeladte Diatriber i Oehlenschlägers Brevvexling med H. C. Ørsted ere ovenikjøbet (som før sagt) tildels endnu mere, næsten komisk, voldsomme end de alt noksom lidenskabelige trykte. For en saa umiddelbar Natur som Oehlenschlägers var det overhovedet næsten en Umulighed tilfulde at sætte sig ind i en saa vidtforskjellig, bøielig, reflekteret, kompliceret, inkommensurabel Aand som Baggesens — man kunde føie Staffeldts til. »Det er en Has!» udbryder Oehlenschläger om Baggesen i et Brev til H. C. Ørsted 1. Marts 1807 **); og Staffeldt nævner han aldrig med et eneste Ord ***). Ikke engang H. C. Ørsted formaaede det; dertil virkede saadanne pathologiske Fænomener som Baggesen og Staffeldt altfor frastødende paa hans rene, harmoniske Naturs hellige Enfold. Hvor ophidset taler ikke den ellers saa billige Naturforsker om hine to hver paa sin Vis store, ulykkelige Digtere! »Jeg oversender Dig hermed et Brev, som er blevet indleveret hos Schubothe», skriver han jo i September 1805 til Oehlenschläger i Halle. »Jeg frygter rigtignok, at det kommer fra Schack Staffeldt og altsaa ikke er Postpengene

*) »Breve fra og til H. C. Ørsted«, første Samling, Side 226.
**) »Breve fra og til H C. Ørsted«, første Samling, Side 202.
***) Steffens kalder derimod med Rette Staffeldt »et sandt Digtergeni« (»Was ich erlebte«, V, 231).

værd.» *) Den moderatere Dom over Baggesen i det ovenanførte Brev af H. C. Ørsted fra September 1806 afløses snart af alt andet end skaansomme Yttringer. I April 1807 hedder det saaledes: »Med Baggesen staaer jeg bestandig paa en meget spændt Fod, endskjøndt jeg lever udvortes fredeligt med ham. Det smerter mig ofte i mit Inderste, at en Mand, som er født med saamange Talenter, saa aldeles mangler al Karakter og Sammenhæng som han. En uslere Smigrer kjender jeg ikke. Der gives neppe en Dag, hvor han ikke skifter, ei blot Meninger, men Sindelag adskillige Gange. Denne rene Fluiditet er det, som gjør, at han saa let bøier sig i alle Former.» **) Og i Anledning af Baggesens Rimbrev skriver H. C. Ørsted: »Min Mening om Baggesen er, at han er et svagt og forfængeligt Menneske, som ikke mente med, hvad han skrev». ***) Ja i et Brev fra November 1807 hedder det endog: »Hans Forhold til Dig er en virkelig Noureddins. Jeg er fuldkommen overbevist om, at hans Brev er anlagt paa at fange Dig og tillige paa at fange dine Venner, som han mente, det var let at kaste Støv i Øinene. Jeg holder det endog for muligt, at han virkelig, ved at vælge Noureddin til Navn, har følt en sand Noureddinsk Glæde over sit Paafund: at komme frem under sit sande Navn og dog at bedrage os.» †) Videre vil man neppe kunne gaae i Forblindelse, mistænksom Bitterhed og Uretfærdighed.

Et hidtil utrykt, meget karakteristisk og interessant Brev fra Oehlenschläger til Fru Rahbek (i Familien Abrahams' Eie) fra den 3die Februar 1807, altsaa umiddelbart efter at Oeh-

---

*) »Breve fra og til H. C. Ørsted«, første Samling, Side 184.

**) »Breve fra og til H. C. Ørsted«, første Samling, Side 210.

***) Oehlenschlägers »Erindringer«, II, 141.

†) »Breve fra og til H. C. Ørsted«, første Samling, Side 228 (hvor »hans Venner« maa være en Feil istedetfor »dine Venner«).

lenschlägers Svar til Baggesen var udkommen, giver et levende Billede af Oehlenschlägers Stemning dengang. Det hedder blandt Andet deri: »Er det dog ikke leierligt, at den Vindhas, den Pigernes Jens vil gjøre sig til en sat, stadig, betænksom, svedende, vaagende, grublende Mand og mig til en glathaget, uopdragen Dreng? Lad ham probere at danne en Aladdin, han barer sig Pinedød nok! Eller troer han maaske, at den Kunst at kunne komponere flyver En ind i Munden som en stegt Due, inden man har studeret Kontrapunkten og Generalbassen?» Baggesen apostroferes: »Spring Du engang af din Nyrnberger Kjephest og probeer, hvad det vil sige at kjøre med Sex. Der gjælder det at holde Tømmerne stramme og at kunne bruge Pidsken med Frihed og Sikkerhed.» Det hedder saa videre: »Der løber han som en Gadedreng og binder undertiden sin Slæde bag i Apollo-Vognen. Det gaaer! Hei, vil Du gaae! Saa slentrer den til høire, saa til venstre Side, snart langsomt, snart heitravende, indtil endelig Kudsken slaaer bag, eller Seilgarnstraaden brister — og Vognen kjører bort, og min gode Lømmel ligger i Sne til op over Ørerne *). Somme Mennesker komme til Verden med et hurtigt Anlæg til Modenhed, andre med en medfødt evigvarende Umodenhed. Af det sidste Slags er denne Jens. Han er og bliver en umo-

*) Dette Genrebillede er hentet fra Oehlenschlägers eget Barndomsliv. Han fortæller i sine »Erindringer«, hvorledes han om Vinteren kjørte med en lille Slæde, som havde tilhørt Kronprindsen, og som Faderen havde fundet blandt andet Skramleri paa Frederiksberg Slots Loft. Ofte bad Adam Bønderne udenfor Slotsporten, om han maatte binde sin Slæde lidt i deres Vogn; og naar han fik Lov dertil, kjørte han et Stykke med dem ned ad Bakken. Engang vilde en Karl røve hans Kane fra ham og langede efter Snoren, men den vordende Poet slog hans Arm saa stærkt med et af de to Kosteskafte, ved Hjælp af hvilke han pleiede at arbeide sig ned ad Bakken, naar der ingen Vogne var, at han slap.

den Digter og staaer i den Henseende langt under mange, som forresten have mindre Talent end han. Jeg kjender ikke et Stykke af ham, hvor Tonen er fuldkommen vedligeholdt, som den burde være. Han deiser fra det Ene til det Andet. Skal han være djærv-naiv, saa bliver han pludselig fin-galant; skal han være galant, saa giver han sig pludselig til at filosofere eller politisere. Skal han være vittig, saa bliver han alvorlig; skal han være alvorlig, saa spøger han. Han er den i Menneskegestalt personificerede Rumfordske Suppe, der rigtignok skal være meget nærende, men som jeg sku dog ikke gider ædt *). Kartoflerne er hos ham: Borger-Iver, Ærterne: Filosofi (derfor filosoferer han som en Ærtekjælling), Gulerødderne: Fantasi, Flesket, som er det Bedste: Vittighed. Paa denne Maade bespiser han ofte, ligesom vor Herre Jesus, 5000 Mand med 5 Bygbrød og 2 smaa Fiske; men jeg troer ikke, der bliver saamange Levninger tilovers, naar man har spist. Thaarup staaer efter min Overbevisning nu (efter Bi-Sværmingen) langt over ham. Det er en Mand, og han har uskrømtet, sand Følelse og en ædel, sanddru Natur; han har et af Naturen givet lykkeligt Øre for sit Sprøg og bruger det kort, med Kraft, med Velklang, Tydelighed og Raskhed uden at pille kunstlet derved og behænge det med hule Kruseduller. Han vil være, hvad han er; og han er, hvad han vil være: Følelsernes, Sædelighedens og selv Religionens Digter. Han taler i Sandhed, og hans Aand er Sandhed. Baggesens Aand er Løgn og Affektation **). Havde Thaarup Fantasi

*) Greven af Rumford var en nordamerikansk Fysiker og Filantrop, der i Slutningen af forrige Aarhundrede i München virkede for »det Almennyttige, det til Borgerheld Sigtende«. Den Rumfordske Suppe var et billigt Fødemiddel for Fattige og kogtes paa Knokler med Tilsætning af Blod og andre nærende Stoffer.

**) Ligesom Oehlenschläger her, i Vinteren 1807, stiller Thaarup over Baggesen, saaledes sætter han jo samme Aars Sommer (i det oven-

og Vittighed, som han har Kraft og Følelse, havde han Begeistring, som han har Sandhed, saa var han blevet en Evald, en meget stor Digter, saa vist som han nu paa det Punkt, han staaer, er en meget god Digter. De ovenanførte Mangler ere dels Aarsag i, at han tidlig er afblomstret uden synderlig Frugtbarhed, saaat han paa de senere Tider har været nødt til mest at gjentage sig selv, dels i, at han ikke har bekymret sig om, hvad der foregik i Verden og foregaaer udenfor ham. Fantasi er den sande Verdenssjæl. Det er den Kraft, som øieblikkeliggjør os enhver forsvunden Tid og Ting, og som altsaa sætter os det hele Verdensliv i sin Storhed tilskue. Den giver Stoffet, de andre Evner tilbereder det; men hvad hjælper det, at Billedhuggeren har Hammer og Meisel, naar han ingen Marmor har? Fantasi til at opfinde og gjenkalde sig Tingene, Begeistring til at opfatte dem, Kraft til at udføre dem, Forstand til at ordne, Følelse til at levendegjøre og Vittighed til at blande, muntre og udsmykke dem — uden dette forenet frembringes intet stort Kunstværk. Og nu vor Baggesen! Du milde Himmel! Tingene rende af med ham, istedetfor at han skulde løbe af med Tingene. Og han vilde gnide Kobberrust! Ja, jeg har rigtignok før set Kobbertøi poleres med en Trippelse af stødte Mursten og raadne Citroner. Æbleskivepanderne og Bouillonskjedlerne i Sofies Kobber-Kjøkken kan han maaske skure, men Aladdin skal Monsiøren smukt holde sin Næse fra. Han har lært af Vosz at gjøre regelmæssige Hexametrer; og nu troer han, at Hexameter og Hexeri er Et og det Samme, fordi de begge begynde med Hex. Forresten er han hverken trængt ind i det danske eller i det tydske Sprogs sande Genius; at file

---

for benyttede Brev til H. C. Ørsted) i lignende Aand og Stemning Rahbek over Steffens.

og runde og pynte paa Klingklang er endnu langtfra ikke at skrive et sonort, kjærnefuldt Sprog. Digtets Politur maa fremarbeides af Materien selv, som af en Guldplade; der hører ikke megen Kunst til at glassere Potteskaar. Netop denne Svæven og Svaien og Springen har ogsaa gjort ham det umuligt at skrive noget Drama, hvori slige Excesser allertydeligst hevne sig. Holger Danske og Erik Eiegod ere hverken danske eller gode, mindre eiegode. Dog, hvo kunde have noget imod den underlige Person paa sin Kjephest? Hans Bøielighed, hans Luner, hans Indfald og undertiden hans Sirlighed fortjene vel Opmærksomhed og Bifald; men naar den gale Krabat vil gjøre sig til en Biedermand og betragte mig som en haabefuld Yngling, saa kan han ikke fortryde paa, at jeg offentlig læser ham Texten paa en billig og besindig og i et privat Brev til en Veninde paa en overgiven, djærv Maade.»

25.

I H. C. Ørsteds tidligere benyttede Brev til Oehlenschläger fra September 1806 hedder det om Vennen: »Dit Navn nævnes nu overalt med den mest afgjorte Agtelse; og naar Publikum har været vant til endnu et Par Aar at kalde Dig en stor Digter, vil deres Tal, der anse Dig for den største, blive langt mere overveiende». *) Og efter Ud-

*) »Breve fra og til H. C. Ørsted», første Samling, Side 205. — I »Samling af fortjente danske Mænds Portræter med biografiske Efterretninger», hvoraf »Baggesen» udkom umiddelbart før Digterens Tilbagekomst til Fædrelandet 1806, begynder Nyerup sin Skildring af ham saaledes: »Den Plads, som ved Evalds Død blev ledig paa

givelsen af Brevet til Baggesen i Begyndelsen af 1807 skriver Naturforskeren til Oehlenschläger: »Dit Brev til Baggesen har vundet saa udelt Bifald som sjelden noget literært Produkt af det Slags. Dine Venner have glædet sig overordenligt derover; selv de, der vare dine Modstandere eller ikke ganske velsindede imod Dig, sætte stor Pris derpaa. Soldin havde allerede Besøg af det kjøbende Publikum, førend Brevet var averteret til Salg. Folk kunde ikke faae det hastigt nok; man gik meget taalmodigt hen i Pistolstræde til Soldins Bogbinder, for at hente det, førend Soldin fik Exemplarer deraf. I Dreiers Klub har Bornemann *) læst det op med megen Pathos, og Alle roste det der.» **) Hvilket levende Billede af Situationen ved denne første offentlige Turnering mellem det 18de og det 19de Aarhundredes store Digter oprulles der ikke i disse faa Ord! Det dannede Kjøbenhavn, for hvilket Literaturen dengang spillede saa stor en Rolle, iler til de Herrer Boghandlere A & S. Soldin paa Hjørnet af Fortunstrædet og Admiralgaden, endnu før Oehlenschlägers Brev er udkommet, og fra dem, der naturligvis grine i Skjægget ved den gode Artikel — ligesom Schubothe ved »Poetiske Skrifter» ***) — til den fattige Bogbinder i det usle Pistolstræde; i Dreiers Klub deklamerer en af Digterens Venner med Pathos Versene, hvori H. C. Ørsted finder »en Malm og nordisk Klang, som han ikke vilde bytte bort for hundrede Baggeseners bløde og betydningsløse Velklang»,

---

det danske Parnas, er man temmelig enig om, kan blandt alle norske og danske Digtere ikke tilkomme Nogen med større Ret end Jens Baggesen». I April 1807 skriver Baggesen til Reinhold: »Min Berømmelse som poetarum Danicorum princeps synes nu begrundet».

*) Jyden M. H. Bornemann, der 1803 var bleven Professor juris, og tillige forsøgte sig som Poet og Æsthetiker. Han var Fader til Prof. juris F. C. Bornemann og Prof. theol. J. A. Bornemann.

**) Oehlenschlägers »Erindringer», II, 140.

***) »Breve fra og til H. C. Ørsted», første Samling, Side 204.

skjøndt det nok forekommer ham, at det Eneste, han har hørt fornuftige Folk dadle: at Versene ikke ere saa velklingende, som Oehlenschläger formaaer at gjøre dem, har nogen Grund *).

H. C. Ørsted læste »Oehlenschlägers gevaltig stærke Digt», som Brøndsted kalder det **), for Baggesen i Manuskript, saasnart det var ankommet. »I Førstningen» (skriver Fysikeren til Digteren derom) »fandt han det fuldt af Bitterhed; men da han fik det læst et Par Gange, og jeg havde gjort ham opmærksom paa, at det ikke nødvendig var Alt at forstaae om ham, hvad Du i din Troesbekjendelse siger, nøiedes han med at sige, at Du ikke vidste, hvordan han nu er.» ***)

Et Digt af Baggesen: »Den trufne Centaur til sin Lærling» er et karakteristisk Stemningsbillede fra denne Tid:

»Dreng med den herlige Bue, som jeg at spænde Dig lærte!
Kunstens Opelsken i Dig var mig, som Aldrende, Lyst.
Nu er jeg Olding; min Løn, din Pris, er blandet med Smerte,
thi hvad Du valgte til Maal var mit Dig elskende Bryst.
Vig nu herefter for Ingen i Skud-Kunst prøvende Dyst,
at den eneste Trøst endnu maa kvæge mit Hjerte!» †)

I Foraaret 1807 udkom i »Nye blandede Digte» Baggesens Svar »Til Digteren Adam Oehlenschläger i Anledning af hans Svar paa mit Rimbrev: Noureddin til Aladdin». Det hedder deri lige i Begyndelsen:

»— — — — — — — — Dit Svar
paa min med Alvor blandte lette Spøg

*) »Breve fra og til H. C. Ørsted», første Samling, Side 209.
**) »Uddrag af Brøndsteds Reise-Dagbøger», Side 20.
***) Oehlenschlägers »Erindringer», II, 141.
†) »Rosenblade med et Par Torne», af Baggesen 1819, Side 80.

gjenkaldte mig det hele Trylleri,
hvormed din Hakon mig beruste; mer
end noget andet Kvad, Dig Musen huld
indgav, det viste mig i fulde Glands
din Modenhed og Manddom — ak! men og
hvor let i Rummets og i Tidens Skjød
en Aand miskjender anden Aand og tidt
en Skygge tage kan for Legemet
og Legemet for Skyggen!»

Baggesen stiller sig aabenbart i denne poetiske Dyst med mere Sindsligevægt end Oehlenschläger overfor Modstanderen, idet han villigt anerkjender den »Modenhed og Manddom», der viser sig selv i Digterens skarpe Sværdslag.

Med Grund hævder han den væsenlige Kjerne i sit varmtfølte Rimbrev: Anerkjendelsen, ikke blot af Oehlenschlägers Aladdins-Genialitet, men af hans Fremskridt:

»Aldrig skrev
en Ven den anden med en mere huld
og tillidsfuld Fortrolighed, end jeg
til Skjemtens Aladin *) min Skjemts Noureddin.
En Hyldest mere varm og inderlig
og mere hædrende (hvis ei det Navn,
Du selv mig giver i din Sang, er blot
en høflig Lyd) jeg troede selv umulig
og krydrede den derfor just, at ei
den, altfor ubetinget, skulde troes
tvetydig.

Dig er altsaa Pladsen, jeg
tilkjendte Dig paa Fjeldets Top, mens selv
jeg skued op dertil, ei noksom høi —

*) Baggesen skanderer her og enkelte andre Steder Aladdin med Tonen paa første Stavelse.

Dig er ei nok, at jeg foruden det,
Naturen gav, har ogsaa glad erkjendt
hos Dig, hvad Digt'ren give bør sig selv —
ei nok, af mig, den ældre Broderskjald,
at hilses, hvis Du vogter Dig for Fald,
som Danmarks Melpomenes største Digter —
fordi jeg, følende dit store Kald,
tillader mig, af Omhu for vort Sprog
og for din egen Hæder, iverfuld
for Kunstfuldendelsen af hvert dit Værk,
at pege paa: Du og har store Pligter.
Hvor overstolt!»

I J. L. Heibergs oftere nævnte Afhandling om Oehlenschläger siges der med Føie i Anledning af, at Baggesen sammenligner sin unge Samtidige med Aladdin: »Det Fine og virkelig Træffende i denne Allusion blev overset formedelst den Sammenligning, som Baggesen paa samme Tid gjorde mellem sig selv og Noureddin; man gav dette en moralsk Anvendelse, som naturligvis maatte falde uheldig ud for Baggesen, istedenfor blot at holde sig til den æsthetiske Betydning, hvori han tog Allusionen» *). Baggesen gjør i sit Svar det Samme gjældende.

»Tre Gange tonte mig dit Svar i Vest
paa hvad jeg kvad i Øst. Tre Gange klang
med stigende Fortryllen Strengens Sølv
mig klart; men stedse mer og mere mørk,
trods al min Lytten, blev mig Strengens Aand
som Gjenkvad — Gaaders Gaade: hvor Du mig
et Øieblik har kunnet troe Noureddin,
den hjerteløse, syge Trold, som, nidsk,
hos Andre haded, hvad ham nægtedes —

*) J. L. Heibergs Prosaiske Skrifter, 1861, III, 237.

og Gaaders Gaade, hvor et Øieblik
Du som Vaulundurs og som Hakon Jarls
Forfatter Dig har kunnet troe benævnt
Aladdin. Musens lunefulde Spøg
har Du saa ganske kunnet misforstaae,
mistyde Billedet, hun valgte, fuld
af din Allegori, paa Kald og Pligt,
paa Genius og Flid, paa Vaar og Høst,
Natur og Kunst — som om bogstavelig
jeg troede mig aldeles uden Evne,
Kald, Genius, Natur!

Nei, Melpomene
forstaaer Thalia, Polyhymnia
Kalliope, og Klio selv Erato —
hvis Pieriden fra Parnasset blot
til Svar Dig havde fremskyndt, en saa grov
Mistydning aldrig havde fundet Sted.
Tilstaa det, Ædle! Vredesbrusen, Harm
fremskyndte Dig. Og naar jeg, rolig, Alt,
hvad mellem Dig og mig et Skyggebjerg
af drømte Grundforskjelligheder fast
nødvendigen har maattet reise, naar
jeg overveier, at det Halve kun
af Baggesen Dig hidindtil sig har,
endog i falsk Belysning, aabenbaret,
forstaaer jeg denne Harm og Vredesbrusen
og finder den ei blot tilgivelig,
men ædel, stolt og skjøn og favner Dig
med dobbelt Fryd, fordi Du, mandig-kold,
undveg et Favntag, som Du troede Skrømt.»

Baggesen staaer unegtelig her med besindig, moden, overlegen Ro ligeoverfor den unge Modstanders »Vredesbrusen«. Ja, han hæver sig endog over Striden, saa han formaaer —

og hvad vil det ikke sige midt under Sværdenes Krydsen! — at finde Harmen hos Forfatteren af »Hakon Jarl» forstaaelig og ædel ved at betænke, hvorledes det ikke let kunde være anderledes: »tout comprendre est tout pardonner».

»Dig svævede for Øiet, hvad engang
jeg yttrede som Kunstner Dig (maaske
for skærende), mens Lessing og Virgil,
Homer og Vosz mig lærte: vanskelig
at gjøre lette Vers — at Formen nemlig er
det Væsenlige. Det, forbundet med
en gammel Kjærlighed til Wieland (blind,
som Sønnens til en Fader) og en trodsig
Uvillie mod hans Foragter Goethe
(forvandlet længst til elskende Beundring),
naturligen maa have viist Dig mig
fra Smagens Side som en fransk Stilist;
og var jeg det, med Rette da min Roes
Du burde frygte mer end selv min Dadel.»

Med vemodig, men dog stolt Selvbetragtning hedder det videre:

»Barn har jeg været, Adam! ogsaa mig
har Ranglen engang tryllet og Trompeten
med Bladguld om Zinnobermunden og
den lille Hest med Piben i — som Yngling
jeg og har lyttet til Sireners Sang
og ladt mig føre vild af Lygtemænd
paa mangen natlig Vandring — altfor syg
jeg ofte været har, som Du for frisk —
og nærmte Du Dig Skylla, lidt forvoven,
kom jeg, lidt frygtsom, tidt for nær Karybdis —
maaske jeg end, som Mand, er mer Odysseus
i Raad end Peleus' Søn i Kamp — blandt Sangens
Krigsdommere, der Styrke bør og Visdom

forene, mer en Josva lig end Samson —
hvad veed jeg! Men Filister er jeg ei;
thi dybt jeg føler i min stille Kraft,
at, slaaer mig og en Stærkere, jeg dog
af Samson selv ei slaaės i Tusindtal.

Du glemmer, at den mindre Kunstner selv,
som Mand, ved Banens Maal, den yngre, større —
der end til sit, bag hans afstukne, haster —
i Løbet, før han naaer det, overser.

Den Forskjel er imellem Dig og mig,
at længe jeg har vandret paa den Vei,
Du alt har lagt tilbage. Dobbelt Tid
og dobbelt Flid anvendte jeg, for did
at komme, hvor jeg ser Dig alt. Som Barn
Du naaede Høiden alt, hvorpaa jeg stod
som Yngling, og som Yngling Mandens Top.
Der rakte jeg Dig broderlig min Haand
med velment Varsel. Er den overflødig,
desbedre! Troer Du paa det steile Horn,
til hvis imellem Stjerner tabte Spids
vi begge, stræbende til sidste Høide
(vor Top betragtende som første Trin
paa Himmelstigen, Engle kun opklavre),
gudkaldede, nu stige, Fald umuligt —
saa Gud befalt! Jeg troer det ei. Min Fod
gled altfor tidt paa Sneen, af dens Skjær
mit Øie blændedes for ofte paa
den mindre steile Li, hvor mindre dybt
sank under mig det nære Svælg — til, tryg,
at trodse Svimmelen, som boer deroppe
paa Digterpynten. »Haand paa Værket lagt!»
Du raaber, og, idet Du springer, kjæk, forbi
min rakte Haand, jeg taber Dig af Sigte

høit over mig i Luften. Hakon! Hakon! —
Han hører blot min Varselsang, men ikke
min Broderstemme!»

Gribende ender Baggesen derpaa sit herlige Svar, idet han, »sittrende, vemodig, smeltet» (for at bruge nogle Ord af Evalds mesterlige Ode »til Sjælen»), udbryder:

»Vel, saa hører nu'
mit Hjertes høie Raab, I Guder! hører
min faderlige Bøn! Og Du, som høit
(blandt Alle lydeligst) ham kaldte, Du,
som kaldte Goethe, Sofokles og Shakespear,
hør, hvad af ingen Digters Hjerte steg
saa brændende for nogen anden Digter:
Vogt ham for Fald! Han ene falde kan
ved Overflyven af sig selv, ved, altfor kjæk,
at ville mer end hans, mer end det Meste.
Indgiv ham mindre Tillid til sin mindre
og større til sin større Kraft — den største
blev hans! Paa Banen, han har valgt, jeg aldrig
vil naae ham; thi til dennes Tvillingtop
opløfter ene Tvillingvingen, som
i Vuggen alt af Barnets Haand og Fod
frempipped i dramatisk Dobbeltleg.
O, lad ham ei miskjende denne Kraft,
som brød i Shakespear ud til Kunstens største Gran
paa sin Tidsalders Dovre! Lad den, hellighøi,
som hin, og underfuld, men mere rund —
en Tempelkuppel mod et Kirkespir —
udbryde paa vor Nutids Libanon,
som Melpomenes største Ceder! Storm
og Torden, Livets Uveir, skaane
dens høitidsfulde Krone! Hjertets Saar
ei nage Marven i dens Stamme! Savn

af Livets Nødtørft aldrig bore sig
ind i dens stærke Rødder! Engang frisk
og lykkelig, ei blot af Musen, men
af Skjebnen blidt og huldeligen tilsmilt,
se Dannemark sin Digter, før omsonst
dets spildte Taarer kalder ham tilbage!»

Den, der ikke — fjernet fra Samtidens mangelunde besnærende Kollisioner — føler Digterens Hjerteslag og Poesiens Vingeslag i disse Toner, har aldrig levet, lidt og følt med en Sanger, og for en Saadan er den dybtbevægede Sjæls Rørelser og den høie Muses Sprog naturligvis »terra incognita». Enhver Anden vil tilsidst næsten kun med Taarer i Øinene læse dette baade fra Indholdets og Formens Side lige beundringsværdige Svar. Hvilken Fylde f. Ex. af aandfulde og træffende Paralleler mellem Baggesen, der, selvfornegtende, kalder sig »den mindre Kunstner», som vandrede paa »den mindre steile Li», og Oehlenschläger, der forherliges som »den større», der alt som Yngling naaede Mandens Top, og hvis Maal er langt videre! Baggesen er maaske mere Odysseus i Raad end Akilleus i Kamp; han har ofte været altfor syg — som Oehlenschläger altfor frisk! Og saa Slutningsbønnen, at dennes Kraft, underfuld og høi som Shakspears, men mere rund — en Tempelkuppel mod et Kirkespir — maa trives, skaanet for Livets Uveir, Hjertets Saar og Nødtørfts Savn, der saa tidt knugede den ulykkelige Baggesen i Støvet!

Samme Foraar skriver Baggesen til Professor Reinhold i Kiel, at der i det danske Drama hæver sig »ein schillernder, vielleicht mehr als Schillerscher Stern» af første Størrelse, der, om den end maaske staaer tilbage for ham i Kunst, maaske langt overgaaer ham i Geni». Ogsaa denne private Yttring til den tydske Ven viser, til Overflødighed, det høist Ubillige i H. C. Ørsteds ovenfor anførte Yttringer om,

at Baggesen ikke mente, hvad han skrev til Oehlenschläger, og at han var »en virkelig Noureddin».

Paa lignende Maade hyldede Wieland, trods alle Kollisioner, Goethe. Den i flere Henseender med Baggesen aandelig beslægtede Digter skriver saaledes 1776 til Merck: »Wissen Sie ein ander Beispiel, dasz jemals ein Dichter den andern so enthusiastisch geliebt hat? — Für mich ist kein Leben mehr ohne diesen wunderbaren Knaben, den ich als meinen eingebohrnen einzigen Sohn liebe und, wie einem ächten Vater zukommt, meine innige Freude daran habe, dasz er mir so schön übern Kopf wächst und alles das ist, was ich nicht habe werden können.» *) Wielands vexlende Stemninger ligeoverfor Goethe minde overhovedet ofte om hans danske Vens ligeoverfor Landsmanden, vor Digterkonge.

Et Digt af Baggesen, »Frederiksbergs Slot» fra denne Tid, bærer ligeledes Vidne om Poetens Datids-Stemning ligeoverfor Oehlenschläger. Det er et Pendant til dennes før omtalte »Korsør»:

»Her er altsaa det Slot, hvor min Adam fødtes! Hvor solbart,
smilende, muntert og skjønt! næsten et Barn af et Slot!
Straalerne tænde dets Vindver i Solskin — pureste Guld kun
synes det da; men i Slud synes det og kun af Glas.
Kongen om Sommeren boer i dets Borg med hele sin Hofstat —
høi Majestæt er deri; Vintren dog jager den bort.
Smaa Malerier i Salene ses: Landskaber og Søslag,
Intet af Rafael end — dog det kan komme maaske!
Kunsten begynder at snige sig ind, naar Hoffet er kommet;
men, naar det flytter igjen, sniger den atter sig ud:
Hundene gjøe da, som andre, paany, mens Kattene miaue,
hine ved Porten af Jern, disse paa Taget af Bly.

*) Briefe an und von J. H. Merck, herausgegeben von Karl Wagner, Darmstadt, 1838, Side 55 & 58.

O! men hvad mer end den ypperste Kunst mig fortryller: Naturens
Engel, den yndigste Viv, aander og lever deri.
Ja, det er Danmarks skjønneste Slot, trods alle dets Smaafeil.
Hvad er mod det vel Korsørs, ak, hvor jeg Stakkel blev født!
Dette beboes af et Hof, mit, faldende, næsten af Ingen;
dette sig hæver i Sky, hint er beskvulpet af Vand.
Nær Krigsskibenes taarnede Stad ved Sundet er dette,
nær Postsmakkernes By ligger ved Beltet kun hint.

Afstand! skulde Du være saa stor fra Sanger til Sanger,
som mellem Slot Du og Slot findes? Hvad veed jeg? Maaske.
Stort er just ikke mit Haab. Jeg veed slet Intet som Digter;
og hvad jeg troer om mig selv, Gud! er uendelig lidt.» *)

26.

»Skjemtsomme Rimbreve«, hvori »Noureddin til Aladdin« stod, udkom (som ovenfor sagt) i Slutningen af 1806. Bogen havde træffende til Motto:

»— — — — ut sibi quivis
speret idem — — — —»

af Horatius **). En Fortale gjør Rede for denne »Samling af lette, spøgende Rimbreve, den maaske eneste i sit Slags, disse Flyveblade, der gjennemløbe i et Tidsrum af 22 Aar hans hele literariske Bane hidindtil»; og Forfatteren siger: »Et vist morende Jeg-veed-ei-hvad gottede ham selv i disse Bagateller. Dersom der i hans Modersmaal gives Noget i Stil, Sprog og Versemaal lettere, rundere og mere flydende,

*) »Rosenblade med et Par Torne«, af Baggesen, 1819, Side 81.
**) Epistolarum liber II, 3 (Ars poetica), 240.

har han havt Uret i at drage disse Smaadigte frem for Lyset.» I de for største Delen hidtil utrykte, ypperlige Digte overskuer man, ligesom i et Fugleperspektiv, Sangerens Bane fra de første Studenteraar ved Fru Prams Fødder til Vinteren 1806 i Sofia Ørsteds Hus. Man følger ham med »Fastelavnsriset» 1784 i Kjøbenhavn til Seline og hører Hyacintherne gratiøst sige:

»Vi blomstred, trods Naturen, midt i Vinter
af Lyst til den Forretning, vi nu har.
De andre Gratier, vor Jord frembar,
man pidsker op med tørre Birkesplinter;
men Himlens egen Datter derimod,
vor Dronning, yndig, munter, mild og god,
bør ene pidskes op af Hyacinther».

I »Historien indtil Syndfloden» berettes derpaa, hvorledes

»— — — — fra Vessels Pen
tilflød forleden Dag din arme, syge Ven
et Brev, hvis Indhold var: Jens Baggesen,
fortæl os snart et Eventyr igjen!»

Man drager om med den unge, poetiske Student paa hans første, indenlandske Reise til de fængslende Herresæder. Man jubler med ham i den fortræffelige Dithyrambe til Pram fra Bern, »Alperne», paa den første store udenlandske Reise 1789:

»O Schweiz, o Jordens høie Himmelpynt,
hvor Dovrefjelde synke ned som Tuer,
og Øiet i en evig Svimmel skuer,
hvor Verden ender, og hvor Verden har begyndt;
hvor Solen i sin Gang mig synes glide
henover Skuldren, Maanen ved min Side;
hvor Jorden vild og splitternøgen staaer,
som om dens Skabelse var først begyndt igaar;

hvor magelig jeg ned fra sammes Isse
kan, om jeg vil, paa hele Verden p****,
mens jeg berører Stjerner med mit Haar.»

Man sværmer med ham (i det yndige Digt »Fuglen. Til Frøken Sofie Haller i Bern, 1790») for Palmine. Man hører ham ved sin Hjemkomst som Ægtemand samme Aar hylde »det ene hellige Gynokrati», Grevinde Charlotte Schimmelmann i Kjøbenhavn, Prindsesse Louise Auguste af Danmark, Hertugen af Augustenborgs høie Gemalinde paa Gravensten, o. s. v. Det gaaer ham nemlig, som det hedder i »Levningen af Uskyldighedsstanden. Til Jomfru Ø***. Kjøbenhavn.» (Lilia):

»— Naar og hvor det er — i Livets Dynd,
i Vimmelskaftet af det Endelige,
i Skidenstrædet af vor Arvesynd
og selv paa Kjøgeveien til Guds Rige —
jeg standser i min dødelige Fart
(der stedse, som man veed, gaaer lige efter Næsen)
og skeiter ud til Siderne, saasnart
jeg øiner Noget af det Himmelvæsen,
Uskyldigheds-Naturen stikker i.»

Man ser Digteren i forrige Aarhundredes Slutning, som Viceprovst paa Regensen og Theaterdirektør, (i »Svaret»)

»— — — — — — — bage
prosaisk Rug- og Byg- og Havrebrød
istedenfor poetisk Hvedekage».

»Forfatterens Liv og Levnet i Paris» i vort Aarhundredes Begyndelse oprulles saa; og fra Marly, hvor han

»paa en af Seinens vinbekrandste Høie,
nær Verdens Hovedstad og vor besjungne Helt
opslaaer sin Sanggudindes Telt»,

sender han den franske Legationssekretær i Kjøbenhavn »Sprog-Smørrebrød» og spørger:

»Tør jeg Dig danske Vers fra Frankrigs Pindus sende;
og vil Du ved at læse dem
langt fra dit eget elskelige Hjem
deri med patriotisk Lyst gjenkjende
den Lethed, som kun i dit Modersprog
ved Bredden af den stille Seine
opnaaedes hel af Lafontaine *),
hvorefter hidindtil omsonst man jog
hvert andet Steds i Vers, som, lette nok at gjøre,
var derfor ikke lette just at høre?» —

idet han med stolt Selvbevidsthed tilføier:

»Hvis altsaa, hvad Du hidindtil faldt paa
(for Dig engang iblandt at øve noget
i danske Sproget)
at læse, ned ei vilde gaae —
Du lade Dig af Saadant ei forskrække!
De Vers, som jeg har trukket ud og ind
med Lafontainisk Egensind
i lange Liniers og kortes Række
(hvis blot en halv Snes Ord af Sproget alt Du veed),
som Smørrebrød, min Ven! vil glide ned.»

I Kjøbenhavn skriver han saa Vinteren 1806 det berømte Rimbrev til Oehlenschläger i Paris og sender »Taksigelsen» til Hr. Pastor Claus Pavels, som havde recenseret første Bind af de forulykkede »Samtlige Værker», der udkom i Slutningen af 1800 (i »Kjøbenhavnske lærde Efterretninger for 1803» **): Baggesen farer ikke varligere med den »ædle Claus» end Oehlenschläger; Rimbrevet ender:

---

*) Den berømte Digter i Ludvig den 14des Tidsalder.

**) Se dette Værks første Afdeling, Side 219.

»Du gjorde, troer jeg, bedre dog,
ifald Du holdt Dig til din Bønnebog
og lod Poeter, som Du ei begriber, være».

Baggesen, der forlod Kjøbenhavn i det nye Aarhundredes Fødselstime, finder ved sin Gjenkomst 1806 Situation og Stemning forandret efter Oehlenschlägers Fremtræden. I Digtet »Forespørgselen. Til Assessor A. S. Ørsted» hedder det:

»— — — — — — Jeg ser,
at fra det ny Aarhundredes Begynden,
trods gamle Fristeren og Arvesynden
og alt det Løierlige, som dog sker
saa godt som før, slet Ingen skjemter mer,
end sige ler.»

Og der siges videre:

»— — — — — — Den Alvor, som jeg læser
paa næsten alle Hovedstadens Næser,
den overhaands Afholdenhed fra Skjemt
og Spøg og Skjerts og hele Resten,
i hvad der skrives for at more Næsten
(saa stor, at Ordet selv alt synes glemt),
mig kunde fast den lille Frygt indjage,
at Skjemt forbuden er i vore Dage,
selv ikke blot i Prosa, men i Vers —
den Skjemt at sige, som hver ærlig Jyde
fra Holbergs Tid har vant sig til at nyde
paa langs og tværs,
hvoraf saa gjerne jeg i disse Breve
lod Noget op paany, hvis det tillades, leve.»

Her har været god Anledning til at dvæle noget længere ved dette mærkelige Arbeide, ikke blot fordi man (som ovenfor sagt) deri faaer en Rekapitulation af Digterens Forfatter-

liv, men fordi det er et af hans Hovedværker, ja det, hvori hans hele poetiske Personlighed maaske stærkest og mest fuldendt afpræger sig. Vi have i det foregaaende Afsnit af dette Værk betragtet hans tre første danske Hovedværker, »Komiske Fortællinger» 1785, »Ungdomsarbeider» 1791 og »Labyrinten» 1792 & 93; »Skjemtsomme Rimbreve» 1806 er hans fjerde, hvori han uimodsigelig viser sig paa et nyt Høidepunkt. Det er Digte, hvori, som Forfatteren siger i et senere Rimbrev fra 1807

»— søde, bløde, blide danske Sproget
i Vers, der bølge sig som Ax
for Lunets Vind og Rim og saadant Noget,
sig snoer saa let og vever som en Lax» *)

I denne Genre — og »tout genre est bon» — er Baggesen visselig ligesaa original og uovergaaet, som Oehlenschläger paa sit vidtforskjellige Omraade. Hans Hylding af sin store Samtidige i dette Værk faaer derved forhøiet Betydning og geraader ham til udødelig Ære, hvad der saa end i det Enkelte kan indvendes derimod. Det var ikke en ringe Lykke for vor Literatur, at Holbergs og Vessels komiske Aare vedblev at gjøre sig gjældende og i en efter Tidernes Vilkaar modificeret Skikkelse fortsattes gjennem Baggesen.

Samtidigt med »Skjemtsomme Rimbreve» udkom første Del af »Eventyrer og Komiske Fortællinger», indeholdende »Jeppe, et sjællandsk Eventyr», »Katten eller Kjærligheds Triumf», »Kallundborgs Krønike eller Censurens Oprindelse» og »Theateradministratoriade eller en ny og sandfærdig Chronica, hvori omstændelig fortælles, hvad paa den løierlige Klode, den danske Skueplads kaldet, dagligen forefalder af Betydenhed for sammes Regent og Bestyrer, den admini-

*) »Jens Napoleon eller Fadder-Herlighed og Navnværdi», i »Poetiske Epistler», 1814.

strerende Direktør, paa Rim udsat i Sang og saare lystig at læse for andre Kloders og Rigers Bestyrere og Monarker, især i anarkiske Stater og nye Republiker (Theater-Krønike for Aaret 1799, Januar)». De tre første vare ældre, mer eller mindre omarbeidede Værker, og kun »Theateradministratoriade» var ny (først 1803 entledigedes Baggesen som Theaterdirektør med Pension). Anden Del, indeholdende »Emma, et romantisk Eventyr», »Poesiens Oprindelse», »Constance eller Amors Hevn», »Ja og Nei eller den hurtige Frier», »Thomas Moore eller Venskabs Seir over Kjærlighed» og »Døden og Doktoren eller den sorte Pest», alle tidligere trykte Værker, udkom i Foraaret 1807. Da ogsaa »Theateradministratoriade» alt tidligere er omtalt *) er det unfornødent at dvæle længere ved disse to Bind**), der upaatvivlelig langtfra i deres Helhed, skjøndt der findes saa ypperlige Ting i dem som »Kallundborgs Krønike», kunne maale sig med »Skjemtsomme Rimbreve», hvoraf tilmed det Meste var hidtil utrykt. I »Poesiens Oprindelse» er det dog værd at lægge Mærke til, som betegnende Digterens Udviklingstrin, at Wieland, der 1791 (i »Ungdomsarbeider»), tilligemed Shakespeare og Klopstock, afløste Voltaire (der hyldedes i »Komiske Fortællinger» 1785), hvor Talen er om dem, som drak af den ægte Digtermjød, nu har maattet vige Pladsen for Goethe. Komisk nok forherliger Baggesen endnu bestandigt i Slutningslinierne Pram paa sin egen Bekostning.

---

*) Se dette Værks første Afdeling, Side 156.

**) Et tredie paatænkt, som, blandt Andet, skulde have indeholdt »Forfatterens Liv og Levnet af hans Fætter», udkom aldrig. Ufuldstændighed vedblev at karakterisere Baggesens Forfattervirksomhed.

27.

Ligesom Baggesen i »Skjemtsomme Rimbreve« og »Eventyrer og komiske Fortællinger« viste, hvad han havde naaet som dansk Digter, og søgte at klare sin Stilling til Oehlenschlägers Poesi (i Rimbrevet »Noureddin til Aladdin«), saaledes vendte han sig med »Gjengangeren og han selv eller Baggesen over Baggesen, ved Forfatteren af Rimbrevene«, der udkom i Marts 1807, mod den ældre Tid og sig selv som Participant i den. Han var jo en mærkelig Overgangsformation, en Janus bifrons, der vel paa den ene Side var stærkest knyttet til det 18de Aarhundrede, i hvilket hans Ungdomsudvikling faldt, men paa den anden var saa perfektibel, at han i Manddomsalderen i vort Aarhundredes Begyndelse kunde faae Øiet op for den romantiske Poesies Betydning og forsøge at slaae ind paa en ny Bane. »Gjengangeren og han selv eller Baggesen over Baggesen« har et Motto af Horatius:

»— — Sit jus, liceatque perire poetis!« *)

og indledes med et Digt i Hexametre, «Hektor Klangfod til Paris Rimbeen eller Hexametret til Rimet», hvori den Første opfordrer sin Broder »ved Bragas Minder i Nord« til at svinge sig paa Vallakken til Kamp:

»— — — — — Vort Sangfjelds stormende Fjender,
skjøndt Pygmæer, i Holmgangskamp letfodede Harer,
vorde for mange. — — — — — — —

— — —

Bliv Alexander engang og skjemt ei længer som Paris!
Hektor Klangfod raaber Dig: Op! kæmp, værdig din Broder!«

*) Epistolarum liber II, 3 (Ars poetica), 466.

Derpaa følger det egenlige Værk, »Min Gjenganger og jeg selv, en poetisk Samtale«, med Johannes' Ord som Motto: »Jeg døber med Vand; men han stod midt iblandt Eder, den I ikke kjende« *) — aabenbart en Hentydning til vor Digtekunsts Frelser i dette Aarhundredes Begyndelse. Alt i Fortalen til »Skjemtsomme Rimbreve« ligger Spiren til Gjengangeren. Det hedder nemlig der: »Uagtet Forfatteren i strengeste Forstand endnu lever, anser han sig dog i visse Maader som død og betragter især nærværende Bidrag til sit Fædrelands Literatur som et Efterladenskab. Fjernet af Skjebnen, Gud veed for hvor lang Tid (han haaber: ikke for bestandig) fra hans Hjem, udstødt af alle hans Ungdomskredse og løsrevet fra alle de Forbindelser, hvori han som dansk Mand og Borger umiddelbar virkede, gaaer han, saa at sige, kun igjen

»— — — — i den afsides Have,
som Fredrik vogter, Fredens Engel lig,
og hvor hans Brødres Slægter favne sig
i fælles Held fra Sarpen ned til Trave« **) —

og det er med en virkelig Gjengangers vemodige Følelse, han, spøgende i nærværende Bind, giver sine elskede Landsmænd og Landsmændinder den Skygge til Pris, der, hvis Skjebnen havde tilladt ham at blive i sit Hjem, maaske aldrig eller idetmindste først efter hans virkelige Død var kommet for Lyset.« Og i det sidste Digt i Rimbrevene »Min Skygge« gjennemføres den samme Tanke. Skyggen er Digteraanden, der spøger, som før, i Axelstad, medens Totredie-

*) Døberen Johannes' Ord i Johannes' Evangelium (første Kap., 26nde Vers).

**) Citat af Digtet »Gjensyn og Tilbageblik« i Rahbeks »Charis for 1797« (atter trykt i »Samtlige Værker, første Bind, 1801« under Titel: »Til mit Fædreneland«).

delen af den Baggesen, der gik igjen i Rimbrevene, »for længe siden ligger under Mulde»,

»fra den Tid af, han rent gik fra Forstanden
og ganske sig med Hud og Haar forskrev
til Føbus — Somme sige Fanden!»

Rimbrevet: »Forespørgselen. Til Assessor A. S. Ørsted», hvori der (som tidligere fremhævet) tales om det nye Aarhundredes »Alvor», antyder ogsaa alt, at Baggesen

»— — — venteligen siger Stop
til Musens skjemtende Galop;
den ei mod Vinden gjerne længe rider,
mindst mod Sydvest ved Juletider».

»Min Gjenganger og jeg selv» begynder udenfor Vesterport. »Jeg selv», hvis danske Væsen gaaer igjen i Skyggen, »den sande Baggesen», han,

»hvis kosmopolske Trillingpen
ei blot kan skrive taaleligen Dansk,
men, naar den vil, endogsaa Tydsk og Fransk —
og, som man siger, Ingen kan faae fat paa»;

der »elsker meget Fredriksberg»,

»— — — — maaske fordi det høiner
sig over Kjøbenhavn og alt hvad rundtomkring
man i en uafselig *) Omkreds øiner,
maaske for Luftens Skyld — maaske for ingen Ting»:

skildrer, hvorledes han er

»— død for Andres Liv, •
for hvad man kalder saa, for hvad jeg kalder Kede,
Kuld, Krampe, Kryben, Kjævlen, Kamp og Krig,
Krimskrams, Kujonskab og Kjæltringeri
og alt, hvortil min Sjæl har Lede;

*) Germanisme (»unabsehbar, uoverskuelig).

død er jeg for en Æsel af en Jord,
der, trods de stærke Bagben, taalig bærer
Alt, hvad man lægger paa den, slavisk ærer
den høiest, som den mest med Vold og Mord
og Jammer og Elendighed besværer *);
død er jeg for en Levetid, hvis Aand
er Had til Aandens Virken og til Aanden
og Kjærlighed til Rangler og til Baand
og overalt til hvad der er forhaanden **);
død er jeg for et Skuespil, hvori
den første Handling alt var Anarki,
den anden uindskrænket Despoti,
den tredie fuldkomment Slaveri ***);
død er jeg for det Liv, som er i Moden
ei blot i Sjælland, hvor jeg selv blev fød,
men overalt paa hele Kloden,
hvor, saa at sige, man kun leve kan til Nød
af timelig og evig Død
og uophørlig Ragen-om og Roden,
som nedrig Mikkel eller tosset Klaus,
i Sand og Støv og Dynd og Møl og Snaus:
for Døden er jeg død!»

Gjengangeren besvarer denne Filippika saaledes:

---

*) Den 8nde Februar 1807 stod det rædselsfuldt blodige Slag paa den snebedækkede Slette ved Eylau. Dans cette journée fatale — siger Thiers — près de 40 mille hommes des deux côtés avaient été atteints par le feu et le fer. C'est la population d'une grande ville détruite en un jour! (Histoire de l'empire, livre VIII.)

**) Napoleon hadede, som bekjendt, »Ideologerne« og fremmanede atter »Kjærlighed til Rangler og til Baand« og til »hvad der er forhaanden«.

***) Det er naturligvis Revolutionstidsalderen og Napoleons Keiserdømme, hvortil her sigtes.

»For Døden eller Livet —
Du gaaer igjen og gaaer igjen i mig,
og mig er nu engang den Rolle givet
i Kjøbenhavn at forestille Dig,
den Del af Dig, som end er dansk, at sige.
Den, haaber jeg, tør stedse le,
hvis og den Del, som er i Underjordens Rige,
fordømmes til at raabe Ve.»

»Jeg selv»:

»Den danske Del af mig er vel den første,
om og den bedste, veed jeg ei —
mit Hjerte siger Ja, mit Hoved siger Nei.
Men den er sikkert ei den største:
Du forestiller høit en Trediedel
af hvad jeg vilde være, var jeg hel.
Som saadan kan selskabelig Du spøge,
som jeg i Hjemmet smilte, sang og lo;
men stundom maa Du dog lidt Enrum søge,
at man Dig kan mit sande Gjenfærd troe,
thi jeg har aldrig spøgt af ganske Hjerte
og ingensinde skoggerleet —
den Latter, Nøden mig i Livet lærte,
gik ei, som Holbergs, ud i Et.»

Gjengangeren, »den ægte, pure danske Del» af Baggesen, udbryder senere, efter at have drøftet et Par Steder i et af Rimbrevene, der, ikke ganske uden Grund havde vakt Forargelse *):

»Nei! skjøndt jeg Aladins Forfatter høilig agter
og elsker som mig selv, endskjøndt Vaulundurs Bog
jeg som en runet Bautasten betragter
og gyser ved at stirre paa — saa dog

*) Historien om »en deilig Enkefrue» og Railleriet med »de slette Vers» ved Suhms Død af »vor Filosof», den gamle, brave Riisbrigh (se »Vers for Prosa. Til Justitsraad Bugge 1798. Paris.»).

i næsten hvert et stort og lille Stykke,
han i sin Overgivenhed lod trykke,
mens et uværdigt Mønster ham bedrog,
erkjender jeg hans underlige Fagter
og altfor meget Saxisk i hans Sprog *),
forvisset, at han selv engang foragter,
hvorefter han engang formeget jog».

Rahbeks Lovprisning af Baggesen **) bringer tilsidst »Jeg selv» til at udbryde:

»Jeg faaer lidt ondt af denne Viraksduft.
Jeg ønskte mig for et Par Øieblikke
lidt ud deraf, om i en koldere just ikke,
dog i en renere, kort i en anden Luft.»

Gjengangeren foreslaaer saa at gaae ind i Søndermarken. »Jeg selv» henviser ham om Nøglen — Søndermarken var dengang lukket — til Slotsforvalterfuldmægtigen, Oehlenschlägers Fader, som veed, »jeg holder af hans Søn».

Min Gjenganger:

Din Søndermark skal være meget skjøn?

Jeg selv:

Den skjønneste, ved Dan! ei blot i Norden,
men, efter min særdeles Smag,
en af de skjønneste paa Jorden.

---

*) Naar Baggesen bebreider Oehlenschläger »altfor meget Saxisk i hans Sprog», ser han forresten Skjæven i sin Broders Øie, men ikke Bjælken i sit eget; det er at tale om Strikken i hængt Mands Hus. I Anmeldelsen af »Nordiske Digte, 1807» i »Kjøbenhavnske lærde Efterretninger for 1808» bebreider Abrahamson iøvrigt også (ikke ganske uden Grund) Oehlenschläger Germanismer.

**) I »Den danske Tilskuer», Nr. 98 og 99, den 18de December 1806 havde Rahbek begeistret hilset »Skjemtsomme Rimbreve» (se nedenfor).

Jeg ogsaa gik deri hveranden Dag
med Hakons Digters aanderige Søster
og hørte Herthanaltergalens Sang
og Fædrenenaturens Harpeklang
og Eddas underfulde, dybe Røster
imellem Bøgene — jeg aldrig glemmer den,
ihvor herefter og jeg gaaer igjen.

Han sætter sig saa paa »Hjørnestenen», medens Gjengangeren løber ind til den gamle Oehlenschläger og hilser fra Baggesen om Nøglen:

»Indsvøb Dig i Dig selv et Øieblik, min Aand,
og sving Dig op til Aanders Rige,
løst af de trange Selskabsbaand,
høit over alt det Endelige!
Og mens dit danske Gjenfærd fjerner sig
og dermed Alt, hvad der er dit i Norden,
forsøg engang, nedskuende paa Jorden,
til fri Selvstændighed at hæve Dig!

Afgjør nu med Dig selv i denne Time,
der aldrig turde komme mer igjen,
om Du skal blive ved, paa Dansk at rime
som Mørkets eller Lysets Ven,

— — — —

om, med eet Ord, da Du kan ikke hæle
med Dem, som lyve Dyd og Snille stjæle
saavel paa Sokker som paa høie Hæle,
om Du skal blive ved at gaae igjen?

— — — — — —

— Aldrig kan det være Pligt at dølge
sin Mening, naar den støder intet Bud,
og, feig, sin Nutids stride Strøm at følge
ved mer at lyde Mennesker end Gud.»

Efter en Pause hedder det saa videre:

»Det er besluttet. Jeg vil tale med min Skygge
frimodig, som jeg taler med mig selv,
at han kan Drøv derpaa for Eftertiden tygge
paa Bredden af vor Nutids Elv;
og, da han vil paany betræde Banen
og vise mig mit Fødeland som Mand,
at han maa lære ret at kjende Fanen,
hvortil jeg svor, dengang, trods Lysten og trods Vanen,
jeg rev mig løs fra Smigerslendrianen,
for værdigen at digte for mit Land;
at han maa dybt sig ind i Hjertet bore,
hvad Lysets Guddom i mit Hjerte skrev,
at Digt'ren kaldet blev til mer end til at more
sig selv, sin Pige, Pøblen og de Store,
og at hans hellige, hans høie Kald det blev
i Smil og Graad, i Alvor og i Latter
at sprede Nutids Taage, Døgnets Dunst
og vise Jorden Evighedens Datter,
den himmelske, hvis Skjønhed Ingen fatter,
der Tidens Krands og Mængdens Bifald skatter,
den fri, den rene, den uendelige Kunst.»

Gjengangeren kommer saa tilbage, »munter, let, vever og overgiven som en Dreng paa sytten Aar»; og begge begive sig derpaa ind i Søndermarken, hvor »Jeg selv» siger:

»Jeg gik her ene med en Engel mangen Gang,
der ligned meget i Gestalt og Mine
min aldrig glemte himmelske Palmine *);
hvis Stemme som min Fanny's Sang,
ledsaget af en Serafs Harpe, klang;
hvis Aand og Ynde, Tale, Blik og Gang

*) Digterens afdøde første Hustru, Bernerinden Sofie Haller.

mig, vaagen, viste først min danske Drøms Seline *) —
og hvad jeg skrev i Syden, her jeg sang.»

Min Gjenganger:

O, mine Følelser er Ekkoer af dine!

»Jeg selv» hævder:

»— Vrede stundom op til Ørnens Bane hæver
den Vinge selv, som jordnær ellers svæver,
den, som hver Lidenskab, i hvert et ædelt Bryst,
lig en begeistrende Kamene,
hver Evne skærper, og af en gemen prosaisk Scene
den ofte gjør en sand poetisk Heltedyst.
Fred ønsker jeg af Hjertens Grund paa Jorden,
især i Norden —
men i Poeters Himmel Kamp og Krig;
den ellers vorder den katholske lig,
hvori hvert sælle Faar med eviggrønne Palmer,
staaer, som en Kor-Statist, og bræger sine Psalmer,
mens hele Hjorden, from og fredelig,
som i et Søndagsselskabs Himmerig,
i salige Monotonier
af deilige moralske Poesier
til Døde venteligen keder sig.»

Katten slaaes ogsaa virkelig lystigt af Tønden: Tidens literære Matadorer, Rahbek, Sander, Pavels o. s. v. skaanes ikke. For den poetiske Trækfugl, der under sin korte Dvælen paa Hjemmets Kyst saae Tingene i Fugleperspektiv, maatte naturligvis Meget, som herhjemme gjaldt for stort, synes uendelig smaat. Han kunde sagt med Byron:

— — — — — — — I stood
among them, but not of them. — — — **)

*) Fru Pram, Idealet fra de første Studenteraar.
**) Childe Harolds pilgrimage, canto the third, CXIII.

»Min Gjengaager» udbryder saa:

»Du synes overalt, om jeg tør sige
min Mening ganske ligefrem,
den tydske ny Maneer for meget at bekrige
hos os saavelsom udenfor vort Hjem.
Jeg selv, saa dansk jeg er i Tonen og i Sproget
og langt fra spansk og anden Sydlighed *),
bekjender, at jeg helder noget
til denne ny Maneer og blues ei derved.
Der er dog i det barnlige Tieckagtige,
skjøndt Samme falder lidt i det Barnagtige,
saavelsom i det overgivne Schlegelske,
saameget det og falder i det Flegelske,
det Allervigtigste for Poesi:
Geni.»

Pegasus synes ham mere kjendelig som Stammefader i disses »springske Foler» end i de »veltilkjørte gamle Heste», og han udbryder:

»Naar galt skal være, heller Raseri,
som aldrig hørtes før, med Tralleralleralle,
end nok saa sund Forstand og Prækener, som Alle
tilforn har hørt, i vores Poesi.»

»Jeg selv» svarer:

»Jeg foretrækker selv den vildeste Natur
for pur
Kultur,
naar galt skal være. Men, alvorlig talt,
hvor staaer der skrevet, det skal være galt?»

Ligeoverfor Meget i den nyere norske Poesi fristes man unegtelig til nuomstunder at gjentage dette Baggesenske Spørgsmaal.

*) De romanske Literaturer fremdroges, som bekjendt, stærkt af Romantikerne.

»Jeg selv« udvikler derpaa varmt og veltalende, som Horatius,

»at flittig Kunst til Rigdom af Geni
bør ægtevies i ægte Poesi»,

og

»forkaster Stoffets løse Skramleri
saavelsom Formen, der var Intet i».

Min Gjenganger:

Hvis denne strenge Dom skal ubetinget gjælde,
Gud naade vor Tidsalders Poesi!
Dens Strenghed, frygter jeg, Dig selv vil fælde —
jeg taler ei om mig.

Jeg selv:

Saa falde vi! —
Troer Du Dig Mester alt?

Min Gjenganger:

Jeg troer at ha'e den Ære,
som Mestersvend at staae hos Dig i Lære.
Jeg føler vel, at, Lidet eller Stort,
jeg Mesterstykket hidtil ei har gjort;
men engang, haaber jeg, det bliver færdigt,
ifald din Fordring af et Digt, som værdigt
dit Ideal, ei rent forkyser mig.

Jeg selv:

Du lod engang at ville nøie Dig
»med liden Rang
i komisk Sang» *)?

---

*) Citat af »Tvungen Latter (med et Exemplar af Komiske Fortællinger) 1785» i »Skjemtsomme Rimbreve».

Min Gjenganger:

Det sagde jeg, men mente det just ikke
til Punkt og Prikke.

Jeg selv:

— Du har Dig villet svinge
lidt høiere paa en alvorlig Vinge?

Min Gjenganger:

Og mener (trods dit Smil) endogsaa virkelig
lidt høiere at have svunget mig.

Da Gjengangeren senere spørger, om nogen Digter selv veed, at der er Geni i hans Poesi, eller om Kunsten er ham det eneste Bevidste, udbryder »Jeg selv» begeistret med tindrende Øie og blussende Kind:

»Ve den Elendige, som vover
at nærme Kunstens Alter sig som Skjald,
hvis Flammen i hans Bryst ham ikke hæver over
hver Tvivl om sit guddommelige Kald!
Ve ham, hvis han det ei med Sikkerhed erkjender
i en urolig, umodstaaelig Drift
til Yttren af den Ild, som i hans Hjerte brænder,
blot for at yttre den, i Sang og Skrift —
i evigt Hang til det Uendelige
og i uendelig og evig Lyst
til Sammenstemning af det Endelige
med Evighedens Grundklang i hans Bryst —
i Had til Alt, hvad Jordens nedre Sønner
fortrinlig attraae, Had til al Slags Muld,
fra Landeveiens Støv til præget Guld —
i dyb Foragt for Alt, hvad Pøblen skjønner
og med sin Mængdes hæse Bifald lønner —
Foragt for Livet som en Tidsfordriv,

Nutidens hensigtsløse, flaue Liv!
Ve ham, hvis ei hans Følelse ham siger
hvert Øieblik, ihvor han staaer og gaaer
i hvadsomhelst af denne Verdens Riger,
i hvadsomhelst af denne Verdens Aar:
»Jeg har ei hjemme her, mig Alt er fremmed!»
Og ve ham, hvis ei dybt og inderlig
han længes overalt, hvorhen han vender sig
paa Jorden, efter Digter-Himmelhjemmet,
hvor Alt er evigt i sig selv og helt,
og Intet halvt, forgængeligt og delt!
I denne Følelse (trods alle Trængsler)
af egen Adel, af det Land, hvorfra han kom,
hint Evighedens Aanders Herredom,
som Muldets Søn i Tidens snevre Fængsler
ei drømmer om —
i dettes Minder, Anelser og Længsler
og Higen efter, snart i Alvor, snart i Spøg,
at kalde dem i Billeder tilbage
her paa sit jordiske Besøg,
og, en Prometheus lig, fra Himmelen at drage
Guddommeligheds Ild til Jorden ned
i sine korte Levedage —
har Digt'ren Borgen for sit Kald.
Og den, som denne Borgen har og eier
den anden Voldgift og i Kunstens Seier,
er Skjald.»

Der standses ved det norske Hus, som bruges til at anskueliggjøre Digterens æsthetiske Tankegang, idet »Jeg selv» siger:

»Saa stor er Kunstens Magt! Hvad vildt Naturen spreder,
i rolig Harmoni forener den;
og hvad harmonisk helt hin gav paa fjerne Steder,

den flytter til vor egen Bopæl hen —
som Selvfrembringer eller Oversætter.»

Blot Geni tilfredsstiller ikke i vor Tidsalders Poesi,

»hvis ikke fuldelig ved Kunst erstattes,
hvad der af Hedenolds Vidundermørke fattes.»

Det er Digterens Dom,

»som ingen Berserkgang af Sprogets Riser
i Gjenfærdkrøniker og Hexeviser
med alle Stød i Luften støder om,
fordi det er Fornuftens. — — — —»

»Jeg selv» hævder:

»Den Tid, vi nuomstunder lever i,
har ingen Alper, ingen Filefjelde,
hvor selv Naturen digter i sin Vælde,
men Søndermarker blot i Poesi».

Et Fremskridt kan Tidens Poesi imidlertid gjøre.

»— — — — Vi burde dog begynde,
saa synes mig, engang at stille frem
i Sang og Digt det ny Naturens Rige,
til hvis Olymp og Lidskjalf — — —
— — — Goethe kun har, kjæk, begyndt at stige,
ny Kunst forenende med nyt Geni.
Vi burde hæve vores Poesi
til Høiden af vor Olds Filosofi,
nedbrydende dens gamle Billedskranker,
udvide Sfæren af vor Fantasi
med den udvidte Kreds af vore Tanker
og efterlade dem, for hvilke vi
og engang vorde gamle, lige Stempler
af vor Tids Daad og Videnskab og Tro
som de, der levntes os i Sangens gamle Templer.

— — — — — — — — — —

— — Mon Elektron buldrer ud
med mindre Kraft end Tordnen: Jeg er Gud!

— — — — — — — — — —

Mon Magnas mindre stærk udfolder os sin Magt,
fordi han har udvidet os sit Rige?
Maa for en Here, for en Pallas vige
vor Sangs Urania, fordi tillige
hun Kronos' Scepter sig har underlagt?
o, hvad er selv Homers mod denne Himmel!

— — — — — — —

Saae vel Odysseus flere Folk og Stæder
og flere sære Syn og underlige Sæder,
omtumlende paa sine Fællers Grav,
end Cook fra Pol til Pol paa Jordens hele Hav?

Hertil svarer »Min Gjenganger«:

»Du tænder mig i Fantasiens Ørke
et Lys, som klarer pludseligen op
min Grublens tykke Mulm. Til Digterfjeldets Top
det lede skal min Aand igjennem Sangens Mørke.«

Digteren, der i Paris havde forsøgt at skrive et tydsk »moderne« Epos om »Uranion eller Lysets Helte« og at besynge »Opdagelsen af Jordens Sydpol og af Menneskeslægtens Sydpol, Videnskabernes og Kunstens Triumf« i »et i alle Henseender nyt Epos« om Cooks Verdensomseiling, udtaler her Tanker, som ogsaa have rørt sig hos H. C. Ørsted (der i Slutningen af 1802 skriver fra Paris om Baggesens »herlige Ideer« paa Naturvidenskabens Omraade). I et Brev fra Ørsted til Oehlenschläger fra April 1807 hedder det dog om Baggesen: »Han vil med Fandens Vold og Magt omvende sig til den nyere Poesi og har allerede i sin Gjenganger foreslaaet os adskillige nye fysiske Afguder, som han mener skulle være bedre end Oldtidens Guder. I Stedet for at se det Levende

og Guddommelige i Naturen, vil han gjøre Fysikernes Skeletter, som vi kun udskille for siden at se Alt i Eet, til Guder, uden at betænke, at et Skelet, om det end blev levende eller dog kom til at bevæge sig, ikke blev Andet end et Gespenst.» *) Næste Aar er Ørsted imidlertid begyndt paa »et helt Naturepos» om Luftseiladsens Opfindelse. »Hvad Videnskaben har lært mig, hvad indre Erfaringer have udviklet i min Sjæl, kort, hvad Naturen har aabenbaret mig, det kan jeg lægge deri», siger han i et Brev **) — 1836 udkom endelig »Luftskibet, et Digt». Schelling havde ligeledes forsøgt paa at skrive et Naturepos, ja talt om »Muligheden af, at en tilkommende Mythologi og Symbolik var at søge i den høiere spekulative Fysik» ***). Lignende Tanker beskjæftigede Steffens, og Brødrene Schlegel havde ligeledes ønsket Luft, Ild, Vand og Jord poetiserede. Et stort Naturdigt foresvævede jo ogsaa (som ovenfor sagt) Goethe, hos hvem videnskabeligt Naturstudium og poetisk Naturanskuelse gik Haand i Haand. †) J. L. Heiberg og Fr. Paludan-Müller, der, tilligemed H. Hertz, idetmindste tildels, kunne siges at nedstamme fra Baggesen, medens, blandt Andre, C. Hauch aabenbart er beslægtet med Oehlenschlä-

---

*) »Breve fra og til H. C. Ørsted», første Samling, Side 210.

**) Sammesteds, Side 261.

***) Se »Philosophie der Kunst, aus dem handschriftlichen Nachlass», første Gang foredraget i Jena i Vinteren 1802—1803 (»Sämmtliche Werke, erste Abtheilung, fünfter Band», 1859, Side 449).

†) Bestræbelser af samme Art fremtræde hos den 1794 guillotinerede franske Digter André Chenier, i hvis Poesi Romantiken alt dæmrer. I Digtet »L'invention» fremhæver han saaledes, at Naturforskerne

»à tout nouveau Virgile ont ouvert des trésors»;

og i sit ufuldførte Poem »Hermès» vilde han, som en moderne Lucrets, synge »de natura rerum».

schläger, have senere søgt at »hæve vor Poesi til Høiden af vor Olds Filosofi» i mer eller mindre betydningsfulde Værker.

»Jeg selv» siger saa, at han vil gaae hjem, eftersom Dagen alt helder; og da Gjengangeren spørger, hvor hans Hjem er, udbryder han:

»— — — — — — I Syden og i Norden,
hvor fri, fornuftig, aandelig Kultur
forener sig med Uskyld og Natur;
hvor man endnu er ikke Slave vorden
af Mennesker, af Moden og af Guld;
hvor man er Aanden og det Aandelige huld;
hvor man den Evige, med Ord ei blot af Peder
og Povel, men med Tanker og med Daad,
med Følelser, med Smil og selv med Graad
i alt det Evige tilbeder:
i Videnskab og Kunst og Kjærlighed;
hvor man endnu sig ikke skammer ved
at gaae tilfods paa Veien gjennem Livet
i Sokrates' og Jesu Kristi Fjed,
foruden Pral, i stille Simpelhed;
hvor man foragter, hvad Tilfældet blot har givet,
endsige Kryben, List og Vold;
hvor man erindrer mig om Hedenold
og viser i det Lille Muligheden
af Nærmen til Fuldkommenhed herneden —
der er jeg hjemme. Selv i Kjøbenhavn
jeg endeligen fandt en saadan Stavn.»

Min Gjenganger:

Jeg kjender Huset. Det er intet Under,
at Du derudenfor ei Selskab søge vil.

Talen falder derefter paa Baggesens Landflygtighed, og »Jeg selv» siger, han maatte rømme, fordi han havde

»— — — — — — begyndt at vandre ned
til Camoens' og til Cervantes' Hvilested
i Evalds og i Vessels Fjed
paa de brødløse Kunsters Bane,
men fundet den for tung og, trods min Lyst og Vane,
forsøgt at gaae den mere slagne Vei
som Embedsmand».

Denne blev han ikke paa,

»fordi jeg fandt (af Mangel paa Forstanden —
hvad veed jeg! — eller og paa de særdeles Ben,
der gjøres nødig til at gaae paa saadan en)
langt værre den end selv den anden;
fordi den — trods den Ivrighed,
hvormed jeg efterhaanden, Led for Led,
den gamle Adam havde knust og dødet,
saa der tilsidst var ikke mer Geni
i al min Klosterdont og alt mit Provsteri
end i de fleste Digt'res Poesi —
dog, utaknemmelig, selv ikke gav mig Brødet».

Desuden viste det sig, da Danmarks Sol bestraalede ham og fjernede Taagen, at

»den lille Jurablomst, jeg var forenet med,
formeget havde lidt af Nattens barske Vinde
til at oplives paa det samme Sted».

Gjengangeren beder tilsidst om Tilladelse at meddele Publikum Dialogen. »Jeg selv» giver, efter nogen Betænkelighed, sit Minde til Trykningen af dette Stykke for de Faa, der elske Poesi, »som der kan tænkes ved, og som der tænkes i», med de Ord:

»Hvis blot en Eneste mig fuldelig forstaaer,
dets Vintersæd engang i Sommerfrugt opgaaer».

Da han imidlertid vil have »Alt eller Intet» trykt, udbryder Gjengangeren forfærdet:

»Der bliver en Allarm, som aldrig hørtes!»

og siger:

»Man troer, at Du er ond, at Du kan hade,
at Du er nidsk og utaknemmelig».

Hertil svarer »Jeg selv» imidlertid:

»Det troer man ei. Man troer, at jeg begynder
alvorlig at omvende mig
fra den af alle mine Ungdomssynder,
som, skjøndt den største, man fandt elskelig,
den nemlig: mig for let at lade hilde,
for let at troe mig yndet hist og her,
for let at troe mig agtet her og der
og, som en Nar, min Tid og selv mit Vid at spilde,
hvor Venskab aldrig var, og Venskab aldrig er.
Man troer mig uafhængig og lidt mandig,
selvstændig, langt fra Smiger som fra Svig,
lidt kjendt med Verden, næsten — halv forstandig
og, om Du vil, lidt uselskabelig.
Og deri har man Ret. Men Ingen, som mig kjender,
tiltroer mig Nid og Had og anden Nedrighed.
Sig selv og ikke mig enhver Bagtaler skjænder,
der lægger sin i min Personlighed.»

Det aandfulde Værk, et af den danske Literaturs herligste Klenodier, ender saa med ædel Begeistring:

»Det er for Musen, ingen Fraadser ægter,
og som hver Dranker Haand og Hjerte nægter,
for Hakons Moder og for Odins Viv,
til hvem de beilede — for Tidsfordriv,
det er for hendes Ære, Sangens Liv,

for Kunstens og for Sprogets Sag jeg fægter,
med hvis Formuenhed i Sus og Dus
de, mens Odysseus borte var og Sønnen
i Opvæxt, holdt saa skjændeligen Hus,
det er for Alt, hvad mig er helligt vorden
og dyrebart paa denne Plet af Jorden
(maaske den bedste, hvis, som jeg gjør Mit,
hver, kjæk og ufortrøden, gjorde Sit),
for Tanken og for Følelsen i Norden,
saavidt den yttrer sig i Sang,
jeg mod de Svirebrødre, som fortære
Parnassets Gods og skjænde Musers Ære,
Satirens krigeriske Fane svang.
Nu hjælper ingen Sukken, ingen Stønnen;
nu svæver over Hov'det deres Dom.
Odysseus, som de frækt med Vinen overstænkte,
fordi de ham en gammel Betler tænkte,
foryngt, i al sin Kraft tilbagekom.
Vor Dialog er blot en Kamp for Spøg, der fælder
Antinoos til Prøve. Ve dem, ve,
naar jeg slaaer Hammen af og holder op at le,
naar hele Sværmen det for Alvor gjælder,
hvis de mig tirre til det sidste, store Slag,
hvor sig Telemakos' vil med min Harm forene,
tilskyndet af vor Nordias Athene,
for at fuldende deres Dommedag!»

Hovedpunkterne i dette mærkelige Arbeide ere hermed gjengivne. Det er blevet anset for hensigtsmæssigt at anføre Saameget deraf, fordi Værket er af ualmindelig baade poetisk, literaturhistorisk og biografisk Interesse, men i sin Helhed nu ikke læses med Lethed, idet ikke saa ganske Lidet — her forbigaaet — som knytter sig til Datidens Detailler, lægger Hindringer i Veien for Enhver, der ikke kjender vor ældre Literatur nøiere.

Ligesom Baggesen i det aandfulde Rimbrev, hvormed han søgte at klare sin Stilling til den nye Tids poetiske Hovedrepræsentant, brugte Aladdin og Noureddin som æsthetisk Billede, saaledes anvendte han — som vi ovenfor have set — i Slutningen af sin Polemik mod den ældre Tidsaand Odysseus, Telemakos og Beilerne paa samme Maade. Ved Telemakos kan ikke menes nogen Anden end Oehlenschläger. I et »Tillæg« følger saa, sluttende sig til denne Allusion, »Odysseus' Hevn«, Homers Odyssees to og tyvende Sang i dansk Oversættelse — upaatvivlelig ogsaa for at vise hen til »den af Grækenland og Evigheden erkjendte Kunstens rette Vei«.

»Rask afkastende Pjalterne nu, den kloge Odysseus
sprang paa Forhøiningen op og fremholdt Buen og Kogret,
fyldt af Kolve. Derpaa han deraf de vingede Pile
styrtede ned for sin Fod og talte til Beilernes Skare.

— — — — —

Se! men han skued dem alle med blodige Pander i Støvet
hobvis liggende der. Som Fiskene, hvilke paa Bredden
op af det graalige Hav i det maskeknyttede Bundgarn
Fiskeren opdrog hundredevis, malgispende, ligge
samtlige, dyngede rundt i sprællende Hobe paa Sandet,
mens Solstraalernes brændende Magt fortærer dem Aanden —
saa der Beilernes Sværm laa henstrakt, Dynge ved Dynge.»

Bogen slutter endelig med den kostelige Ballade »Ridder Ro og Ridder Rap« — paa Grundlag af den gamle Folkevise om Hr. Lave og Hr. Jon, i et Bürger'sk Versemaal *) — om de to Riddere paa Thorsing, Hr. Ro, der var »doven«, og Hr.

*) Se Digtet »An die kalten Vernünftler« af Bürger (Sämmtliche Werke, herausgegeben von Bohtz, 1835, Side 56).

Rap, der var »flink», som beile til samme Brud, Lilievaanden Signe, Ro med Guld og Rap med Forstand. Ro hjemfører Møen — »men jeg rider med!» sagde Rap. Man vil neppe heller her kunne undgaae at finde Allusion, uden hvilket Balladen jo ogsaa vilde være meget malplaceret i denne Bog. Baggesen og Oehlenschläger ere aabenbart de to poetiske Riddere, som kæmpe om Bruden. Balladen ender:

»Nu har Ridder Rap da forvundet sin Harm
(med Tip og med Top og med Tap),
nu hviler hans Hoved ved Signelils Barm,
nu sover den Hulde saa trygt i hans Arm —
»se, nu er det godt!» sagde Rap».

Baggesen har naturligvis mangen Gang drømt, at han, om han end »snubled og segned i Knæerne ned» i »den første Dyst», tilsidst skulde komme til at ride seirende hjem, som Hr. Rap, medens Hr. Ro maatte kysse Støvet. Den lunefulde Digters Hylding af »den yngre, større Kunstner» i Henvendelsen til Oehlenschläger har selvfølgelig tidt veget Pladsen for et dristigt Haab om ikke at blive distanceret, men at kunne sige, triumferende: »Der ligger nu han!» Ligesom Schack Staffeldt har Baggesen ikke saaledes uden videre kunnet og villet træde tilbage i Skyggen.

28.

»Nye blandede Digte (første Samling)», som endte med »Til Digteren Adam Oehlenschläger (i Anledning af hans Svar paa mit Rimbrev: Noureddin til Aladin)», udkom efter »Gjengangeren og han selv» i Foraaret 1807. Sidstnævnte Replik begynder med en interessant Hentydning til hint mesterlige polemiske Værk. Fortalen foran »Nye blandede Digte» — som har til Motto Virgil's: »Paulo majora canamus!» *) — erklærer: »Den skjemtsomme Rolle, jeg tildels imod min oprindelige Lyst, tildels ogsaa maaske mod min egenlige Naturevne, i mine »Komiske Fortællinger», »Rimbreve» og enkelte satiriske eller idetmindste med Satire blandede Smaastykker har spillet, er, som literarisk Bane, sluttet med min »Gjenganger». — — — Med nærværende Samling begynder en ny Periode af mit Digterliv og med samme min egenlige Kunstbane.» Han er nu kommen til det modsatte Resultat af, hvad det ypperlige Rimbrev »Alperne» til Pram 1789 fra Bern ender med, idet det der hedder:

»O Du, min Pram! hvis Raad saa tidt mig ledte
derhjemme, naar jeg Penne bed og svedte
for Rim til O! til Ak! til Hu! og Ha!
smag dette lille Forsøg i det Høie;
og kan Du mer af samme Slags fordøie,
saa vid, at der er mer, hvor det kom fra.
Men sig mig, som en ærlig Ven og Broder,
om jeg Dig synes skabt til Latter eller Graad,
til Digtertremast eller Digterbaad,
til lave Fabler eller høie Oder.

---

*) Bucolica IV, 1.

Mig synes selv, oprigtig talt,
(endskjøndt jeg her i Schweiz er kommet lidt af Lave)
kun lidet om min høie Digtergave,
og at jeg ikke gjorde galt,
om jeg, beskeden, holdt mig til det Lave.»

Pram har veget Pladsen for Oehlenschläger, det 18de Aarhundrede for det 19de. En Anden har hjemført Bruden; men Ridder Rap, der mener at overgaae sin lykkelige Medbeiler i Forstand, om han end staaer tilbage for ham i poetisk Rigdom, vil dog vove en Dyst om Seirens Krands. — Naar man nu, forventningsfuld paa Grund af Titel, Motto og Fortale, gjennemgaaer »Nye blandede Digte», skuffes man imidlertid ikke lidet. Der findes flere tidligere trykte Ting, endog fra Baggesens første Forfatteraar, deriblandt saa afgjorte Børn af det forsvundne Aarhundrede som »Leiesvendene» (»Parenthesen» i »Minerva» 1785). Omtrent Halvdelen af Værket er ovenikjøbet kun Oversættelser eller Bearbeidelser, væsenligt et episk Prøvekort, der begynder med Moses (»Skabelsen», i Hexametre) og ender med Bürger. Det Oldnordiske, Oehlenschlägers nye poetiske Verden, fattes heller ikke. Det er, foruden ved et Par Bearbeidelser efter den ældre Edda, repræsenteret ved Begyndelsen af Digtet »Odin», dels i Jamber, dels i Hexametre, »for at sætte Fortrinligheden af det egenlige episke Versemaal i det stærkeste Lys» (som det hedder i Fortalen). Et saadant Misgreb som at ville paatvinge den nordiske Oldtid homerisk Form viser alt tilstrækkeligt Baggesens Inkompetence paa dette Gebet. — Der er ingensomhelst Grund til at dvæle længer ved denne Samling, hvoraf, med Undtagelse af den fortræffelige Replik til Oehlenschläger, ikke et eneste Digt er af nogen væsenlig Betydning. Ligesaa stort Mesterskab Baggesen udfoldede i de bedste af sine »Rimbreve» og i »Gjengangeren og han selv», ligesaa afgjort er hans Ne-

derlag i denne Snes Poesier, der kaldes »nye» og tilsigte »paulo majora». Han kan vel se det forjættede Land, men det synes ikke at være ham beskikket at betræde det. Paa sit Overgangspunkt er han stor; at overskride de for ham afstukne Grændser lykkes ham ikke.

Næste Aar udkom Fortsættelsen, »Nye blandede Digte, anden Samling», (ogsaa med den særskilte Titel: »Nyeste blandede Digte»). Dette Bind gjør unegtelig et langt bedre Indtryk end det forrige, da det indeholder mange, mer eller mindre smukke Digte, tilmed originale. Men »nye» ere rigtignok kun meget faa af dem. De fleste have været trykte tidligere, mange endog oftere, næsten alle i den mislykkede Begyndelse paa en Udgave af »Samtlige Værker» 1801. Af de faa hidtil utrykte er der alt ovenfor bleven omtalt nogle, der skylde Samlivet med Oehlenschlägers Søster deres Tilblivelse. Blandt de kun ganske enkelte andre nye maa fremhæves den ogsaa om Sofia Ørsted mindende, skjønne, store Ballade »Agnete fra Holmegaard», der begynder:

»Agnete var uskyldig,
var elsket, var tro;
men stedse var hun ensom,
hun aldrig havde Ro —
aldrig Ro!
Hun frydede vel Andre,
men aldrig var hun fro».

Dette Digt viser klart, at Baggesen, om han end forgjæves anstrengte sig for at konkurrere med Oehlenschläger i det Oldnordiske, havde poetiske Kræfter at raade over, der satte ham istand til paa en fortræffelig Maade at behandle et Folkevisestof fra vor Middelalder, hvad han alt havde godtgjort i den spøgende Ballade »Ridder Ro og Ridder Rap».

Mod Enden af Mai 1807, umiddelbart før sin Afreise fra Kjøbenhavn skrev Baggesen en ny, meget stor, mærkelig

Forerindring til en ny Udgave af »Labyrinten« — »dette maaske mest yndede af alle mine Arbeider«, som det hedder i Fortalen —, hvoraf første Del under Titel »Digtervandringer« med Forfatterens Portræt foran udkom samme Aar *). Denne Forerindring slutter sig til og illustrerer »Gjengangeren og han selv eller Baggesen over Baggesen« og Forordene i »Nye blandede Digte«, idet Digteren vidtløftigt fremsætter sin nye »poetiske Troesbekjendelse«, da han ønsker at gjøre dem, hvem Kunsten »er ikke blot inderlig kjær, men underlig hellig«, opmærksomme paa den Forandring, som, »efter utallige excentriske Svingninger«, er foregaaet i hans poetiske Tænkemaade. Han siger, at man nødvendigen — »trods alle de enkelte Træk af høiere Fantasi og Udbrud af hellig Ild, trods alle Tegn til dybere Anskuelser og Glimt af evigt Lys — gjennem alle Stilkunstens Trylleslør« maa have opdaget i hans Arbeider »en ved intet Andet erstattelig Mangel paa Helhed, Enhed og Selvstændighed«, og at man ofte maa have spurgt med Utaalmodighed, om ikke Uvillie: »Veed Baggesen, som Digter, hvad han selv vil? Ligger Poesien ham paa Hjertet som Alvor, eller leger den blot for Spøg i hans Hoved? Med eet Ord: har han nogen virkelig poetisk Religion, eller er han, medens han giver sig Skin af alle, i Grunden en hykkelsk Fritænker?« Han erklærer derpaa, at hans Værker »hidindtil virkeligen udgjøre et Kaos af usammenhængende, forskjellige, hinanden modstridende, digteriske og udigteriske Bestanddele«, og han udvikler, hvorledes hans »Hidtils-Liv, paa de fire sidste Aar nær, har været en Kjede af urolige Stillinger og voldsomme Omvexlinger, hvori det eneste Sammenbindende var Stræben efter Enhed, Sikkerhed og Ro — uden at finde Samme«. Han forvildede sig bestandig i »en

*) Fortsættelsen udkom aldrig. Stadig Ufuldstændighed!

Labyrint af mer eller mindre indflydende Omgivelser; og Digteren opoffredes næsten uophørligen — og hvad der maaske er værre, vexelvis — Manden, Borgeren og Grubleren». Ikke blot de udvortes Hindringer, men selv hans Studiers Mangfoldighed — »da, naar jeg undtager Jurisprudens og Medicin, der gives faa Videnskaber, hvormed jeg ikke mer eller mindre har søgt at gjøre mig bekjendt» — gjorde ham Behandlingen af et stort Æmne og ethvert Digterværk, som fordrer Stadighed i lang Tid, udelukkende Interesse og bestandig Fastholden af samme Idee, umulig. »Da jeg med alt det» (vedbliver han) »aldrig levede med min Aand i den virkelige Verden, udgød min Fantasi sig bestandig i mindre Æmners udførlige eller i størres fragmentariske Behandling». Han fremhæver derpaa den bittre Nødvendighed, der tvang ham til, formedelst Hensyn paa sin økonomiske Tarv, »at lade Stykker løbe med, der fyldte blot Arkantallets Huller», en Nødvendighed han, forsaavidt han udgiver forhen trykte Arbeider, endnu ikke er hævet over. »Det Eneste» (siger han), »jeg med samvittighedsfuld Omhu til alle Tider sørgede for, var mit Sprogs Renhed, Udtrykkets Naturlighed og Versets Fuldkommenhed, fordi jeg bestandigen har holdt disse for rigtignok i høieste Forstand underordnede, men tillige ubetinget fornødne Egenskaber». Han dvæler derpaa ved Foranderligheden af sine Meninger og udbryder i den Anledning: »Jeg har paa min Bane hidindtil, som Menneske og Digter, gjennemvandret næsten begges mulige Tid- og Rum-Stillinger. Der gives faa menneskelige Forfatninger fra Overflødighedens til Armodens, fra Hofmandens til Eremitens, fra den i Verden omhvirvlede Reisendes til den Aar ud og Aar ind i sin Hytte med Kone og Børn levende Bondes, jeg ikke har fundet mig i, snart i Syden, snart i Norden; der gives faa Kunstens og Videnskabens Sfærer, hvori min Aand ikke har svævet; faa Europas dyrkede Lande

og dyrkede Sprog, hvori jeg ikke har gjort Bekjendtskab med det Kjendeværdigste. At jeg altsaa, ved bestandigen at berige, maaske overlade mig med nye Følelser, nye Fornemmelser, nye Anskuelser af Livet, af Verden, af Mennesket og af Naturen, oftere end de Fleste maa have forandret mine Meninger, er naturligt.» Han fremhæver endvidere, at den revolutionære Tidsalder, hvori hans Udviklingsperiode faldt, yderligere maatte bevirke Foranderlighed i Meninger. Han vil ikke frikjende sig for Letsind, men hævder dog: »Alt har jeg omvexlet og forandret, undtagen mit Væsens Inderste, Kjærlighed til det Evige. I den legede jeg som Barn, i den spøgte og sværmede jeg som Yngling, i den tænker, handler og elsker jeg som Mand, og i den vil jeg døe som Olding.» Han gjør saa med stor Energi gjældende, at det oprindelige Grundlag i hans Natur er alt Andet end lattermildt, og skildrer derpaa sin poetiske Bane fra Begyndelsen af, indtil hans første Udenlandsreise bragte ham ind i Wielands Kreds *). Til Slutning fremsætter han sin nuværende »poetiske Theori» og siger: »Jeg er overbevist om, at det Mystiske, høiere Poesi fordrer, ikke mere kan gives den, hverken i Anvendelsen af den græske og romerske Mythologi, som jeg selv uheldigen har brugt, eller i den katholske Romantik, som nogle Nyere have søgt at indføre. Jeg troer derimod med Fasthed, at den kan og vil for disse Tab vinde fuldkommen Erstatning i en hensigtsfuld Anvendelse af den nyeste Naturfilosofi, hvis levende Fremstilling af Naturkræfterne i mine Tanker allerede viser Spirerne til en tidligere eller sildigere blomstrende ny Digter-Religion.» Han er ligeledes overbevist om, at «Rimets eenstonige Dobbeltklang» snart i de Sprog, der, som det græske, have deres Rødder i sig selv, vil vige for »Metrets

*) Se dette Værks første Afdeling, Side 39 & 104.

vexeltonige Eenklang» og, med Undtagelse af Anvendelse i lette, spøgende og maaske alle til Sang bestemte Smaadigte, blot beholdes i de Tungemaal, der have deres oprindelige Stammestavelser i de døde Sprog og af den Grund mangle følelig Stavelsevægt. Hvad de nyeste tydske Forsøg af Brødrene Schlegel, Tieck og deres Tilhængere angaaer, mener han, at de, trods deres Genialitet og tildels rigtige Følelse af, hvad der er det Væsenlige i Poesien, ere paa en Kunstens Afvei. »Udrustet med al deres Kraft og forsynet med den finere Følelse for Velklang, som mangler dem, begyndte den altfor tidlig bortrevne Hardenberg en romantisk-poetisk Bane, der gaaer høit over deres, og som, fuldendet, vilde have ført denne Digtart til Maalet.» Den af ham »saalænge miskjendte, blot i enkelte Mesterstykker beundrede Goethe» staaer, efter hans nuværende Overbevisning, »i egenlig poetisk Kraft i Spidsen af alle Nyere» som klassisk Mønster, medens »Homers udødelige Oversætter, Vosz» gjør det »i egenlig Verskunst». Forerindringen erklærer tilsidst, at, hvis dens Forfatter døer inden sin forhaabede Fuldendelse, er hans Dom: »at mine Digte ingenlunde vare mit Digterliv værd», og at det for hans hidtilværende Forfattervirksomheds Skyld aldeles ikke lønnede sig »at have tabt næsten Alt, hvad Borgeren kan tabe, lidt næsten Alt, hvad Mennesket kan lide, følt Alt, hvad Digteren kan føle, og vovet paa Livets urolige Hav i Skjebnens vildeste Storme Alt, hvad alle Tre kunne vove».

Da Baggesen bryder Staven over sit »Hidtils-Liv paa de fire sidste Aar nær», sætter han altsaa sit nye Udgangspunkt umiddelbart efter Udgivelsen af Oehlenschlägers første Digtsamling, der bragte det Nye til Gjennembrud i Poesiens Verden hos os og jo ligeledes virkede saa stærkt paa Schack Staffeldt. Baggesen kaster sig nu i Armene paa det nye Aarhundredes nye Aandsretning i Tydskland og Danmark,

idet han anerkjender Goethe som den største nyere Digter og hylder Naturfilosofien, Schellings og Steffens' Evangelium, om hvilken Baggesen endog mener, at den bærer »en ny Digter-Religion» i sit Skjød. Det er samme Tanke, som H. C. Ørsted udtaler i »Aanden i Naturen», hvor han hævder, at Naturvidenskaben skal befrugte Indbildningskraften, saaat der, ligeoverfor den gamle Digterverden, aabner sig »en ny, maaske aandeligt af ikke mindre Betydning end den, Opdagelsen af en ny Verdensdel havde ligeoverfor den saakaldte gamle Verden» *). Oehlenschlägers »Kongstanke»: at fremmane »en hel ny poetisk Verden» af det gamle Nordens Gravhøie, sysselsætter Baggesen stærkt; Fortalen til »Nye blandede Digte» ender endog med den Erklæring, at Digtet »Odin», ved Siden af Homer-Oversættelsen, for Eftertiden næsten udelukkende vil beskjæftige ham som dansk Digter. Men Baggesen ser ogsaa udover Norden, og hans Tanke omspænder hele Tilværelsen, hvor selv Jorden kun er et Led i den store Verdensharmoni af Naturkræfter. Forherligelsen af Hardenberg har sit Pendant i et Brev fra H. C. Ørsted til Oehlenschläger samme Aar, hvori Naturfilosofen erklærer, at han holder Novalis for »en af de modneste Digtere, der har existeret» **). Baggesen havde ogsaa i Paris samtalet med H. C. Ørsted om »Heinrich von Ofterdingen», som Gjerlew laante Digteren (efter Optegnelser i Papirerne paa det kongelige Bibliothek). Desværre spaaer »Nye blandede Digte», med hvilke jo den nye Periode af Baggesens Digterliv, efter hans eget Sigende, tager sin Begyndelse, ikke godt om den raadsnilde Odysseus' Fart paa de nye Have; og det antike Metrum, der skal afløse det romantiske Rim, vil neppe hjælpe til at bære en moderne

---

*) »Samlede og efterladte Skrifter», I, 104.

**) »Breve fra og til H. C. Ørsted», første Samling, Side 234.

»Digtertremast» i Havn. At Baggesen sætter »det Lave«, hvori han dog har en saadan Styrke, og Lunet, der baade for Livets og Literaturens Vedkommende maaske var den bedste Skat, som forundtes ham, saaledes i Skygge for det Høie, hvilket Forfatteren af »Hakon Jarl» førte til Seir, er ogsaa en afgjort Miskjendelse af det Komiskes evige Berettigelse og udødelige Værd.

29.

Det var unegtelig en ikke ringe literær Virksomhed, Baggesen udfoldede i de tre Fjerdingaar, han dvælede i Kjøbenhavn. »Skjemtsomme Rimbreve», »Eventyrer og komiske Fortællinger» (første Del), »Gjengangeren og han selv eller Baggesen over Baggesen», »Nye blandede Digte» (første Samling), Aaret efter fulgt af anden Samling, og »Digtervandringer» (første Del) vare jo Frugter af dette Ophold. Vel var Meget heraf tidligere trykte Ting, hvorved han reassumerede sin poetiske Fortid; men ikke Lidet var dog nyt og for største Delen Noget af det Bedste, han hidtil havde præsteret. Baggesen havde vel endog paa dette Tidspunkt — sælsomt bevæget af Romantiken og stærkt henreven af Søsteren til dens danske Bannerfører — naaet et digterisk Høidepunkt som ingensinde tidligere. Han var jo overhovedet af disse forunderlige, nervøse, letbevægelige Naturer, der fra den største Deprimerthed med en Staalfjæders Spændkraft pludselig kunde udvikle aldrig anede Kræfter. — Hvorledes modtog nu Nationens Ordførere den hjemvendte Digters fornyede Virksomhed i Modersmaalet? Vi ere saa heldige at kunne faae dette Spørgsmaal besvaret af Repræsentanter saavel for den ældre som for den nyere Tid, frem-

ragende Mænd af den forskjelligste Aandsretning, der yttrede sig baade offentlig og privat desangaaende.

I »Den danske Tilskuer« anmeldte Rahbek i Slutningen af 1806 »Skjemtsomme Rimbreve«, hvormed Baggesen redivivus paany introducerede sig i sit Fødeland. Som Motto over sin Artikel satte han et Par Linier af en Sang til Baggesen fra 1800:

»Glad jeg til alle Musers Ven
ønsker mit Fædreland Lykke«.

Han kalder Bogen »et Digterarbeid, der opfylder et af de Savn, der maaske for vor Literatur hidtil ere de største og føleligste, et Digterværk, over hvilket Wielands, Voltaires og hin gamle Tiburtiners *) Aand, denne det gode Selskabs Muse, umiskjendelig ses at have svævet«, og fremhæver, hvorledes disse Breve, »ligesom i Tryllespeil, fremkogle de 22 Aar, der ere henrundne fra 1784, da vor fælles Ven Pram fremstillede mig den talentfulde Yngling som sin Aands og sit Hjertes Yndling, og indtil nu«. Han dvæler derpaa ved »den gjenfundne Digters Skjønheder« og priser »den lette, levende, uudtømmelige Vittighed, der hvert Øieblik veed at overraske os ved at gribe de mest uventede Ideer og fremstille dem fra den mest uventede Side og i det Øieblik, vi troe at have set Alt, hvad vi ansaae det for muligt, der kunde være at se derpaa, ligesaa uventet veed enten at stille os dem i et ganske nyt Lys, hvorved de fordelagtigen forandre deres Udseende, eller vel endog at væbne vort Øie til at opdage nye Verdener i et Støvgran derpaa«. Han gaaer saa over til at tale om »denne kunstig ukunstlede Versifikation, disse Vers,

*) Horatius, der af Mæcenas fik en Eiendom i en af Sabinerlandets Bjergdale Nord for Tibur (det nuværende Tivoli) og ofte opholdt sig der og i Tibur.

der trækkes ud og ind
alt efter Musens løierlige Sind *),

men der i disse deres Bugtninger og Vendinger stedse udgjøre den fuldkomneste poetiske Periode, vort Sprog har at fremvise — denne Blanding af lange og korte Linier, der under Læsning synes at være aldeles faldne af sig selv, og som, naar man studerer deres Bygning og Sammensætning, friste til at antage, at hver eneste Linie var Produktet af den tænksomste Sammenstilling af alle Versmaal for deraf at udkaare den allerpasseligste«. Han udhæver endelig »den Skat af Almenvisdom, af sand Levefilosofi, de levende, livelig fremførte Følelser, der saa ofte, saa idelig overraske os imellem Spøg og Latter».

Fra Kiel tilskrev Schack Staffeldt — der, træt af Embedslivet, var ifærd med at gaae til Hoffet, uden Tvivl ikke mindst for at skaffe sig større Otium til sin aandelige Udvikling — i April 1807, altsaa umiddelbart efter Udgivelsen af »Gjengangeren og han selv», Baggesen et meget karakteristisk Brev, hvori det hedder: »En Forræder mod den himmelske Sandhed og den guddommelige Kunst maatte jeg være og, som en saadan, fortjene Fordømmelse til evig Feiltagelse og evig Uformuenhed, hvis jeg ikke, skulde det ogsaa kun være med en fjern Gjenlyd, lod mig høre ved den Røst i Ørkenen, der pludselig har forvandlet min Ensomhed til en Egn med Spor af Mennesker og Guder. Tak, inderlig Tak, ikke i mit, men i alt det Skjønnes og Herliges Navn, ædle Odysseus! for din Gang til den kritiske Circes fortryllende Ø, hvis bedøvende og bedaarende Urter tyngede saa mangt et Hoved ned til Jorden. Men ikke nok! Den betænksomme Penelopeia, Kunsten, hvis Arbeide, neppe færdigt, igjen maa tilintetgjøres, venter sin Ægteviedes fuld-

*) Citat af »Poesiens Oprindelse».

endede Hevn mod de uberettigede Friere. Tro ikke, kjære Baggesen, at min Personlighed i ringeste Maade er Grund til dette varme Bifald. Kritiken har, da den dog ikke kan have ignoreret min literariske Existens, hæderligen udmærket mig ved en affekteret Stiltienhed; desuden er min Kjærlighed, ja, jeg kan sige, min Andagt for Kunsten saa ren, saa aldeles opløftet over Lidenskabernes Atmosfære, følgelig saa ætherisk, at alle borgerlige, selskabelige og pekuniære Hensyn derved udelukkes fra den. Lad derfor de kritiske Bommænd paa Veien til Efterverdnen slaae Bommen ned for mig! Under den lister jeg mig sikkerlig ikke væk; om jeg flyver over den? — Jeg har læst Deres Rimbreve og Deres Tveheds Samtale. De har Ret, hine ere uden Lige i vor Literatur. Den lille Jocus deri, som stikker Hovedet gjennem Satyrmaskens brede Mund og nynner: Kik! Kik! er en nydelig lille Glut, som tør lege paa Afrodites og Athenes Skjød. Dialogen er fuld af Genialitet.» Han fremhæver saa for denne Sidstes Vedkommende som specielt kjærkommen »den ædle, hellige Alvor, med hvilken De tilbagekræver Kunstens Værdighed», og udbryder i den Anledning: »O, gid det maatte virke paa vore Landsmænd, som ved usle Smørere synes vænnede til at anse Kunsten for en Dekoration af Livet, som Tapeter, Platmenager og deslige. De Vanhellige! Det herligste Liv er kun Rammen til det herligere Kunstværk.» *) Han taler derpaa om, at han lader trykke et Bind nye Digte og tænker paa et Udvalg af sine hist og her adspredte Stykker; dermed (siger han) »tager jeg Afsked fra Musen for Smaadigte og betræder en anden Bane, hvis ikke borgerlige Forhold deri gjøre Forandring». Staf-

*) Efter et Brev fra Reinhold til Baggesen havde Staffeldt faaet »Gjengangeren og han selv» gjennem Steffens, der paa den Tid opholdt sig i Kiel paa Veien til Kjøbenhavn.

feldt vil altsaa, ligesom Baggesen, forsøge »paulo majora«. Ligesom Miltiades' Triumfer voldte Themistokles søvnløse Nætter, saaledes inciterede aabenbart Oehlenschlägers baade Baggesen og Schack Staffeldt. Brevet ender: »Lev vel, kjære Baggesen! det er at sige: Sov, spis og drik! Lev herligt, kjære Baggesen! det er at sige: Lev for og i Kunsten!»

Baggesen besvarede øieblikkeligt denne interessante Skrivelse saaledes: »Deres varme, mig saa skjønt yttrede Bifald, kjæreste Staffeldt! for hvad der nyligen er kommet for Lyset af min Aand og fra min Haand, vilde allerede have været mit Hjerte kjært, hvis jeg blot havde lært at kjende den fine Naturens Fornemmer, jeg saa gjerne underholdt mig med i Kiel; men, da jeg i Deres legemlige Fraværelse tillige har gjort Bekjendtskab med den høiere Naturens Stammer — hvilken Dødelig udtaler den? — er dette Bifald endog for mit Hoved ikke lidet kildrende. Iblandt de Tolv, for hvilke jeg har digtet, for hvilke jeg alene har ønsket at kunne digte (ifald der ellers gives Saamange blandt de Tusinde, for hvilke jeg har skrevet) var Indvielsens, den ottende Søns, den nye Øes, Lillas, Høstens, Blomstens, Efemerets og især den døende Sommerfugls Sanger naturligvis en af de vigtigste for min Forfængelighed — hvis man bør give Lysten til at forstaaes og føles aldeles af idetmindste tolv Læsere dette ydmygende Navn. Tak altsaa for dit Brev, i Støvet og Verset bundne Sommer-Menneske, hvis Vinge den store Jordens Spurv har maaske allerede dødelig saaret, men som sikkert engang, frigiven, opsvinger Dig i Ætheren som Engel *). Det har viist mig, at der er idetmindste een blandt mine Medlevende, der har Sands for det Væsenlige i mine

*) Hentydning til det sidstnævnte af de Staffeldtske Digte (»Digte«, 1803).

Rimbreve. Deres Billede, kjære Staffeldt! af den lille Jocus er mine Rimbreve samlede i et eneste Fantasiens og Følelsens Brændpunkt og hidtil — formodenlig for stedse. — den eneste Kunstnerbelønning, jeg har havt derfor. — — — Jeg troede, sandt at sige, mine Rimbreve og min Gjenganger aldeles tabte for alt Andet end for min økonomiske Fornødenhed, da Deres Brev kom og gav mig et lille Vink om, at der kan gives Læsere, der tilbede Shakespeare, Goethe, Novalis og Alt, hvad der ellers straaler guddommeligt i vor Nutids Tusmørke, som ere istand til at finde Poesi i disse tvende Skjemtsamlinger, hvori jeg forsætligen har ladt Naturen lege Skjul med Kunsten og Kunsten Blindebuk med Naturen. — — —»

Det er ikke blot Oehlenschlägers Værker, Baggesen har fordybet sig i ved sin Hjemkomst 1806; ogsaa Staffeldts »Digte» fra 1803 have fængslet ham og begeistret ham for den af ham saa træffende og aandfuldt karakteriserede »høiere Naturens Stammer», det »i Støvet bundne Sommer-Menneske, hvis Vinge den store Jordens Spurv maaske allerede dødeligen har saaret». Vor store romantiske Lyriker, Indvielsens herlige Sanger har været med ved Baggesens Indvielse i det unge Aarhundredes nye poetiske Mysterier. Der klinge ogsaa af og til Toner hos Baggesen fra denne Tid, der minde om Staffeldts sværmeriske, idealistiske Digternatur. Denne, hvem Oehlenschlägers umiddelbare Genius ikke lod vederfares Ret, har aabenbart anslaaet beslægtede Strenge hos Forfatteren af »Gjengangeren og han selv» og bidraget Sit til, at »Odysseus» styrede hen mod »den nye Ø», som var dukket op af Havets Skjød.

I sit Svar paa dette Brev næste Maaned erklærer Staffeldt betegnende: »Jeg søger at adskille min Poesi fra Dagligdagsheden og at rulle min idealske Sfære saa høit omkring, at den ikke støder sammen med den jordiske Pla-

net. Mellem begges Sammenstøden gaaer den mellemværende Digter saa ofte tilgrunde. Maaske er dette Karaktersvaghed, grundet i fysisk Afspændelse, der lader mig frygte denne Kollision, ligemeget! jeg frelser dog paa denne Maade min poetiske Luftballon fra al Forvikling med jordiske Gjenstande.» *)

I »Kjøbenhavnske lærde Efterretninger for Aar 1809» fremsatte N. F. S. Grundtvig «sin Beskuelse af en Digters Værker, hvis sjeldne Fortrin han med Glæde erkjender, uden dog at være blind for hans Mangler eller Synder». Denne mærkelige, storstilede Personlighed var født i det smilende Sydsjælland 1783, 19 Aar efter Baggesen, 14 efter Staffeldt, ikke fuldt 4 efter Oehlenschläger. Faderen var Præst, Moderen en Søster til Steffens' Moder. Fra sit 9ende Aar kom Drengen i Huset hos en Præst i en af Jyllands stille, alvorlige Hedeegne, hvor han, blandt Andet, læste Arild Hvidtfeldts Krønike og Holbergs Værker. Efter sex Aars Ophold her kom han i Aarhus Latinskole. Han blev nu bekjendt med de gamle danske Almuebøger og Suhms Værk »om Odin og den hedenske Gudelære» og begyndte alt at skrive Vers. 1800 blev han Student, samtidigt med Oehlenschläger, og var, ogsaa ligesom denne, Aaret efter Øienvidne til Slaget paa Rheden. 1803 tog han allerede theologisk Embedsexamen, og han hørte Fætteren Steffens' vækkende Forelæsninger over Naturfilosofi og Goethes Poesi. Vedels Oversættelse af Saxo, Claussens af Snorro og Sandvigs af Edda faldt i Hænderne paa ham, og han vendte sig til den islandske Literatur. 1805 blev han Huslærer paa Langeland, hvor han i en smuk Natur og landlig Ro med stærkt bevæget, mod det Høieste stræbende Sind studerede Shake-

*) »Samlinger til Schack Staffeldts Levnet» af F. L. Liebenberg, II 409—414.

speare, Goethe, Schiller, Fichte, Schelling, o. s. v. og henreves af Oehlenschlägers nye Poesi. 1806 og 7 optraadte han som Forfatter med nogle Afhandlinger i Rahbeks »Minerva«, der handle »om Sangene i Edda«, »om Asalæren«, »om Videnskabelighed«, o. s. v. De udmærkede sig ved glødende, tungsindig Begeistring, originale Tanker og et kraftigt Sprog, uden at de dog gjorde synderlig Virkning. Nogle Breve fra ham til Nyerup fra Foraaret 1807 (i Nyerups Brevsamling paa Universitetsbibliotheket) give os et Indblik i Grundtvigs Aandsliv. Det første Brev skriver han til den ham personlig ubekjendte Professor Nyerup paa Regensen med Bøn om at faa Edda og Sagaer fra Universitetsbiblio-theket, ved hvilket Nyerup var Bibliothekar, over paa Langeland, hvor han (som det hedder i et Brev fra Begyndelsen af 1808) er »Hovmester af Herrens Vrede«; og der siges deri: »Nordens Oldtid blev mig i den tidlige Barndom hellig og kjær, og jeg erindrer fra hine Dage ei nogen mere levende Smerte end den, jeg følte ved at læse hos Hvidtfeldt, at vi vidste Intet om de gamle Guder. Omslynget af Trangens og et Brødstudiums Baand, var det faa og flygtige Vikingetog, jeg kunde gjøre til fjerne Tider. Endelig henstødte Skjebnen mig paa en Plads, hvor dog nogen Tid levnes mig til uden Brøde mellem Fædres Høie at anskue Fædres Daad og paa Asers Altre begrunde Asers Høihed. Hvad Stilling og ringe Evne tillod, samlede jeg til Kjendskab af Hedenold; men langtfra at tilfredsstille mig opluede det kun stærkere min Længsel efter at trænge dybere ind i hin gaadefulde, men herlige Verden. Længe stræbte jeg at neddæmpe denne Længsel, der kun forbittrede min Nydelse; men hvem begyndte vel at tænke over Aser uden at føle uimodstaaelig Trang til at tænke sig dem hele, som de svævede for Oldtids Skjalde?« I det næste Brev, hvor han fortæller, at han arbeider paa en kort Fremstilling af sin

Idee om Asalæren, beder han Nyerup sende ham »Suhms Skrift om Odin, der er mig dobbelt kjært, da det i min Skolegang først stillede min Længsel efter Nordens Guder», og taler om »den Evne, Guderne skjenkede mig». I et tredie vedlægger han sin Fremstilling af Asalæren og beder Nyerup, hvis han finder, at disse »Bemærkninger i Eddas Forgaard» fortjene Offentliggjørelse, anmode Rahbek om at optage dem i »Minerva». Det hedder derpaa: »Dersom De kun maatte finde Noget indsluttet i Formen, vil De vist ikke stødes af dens Underlighed. Jeg har fire Gange stræbt at forandre den, men det har ikke villet lykkes, da den i al sin Underlighed er det troeste Aftryk af min nærværende Sindsstemning, en glad og livfuld Anelse af gamle Nords Høihed, parret med tilbagetrængt Smerte.» Grundtvigs »Beskuelse» af Baggesen er et af hans tidligste literære Arbeider og tillige af denne Grund af mer end almindelig Interesse. Artiklen begynder: »Denne Digter, hvis danske Tunge en Tidlang forstummede, medens han, fjern fra Fædrelandet, øvede sig i fremmed Maal, besøgte i Høst 1806 atter det Dannemark, der med høilig Gammen saae Digtergnisten i hans Indre ulme, kæmpe og frembryde i Lue. Sit Besøg forevigede han, som Fyrsters Sæd monne være, med kostelige Gaver; og skjøndt Meget af hvad han gav alt forhen tilhørte os, forbandt dog ei Lidet med sit indre Værd Nyhedens Ynde, medens Noget lod sig i nyt Klædemon tilsyne». Han anmelder derpaa »Skjemtsomme Rimbreve», og som de »Grundtræk, der have været Digterens Særkjender paa hans hele Vandring», nævnes: »spillende Vid og en Fantasi, der sædvanligst spiller let paa Overfladen eller dens nærmeste Lag, ogsaa stundom trænger dybere, men sjelden skaber hele og faste Syner. Som oftest er Latteren blandet med Graad og Graaden med Latter; men næsten altid, naar Digteren spreder sine Vinger for at flyve mod det Høie,

nedtynger han sig ved Betragtninger over Flugtens Natur, over Jorden, han løfter sig fra, og Himlen, han hæver sig mod, eller og Flugten taber sig i en spøgende Flagren henover de blommede Enge, han ei nænner at forlade. Ofte følte han, at saa vare hans Vilkaar; og han har aldrig kunnet enes med sig om, enten han skabtes til Graad eller Latter, til Alvor eller Spøg, netop fordi den lunefulde Natur havde sin Skjemt af at danne ham til en synderlig Blanding af Alt. Denne Blanding har gjæret og kæmpet med sig selv, og stundom finge somme Dele mærkelig Overhaand; men i Rimbrevene er det hartad aldrig saa, fordi her ei var Noget, hvori hans Egenhed kunde tabe sig, da det meget mere var den alene, som aftrykte sig selv.« Grundtvig erklærer om dette fortræffelige Værk, med Hentydning til en ovenfor anført Yttring af dets Forfatter i Fortalen: »Ei findes Noget i dansk, ja vel ikke blot dansk, Maal saa rundt, let og flydende». Derpaa gaaes der over til »Eventyrer og komiske Fortællinger», hvorom det hedder: »Her se vi Baggesen i den Dragt, hvori han først og maaske mest behagede sine Landsmænd, men, som det synes, sjeldnere sig selv. Aldrig har han i komisk Dybde og Helhed naaet Holberg, mindre Vessel i sit eneste mageløse Værk. Unegteligt er det imidlertid, at der var en Tid, da Komus stræbte efter Enevoldsmagten i Baggesens poetiske Rige, og i hans mest uindskrænkede Regeringsøieblik blev det Meste af Kallundborgs-Krøniken til. Baggesen har digtet een komisk Fortælling, men skrevet adskillige Anekdoter og Eventyr, som ofte ere vittige og have enkelte komiske Træk.» I »Kjøbenhavnske lærde Efterretninger» for næste Aar recenserer Grundtvig derpaa »Gjengangeren og han selv». Disse Anmeldelser af den nys paa Forfatterbanen indtraadte store Genius indeholde sikkert — ved Siden af Bemærkninger af tvivlsomt Værd — i det her Gjen-

givne Noget af det mest Slaaende, der indtil da er bleven sagt om den sælsomme Janus Baggesen, og bære Vidnesbyrd om en dyb Naturs aandfulde Forstaaelse af den navnkundige ældre Digters Fortrin saavelsom Feil; ikke mindst røbe de et skarpt Blik for »den Vaklen, den afvexlende Stigen og Synken, som stedse trykkede og delte den Underlige, der næsten hvert Øieblik gjentager Dioskurernes evige Vexelliv». *) Grundtvigs kraftige Alvor og rige Lune, der saa mægtigt kundgjorde sig i senere Værker, satte ham i en ualmindelig Grad istand til at se og vurdere Dobbeltheden hos den »underlige» Repræsentant for Overgangsstadiet fra det 18de til det 19de Aarhundrede.

Om Gjengangeren udspandt der sig naturligvis Kamp. De egenlig Angrebne holdt sig dog, paa en enkelt Undtagelse nær, stille; det var nærmest kun »Fjendens Trosknægte» (som Staffeldt med Grund kalder dem i sit sidstnævnte Brev), der kom i Bevægelse. I April 1807 rykkede man i »Dagen» frem til Angreb paa den dristige Digter, der, som han siger i Svaret paa Staffeldts førstnævnte Brev, anser det for »hellig Pligt, om muligt, at udrydde Pavelskhed og Sanderskab og Rahbekkeri af vor poetiske Verden — ikke for at herske selv (som man siger), thi det Parnas, jeg har i Sinde at boe paa, er ikke det danske — men for at bane Veien for den virkelige Digtkunst: Aandelighed, fri Naturlighed, barnlig Uskyldighed og Religiøsitet». Det var plumpe, anonyme, versificerede Angreb, der fra Baggesen i »Dagen» for 17de April fremkaldte:

---

*) Polydeukes (der var en Søn af Zeus og Leda og udødelig) vil, da hans elskede Halvbroder Kastor (der var en Søn af Kongen i Lakonien Tyndareos og Leda og dødelig) er bleven dræbt, hellere dele en vexlende Skjebne med Broderen end være alene uden ham blandt Guderne; og derfor tilbringe Dioskurerne sammen afvexlende den ene Dag i Himlen, den anden i Underverdenen

»Til dem, som forundre sig over, at jeg ikke svarer paa Versene mod mig i »Dagen«:

For at umage mig med Sort paa Hvidt
at holde vore Dunser *) lidt i Ave,
jeg fordrer, som man alt har set, kun lidt —
men idetmindste Navne maa de have.»

Da Resch, en 26aarig norsk Student, der 1807 blev Translatør, udgav »Baggesen og hans Gjenganger», aandløst, tildels plumpt Rimeri, mod Digteren, og da en forulykket, forfalden, berygtet, jydsk 30aarig theologisk Kandidat Brestrup (der selv i en lille Bog, »Mine Ungdomsdaarligheder» 1807 har skildret sit elendige Liv, som endte kortefter) samtidigt angreb ham i sit Ugeskrift »Den satiriske Tilskuer», udbrød Baggesen i »Dagen» for 1ste Mai:

»Brestrup! og Resch! Nei, det er ikke nok,
skjøndt Navnene kan være meget rigtige!
Der fordres idetmindste dog en Skok
af Slige, for at blive mig lidt vigtige.» **)

Baggesen savnede forresten ikke Forsvar: Fyenboen Jens Søtoft, en dansk Jurist, der var Kopist, brød saaledes i »Nyeste Skilderi af Kjøbenhavn» en Landse for sin Navne med Resch, som i sit »Museum» optrykte det ovenfor nævnte Rimeri — med tilføiet Motto:

---

*) Dunce, Engelsk: Dumrian Den med Holberg samtidige, bekjendte engelske Digter Pope skrev et komisk Heltedigt, Dunciaden, hvori han hudflettede sin Tids slette Digtere.

**) Et Udtryk i de foregaaende Linier: »paa Gunnerisk at fornærme mig», fremkaldte »Svar til Jens Baggesen» af Skribleren, Revisionsassisten Gunnerus, en Normand (Brodersønssøn af den bekjendte Biskop), der forresten satte stor Pris paa Baggesen som Digter og ofte havde rost ham i sine Skriverier (»Sædernes Skilderi» og »Sandhedsvennen» — bedrøvelig Ihukommelse!)

»Et sælsomt Raseri ham river hen.
Skjøndt født til Skal, han stolt vil være Kjerne
og Herre, skjøndt han skabtes til en Svend.

Lampens Aand.» —

og i Prosa fortsatte Angrebet paa Baggesen, »fordi et ondt Princip gaaer gjennem hans Værker». Dog, der er ingensomhelst Grund til at dvæle længer herved; Staffeldt bemærker med Rette i sit sidstnævnte Brev til Baggesen den 22de Mai 1807, at »al den epigrammatiske Bjæffen» ikke er en Tanke værd *). — Af de egenlig Angrebne tog Sander tilorde i »Piketspil med Baggesen» **); i en Xenie af Baggesen tales om »det Sanderske Vaas».

I Brøndsteds Reise-Dagbog forekomme i Juli 1807 følgende (hidtil utrykte) Bemærkninger om Baggesens Metamorfose: »Vi fik for en otte Dags Tid siden fra Kjøbenhavn den berygtede, forhadte Gjenganger og andre Baggeseniana. Jeg har siden efter havt oftere Forhandling med Oehlenschläger desangaaende. Vi ere enige om, at Gjengangeren, saameget man end har skreget, er i Grunden et af Baggesens bedste Produkter. Det er dog rørende, at et Menneske rystes af noget Høiere og bryder overtværs med sit eget forrige Liv og Alt, som bandt ham til det, han nu anser for slet og foragteligt, selv om det samme Menneskes Subjektivitet (hvad maaske er Tilfældet med Baggesen) alle-

*) Ved B— og R— i Schak Staffeldts Brev menes aabenbart Brestrup og Resch; og C. Molbech er paa Vildspor, naar han i Staffeldts Biografi (»Samlinger til Staffeldts Levnet», I, 175) søger dem i »Gjengangeren og han selv», hvor Kampen jo heller ikke føres med »Fjendens Trosknegte», men med Fjenden selv.

**) Denne Brochure er citeret efter Erslew's »Forfatter-Lexikon»; men den findes ikke i vore Bibliotheker og har heller ikke ad andre Veie kunnet skaffes tilstede.

rede er saa forvansket, opløst og uselvstændig, at disse Anwandelungen des guten Princips kun blive overgaaende.»

30.

Baggesens Afreise fra Danmark, hvor han efter sin første Bestemmelse kun skulde have opholdt sig nogle Uger, der vare blevne til en halvsnes Maaneder, nærmede sig; Foraaret kaldte Trækfuglen afsted.

Iforveien traf Digteren sammen med Henrik Steffens, der, da Universitetet i Halle var bleven ophævet efter Slaget ved Jena, tyede til Danmarks Hovedstad, hvor han dog kun blev nogle Dage, eftersom man der endnu bestandigt nærede en smaalig Angst for den aandfulde Docent *). Steffens siger, at han i A. S. Ørsteds Hus fandt »en alt i mange Aar i sit Fædreland skattet, ogsaa i Tydskland berømt Digter. Flygtig havde jeg alt tidligere i Kiel gjort hans Bekjendtskab. Jeg vurderede vel hans Talent, især saaledes som det tidligere havde yttret sig i lette, lunefulde Fortællinger, jeg beundrede den Færdighed, hvormed han forstod metrisk at beherske det tydske Sprog; men han hørte til en Digterskole, som jeg bekæmpede, og han forblev fremmed for mig. Dog havde han en vis Lethed ved at slutte sig til nye Anskuelser; og jeg erindrer ikke, at han traadte mig forstyrrende iveien i den Kreds, i hvilken han levede, næsten altid utilfreds med sin Stilling og udenfor al Selskabelighed.» **) H. C. Ørsted fortæller i et Brev til Oeh-

*) »Was ich erlebte», V, 235. J. P. Mynster: »Meddelelser om mit Levnet», Side 168. »Breve fra og til H. C. Ørsted», første Samling, Side 210. »Briefe an L. Tieck, herausgeg. von Holtei», IV, 59.

**) Denne Skildring er af Steffens feilagtigt henført til 1802 (»Was ich erlebte», V, 31)

lenschläger fra 10de April 1807, at Baggesen gjorde »forfærdelige Komplimenter» for Steffens. Han havde jo ogsaa dengang faaet Øiet op for Naturfilosofien og Goethe og den nye Aandsretning i det Hele taget, ja havde i »Gjengangeren og han selv eller Baggesen over Baggesen» afgjort brudt med sin Fortid. Et Vers over Steffens fra denne Tid af Baggesen lyder forresten:

»Mens hin og denne gjør sin Cour
til den saa knibske Fru Natur
med Suk og Knæfald mangefold,
ta'r Steffens hende frisk med Vold».

Den 23nde Mai hedder det i den ovennævnte Baggensenske Skrive-Kalender: »Af alle poetisk-elskovssalige Dage i mit Liv den saligste. Hele Dagen fra Morgen Kl. 9 af paa Frederiksberg i deiligt Veir alene med Lilia. Spadseregang i Søndermarken til alle vore Yndlingssteder og endelig til Eremithytten, hvor hun gjorde sig til Hyrdinde. Spadseregang derfra hjem, for at tage Frokost i hendes lille Have i Lysthuset o. s. v.» Denne Dags Optegnelse ender: »Henrykt, hinanden nok, glemmende Alt, uden os, Gud og Naturen. Sammensmeltning, fuldkommen Harmoni, Glæde, Tillid — Alt!»

Den 26nde forlod Digteren Kjøbenhavn. Fra »Hjørnestenen» udenfor Frederiksberg Slots Jernport, paa hvilken Baggesens bedre Jeg i »Gjengangeren og han selv» har den skjønne Monolog, tilvinkedes ham (efter Kalenderen) Farvel af Sønnen samt Oehlenschlägers Søster og Fader, til hvilke to Sidste Baggesen alt skrev fra Roeskilde.

Dagen efter var han i Korsør hos sin 71aarige Moder — Søsteren var død for et Par Maaneder siden. Den 29nde kom han til Trolleborg i Fyen, hvor han modtoges venligt af Grevinde Reventlow, Grevinde Schimmelmanns Søster, og næste Dag til Gravensten paa Als, hvor han var Gjest hos

Hertuginden af Augustenborg, Frederik den sjettes Søster, som han fandt »mere levende og blomstrende, yngre og livsaligere end nogensinde«. I Skrive-Kalenderen hedder det: »Jeg sagde hende oprigtigen, at jeg ikke ønskede at oppebie Hertugen«. Denne ventedes nemlig fra Hovedstaden, men havde (som det hedder i et Brev fra Baggesen) ikke havt den Artighed i Kjøbenhavn en eneste Gang at indbyde sin fordums Yndling, og denne var ilet til Gravensten »for at komme foran Hertugen« (efter Skrive-Kalenderen). Paa Gottorp Slot traf Digteren hos Landgreven af Hessen sammen med Arveprindsen af Weimar og hans Gemalinde, den unge russiske Keiser Alexanders Søster, »den virkelig deilige og usigelig naturlige, indtagende, yndige Storhertuginde« (som hun karakteriseres i Skrive-Kalenderen), hvem Schiller for et Par Aar siden kort før sin Død havde modtaget i Weimar med det skjønne Forspil »Die Huldigung der Künste«, og hvem Schack Staffeldt nylig havde besunget paa Tydsk *). Netop som Baggesen talte med hende om Oehlenschläger — hans »kjære, stadige Tanke«! — ankom Efterretningen om det stærke og tappert forsvarede Danzigs Kapitulation under Napoleons blodige Kamp med Preussen og Rusland, der havde ført Aarhundredets store Helt helt op til Weichselen. I den første Halvdel af Juni — Slaget ved Friedland stod dengang — opholdt den danske Poet sig i Kiel, hvor Kronprindsen (med hvem Steffens nylig havde kollideret paa sin Henreise til Kjøbenhavn) søgte at sikkre Baggesens Fremtid nogenlunde i pekuniær Henseende, og hvor Sværmeren modtog det første Brev fra »Lilia«. Den 8nde Juni tilskrev Oehlenschlägers Fader ham en ret eiendommelig Epistel med meget mangelfuld Retskrivning, der har til Overskrift: »Gode

*) Se Staffeldts samlede Digte, udg. af F. L. Liebenberg, II, 478 & 652.

Søn!» og hvori det hedder: »Ak, gode Baggesen! man burde aldrig søge eller blive Ven. Jeg veed og har lært i en Række Aar, hvor møisommelig det er at faae den og haardt at tabe den. Vi tabte Dig altsaa og saae Dig flyve bort som Elias fra Elisa; men vi beholdt din Kaabe *), og deri skal vi svøbe os og saavidt muligt berolige os. Du, Gode! tillægger mig vel megen Roes; thi hvad har jeg Afmægtige gjort eller kunnet gjøre for Dig? Intet. Venlig modtage og venskabelig meddele det Lidet, man har, er det Pleie? Nei, det er Pligt; og har jeg vel gjort Andet? Nei, min Søn! jeg indser og føler, at jeg skylder Dig Saameget; men lad nu saa være, vores Ufuldkommenhed følger os til Graven. Men støde vi engang endnu sammen i dette Liv, saa skal ved Gud aldrig vore Døre eller vore Hjerter være lukket for hverandre. — — — Gud velsigne og opholde Dig fremdeles, saavel paa din Reise som i dit tilkommende Hjem. Og naar Du er kommen der, saa siig Adam, hvor høit jeg elsker ham, og hvorledes mit gamle Hjerte oplives af den Glæde og tilsyneladende Lykke, hvormed den Algode bestrøer, ved mine Børn, Veien i min Aftens Vandring. Hvad skulde jeg endnu sige Dig mere? Intet, uden at vi maae beholde din Kaabe — Du forstaaer mig — dit Venskab. Alt Øvrigt vil jeg haabe Du læser af Vedlagte fra din Søster **). Lev vel!» Underskriften er: »Din oprigtige Ven og antagne Fader». ***) En anden, hidtil utrykt Skrivelse fra den gamle Oehlenschläger senere i samme Maaned slutter paa Tydsk: »Sofia har alt sagt Dig, at hun er draget ind i det hende tilstaaede Værelse; men hvad mener Du? den

*) Anden Kongernes Bog, andet Kapitel.

**) ɔ: Sofia Ørsted.

***) Dette Brev, som findes blandt de Baggesenske Papirer paa det Kongelige Bibliothek, er mer end almindelig unøiagtigt aftrykt Baggesens Biografi.

underlige Ting har paa den ene Væg ophængt fire Prospekter af Kiel, og hvem hænger saa i Midten — Baggesen. Over mit Skrivebord hænger Du i en Mahognyramme, og over Dig hængte Sofia Goethe med disse Ord: Was gut ist, musz sich finden, was wahr ist, sich verbinden *).»

Over Hamborg tog Baggesen til Amsterdam, hvor han blev en Ugestid. Herfra,

» — — — — — — paa Veien
fra Kjøbenhavn til Paradis
(saa kalder jo den halve Jord Paris)»,

sendte Digteren, »trods Hasten og Reise-Hurlumheien», i Juli et Rimbrev (»Runen. Literarisk Efterretning fra Daraussen») til Nyerup, hvori han ikke just viser sig venlig sindet mod »Nutids tydske Poesien», om hvilken han, blandt Andet, siger:

»— Løsladt, uden Tøiler, uden Grimer,
lydt Seier brølende ved hvert et Stød,
som træffer Kunsten i Naturens Skjød,
en Skyggetrop af Dantes Mulm fremstimer.

»Synk, Himmel,» brøler den, »og Jord og Hav!
Forsvind fra Pol til Pol i Digtersproget,
hvert Spor af Roms og Hellas' Harmonier!»
Og Kunsten synker i Naturens Grav,
og Troppen tuder os paa Schwabisk Noget,
som ligner gamle spanske Melodier.

— — — —

*) Et Par unøiagtig anførte Linier af Novalis, der lyde:

»Was paszt, das musz sich ründen,
was sich versteht, sich finden,
was gut ist, sich verbinden.»

(Novalis' Schriften, herausgegeben von L. Tieck und Fr. Schlegel, fünfte Auflage, II, 47).

Mig skulde det bedrøve hjertelig,
hvis og det Raseri hos os blev Mode,
som i en næsten hunnisk Syvaarskrig
i Tydskland træder Sproget ned for Fode,
forkyndende den gode Smag
en ny, barbarisk Dommedag.»

Selv Steffens var bleven betænkelig ved den nye Skoles Bukkespring. I Slutningen af 1806 skriver han til Tieck: »Die poetischen Laffen haben Einem in der letzten Zeit doch zu sehr mit der neuen Zeit zugesetzt» *).

Det Napoleonske Verdenscentrum tækkes ikke den danske Poet bedre end det nye Aarhundredes viltre Poesi. Det hedder i Rimbrevet:

»Der er i Luften et — jeg veed ei hvad,
som gjør, at, trods mit muntre Lune,
og skjøndt jeg gaaer tilbage til den Stad,
som alle Døgntrompeter udbasune,
jeg heller lidt i Graven blune gad,

— —

thi hvad mig venter i Paris
er sikkert ikke Paradis.» **)

I Amsterdam sluttede Baggesen Kontrakt med Brockhaus om Udgivelsen af en Samling tydske Digte, der udkom næste Aar under Titelen »Heideblumen» med Forfatterens Portræt foran og et Indledningsdigt i smukke Rhythmer »An Lilia», hvilket (efter den oftere omtalte Skrive-Kalender) blev til i Amsterdam paa hendes 25aarige Fødselsdag, den 16de Juli 1807.

*) Briefe an L. Tieck, herausgeg. von Holtei, IV, 60.

**) »Poetiske Epistler», 1814. — Otte Linier af dette Rimbrev ere med lidt Forandring benyttede af Schack Staffeldt i en først af F. L. Liebenberg (i »Samlinger til Staffeldts Levnet», II, 546) trykt Sonet.

Dette Digt begynder:

»Was ich Göttliches fand
in hellen, begeisterten Stunden,
was schön ich gedacht und empfunden,
mit sorgsamer Hand
erlas ich und pflanzt' es, mit heiligem Streben
nach himmlischen Blumen, in's endliche Leben.

Und es hub sich empor,
wie Blümchen umher auf den Heiden,
von tönenden Freuden und Leiden
ein lieblicher Flor.
Da trat aus der Fern' ein geharnischter Riese
mit blutigem Fusz auf die singende Wiese.

Und der Rohe zertrat —
ich fühlte mit zuckendem Schmerzen
der Lieder Ermordung im Herzen —
die keimende Saat.
Ach! alle die Blumen im holden Entstehen,
ich sah sie für immer, so wähnt' ich, vergehen.»

Kæmpen, der søndertræder Blomsterne, er naturligvis Tidsalderens Heros, som fyldte Europa med sine Vaabens Larm. I et Digt til Adam Moltke fra Januar 1804 havde Baggesen paa lignende Maade talt om, at »Attila den anden raser i Spidsen for nye Hunner», og at »alle Blomster ere søndertraadte af Hestenes Hove» *). Digtet til Lilia vedbliver:

»Eine Lilie stand
dicht neben mir, ohne zu beben —
wie starrte mein innerstes Leben,
als diese verschwand!

*) Dette Digt optoges, lidt forandret, i »Heideblumen» 1808, under Titel »Die Muse in Paris, 1793». Aarstallet 1793 og Forandringerne skulle aabenbart kun søge at dække det vovelige Angreb paa Napoleon med Adressen: Robespierre.

Es welkte der Flor, es verstummten die Lieder;
ich sank in der Mitte der sterbenden nieder.»

Da svæver »ein goldener Knabe» ned fra Himlen »mit silbernem Stabe» og vækker de døende Blomster til nyt Liv med »Liliestaven». Slutningen lyder:

»Wer den Riesen gekannt,
der jegliche Blüte zerstöret,
dem jetzo die Heide gehöret,
dem ist er genannt.
Das goldene Kind mit dem silbernen Stengel,
Du, himmlische Lilia! Du warst der Engel.»

I Slutningen af Juli ankom Digteren endelig til Paris og Marly. Kortefter skulde han i Paris støde sammen med Adam Oehlenschläger, der midt i den larmende Verdenstad var fordybet i det gamle Norden. Hvorledes vil dette Møde vel falde ud efter Alt, hvad der er foregaaet? Det var et mærkeligt Øieblik i Verdens Historie, da de to store danske Digtere traf hinanden i Centret for Napoleons kolossale Magt: Helten havde netop, seirrig overalt, sluttet Freden i Tilsit med Rusland og Preussen og var vendt tilbage til sin Hovedstad efter næsten et Aars Fraværelse — »jamais plus d'éclat n'avait entouré la personne et le nom de Napoleon» *). Det var ogsaa i et skjebnesvangert Vendepunkt for deres Fødeland, de to Digtere mødtes: Ulykken brød ind over Danmark, der hidtil havde nydt Fredens Velsignelser, medens Krigen ellers rasede overalt.

*) Thiers: Histoire de l'empire, livre IX.

Tillæg.

»Das Bewusztsein von der Wichtigkeit solcher rein persönlichen, durch die Eigenthümlichkeit der Menschen wie durch ihre Schicksale und äuszeren Verhältnisse, die nicht blosz zufällig und äuszerlich mit jenen verbunden sind, hervorgerufenen Art der Entwickelung wird in unseren Tagen immer schärfer erkannt.«

(**Steffens: »Was ich erlebte«, III, 254**).

I.

Nogle karakteristiske Breve fra Henrik Steffens i Kiel til den et Aarstid yngre Kjøbenhavnske Præstesøn Hans Bastholm, theologisk Kandidat, der paa en Udenlandsreise blandt Andet opholdt sig i Kiel, hvor han var sammen med Steffens, give et interessant Indblik i Steffens aandelige saavelsom materielle Situation i Kiel i det forrige Aarhundredes Slutning. De eies af den berømte Naturforskers Søstersøn, Præsten Zeuthen, som velvilligt har tilstillet Forfatteren af dette Værk dem til Afbenyttelse *).

Det første af disse Breve er fra Oktober 1796. Steffens skildrer heri sin Tilstand ved Vennens Bortreise. »Min Stue var øde», siger han, »mine Udsigter forekom mig slettere end forhen, min Flid var svækket — kort, jeg følede kun altfor tydelig, at jeg ikke var, hvad jeg burde og altsaa kunde være, at jeg ikke var mig selv nok. Dog varede det ikke længe. Sørgmodighed er en Dovenskab, en Bekvemmelighed, som vor Natur er saa tilbøielig til. Kæmper man mod, saa viger den. Tanken om Dig var mig ikke ubehagelig mer, den styrkede mig, istedenfor at nedslaae; jeg saae med mere Fornøielse i det Til-

*) Naar Zeuthen i sin læseværdige Bog »Mine første 25 Aar (1805—1830)», Side 80, siger, at Bastholm ikke omtales i Steffens Selvbiografi, feiler han — se »Was ich erlebte», III, 224.

kommende og besluttede at nyde det Nærværende, som man bør nyde det: ved at tiltage i Kundskaber og Dyd. Jeg havde Aarsag til at være fornøiet med mine Bestræbelser. Mine Beslutninger blev fastere, mine Kundskaber mere ordnede, min Selvkjærlighed mere indskrænket, og min Menneskekjærlighed mere udbredt.» Det hedder saa videre: »Ferierne forsvandt, og jeg begyndte at læse. Jeg havde ventet 10, høit 20 Tilhørere og regnede blandt disse de fleste for Nysgjerrige. Forestil Dig min Forundring, da Henslers *) hele, ikke ubetydelige Auditorium var fuldt. Man talte over 60 Tilhørere. Jeg begyndte med en Undskyldning for de Feil mod det tydske Sprog, som jeg rimeligvis vilde komme til at begaae. Jeg talte derpaa om Naturhistoriens Nytte. Jeg vandt Bifald, i Sandhed uden at haabe. Vel tilstod man, at jeg begik endel Feil mod Sproget; men min Varme og, som man sagde, mit skjønne, skjøndt ofte urigtige, Sprog behagede dem. I lang Tid tog mine Tilhørere snarere til end af. Jeg kan ikke nægte, at det smigrede mig. Den Fjende, som jeg i saa lang Tid havde kæmpet med, fik Overhaand: jeg blev forfængelig. Vel vilde jeg endnu ikke tilstaae mig det selv. Naar jeg en Tidlang havde underholdt et Selskab — med mig og gik bort, tilhviskede Samvittigheden mig vel min Feil, men jeg døvede dens Røst. Min Dagbog blev forsømt. Jeg begyndte at glemme, hvad jeg var, og hvad jeg burde være.» Paa samme Tid som Steffens saaledes følte sig hævet i Aandens Verden, stod det imidlertid kun slet til med hans materielle Existens. »I denne Tilstand» (siger han) »begyndte Mangel at trykke mig. Min Spisevært skulde betales, min Husvært ligeledes, jeg havde ingen Penge og ingen Udsigter.» Men naar Nøden er størst, er Hjælpen nærmest. »Nu kom jeg en Dag hjem. Min Vært

*) »Den ærværdige Arkiater Hensler, der besad et stort Navn som lærd Læge, kastede Glands paa det medicinske Fakultet» — siger Steffens i »Was ich erlebte», III, 193.

giver mig en tung Æske og et Brev. Jeg aabner dette og finder Følgende:

Ihrem unermüdeten Fleisze, lieber Hr. Steffens! Ihrem so uneigennützigen Eifer, mit dem Sie unsern Nützen und Vergnügen ganz sich aufopfern, bringen mit dem reinsten Gefühle der Dankbarkeit Beygehendes dar

Ihre

Sie achtenden Zuhörer.

I Æsken var 80 Rdr. Hvad skulde jeg gjøre? Havde man tilbudt mig Penge, saa havde jeg afslaaet dem. Men nu? Jeg modtog dem, jeg var rørt, inderlig rørt.» Alt tidligere havde »et fortræffeligt Menneske» understøttet den Trængende med Penge, ja endog vaaget over ham i en heftig Sygdom, da han »rasede, faldt i Afmagt, o. s. v.». De Penge, Steffens fik tilsendte af Studenterne, nyttede ham »i flere Henseender». Han siger derom: »De hævede min Forlegenhed og — ydmygede mig. Jeg begyndte nu at tænke paa, hvor urigtigt det var, at jeg ikke gjorde disse Menneskers Gavn til mit Hovedøiemed, at jeg lod mig høre af dem, istedenfor at de skulde lære af mig. Mit Foredrag blev levende som før, men jeg koketterede ei som før med mine Tilhørere. Og Følgen? Mine Tilhørere tog mærkelig af. Det ærgrede mig, rent ud sagt, ikke. Det var Noget, som Alle havde gjort mig beredt paa fra Begyndelsen af.» Steffens blev atter den Gamle og begyndte efter nogen Tids Forløb igjen paa sin Dagbog. »Imidlertid», vedbliver han, »tog Pengene af, jeg havde ingen Udsigter og vidste ikke, hvad jeg skulde gribe til. Mine Forelæsninger kostede mig megen Tid, og Boghandlerplaner vilde ikke slaae an.» Senere hedder det: »Nu er jeg i Gjæld hos min Vært, hos min Spisevært, hos min Kræmmer og har ingen Penge. Har i en Tid af 1½ Maaned ikke havt Andet end smaa Skillinger, som mine Venner forstrakte mig.» I en Art af »uudsigeligt Mismod» tilbød han Soldin Forlaget af sin mineralogiske Haandbog, som han havde

samlet paa »i en Tid af over to Aar», og arbeidede »med næsten utrolig Iver» paa den, da Forslaget modtoges. Da det imidlertid kom an paa »nogenlunde hastig Hjælp», hvis ikke nogle af hans Kreditorer skulde blive utaalmodige, og »for idetmindste at kunne afbetale Smaagjæld, Vaskerkone, Støvlepudser, o. s. v.», maatte han excerpere et amerikansk Skrift om Klapperslangerne og se sig om efter lignende, mere haandværksmæssigt Arbeide. Mod Slutningen af Brevet hedder det: »Det skulde gjøre mig ondt, om Du vilde ringeagte mig, fordi jeg stod i Begreb med at falde. Stolt kunde jeg sige: Jeg fortjener det ikke. — — — Min Menneskekundskab har, troer jeg, tiltaget, mine Indbildninger om mig selv ere aftagne, min Frygt for et nyt Tilbagefald har skærpet min Forsigtighed.»

I et Brev fra næste Maaned til den »gode, elskelige, brave» Bastholm, der har sendt Vennen Penge, hedder det blandt Andet: »Det gaaer mig ofte saa, naar jeg har ret været flittig en Dag eller flere Dage eller flere Uger og neppe har havt nogen Time fuldkommen fri, og jeg da spørger mig selv: Hvad har Du udrettet? saa forekommer mig det altsammen saa ubetydeligt, saa unyttigt. — — — Der er en Slags Stundesløshed i Studeren som i Handlen, som nogle Mennesker ere meget tilbøielige til. Med anspændte Kræfter begynde de et i deres Øine vigtigt Arbeide, slæbe Bøger og Materialier sammen fra alle Kanter, synes saa ganske fordybede i deres Gjenstand, at man i Sandhed skulde troe, at det ikke gjaldt mindre end en Revolution i deres Videnskab; og midt under det møisomste Arbeide kan de staae op, for at spørge: Hvormange Æg har den sorte Høne lagt? *) Det gaaer mig undertiden saaledes. I lang Tid har jeg beskjæftiget mig med mit Lieblingsæmne, Mineralo-

*) Hentydning til Vielgeschrey i »Den Stundesløse» af Holberg (Act 2, Scene 1).

gien. Nye Tanker opstod og frembragte andre, under Udarbeidelsen af mine Forelæsninger begyndte de at ordne sig saa nogenlunde. Jeg prøvede dem siden i Sandhed upartisk. Kants Definition paa Organisk og Uorganisk og hans skjønne Domme over Teleologi i Naturvidenskaberne i hans Kritik der teleologischen Urtheilskraft gjorde dem bestemtere og gav dem mere Lys. Jeg vilde vove at anvende dem i min Haandbog; men jeg indsaae ogsaa Nødvendigheden af først at give mine Grunde tilkjende i en egen Afhandling og underkaste dem offentlig Prøvelse, førend jeg anvendte dem. Jeg vilde begynde fra Videnskabens tidligste Tilstand; jeg vilde vise, hvordan det egenlig var gaaet til, at man havde overset Saameget, som blot enkelte Mineraloger havde givet Vink til, og de andre ikke anvendt. Nu slæbte jeg sammen Dioscorides, Plinius og Agricola *) og alle Middelalderens Mineraloger, for at vise, hvorledes Mineralogien egenlig ikke existerede som Videnskab førend i de Par sidste Decennier. Forgjæves søgte jeg efter en mineralogisk Historie, der kunde tjene mig som Ledetraad.. Den existerer ikke. Paa den Maade har jeg uafbrudt igjennemrodet disse gamle Skrifter i over en Maaned og er endnu ikke færdig.»

I et Brev uden Datum (efter forskjellige Indicier fra Begyndelsen af 1797) hedder det: »Da jeg modtog dit Brev, var min Tilstand skrækkelig. Jeg frygtede hvert Øieblik for, at mine Kreditorer skulde bryde løs. Jeg havde med en utrolig Flid arbeidet, fornemmelig paa min Haandbog og en tydsk mineralogisk Afhandling. I Sandhed, jeg havde anspændt alle mine Kræfter. Hvad jeg glædede mig, da jeg saae en Mængde Ark færdig — og nu hørte jeg Intet fra Kjøbenhavn! Igjennem Mynster lader Soldin mig vide, at han vil give Forskud, naar jeg sendte Manuskript. Jeg, som kjender Boghandlere og veed,

---

*) De to første ere romerske Naturforskere fra det første Aarhundrede efter Kristus, den sidste tydsk fra Reformationsaarhundredet.

hvor vigtigt det er at have deres eget Ord, skriver ham til — og faaer intet Svar! Imidlertid var det Omslag her, Pengene rullede i Overflødighed, En fortjente dem med Billardspil, En med Kortkunster, En med Dyr — og jeg saae paa mine Manuskripter og sukkede.» Steffens fortæller saa, at han »i over en Maaned ikke havde havt Aftensmad», at hans »Ekvipage begyndte at blive jammerlig», og udbryder derpaa: »Det var slemt, men det var jeg vant til, og, ved Gud! det kan jeg sætte mig ud over.» Derpaa fortsætter han: »Men at staae Fare for at blive anset for en Bedrager! Bastholm! jeg har ogsaa prøvet det før i mit Liv — men ve mig, om jeg nogensinde lærte at anse det med Ligegyldighed!» Da faaer han 5 Louisd'or fra Vennen, hvormed han kunde betale Boghandleren, som han havde været nødsaget til at gjøre Gjæld hos, og nogle brave Venner, som havde understøttet ham og nu selv vare i Trang. Brevet ender karakteristisk: »Ofte svæver et glimrende Fantasispil for mine Øine, som forsvinder, naar jeg vil gribe efter det; ofte kommer en Straale Haab, men det er en Lynstraale, ofte en Vindstille, som forkynder Storm. Lad det storme, lad ethvert Glimt af Haab forsvinde — Dyd, Udødelighed og Venskab ere urokkelige.»

I et andet Brev, ligeledes uden Datum (efter forskjellige Indicier fra Begyndelsen af Sommeren 1797) taler Steffens om, at hans »vankende *) Sjæl uroligen higer efter et Gode, som den blot aner», at hans »stormende Hjerte i et uendeligt Virvar af modstridende Lidenskaber blot føler Udmattelsens kraftløse Rolighed», og siger: »Bestandig kastes jeg ud fra mig selv, jeg kæmper med min Skjæbne». Han erklærer, hvad det Materielle angaaer: »Jeg lever saa temmelig. En Ven har skaffet mig 100 Rdr. tillaans for 4 pCt., med dem har jeg tilfredsstillet mine fleste Kreditorer og arbeider nu med langt større Rolighed».

I et kort Brev fra August 1797 til Bastholm i Kjøbenhavn

*) Germanisme, ɔ: vaklende.

hedder det: »Snart vil jeg, maa jeg rive mig løs fra det Virvar af videnskabelige Beskjæftigelser, som omringer mig, og offre Venskab og høie, forædlende Følelser og Dig, som jeg sjelden kan tænke mig uden Taarer, nogle Øieblikke — de vil hærde mig mod min Skjebne. Min økonomiske Forfatning er ikke den bedste. Udsigter til at fortjene Noget har jeg ikke.» Brevet ender: »Gode, følende, inderlig elskte Bastholm! din redelige Ven, H. Steffens.»

I et Brev fra Begyndelsen af Marts 1798, hvori der loves mere og vidtløftigere med næste Post, hedder det: »Jeg har lidt græsseligt. Du vil, naar Du veed mine Ulykker, tilstaae, at Alt, hvad jeg led hidtil, blot syntes at være en Forberedelse, der skulde hærde mig til ogsaa at taale dette Stød. Du vil se et Menneske, der opriver sine halvlægte Saar for at vise sin Ven dem; Du vil se en Udmattet, der skuer ind i den frygtelig henrundne Tid og undrer sig over, at han lever endnu.» Det hedder saa videre: »Nylig har jeg igjen kastet et Blik ind i Verden; jeg har set omkring mig, som en Vandrer, naar han igjennem en øde Ørken har naaet sin Fødeby — og jeg gruer endnu ved at tænke paa den uhyre Mængde af Vildfarelser, Urimeligheder, fantastiske Drømmerier, som spirede i min Sjæl, og som min tøileløse Indbildningskraft gav den groteskeste Kæmpeform. Reddet, som jeg nu er, vil jeg skildre det Skibbrud, jeg har overgaaet.» Brevet er underskrevet »Din reddede Ven».

Efter flere Gange at have forsøgt at tage fat paa »et Arbeide, som han gruede for»: at aabne sit sønderrevne Hjerte for Vennen, skriver han endelig en Ugestid efter, »da ingen Taare staaer i hans Øie, da blot et eneste Billede staaer uafbrudt for ham: Arbeidsomhedens, smykket som en Huldgudinde», og aabner sin Epistel med Begyndelsen til et Brev, han tidligere vilde have tilskrevet Vennen: »Mennesket stirrer mod den opivende Sol, men dens Straaler pralle uvirksomt tilbage fra hans frosne Hjerte. Han ser det uhyre Gjenskin af en umaalelig

Evighed paa den stjernefulde Himmel, men forstaaer ikke at fatte den. Han vandrer mellem evige Harmonier og er den eneste Mislyd i den hele Skabning. — O, I elendige, følesløse, kolde Skabninger, I, som uden Følelser, der oplive Eders Hjerte, uden Tanker, der oplyse Eders Forstand, uden Solvarme, der kvæger Eders arme, syge, sammentrykte Hjerte, I, som uden een Draabe Liv af den evige Livets Kilde, som flyder omkring Eder, lig de kolde, stive Gletscher, beskinnes, men ikke varmes af Solen — o kunde jeg indgyde Jer hine hede Følelser, der antænde mit Hjerte og som »loderndе» Flammer stige bort fra Jorden! — Jeg er uudsigelig ulykkelig, mit slagende*) Hjerte har ingen Rolighed, mit sammenpressede Bryst har intet Suk, mit udtørrede Øie ingen Taare mer. Jeg stirrer ind i Verden som i en umaalelig Grav og ser intet Liv, ingen Nydelse; jeg ser lutter Gespenster vanke om og forskrækkes for mine bedste Venner. Det er græsseligt at mistvivle paa Menneskeheden, men endnu græsseligere: at maatte. Se! der ere gyselige Øieblikke, da jeg griber i min egen Barm og troer, at jeg er som de Andre, Øieblikke, da jeg finder et Helvede i mit Bryst. Bastholm! saae Du aldrig disse lurende Rævetræk i det menneskelige Aasyn? Veed Du ikke ogsaa, at man maa glemme alt det Store og Ædle, som boer i os, og fornedre sig til snakkende Papegøier, naar man vil omgaaes disse sjæleløse Menneskeformer? Havde Du ikke ogsaa den græsselige, isnende Følelse, naar de ædelste Tanker, de høieste Anelser prellede tilbage fra disse Stenblokke, som Kuglerne fra et Gespenst, og rammede Dig selv? Ve mig! Venskab har ingen Trøst, Livet ingen Glæde for mig. Ve mig! Jeg staaer alene; der er Ingen, Ingen, jeg kan holde mig til. Ve mig! Jeg finder Rævetræk i hvert Ansigt, Haifisketænder i hver smilende Mund, Haanlatter skjuler sig bag hyk-

*) Germanisme for slaaende, bankende — ligesom ovenfor »pralle» for: springe.

lende Taarer, og Neglerne paa de klappende Hænder voxe ud til Ørnekløer, der trænge ind i mit Kjød og sønderrive mig. — Ja, Du skal vide Alt — Alt, og tro Menneskeheden, tro Dig selv — om Du kan! ..... Hun, hun, ved hvem jeg levede, hun, som jeg agtede, som mig selv, og for hvis Skyld jeg agtede mig selv; hun er bleven mig utro, hun har selv meldt mig sit Giftermaal. Ve mig, ve mig, jeg er forladt af mig selv!» Brevet vedbliver derpaa: »Idet jeg skrev dette, sittrede min Haand, jeg skjalv for mig selv. Var det ikke en græsselig Fantasi, der frembragte disse groteske Billeder? Var det ikke et sandt Raseri? Lad det længe nok være Nonsens! Du, min inderlig gode Bastholm! vil fælde en Taare over, at din Ven kunde falde dybt, og maaske undre Dig over, at man kan reise sig efter et saadant Fald.» Det hedder saa: »Solen skinner varmere, Dagen bliver længere, Foraaret nærmer sig.» Og Vennerne, deriblandt B., nærmede sig, da Steffens trængte til Trøst. »Den udmattede Sjæl behøver en Støtte — og ethvert Raseri er Dovenskab. Mennesket har Kræfter, som han ikke kjender, og Forsynet skjenkede Venner, hvis Kræfter kunne forene sig med hans. Har han Flid til at bruge dem, saa kan han reise sig fra ethvert Fald. Naar nu Naturen kommer til, naar Alting omkring os begynder at leve, saa kunne vi ikke blive liggende i døsende Lethargi. Saaledes blev jeg reddet ..... Jeg har en stærk Fantasi, og det maa jeg virkelig takke Forsynet for; men jeg har en tøileløs Fantasi, og det maa jeg bebreide mig selv. Ingen Kur mod dette Onde er bedre end anstrengende Arbeide. Virkeligheden indskrænker Fantasien; og kommer jeg først saavidt, at denne bliver mig kjærere end mine selvskabte Fantasmata, saa er jeg reddet. Men vi idealisere vore Feil, hylle dem ind i prægtige Ord, prange med dem og se vel endog fra en indbildt høiere Standpunkt ned paa de brave Mænd, som ikke engang forstaae at oppudse deres Dyder saa godt som vi vore Feil.» I Brevets Slutning siges der: »Det har kostet Møie at

skrive saa koldt. Min Indbildningskraft er vækket. Dagens Arbeide havde kuet den, men nu arbeider den med fordoblede Kræfter — og gyser for sine egne Skabninger. Min Fantasi er bleven mig en græsselig Fjende, jeg maa ligge i evig Kamp med den. Den er et slet opdraget Barn, der hevner sig paa sin forsømmelige Fader ..... Jeg lover Dig, at ingen Postdag skal gaae forbi, førend jeg har sagt Dig Alt. Mine Lidelser selv maa Du kjende nøiere.»

En halv Snes Dage efter tilskriver Steffens igjen Vennen. Han kommer først til at tale om tidligere Dage. »Da jeg ved mit Ophold i Rendsborg» — siger han — »havde tabt alle Forhaabninger, alle Udsigter og alle Venner, havde jeg Øieblikke, i hvilke det Græsselige i min Forfatning, det Ligegyldige i mine Venners Opførsel laa centnersvært paa mig. Mit Inderste var i disse Øieblikke angrebet. Der var intet Andet blevet tilovers for mig end den ubehagelige Følelse, at min Skjebne havde overvundet mig, en Følelse, der altid er blandet med en Bebreidelse. Men i Sandhed, jeg havde ogsaa Timer, Dage, i hvilke jeg hævede mig over min Skjebne, i hvilke enhver Kraft i min Sjæl yttrede sig, i hvilke jeg seirede.» Han dvæler derpaa ved sin ulykkelige Kjærlighedshistorie. »Da jeg — det er allerede henimod 5 Maaneder siden — fik det Brev, hvori min Pige meldte mig, at hun beklagede, at hendes Forvandte, hendes økonomiske Forfatning og en elskværdig Mands Skjebne, der (som hun beskedent udtrykte sig) syntes at beroe paa hendes Samtykke til at forbinde sig med ham, havde tvunget hende til at sønderrive de Baand, der hidtil havde bundet hende til mig; hvori hun haabede, at den Filosofi der (som hun smigrende udtrykte sig) saa øiensynlig havde givet min Karakter mere Fasthed og mine Lidenskaber mere Rolighed, ogsaa vilde hjælpe mig til at indse, at vor Forbindelse var et Ungdomsværk, o. s. v., o. s. v. — da jeg fik dette Brev, kan Du vel forestille Dig, at jeg studsede. Jeg havde hidtil Intet anet, vore Breve handlede mere om Men-

neskeheden end om os, og endnu i det næstsidste Brev har jeg forgjæves søgt at finde den Braad skjult, som siden skulde stikke mig. At den Deltagelse, med hvilken hun erkyndigede sig om min Skjebne, den Længsel, hun havde eller affekterede efter med Vished at vide, at hendes Brev ikke havde forstyrret min Rolighed, den af hundrede Roman-Reminiscenser udskrevne Forsikkring, at hun aldrig vilde glemme mig, ikke beroligede mig, kan Du begribe. Du veed, at jeg, endskjøndt jeg ikke hører til de Mennesker, der skjule deres Følelser, endskjøndt jeg ofte uforsigtig nok lader ethvert Indtryk, der kommer udenfra, atter gaae ud, dog næsten aldrig talte om min Kjærlighed. Hun hørte mig til, jeg troede at høre hende til. Hvad gik vort Forhold Verden an? Jeg troer at kunne paastaae, at faa Mennesker elskede med mere Delikatesse end jeg.» Steffens indlader sig saa paa et vidtløftigt Raisonnement hvori han blandt Andet hævder: »Det, som vi skal modstaae, er vore Lidenskaber, ikke forsaavidt som vi have dem — thi de ere i og for sig selv gode, de ere væsenlige Dele af vort Jeg — men forsaavidt som de stræbe efter Herredømme over Fornuften». Han opkaster derpaa det Spørgsmaal: Hvad skal dette Raisonnement her? og siger i den Anledning karakteristisk: »Sandt er det, at den Interesse, som det har for mig at bringe Alt, hvad der nærmest angaaer mig, til tydelige Begreber, ofte bringer mig uvilkaarlig til Spekulation, endog hvor denne kunde synes overflødig». Derpaa siger han, at det, der forvirrede ham mest, da han fik hin ulykkelige Efterretning, var, »den kvælende Tanke: hun havde altid viist sig saa oprigtig, saa elskværdig, hun havde alle de Kjendetegn, som Du hidtil havde brugt for at karakterisere et dydigt Menneske, hun havde spillet denne Rolle i mere end tre Aar — og dog bedrog hun Dig! Hvem lærer Dig at kjende Dydens Maske fra Dyden? Hvorledes faaer Du at vide, om ikke alle de Mænd, som Du agter og elsker, blot spille en Rolle? — Og hvad var begribeligere, end at jeg, da hin Tanke havde svækket min Sund-

hed, mine Sjælekræfter, tillige med Ængstelse begyndte at spørge: bedrager Du Dig ikke selv; søvndysser Du ikke din Samvittighed med Gøglespil, som Du kalder Moralitet; skjuler ikke din Egennytte, din Ærgjerrighed, dine Laster sig bag prægtige Floskler; er Du ikke blot en elendig Hykler, der bedrager hele Verden og Dig selv?» Han udbryder derpaa: »Nu tilbage til Historien!» og vedbliver saa: »I Begyndelsen, kan Du let begribe, var jeg svankende *), derpaa forbittret. Jeg skrev et Brev, fuldt af de græsseligste Bebreidelser; jeg besluttede at hevne mig paa det hele troløse Kjøn. — Forbittrelse er en Extase, den varer aldrig længe. Jeg sønderrev Brevet og afskyede min Beslutning. Imidlertid havde hun fordret et Brev. Det syntes mig ydmygende at klage, uædelt at skjælde. »Louise», skrev jeg, »lev saa lykkelig, som Du kan!» — og Intet videre. Jeg skikkede dette Brev bort og saae ind i Verden som i en umaalelig Grav, hvor Alt var dødt.» Han er ikke istand til at skildre sin Tilstand i den første Maaned. »Man mærkede Intet», hedder det videre. »Jeg gav nogle Damer Information i Naturhistorien, jeg havde endnu et Par Timer hos Grev Moltke, jeg var munter i Selskaber, ofte var jeg mig selv ubegribelig. Men naar jeg saa kom alene, saae jeg mig forskrækket omkring, og ofte spurgte jeg mig selv, om jeg ogsaa var til, om det var mig, denne kolde, tomme, ubegribelige Maskine.» Endelig kom det til en Krise. »Alting begyndte at gjære. Vexelvis forbandede jeg min Skjebne og mig selv. Mine Nætter vare frygtelige. Som oftest blev jeg græsselig hed, stod op, spadserede om for at køle mig; et Par Gange rasede jeg. Ingen vidste det. Naar Udmattelsen kom, sov jeg ind, vaagnede, adspredte mig — og Ingen anede min Kummer. Engang overraskede man mig. Pigen fandt mig om Morgenen afklædt paa en Stol. Jeg vidste Intet af mig selv.

*) Germanisme, ɔ: vaklende.

Hun forskrækkedes, løb om. Hensler blev hentet. Byen fik det at vide. Du kan tænke, at dette ikke lindrede mig. Imidlertid sagtnedes min fyrige Fantasi, min Fornuft begyndte at reise sig. Jeg maatte tilstaae mig selv, at min evige Klagen var uanstændig; jeg begyndte at bebreide mig min Modløshed, begyndte at undersøge det Falske, der laa i de Slutninger, jeg havde gjort — at jeg ikke engang havde Ret til slethen at fordømme Louise og endnu mindre alle mine Venner, alle Mennesker og mig selv for hendes Skyld. Jeg lærte at skatte Menneskeheden udenfor og i mig.» Derpaa hedder det: »Da jeg skrev mit sidste Brev, var jeg temmelig rolig, ikke fuldkommen. Men Brevskrivningen selv satte mig i Gjæring; en svag, dunkel Forestilling om at ville gjøre et stærkt Indtryk paa Dig ved at skildre mine Lidelser med stærke Farver kan ogsaa have virket. Paa en Tid, da man ser saa meget, sikkert for meget paa den æsthetiske Dannelse, kan den Svaghed, at ville gjøre sine Lidelser æsthetiske, vistnok bidrage meget saavel til at forøge Lidelserne selv som til at forstærke Skildringen.» Steffens vil igjen skrive til Bastholm, før han reiser til Kjøbenhavn. Brevet ender: »Bastholm! jeg elsker Dig. Ve mig, om jeg maatte tilstaae mig selv, at jeg ikke fortjente din Gjenkjærlighed! Men stoltelig beraaber jeg mig paa mig selv, stolt siger jeg mig og undser mig ikke for at sige Dig: jeg fortjener den.»

III.

I A. W. Schlegels righoldige Brevsamling i Manuskript findes tre tydske Breve fra Steffens til den navnkundige Romantiker, der ikke hidtil have været trykte *). Disse ere, efter

*) Et Par Yttringer i dem findes dog gjengivne i Haym's »Die romantische Schule«, 1870.

Anmodning, godhedsfuldt blevne tilstillede Forfatteren af denne Bog ved Overbibliothekar, Professor Klette i Jena, og det vil upaatvivlelig ikke være den danske Læseverden ukjært at lære dem at kjende, hvorfor alt Væsenligt i disse Relikvier fra det mærkelige Vendepunkt mellem forrige Aarhundrede og vort her skal blive gjengivet.

Det første Brev er skrevet den 26nde Juli 1799 fra Freiberg. Efter en Indledning, hvori der tumles med »positiv« og »negativ« fra den filosofiske Terminologi, hedder det: »Glædet mig i Berlin *) har Bekjendtskabet med Deres aandfulde Broder, med hvem jeg ofte var sammen, og som gjorde mig mit Ophold der meget behageligt, skjøndt jeg rigtignok ikke altid stemmer overens med ham. Er hans lille Bog om den Fichte'ske Atheisme **) endnu ikke kommen? Jeg er meget nysgjerrig efter den — og naar jeg kun kjendte Titelen (hvis han har udgivet den anonymt), skulde jeg snart søge den ud blandt den uhyre Mængde Skrifter om denne Materie. Naar De skriver til ham, saa hils ham ret meget. Glædet mig har fremdeles Bekjendtskabet med Tieck, som jeg er tilbøielig til at kalde min Sjæls Æsthetiker. Det gjør mig ofte ondt, at der var saamange Ting, hvorom jeg ikke fik talt med ham. Hils ham endelig. Glædet mig har endvidere Bekjendtskabet med den aandfulde Madame Veit ***) og med den gode Schleiermacher, hvis Taler om Religionen vel endnu ikke ere udkomne. Ærgret mig har »Die Piccolomini«, da jeg saae dem for ofte og hver Gang fandt dem noget kjedsommeligere,

---

*) Se ovenfor, Side 11.

**) Se ovenfor, Side 19 & 29.

***) Den jødiske Filosof Moses Mendelsohns begavede Datter Dorothea, Banquier Veits fraskilte Kone, der senere ægtede Fr. Schlegel, til hvem hun alt havde været knyttet før Skilsmissen fra Veit. Hun forfattede blandt Andet, paavirket af »Wilhelm Meister«, den af Fr. Schlegel uden hendes Navn udgivne Roman »Florentin«, hvoraf dog kun første Del saae Lyset.

især fordi Saameget siges af Personerne i Stykket, der langt bedre vilde passe sig for Personerne i Parterret og en æsthetisk Kritiker, fordi Iffland spillede Octavio saa kjedeligt, Mattausch Max saa slet, og Fleck som Wallenstein fordetmeste var beskænket. Ærgret mig har fremdeles hele Berlin, de høikongelige Marionetter, den uddøde Natur og Revuen. Fremfor Alt har det ærgret mig, at Regeringen, for at straffe mig for mine theoretiske Forbrydelser, som rigtignok ere meget store, fordømte mig til Fæstningsarbeide paa den herværende Bjergværksgalei og har belæsset mig, som en kapital Forbryder, paa Arme, Ben og Hals med centnertungt Jern *). Dog, som det pleier at gaae, selv mine Lænker ere allerede halvt om halvt blevne behagelige. Da nu, som De nok veed, »die Menschen sich nicht kennen, nur die Galeerensclaven, die kennen sich» — saa kan jeg paastaae, at jeg kjender mine Kolleger her, og tør derfor med fuld Ret bedømme dem, hvilket hermed sker saaledes:

»Elende Affen,
feilschen und gaffen,
graben und pochen,
schmelzen und kochen.
Wie sie da laufen —
Bestienhaufen!
Möchte Ihr ganzen Plunder nicht,
und wenn ich ihn umsonst kriegt!»

At jeg har været i Dresden, vil De kunne se af indlagte Brev til Deres Kone **).» Epistelen ender: »Bedste Schlegel, hav Medlidenhed med mig og beret mig saasnart som mulig, hvorledes det ser ud i Jena. — — — De kan ikke troe, hvor Jena interesserer mig, i Sandhed mer end noget andet Sted i Verden. Man føler sin Lykke stærkest og skatter den rettest, naar man

*) Se ovenfor, Side 63.
**) Se ovenfor, Side 12.

har mistet den. Det er en triviel, men derfor ikke mindre rigtig Bemærkning. *) — — Deres Ven Steffens.»

Det andet Brev er skrevet i Oktober 1800 sammestedsfra. Det begynder: »Tilgiv, dyrebareste Ven! at jeg først saa sent besvarer et Brev, der fortjente et hurtigt Svar. Jeg kom senere til Freiberg, end jeg formodede, og selv da kun paa et Par Timer, for strax at tiltræde en Bjergreise. I næsten tre Uger har jeg været mellem de bøhmiske og schlesiske Bjerge, kom iforgaars igjen hid og iler med at svare Dem.» Det hedder saa: »Jeg glæder mig over, at dog endelig et Institut bringes tilveie, saaledes som vor Tidsalder fordrer det **). Det er det eneste Middel til at forjage den gamle, fjendtlige Dæmon. Ogsaa blive derved forhaabenlig alle hine ensidige Forsøg paa at levere noget Bedre, der kun røbe Ophavsmændenes Svaghed og deres Anskuelses Ynkelighed, gjorte overflødige. Det lader sig let forudse, hvad vi have at vente af et Værk, der udarbeides af Mænd, som selv mest bidrage til at bevirke en velgjørende Revolution. Det vil blive den nye Tidsalders sande Historie, leveret af Hovedmændene selv. At det er mig høist behageligt at være indbudt til et saadant Foretagende, kan De let tænke Dem. Jeg vil opbyde alle mine Kræfter. Formaaer jeg kun overhovedet at levere Noget, saa vil uden Tvivl Selskabet, hvori jeg arbeider, begeistre mig, Institutets Aand oplive mig og meddele alle mine Afhandlinger et høiere og dristigere Sving. Jeg vil rigtignok helst fra det Standpunkt, jeg engang valgte, skue ind i den hele Natur. Det forstaaer De sandsynligvis ved Fag. Den, som altid vexler

---

*) Livet i Jena skildres i Steffens' »Was ich erlebte«, IV, og ligeledes i Begyndelsen af den anden Novelle af hans Novelle-Cyclus »Die vier Norweger«, som overhovedet indeholder ikke lidet Biografisk — »Dichtung und Wahrheit«.

**) Der sigtes her til et af A. W. Schlegel paatænkt Tidsskrift, der skulde træde istedetfor det ophørte »Athenaeum«. Planen blev imidlertid ikke realiseret.

Standpunkt, løber Fare for intet sikkert at faae; den, som paa sit Standpunkt foreskriver sig Grændser og isolerer sig, forvandler sit Fag til et Fagværk, adsplitter den eneste Gud i Afguder og hører i egenligste Forstand til den gamle Tid. Jeg vil altsaa rigtignok udarbeide en Oversigt over Geologiens nuværende Tilstand ɔ: over det, som man har leveret til Jordens Theori; men en Jordens Theori indeslutter hele Naturen. Det Første, jeg ønsker at levere, er en Fortsættelse af min Recension *) — om jeg ogsaa skulde tage den anderledes —, en Oversigt over Schellings nyeste Ideer. Denne lover jeg til det første Bind. Mange af disse Ideer falde saa vidunderligt sammen med mine, at denne Oversigt derfor kan anses som en Indledning til Alt, hvad jeg siden vil levere.» Brevet ender: »Hils Deres Kone! Om det, som ogsaa rystede mig, tillade De mig at tie! **) Jeg formoder, at Schelling nu er i Jena, idetmindste maa jeg slutte det af et Brev fra Gries ***), hvilket jeg traf her. Jeg har meget at skrive ham til og ønskede at erfare hans Opholdssted. — Mine »Bidrag» blive nu trykte †). Jeg bliver af den Grund for det Første her og har nu lagt Alt til Side, for ganske at leve for mit helligere Arbeide. Mine geognostiske Exkursioner, der mest forstyrrede mig, ere nu ogsaa endte. — Deres Broder beder jeg Dem at hilse. Deres Ven H. Steffens.»

Det tredie Brev er skrevet fra Kjøbenhavn den 21nde November 1803. I dette Brev taler Steffens om »sin Recension» og siger, at den »vil afvige meget fra den sædvanlige Form», og at »den bliver en Afhandling, i hvilken han vender sig umid-

*) I Schellings »Tidsskrift for spekulativ Fysik» debuterede Steffens 1800 i den tydske Literatur med en Recension af Schellings Naturfilosofi.

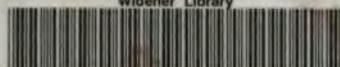
**) Hermed sigtes upaatvivlelig til A. W. Schlegels høitelskede Steddatters Død samme Aars Sommer.

***) Se ovenfor, Side 7.

†) Se ovenfor, Side 17.

delbart til Schelling selv». Han vil behandle »den hele naturfilosofiske Diskussion som en Dialog, hvori Raden at føre Ordet netop er kommen til ham; Fremstillingen, Sproget o. s. v. bliver ogsaa ganske anderledes end ellers». Han spørger i den Anledning, om Goethe Intet skulde have derimod, og beretter, at han, i »en Hvirvel af ganske heterogene Forretninger», nylig i Hast har skrevet et Par Linier til Digterkongen. »Jeg arbeider Dag og Nat» — vedbliver han — »paa denne Kritik og gjør, hvad jeg formaaer, for at tilveiebringe noget Ordenligt og ikke ganske Sædvanligt». Han haaber at blive færdig i Løbet af tre til fire Uger. For Øieblikket studerer han, foruden Giordano Bruno *) og Plato, den i dobbelt Betydning første af Nyplatonikerne, Plotin, og han fortæller, at han for halvtredie Aar siden har taget fat paa Græsk og i to Aar givet sig af med den græske Filosofi. »Saasnart Noget er paa Papiret om Jordanus Brunus — og det maa vel snart finde Sted — sender jeg Dem det.» Han udbryder derpaa: »Jeg er meget begjærlig efter Fortsættelsen af Oversættelsen af Kalderon. Jeg har nu først ret studeret de guddommelige Stykker, som alt ere oversatte **).» Og han siger: »I dette Øieblik vil jeg læse Deres Forelæsninger i »Europa» ***).» Schlegel anmodes tilsidst om at hilse »alle Venner i Berlin», deriblandt Fichte, »fra mig og Hanne, der ogsaa paalægger mig specielt at hilse Dem». Epistlen ender: »Jeg skriver — per Jovem — snart et vældigt Brev. Deres H. Steffens.»

*) Se ovenfor, Side 117.
**) Se ovenfor, Side 129.
***) Se ovenfor, Side 33.

Widener Library
3 2044 105 517 916